

การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของสภาองค์กรชุมชน: กรณีศึกษาสภาองค์กรชุมชน
ตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา
อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นางกรรณิการ์ ฤกษ์อุโฆษ

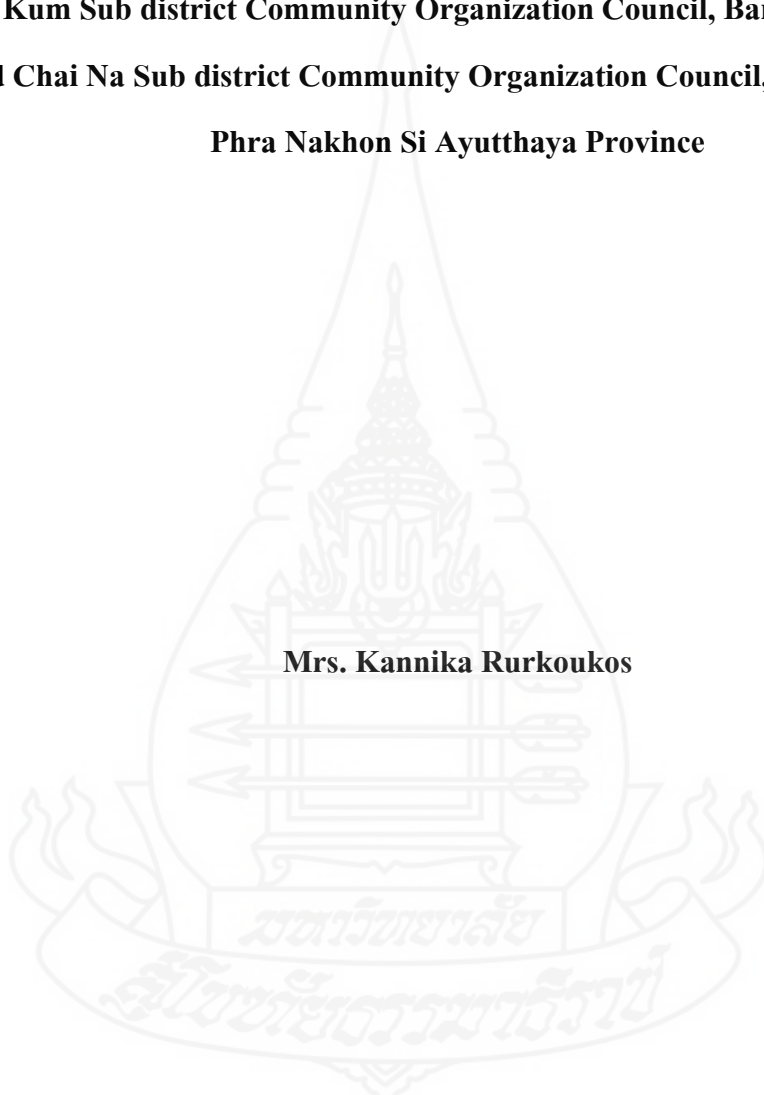

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกการเมืองการปกครองท้องถิ่น สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2558

**A Comparative Study of Community Organization Councils: A Case Study of
Ban Kum Sub district Community Organization Council, Bang Ban District,
and Chai Na Sub district Community Organization Council, Sena District,
Phra Nakhon Si Ayutthaya Province**

Mrs. Kannika Rurkoukos

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Political Science in Local Politics and Government

School of Political Science

Sukhothai Thammathirat Open University

2015

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของสภาองค์กรชุมชน : กรณีศึกษาสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ชื่อและนามสกุล นางกรรณิการ์ ฤกษ์อุโฆษ

วิชาเอก การเมืองการปกครองท้องถิ่น

สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. ปธาน สุวรรณมงคล
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนศักดิ์ สายจำปา

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2559

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ปธาน สุวรรณมงคล)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนศักดิ์ สายจำปา)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุจินต์ วิสุทธิรานนท์)

ฉ

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยการให้ความช่วยเหลือจากอาจารย์หลายท่านด้วยกัน ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ ท่านประธานกรรมการสอบ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร.ปธาน สุวรรณมงคล ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือเริ่มตั้งแต่การวางแผน การแนะนำแนวทางการศึกษาวิจัย การติดตามผล เป็นระยะ การนำประเด็นวิจัย ปัญหาและอุปสรรค มาวิเคราะห์ และสรุปผลร่วมกัน และที่ปรึกษาพร้อม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนศักดิ์ สายจำปา ที่กรุณาให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น ตรวจสอบ และแก้ไขร่างวิทยานิพนธ์ มาโดยตลอด ซึ่งผู้วิจัยต้องขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้ด้วย

นอกจากนี้ กลุ่มเพื่อน ๆ ที่เรียนวิชาเอกการเมืองการปกครองท้องถิ่น กลุ่มที่ร่วมทำวิทยานิพนธ์ด้วยกันทุกท่าน ต่างมีส่วนร่วมในการสนับสนุน ให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือ และอาสาลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่างด้วยกัน โดยเฉพาะคุณสมพร เสียงเสนาะ ถือเป็นพี่ใหญ่ ซึ่งผู้วิจัยต้องขอขอบคุณในความกรุณา มา ณ โอกาสนี้ด้วย

ผู้ที่ให้ความช่วยเหลือสนับสนุน อีกส่วนหนึ่ง คือ คณะอาจารย์ และเจ้าหน้าที่ สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ทุก ๆ ท่าน โดยเฉพาะคุณนภารัตน์ กิตติรัตนมงคล ที่เป็นธุระประสานงาน นัดหมาย อาจารย์ และจัดตารางเวลา จัดสถานที่ ให้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ที่จะลืมไม่ได้เลยคือ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างทั้งที่สภาองค์กรชุมชนตำบล บ้านกุ่ม อำเภอบางบาล และสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา ที่กรุณาสละเวลาให้สัมภาษณ์ อย่างเต็มใจและไม่เคยเบื่อหน่าย ทุกครั้งที่ลงพื้นที่ รวมทั้ง ครอบครัวที่คอยเป็นกำลังใจ และสนับสนุนการศึกษาของผู้วิจัยตลอดมาตลอด ได้แก่ คุณแม่ สามิ บุตรสาว และบุตรชาย ที่คอยเป็นห่วงเป็นใย และกำลังใจให้ รวมทั้งขับรถพาไปสัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตลอดจนช่วยค้นคว้าหาข้อมูลในการจัดทำวิทยานิพนธ์ของผู้เขียน ครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนขอโน้มรำลึกถึงอำนาจบารมีของคุณ พระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่อยู่ในสากลโลก อันเป็นที่พึ่งให้ผู้เขียนมีสติปัญญาในการจัดทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้เขียนขอให้เป็นกตเวทิตาแต่บิดา มารดา ครอบครัวของผู้เขียน ตลอดจนผู้เขียนหนังสือ และบทความต่าง ๆ ที่ให้ความรู้แก่ผู้เขียนจนสามารถให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

กรรณิการ์ ฤกษ์อุโฆษ

กรกฎาคม 2559

ชื่อวิทยานิพนธ์ การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของสภาองค์กรชุมชน: กรณีศึกษาสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้วิจัย นางกรรณิการ์ ฤกษ์อุโฆษ **รหัสนักศึกษา** 2578002046 **ปริญญา** รัฐศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.ปธาน สุวรรณมงคล (2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนศักดิ์ สายจำปา
ปีการศึกษา 2558

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) การดำเนินการเปรียบเทียบบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (2) ปัญหาอุปสรรค การดำเนินการบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (3) เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยนำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าจากเอกสาร และการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรตัวอย่างในพื้นที่ตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จำนวน 10 คน และพื้นที่ตำบลชานา อำเภอสนา จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 20 คน

ผลการศึกษาเปรียบเทียบพบว่า บทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาลและบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา มีความเหมือนกัน 1 ประเด็น คือ ด้านการมีส่วนร่วมเสนอแนะแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน และส่วนที่แตกต่างกันมี 4 ประเด็น คือ 1) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) ด้านการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติชุมชนอย่างยั่งยืน 3) ด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน และ 4) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็ง และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ปัญหาอุปสรรคบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาลตำบลบางบาล) ไม่บรรจุแผนพัฒนาชุมชนไว้ในแผนประจำปีของเทศบาล ประชาชนในชุมชนบางส่วนขาดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน และปัญหาอุปสรรคของสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา คือ ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา ยังมีความคลาดเคลื่อน ไม่สามารถนำชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของสภาองค์กรชุมชนได้ พื้นฐานทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณีแตกต่างกันตามหลักศาสนาทำให้การกำหนดแผนการพัฒนาไม่สอดคล้องกัน และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักปกครองท้องถิ่น และผู้นำองค์กรชุมชนมีความขัดแย้งส่วนตัว ไม่ลงรอยกัน ไม่สามารถแก้ไขปัญหา และไม่สามารถนำประชาชนมาให้ความร่วมมือกับชุมชนได้ ข้อเสนอแนะ ได้แก่ การส่งเสริมศักยภาพให้กับผู้นำองค์กรชุมชน รวมทั้งบุคลากรที่เข้ามาเป็นสมาชิก ได้มีความรู้เชิงวิชาการ เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมของสภาองค์กรชุมชนตำบลได้อย่างเข้มแข็ง ภาครัฐอาจมีการส่งเสริม สนับสนุนงบประมาณให้มีการฝึกอบรม รวมถึงการนำภาคเอกชนเข้าร่วมส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรม

คำสำคัญ เปรียบเทียบ บทบาท สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สภาองค์กรชุมชนตำบลชานา พระนครศรีอยุธยา

Thesis title: A Comparative Study of Community Organization Councils: A Case Study of Ban Kum Sub district Community Organization Council, Bang Ban District, and Chai Na Sub district Community Organization Council, Sena District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

Researcher: Mrs. Kannika Rurkoulos; **ID:** 2578002046; **Degree:** Master of Political Science;

Thesis advisors: (1) Dr. Pathan Suvanamongkol, Associate Professor;

(2) Dr. Thanasak Saijampa, Assistant Professor; **Academic year** 2015

Abstract

This study aims to: (1) Conduct a comparison of the roles of Ban Kum Sub district Community Organization Council, Bang Ban District, and Chai Na Sub district Community Organization Council, Sena District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province; (2) Problems and issues in the roles of Ban Kum Sub district Community Organization Council, Bang Ban District, and Chai Na Sub district Community Organization Council, Sena District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province; (3) Suggest solutions to the problems and issues in the roles of Ban Kum Sub district Community Organization Council, Bang Ban District, and Chai Na Sub district Community Organization Council, Sena District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province.

This study is a qualitative research conducted with descriptive analysis of the data from documentary research and interviews of 10 samples in Ban Kum Sub district, Bang Ban District, and 10 samples in Chai Na Sub district, Sena District, thus 20 samples in total.

The comparative study shows that: The roles of Ban Kum Sub district Community Organization Council, Bang Ban District, and Chai Na Sub district Community Organization Council, Sena District share a similarity in the aspect of participation in problem-solving and development planning. The differences are found in 4 aspects including: 1) Cultures and local wisdom conservation encouragement; 2) Sustainable natural resource management; 3) Providing facilities for public conferences; 4) Encouragement for strong and sustainable self-dependence; The problems and issues found in the role of Ban Kum Sub district Community Organization Council, Bang Ban District are: The Local Government (Bang Ban Municipality) does not include community development plans in the Municipality's annual plan; Some citizens in the community lack participation in the community's activities. The problems and issues found in Chai Na Sub district Community Organization Council, Sena District are: There is some misunderstanding among the Council members about the roles of the Council according to the Community Organization Council Act BE2551; Inability to involve the community into the Council's activities; Conflicts in development planning due to the variety of demographics such as cultures and religions; Local leaders and authority have personal matters, causing difficulties in problem-solving and co-operation in the community; Suggestions are that there should be performance boost for community leaders as well as the members of the Councils to be academically educated, thus able to steadily organize the Community Organization Council's activities. The Government may encourage by providing funds for training programs as well as involve public sector into these activities.

Keywords: Comparative study, Roles, Ban Kum Sub district Community Organization Council, Chai Na Sub district Community Organization Council, Phra Nakhon Si Ayutthaya

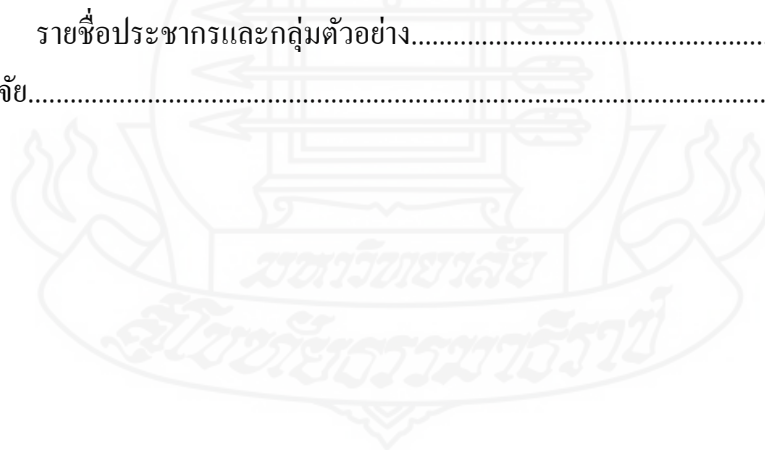
สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	11
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	11
ขอบเขตของการวิจัย.....	12
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	12
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	13
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	14
แนวคิดการกระจายอำนาจ.....	14
แนวคิดเกี่ยวกับ “บทบาท”.....	18
แนวคิดประชาธิปไตยท้องถิ่น.....	23
แนวคิดประชาสังคมและชุมชนท้องถิ่น.....	29
แนวคิดการมีส่วนร่วม.....	33
แนวคิดการเมืองภาคพลเมือง.....	38
แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง.....	44
ข้อมูลเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชนตำบล.....	48
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	56
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	69
รูปแบบการวิจัย.....	69
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	69
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	70

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	70
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	72
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	137
สรุปผลการวิจัย.....	137
อภิปรายผล.....	144
ข้อเสนอแนะ.....	152
บรรณานุกรม.....	154
ภาคผนวก.....	161
ก. พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551.....	162
ข. แบบสัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	176
ค. ภาพสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกลุ่ม อำเภอบางบาล.....	184
ง. ภาพสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา.....	189
รายชื่อประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	193
ประวัติผู้วิจัย.....	194

ณ

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 4.1	การเปรียบเทียบบทบาทในการส่งเสริมกิจกรรมของชุมชนท้องถิ่น ของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กร ชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา.....	95
ตารางที่ 4.2	การเปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมกิจกรรมของชุมชน ในท้องถิ่นของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภา องค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา.....	110
ตารางที่ 4.3	ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคบทบาทของสภา ชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา.....	128

ญ
สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 แผนที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาของชุมชนท้องถิ่น.....	8
ภาพที่ 1.2 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	11
ภาพที่ 2.1 แผนที่ตำบลบ้านกลุ่ม อำเภอบางบาล.....	53
ภาพที่ 2.2 แผนที่ตำบลชานนา อำเภอสiena.....	55

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศไทยโดยประชาชนทำหน้าที่ปกครองตนเองโดยตรง แต่ในทางปฏิบัติไม่สามารถกระทำได้จึงเกิดรูปแบบการปกครองประชาธิปไตยแบบผู้แทน โดยประชาชนเลือกผู้แทนขึ้นทำหน้าที่แทนตนและผู้แทนทำหน้าที่ร่วมกันเลือกผู้บริหารประเทศ เพื่อกำหนดนโยบายและวิธีการปฏิบัติตามนโยบาย การเลือกผู้แทนขึ้นทำหน้าที่แทนตน เป็นกลไกเบื้องต้นของการปกครองระบอบประชาธิปไตยแต่การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทนนั้น ยังไม่สามารถสนองตอบและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากโครงสร้างทางสังคมที่มีการขยายตัวและมีความสลับซับซ้อนประกอบกับการแสวงหาผลประโยชน์ของบุคคลบางกลุ่มที่เกิดผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพของประชาชน ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวของประชาชนเพื่อขอมิพื้นที่เรียกร้องสิทธิทางการเมืองในการปกป้องผลประโยชน์ของตน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2554:7)

“การเมืองภาคประชาชน” หมายความว่า การเมืองที่ภาคประชาชนส่วนต่างๆ มีส่วนร่วมในทุกระดับ ทั้งในระดับท้องถิ่นระดับชาติและระดับนานาชาติ เป็นการเมืองที่ประชาชนนอกสถาบันบทบาทและเข้าใจถึงอำนาจโดยตรงในการจัดสรรทรัพยากรสาธารณะต่างๆ และการเข้าถึงอำนาจในการกำหนดนโยบายสาธารณะโดยไม่ต้องผ่านการเมืองประชาธิปไตยแบบตัวแทนทั้งจากการเลือกตั้งและแต่งตั้ง ซึ่งหมายถึงต้องสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมและประชาธิปไตยทางตรงให้เกิดขึ้นเพื่อกำกับและกำหนดทิศทางการเคลื่อนไหวของประชาชนมากกว่าฝากความหวังและพึ่งพาระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนเพียงอย่างเดียว (สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ 2554, น.12)

“ทั้งนี้ พึงเข้าใจว่าการที่ปวงชนจะมีความเป็นใหญ่ในการแสดงมิตินี้ได้ก็จำเป็นที่ชนทุกคนรวมกันเป็นปวงชนนั้นต้องมี “สิทธิและหน้าที่ของมนุษยชน” อันเป็นสิทธิและหน้าที่ตามธรรมชาติของทุกคนที่เกิดมาเป็นมนุษย์ คือ สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคซึ่งมนุษย์จะต้องใช้พร้อมกันกับหน้าที่มิให้เกิดความเสียหายแก่เพื่อนมนุษย์อื่น และหมู่คนอื่นหรือปวงชนเป็นส่วนรวม ถ้าชนส่วนมากซึ่งเป็น “สามัญชน” ถูกตัดสิทธิมนุษยชนโดยให้มีหน้าที่แต่อย่างเดียว สามัญชนก็มี

ลักษณะเป็นทาส หรือข้าไพร่ของชนส่วนน้อยซึ่งมีสิทธิใหญ่ยิ่งหรือ “อภิสิทธิ์ชน”แบบการปกครอง จึงไม่ใช่ประชาธิปไตย ถ้าสามัญชนมีสิทธิมนุษยชนอย่างเดียว โดยไม่มีหน้าที่มนุษยชน แบบการปกครองก็เกินขอบเขตของประชาธิปไตย” (สถาบันปริทัศน์มยงค์: 2558)

“การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประชาชนได้ดูแลบ้านเมืองมากขึ้น จะเป็นรากฐานใหม่ สำหรับการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศไทยได้ โดยประชาธิปไตยไทยนั้น ควรแยกเป็นสองระดับ คือ ประชาธิปไตยระดับชาติกับประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น โดยประชาธิปไตยระดับชาตินั้น ควรให้ประชาชนใช้อำนาจทางอ้อมผ่านผู้แทน(Representative Democracy) ต่อไป แต่ ประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นนั้น ควรปรับปรุงให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการดูแลบริหาร บ้านเมืองด้วยตนเองให้มากขึ้น (Self-Government Democracy) (อนุก เหล่าธรรมทัศน์ 2557, น.1)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ส่วนที่ 12 ได้กล่าวถึง สิทธิชุมชน ไว้ในมาตรา 66 และมาตรา 67 ซึ่งเป็นที่มาแห่งการตราพระราชบัญญัติสภาพองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ดังนี้ว่า

“มาตรา 66 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิ อนุรักษ์ หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน

“มาตรา 67 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมทั้งกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ และการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม” (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2559)

“ชุมชน เป็นสังคมฐานรากที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์การพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ชุมชนอ่อนแอ ประสบความยากจน เกิดปัญหา สังคม กระนั้นก็ดี ชุมชนมีการใช้ทุนทางสังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญา เพื่อการดำรงอยู่ ตลอดจนมี การร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ในท้องถิ่นเพื่อพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นไปสู่ชุมชนเข้มแข็ง สามารถ จัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ นอกจากนี้ยังจะนำไปสู่การสร้าง ระบบประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลให้ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น ตามความ หลากหลายของวิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น เพื่อการมีส่วนร่วมในการ พัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ” (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน 2554, น.1)

โดยมีพื้นที่ตำบลที่องค์กรชุมชน แกนนำธรรมชาติ ปราชญ์ชาวบ้าน แกนนำที่เป็นทางการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสถาบันในท้องถิ่น (วัด โรงเรียน สถานีอนามัย) ได้ร่วมกันทำงานพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น การทำแผนชุมชน การจัดสวัสดิการ การจัดการ

ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม การจัดการทุนของชุมชน จัดให้มีสภาผู้นำชุมชน และมีเวทีแลกเปลี่ยน ร่วมกันคิด ร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาด้านต่าง ๆ นำไปสู่การสร้างเป้าหมายร่วมกันของพัฒนา ชุมชนท้องถิ่น ช่วยให้เกิดการจัดการตนเองร่วมกันของชุมชนท้องถิ่น โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วม เกิด ความสัมพันธ์อันดีภายในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งการที่ชุมชนท้องถิ่นได้ร่วมกันจัดการตนเองตาม แนวทางดังกล่าว ทำให้เกิดความเข้มแข็งส่งผลดีต่อชุมชนท้องถิ่น แก่นำชุมชนที่มีประสบการณ์ และคนทำงานพัฒนาได้ร่วมกันยกร่าง พ.ร.บ. สภาองค์กรชุมชนขึ้นมาโดยหวังให้มี พ.ร.บ. ที่จะ ช่วยหนุนเสริมสร้างการยอมรับการทำงานร่วมกันแบบสภาองค์กรชุมชน ทำให้กรณีตัวอย่างดี ๆ ที่ ทำมาแล้วขยายออกไปพื้นที่อื่น ที่สนใจ และพร้อมจะร่วมกันสร้างสภาองค์กรชุมชนที่ถือเป็นระบบ ประชาธิปไตยทางตรงจากฐานรากได้ร่วมกันทำเรื่องนี้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

นับตั้งแต่ พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2551 โดยมีเจตนารมณ์สำคัญในการส่งเสริมให้ชุมชน ซึ่งเป็นสังคมฐานรากมีความเข้มแข็งสามารถจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน มีบทบาทสำคัญในการพัฒนา ท้องถิ่นตามความหลากหลายของวิถีชีวิต วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่น และเข้ามีส่วนร่วม ในการพัฒนาประเทศตาม พ.ร.บ. ฉบับนี้ ได้บัญญัติให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การ มหาชน) มีหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดตั้ง และพัฒนากิจการของสภาองค์กรชุมชน ในช่วงที่ผ่านมา สถาบันฯ ได้กำหนดแนวทางสำคัญในการขับเคลื่อนงานโดยมุ่งเน้นให้เครือข่าย องค์กรชุมชนในระดับต่างๆ มีบทบาทสำคัญ โดยเฉพาะการส่งเสริมการจัดตั้งสภาองค์กร ชุมชนสนับสนุนให้สภาองค์กรชุมชนเป็นเวทีกลางในการเชื่อมโยงงานพัฒนาด้านต่างๆ ของชุมชน ทั้งในระดับตำบลและจังหวัด การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การขับเคลื่อน งานพัฒนาชุมชนท้องถิ่น พัฒนาพื้นที่เรียนรู้รวมทั้งสนับสนุนให้เกิดกระบวนการในการทบทวนผล การดำเนินงานที่ผ่านมา(สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน 2558, น. 1)

องค์กรชุมชน ถือได้ว่าเป็นรากฐานประชาธิปไตย ตั้งแต่จุดเริ่มต้น และภายหลังที่ พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 มีผลบังคับใช้ ดังความที่ปรากฏตาม มาตรา 3 ใน พระราชบัญญัตินี้ “ชุมชน” หมายความว่า กลุ่มประชาชนที่รวมตัวกัน โดยมีผลประโยชน์และ วัตถุประสงค์ร่วมกัน เพื่อช่วยเหลือหรือสนับสนุนกัน หรือทำกิจกรรมอันชอบด้วยกฎหมายและ ศิลธรรมร่วมกัน หรือดำเนินการอื่นอันเป็นประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก มีการดำเนินการอย่าง ต่อเนื่องและมีระบบบริหารจัดการและการแสดงเจตนาแทนกลุ่มได้

“สภาองค์กรชุมชน เป็นกระบวนการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง เป็นศิลปะในการปกครอง (Art of government) ของรัฐไทยสมัยใหม่ และมีลักษณะเป็นการบริหารจัดการชีวิตประชาชนอย่าง ลึกซึ้ง (govern mentality) ในขณะที่เดียวกันสภาองค์กรชุมชนก็ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการ

เมืองในระดับท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ สภาองค์กรชุมชนในฐานะองค์กรการเมืองในท้องถิ่นทั้งในด้านที่แสดงความขัดแย้ง และด้านที่ประสานความร่วมมือกัน โดยเฉพาะปฏิสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กล่าวได้ว่าเป็นผลมาจากปฏิบัติการของสภาองค์กรชุมชนในการเพิ่มพลังอำนาจให้กับประชาชน (Empowerment)” (รัชณี ประดับ, 2556)

“การเมืองสมานฉันท์เป็นประชาธิปไตยมากกว่าการเมืองเลือกตั้ง และการเมืองสมานฉันท์ คือประชาธิปไตยของชุมชน เมื่อชุมชนเข้มแข็งเป็นประชาธิปไตยจะช่วยต้านทานทุกสิ่งทุกอย่างจะช่วยแก้ปัญหาทุกชนิด เพราะฉะนั้น เราต้องมีชุมชนเข้มแข็งเต็มพื้นที่ ที่จะช่วยสร้างประชาธิปไตยหรือการเมืองสมานฉันท์ให้เกิดขึ้น” (ประเวศ วะสี อ้างในรัชณี ประดับ, 2549:6)

“กฎหมายสภาองค์กรชุมชนมีข้อจำกัดอยู่หลายเรื่อง โดยเฉพาะข้อสงสัยเกี่ยวกับบทบาทของรัฐในการสนับสนุนสภาองค์กรชุมชนหรือการสร้างประชาสังคมในท้องถิ่นสิ่งที่เขาเน้นย้ำก็คือ การขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนควรให้เกิดความชัดเจนว่าจะต้องสร้างให้ชุมชนปกครองตนเองดูแลตัวเองตามแนวคิด “ประชาธิปไตยที่ประชาชนปกครองตนเอง” (Self-government democracy) เพื่อให้ชุมชนเป็นยุทธศาสตร์การสร้างประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศมากกว่าจะเป็นเพียง “เครื่องมือในการพัฒนาของรัฐ”” (อนุก เหล่าธรรมทัศน์ อ้างในรัชณี ประดับ, 2542, น. 8-9)

กล่าวโดยสรุป ตามความเห็นของผู้วิจัยว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้ให้ความสำคัญกับสิทธิชุมชน โดยกำหนดไว้ในมาตรา 66 และ 67 ประกอบกับหลักการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประชาชน ได้ดูแลบ้านเมืองมากขึ้น ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วม และมีบทบาทในการดูแลบริหารบ้านเมืองด้วยตนเองถือได้ว่าเป็นการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นให้กับชุมชน ถือเป็นการกระจายอำนาจรูปแบบหนึ่งที่สำคัญให้กับชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนดั้งเดิม ให้ได้สิทธิทางตรง และร่วมกับรัฐ และชุมชน ในการฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะวัฒนธรรม อนุรักษ์ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือเป็นที่มาของ พ.ร.บ.สภาองค์กรชุมชน

การเปรียบเทียบ หมายถึง เทียบเคียงให้เห็นความเหมือนกันและต่างกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2559)

“การเมืองเปรียบเทียบ คือ การศึกษาอย่างเป็นระบบ ถึงความแตกต่าง และความเหมือนท่ามกลางระบบการเมืองต่าง ๆ โดยการเมือง คือ กระบวนการที่ผู้คนตัดสินใจ หรือมีคนตัดสินใจให้ ในการที่จะบริหารและแจกจ่ายทรัพยากรส่วนรวมของสังคมเพื่อการใช้ชีวิตของคนเหล่านั้น” (John Mc.Cormick, 2559)

การศึกษาเปรียบเทียบ เป็นการศึกษาแนวทางประจักษ์นิยม โดยมีความสนใจด้านพฤติกรรมการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชนชั้นนำและ

ประชาชน แสดงออกมด้านความคิดทางการเมือง วิธีการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ และกิจกรรมทางการเมืองอื่นๆ การเปรียบเทียบในลักษณะเทียบเคียง หมายถึงการพิจารณาเทียบเคียงสิ่งต่าง ๆ ตั้งแต่สององค์ประกอบขึ้นไปเพื่อให้เห็นลักษณะที่เหมือนกันและแตกต่างกัน (อรรถสิทธิ์ เมืองอินทร์, 2559)

เหตุผลของผู้วิจัยที่เลือกการศึกษาเปรียบเทียบ เนื่องจากต้องการทราบสิ่งๆ ที่เหมือนกันและแตกต่างกันของสภาองค์กรชุมชน 2 แห่ง ท่ามกลางระบบการเมืองและสังคมที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งคือสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อช่วยให้เห็นความแตกต่าง และค้นพบข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์ในการนำมาศึกษาและพัฒนาสภาองค์กรชุมชนได้ต่อไปในอนาคต โดยมุ่งเน้นเฉพาะในเรื่องการปฏิบัติตามภารกิจที่กำหนดไว้ในมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551

เหตุผลสำคัญที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาสภาองค์กรชุมชน เนื่องจากตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 มาตรา 21 ได้กำหนดภารกิจในด้านการส่งเสริมกิจกรรมของชุมชนท้องถิ่นตามความหลากหลายของชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สภาองค์กรชุมชน โดยเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ หลักการของสภาองค์กรชุมชน จึงต้องการทราบผลการปฏิบัติการ ตามมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 รวมถึงปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติตามภารกิจดังกล่าว รวมทั้งข้อเสนอแนะของสภาองค์กรชุมชนตำบล ในประเด็นสำคัญ ได้แก่ (1) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น (2) ด้านการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติชุมชนอย่างยั่งยืน (3) ด้านการมีส่วนร่วมการเสนอแนะการแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน (4) ด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน และ (5) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

จากข้อมูลสภาองค์กรชุมชนตำบลแบบสะสม จำแนกตามปีผลการดำเนินงาน ในปี พ.ศ. 2558 ของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) พบว่า จำนวนสภาองค์กรชุมชนตำบลที่จัดตั้งแล้ว 4,911 แห่ง จำนวนองค์กรชุมชนที่จัดแจ้ง 116,455 กลุ่ม จำนวนสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล 166,072 รายแบ่งแยกตามภาคเป็น **กรุงเทพฯและปริมณฑล** จำนวนสภาองค์กรชุมชนตำบลที่จัดตั้งแล้ว 173 แห่ง จำนวนองค์กรชุมชนที่จัดแจ้ง 4,675 กลุ่ม จำนวนสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล 6,211 ราย **ภาคเหนือ** จำนวนสภาองค์กรชุมชนตำบลที่จัดตั้งแล้ว 843 แห่ง จำนวนองค์กรชุมชนที่จัดแจ้ง 29,251 กลุ่ม จำนวนสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล 30,187 ราย **ภาคตะวันออก** จำนวนสภาองค์กรชุมชนตำบลที่จัดตั้งแล้ว 410 แห่ง จำนวนองค์กรชุมชนที่จัดแจ้ง 12,465 กลุ่ม จำนวนสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล 13,402 ราย **ภาคตะวันตก** จำนวนสภาองค์กรชุมชนตำบลที่

จัดตั้งแล้ว 335 แห่ง จำนวนองค์กรชุมชนที่จัดแจ้ง 5,563 กลุ่ม จำนวนสมาชิกสภาองค์กรชุมชน ตำบล 11,141 ราย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวนสภาองค์กรชุมชนตำบลที่จัดตั้งแล้ว 1,703 แห่ง จำนวนองค์กรชุมชนที่จัดแจ้ง 39,242 กลุ่ม จำนวนสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล 60,904 ราย ภาคใต้ จำนวนสภาองค์กรชุมชนตำบลที่จัดตั้งแล้ว 841 แห่ง จำนวนองค์กรชุมชนที่จัดแจ้ง 13,261 กลุ่ม จำนวนสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล 23,255 ราย และภาคกลาง จำนวนสภาองค์กรชุมชน ตำบลที่จัดตั้งแล้ว 606 แห่ง จำนวนองค์กรชุมชนที่จัดแจ้ง 11,998 กลุ่ม จำนวนสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล 20,972 ราย (ที่มา : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน) ณ วันที่ 22/10/2558) ซึ่งจากข้อมูลภาคกลางดังกล่าว ในปี 2551 นับแต่ พ.ร.บ.สภาองค์กรชุมชนมีผลบังคับใช้ จำนวนสภาองค์กรชุมชนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาพบว่า มีการจัดตั้ง รวม 18 แห่ง จำนวนองค์กรชุมชนที่จัดแจ้ง 312 กลุ่ม จำนวนสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล 569 ราย

ผู้วิจัยมีความสนใจและคัดเลือกจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นพื้นที่ศึกษาวิจัย เนื่องจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นอดีตราชธานีของไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีแบบแผนการเมือง การปกครอง และศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และภูมิปัญญาของบรรพชน ที่สืบทอดมาอย่างยาวนานเท่ากับความป็นราชธานีถึง 417 ปี ในอดีตเคยเป็นเมืองหลวงของประเทศไทยในอดีต มีการรวมศูนย์อำนาจการปกครองอยู่ในส่วนกลาง จนกระทั่งเกิดสงครามและเสียกรุงศรีอยุธยา ให้แก่พม่าครั้งที่ 2 ในเดือนเมษายน ปี พ.ศ. 2310 ในปัจจุบันจังหวัดพระนครศรีอยุธยาหรือเมือง “กรุงเก่า” มีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม อย่างมาก อุทยานประวัติศาสตร์ได้รับการยกย่องจาก องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ UNESCO ให้เป็นมรดกโลก ทางวัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ภาคกลางอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 75 กิโลเมตรทางรถยนต์ จากถนนพหลโยธินแยกเข้าทางหลวงหมายเลข 309 และเข้าสู่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทางถนนหมายเลข 32 หรือถนนเอเชีย หรือหากเดินทางโดยรถไฟ ระยะทางจากกรุงเทพฯ – พระนครศรีอยุธยา ระยะทาง 71 กิโลเมตร

ความเป็นมาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอดีตราชธานีของไทยปรากฏหลักฐานของการเป็นเมืองในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตั้งแต่ประมาณพุทธศตวรรษที่ 16-18 โดยมีร่องรอยของที่ตั้งเมืองโบราณสถานโบราณวัตถุและเรื่องราวเหตุการณ์ในลักษณะตำนานพงศาวดารหลักศิลาจารึกซึ่งถือว่าเป็นหลักฐานร่วมสมัยที่ใกล้เคียงเหตุการณ์มากที่สุดเมืองอโยธยาหรืออโยธยาศรีรามเทพนคร หรือเมืองพระรามมีที่ตั้งอยู่บริเวณด้านตะวันออกของเกาะเมืองอโยธยามีบ้านเมืองที่มีความเจริญทางการเมืองการปกครองและมีวัฒนธรรมที่รุ่งเรืองแห่งหนึ่งมีการใช้กฎหมายในการปกครองบ้านเมือง 3 ฉบับ คือ พระอัยการลักษณะเบ็ดเสร็จ พระอัยการลักษณะทาส พระอัยการลักษณะกู้หนี้ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 หรือพระเจ้าอู่ทองทรงสถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีเมื่อ พ.ศ. 1893

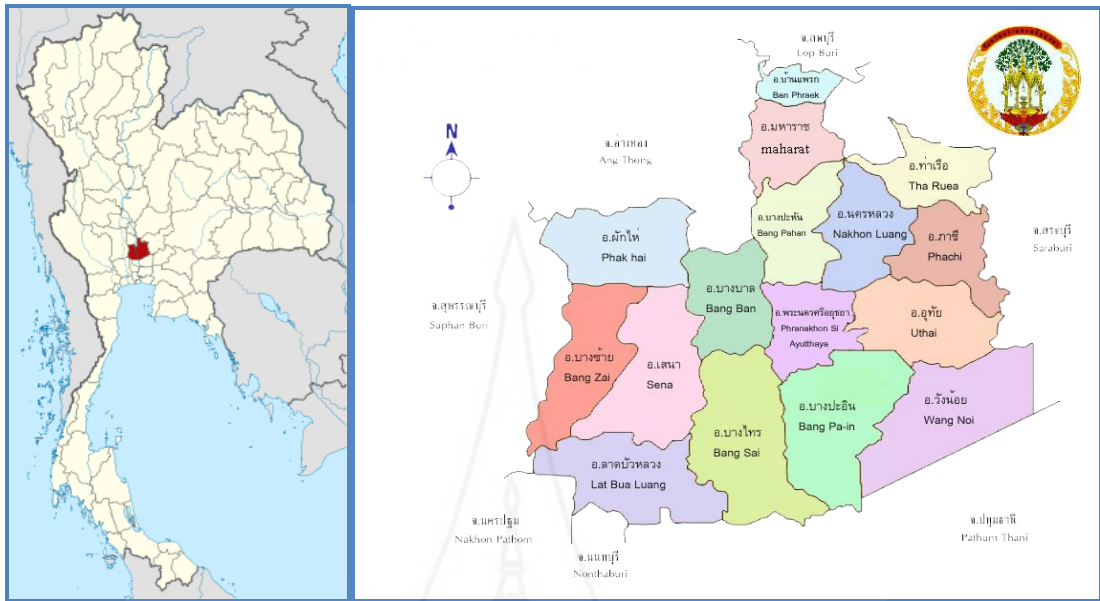
กรุงศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางของประเทศสยามสืบต่อมายาวนานถึง 417 ปี มีพระมหากษัตริย์ปกครอง 33 พระองค์จาก 5 ราชวงศ์ คือ 1) ราชวงศ์อู่ทอง 2) ราชวงศ์สุพรรณภูมิ 3) ราชวงศ์สุโขทัย 4) ราชวงศ์ปราสาททอง และ 5) ราชวงศ์บ้านพลูหลวง ต่อมาได้สูญเสียเอกราชแก่พม่าถึง 2 ครั้ง ครั้งแรกใน พ.ศ. 2112 สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงกู้เอกราชคืนมาได้ ใน พ.ศ. 2127 และเสียกรุงศรีอยุธยา ครั้งที่ 2 ใน พ.ศ. 2310 สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงกอบกู้เอกราชได้ในปลายปีเดียวกัน แล้วทรงสถาปนากรุงธนบุรีเป็นราชธานีแห่งใหม่ โดยกวาดต้อนผู้คนจากกรุงศรีอยุธยาไปยังกรุงธนบุรีเพื่อสร้างเมืองใหม่แต่กรุงศรีอยุธยาไม่ได้กลายเป็นเมืองร้างยังคงมีคนรักถิ่นฐานบ้านเดิมอาศัยอยู่และราษฎรที่หลบหนีไปได้กลับเข้ามาอยู่ร่วมกันต่อมาได้รับการยกย่องเป็นเมืองจัตวาเรียก "เมืองกรุงเก่า"

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงยกเมืองกรุงเก่าขึ้นเป็นหัวเมืองจัตวาเช่นเดียวกับสมัยกรุงธนบุรีหลังจากนั้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้จัดการปฏิรูปการปกครองทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคโดยการปกครองส่วนภูมิภาคนั้น โปรดให้จัดการปกครองแบบเทศาภิบาลขึ้น โดยให้รวมเมืองที่ใกล้เคียงกัน 3 – 4 เมืองขึ้นเป็นมณฑลมีข้าหลวงเทศาภิบาลเป็นผู้ปกครองโดยในปี พ.ศ. 2438 ทรงโปรดให้จัดตั้งมณฑลกรุงเก่าขึ้น ประกอบด้วยหัวเมืองต่างๆ คือกรุงเก่าหรืออยุธยา อ่างทอง สระบุรี ลพบุรี พรหมบุรีอินทร์บุรี และสิงห์บุรี ต่อมาโปรดให้รวมเมืองอินทร์และเมืองพรหมเข้ากับเมืองสิงห์บุรี ตั้งที่ว่าการมณฑลที่อยุธยาและในปี พ.ศ. 2463 เปลี่ยนชื่อจากมณฑลกรุงเก่าเป็นมณฑลอยุธยา ซึ่งจากการจัดตั้งมณฑลอยุธยามีผลให้อยุธยามีความสำคัญทางการบริหารการปกครองมากขึ้น การสร้างสิ่งสาธารณูปโภคหลายอย่างมีผลต่อการพัฒนาเมืองอยุธยา ในเวลาต่อมาจนเมื่อยกเลิกการปกครองระบบเทศาภิบาลภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 อยุธยาจึงเปลี่ยนฐานะเป็นจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจนถึงปัจจุบัน

ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีได้มีนโยบายบูรณะโบราณสถานภายในเมืองอยุธยาเพื่อเป็นการฉลองยี่สิบห้าพุทธศตวรรษ ประกอบกับในปี พ.ศ. 2498 นายกรัฐมนตรีประเทศพม่าเดินทางมาเยือนประเทศไทย และมอบเงินจำนวน 200,000 บาท เพื่อปฏิสังขรณ์วัดและองค์พระมงคลบพิตรเป็นการเริ่มต้นการบูรณะโบราณสถานในอยุธยาอย่างจริงจัง ซึ่งต่อมากรมศิลปากรเป็นหน่วยงานสำคัญในการดำเนินการ จนกระทั่งองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก (UNESCO) ได้มีมติให้ประกาศขึ้นทะเบียนนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเป็น “มรดกโลก” เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2534 มีพื้นที่ครอบคลุมในบริเวณโบราณสถานเมืองอยุธยา

ภาพที่ 1.1 แผนที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ที่มา : จังหวัดพระนครศรีอยุธยา www.ayutthaya.go.th

ข้อมูลทางภูมิศาสตร์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มภาคกลางตอนล่างของประเทศห่างจากกรุงเทพมหานครทางถนนสายเอเชีย 75 กิโลเมตรทางรถไฟ 72 กิโลเมตร และทางเรือ 103 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 2,556 ตารางกิโลเมตรหรือ 1,597,900 ไร่ นับว่าเป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 63 ของประเทศไทย และเป็นอันดับที่ 11 ของจังหวัดในภาคกลาง ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึงพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นทุ่งนาไม่มีภูเขาไม่มีป่าไม่มีแม่น้ำไหลผ่าน 4 สาย ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำลพบุรี และแม่น้ำน้อย รวมความยาวประมาณ 200 กิโลเมตร มีลำคลองใหญ่น้อย 1,254 คลองเชื่อมต่อกับแม่น้ำเกือบทั่วบริเวณพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

- ทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดอ่างทองและจังหวัดลพบุรี
- ทิศใต้ติดต่อกับจังหวัดนครปฐมจังหวัดนนทบุรีและจังหวัดปทุมธานี
- ทิศตะวันออกติดต่อกับจังหวัดสระบุรี
- ทิศตะวันตกติดต่อกับจังหวัดสุพรรณบุรี

ข้อมูลการปกครอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 16 อำเภอ 209 ตำบล 1,459 หมู่บ้าน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งเป็น องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 4 แห่ง เทศบาลตำบล 31 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 121 แห่ง (ที่มา : สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ณ วันที่

22/10/2558) และจากข้อมูลสภาองค์กรชุมชนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาพบว่า มีจำนวนสภาองค์กรชุมชนตำบลที่จัดตั้งแล้ว 18 แห่ง จำนวนองค์กรชุมชนที่จัดแจ้ง 312 กลุ่ม จำนวนสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล 569 ราย จากข้อมูลการปกครองอำเภอบางบาลแบ่งเป็น 16 ตำบล มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลจำนวน 3 แห่ง ได้แก่ (1) สภาองค์กรชุมชนตำบลพระขาว (2) สภาองค์กรชุมชนตำบลมหาพราหมณ์ และ (3) สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม จากข้อมูลอำเภอเสนาแบ่งการปกครองเป็น 17 ตำบล มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลจำนวน 2 แห่ง ได้แก่ (1) สภาองค์กรชุมชนตำบลบางนมโค และสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบจำนวนสภาองค์กรชุมชนที่มีการจัดแจ้ง กับจำนวนตำบลทั้งหมดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาแล้วพบว่าจำนวนตำบลทั้งหมดมี 209 ตำบล จำนวนสภาองค์กรชุมชนตำบลที่จัดตั้งและจัดแจ้ง จำนวน 18 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 8.61

เหตุผลสำคัญที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอเสนา เนื่องจากสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาลตั้งอยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ เทศบาลตำบลบางบาล สภาพโดยทั่วไปถือเป็นชุมชนที่มีความเป็นชุมชนเมืองสูงการประกอบอาชีพของชุมชนมีความหลากหลาย ชุมชนมีการก่อตั้งมาแต่ในอดีตอย่างยาวนานมีองค์ประกอบพื้นฐานตามรูปแบบสภาองค์กรชุมชนตำบลครบถ้วน ผลการดำเนินงานโดดเด่น เป็นชุมชนเข้มแข็ง และมีการดำเนินกิจกรรม ต่อเนื่องมาตลอดมาโดยตลอด และที่สำคัญได้รับการคัดเลือกจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้เป็นสภาองค์กรชุมชนตำบลต้นแบบของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งผลงานโดดเด่นที่สำคัญ คือ การบริหารจัดการปัญหาอุทกภัยในพื้นที่ โดยใช้ “ศูนย์เตือนภัย” เนื่องจากในพื้นที่ตำบลบ้านกุ่มเป็นเขตที่มีปัญหาอุทกภัยต่อเนื่องมายาวนาน เป็นพื้นที่น้ำท่วมเป็นประจำเกือบทุกปี หรือเรียกว่าเป็นพื้นที่ “น้ำท่วมซ้ำซาก” นอกจากนั้นปัจจุบันมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และยังอยู่ระหว่างทำโครงการวิจัยเรื่องเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณวิจัยจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำผังเมืองตำบลบ้านกุ่ม การพัฒนาชมรมผู้สูงอายุให้เข้มแข็ง การปลูกฝังให้ชุมชนท้องถิ่นเป็นอยู่ช้าวุ่นน้ำ (ร่วมกับเครือข่าย 28 จังหวัดภาคกลาง) เพื่อเป็นแนวทางก้าวไปสู่ “ชุมชนจัดการตนเอง” และด้วยวิสัยทัศน์ของผู้นำองค์กรชุมชนตำบล ซึ่งคือประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม มีการแปลงงบประมาณที่ได้รับอนุมัติจัดตั้งเป็นกองทุนสำหรับใช้บริหารงานของชุมชน ซึ่งสมาชิกสามารถกู้ยืมไปทำกิจกรรมและมีกำหนดเวลาส่งใช้คืนที่แน่นอน ทำให้การทำงานในสภาองค์กรชุมชนตำบลมีความต่อเนื่องก่อประโยชน์โดยตรงต่อชุมชน

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม มาเปรียบเทียบกับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา ซึ่งเป็นชุมชนที่มีความเป็นชนบทสูงกว่า แต่มีความใกล้เคียงทางด้านทางกายภาพ และสภาพวิถีการดำรงชีวิตของผู้คนประกอบอาชีพหลัก วัฒนธรรมชุมชน มีความใกล้เคียงกัน ทั้งนี้ ในเรื่องของกิจกรรมชุมชนนับว่ามีส่วนที่แตกต่าง และเป็นไปตามสภาพพื้นที่ เหตุและปัจจัย ที่เกี่ยวข้อง อาทิ สภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอเสนา มีชุมชนมุสลิมที่เข้มแข็ง ประกอบกับในพื้นที่ตำบลมีมัสยิด รวม 3 แห่งด้วยกัน และมีการตั้งกลุ่มต่างๆ โดยใช้พื้นที่ของมัสยิด เป็นศูนย์กลาง มีการทำกุสศัตว์ สามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้ค่อนข้างชัดเจน

ตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล เป็นพื้นที่ที่มีชุมชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น มีความเป็นชุมชนเมืองสูง ได้พบเห็นปัญหาจากธรรมชาติอย่างหนึ่งที่สำคัญ คือ ปัญหาอุทกภัย ที่เกิดขึ้นเป็นประจำเกือบทุกปี เนื่องจากพื้นที่ตำบลบ้านกุ่มเป็นพื้นที่ราบลุ่ม บ้านเรือนประชาชนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา และเป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา วิถีชีวิตของชุมชนแต่ดั้งเดิมเรียนรู้อยู่กับน้ำ ทุกบ้านจะมีเรือพายเตรียมพร้อมไว้ ปลูกบ้านใต้ถุนสูงเตรียมพร้อมไว้สำหรับฤดูน้ำหลาก โดยในฤดูน้ำหลาก นับตั้งแต่เดือนตุลาคม จะมีน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาที่ล้นเอ่อจนท่วมพื้นที่ริมแม่น้ำ ประมาณ 2 – 3 เดือน และจะเข้าสู่ภาวะปกติ หลังเทศกาลลอยกระทง ซึ่งในปัจจุบัน เรียกว่า “น้ำท่วมซ้ำซาก” ซึ่งความช่วยเหลือจากภาคส่วนต่าง ๆ จะระดมกันเข้ามาในพื้นที่ ในขณะที่ภาคพลเมือง มีความสามารถในการช่วยเหลือตนเองได้ในระดับที่ดีมาก ประกอบกับนับแต่ พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 มีผลบังคับใช้ สอดคล้องกับแนวคิดการเมืองภาคพลเมือง ดังนั้น แนวทางการพัฒนาตำบลบ้านกุ่ม และความสอดคล้องต้องกันกับพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 สามารถพัฒนาให้พื้นที่ตำบลบ้านกุ่ม ก้าวไปสู่ “ตำบลจัดการตนเอง” ได้หรือไม่ และหากเปรียบเทียบกับตำบลชานา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเป็นชนบทสูง จะสามารถใช้แนวทางตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 พัฒนาพื้นที่ตำบลชานา อำเภอเสนา ในแนวทางเดียวกันได้หรือไม่

ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาลกับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอเสนา โดยทำการศึกษายบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในด้านต่างๆ ได้แก่ ภารกิจที่กำหนดไว้ตามมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ประกอบด้วย 1) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ ฟื้นฟูจารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) ด้านการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติชุมชนอย่างยั่งยืน 3) ด้านการมีส่วนร่วมการเสนอแนะการแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน 4) ด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน 5) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้

เพื่อให้รับทราบบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลที่ทำการศึกษา ทราบถึงสภาพปัญหาหรืออุปสรรค และเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาสภาองค์กรชุมชนตำบล ทั้ง 2 แห่ง ที่ทำการศึกษา และนำผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษานำไปเป็นแนวทางในการพัฒนา หรือนำไปปรับใช้กับสภาองค์กรชุมชนตำบลแห่งอื่น เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

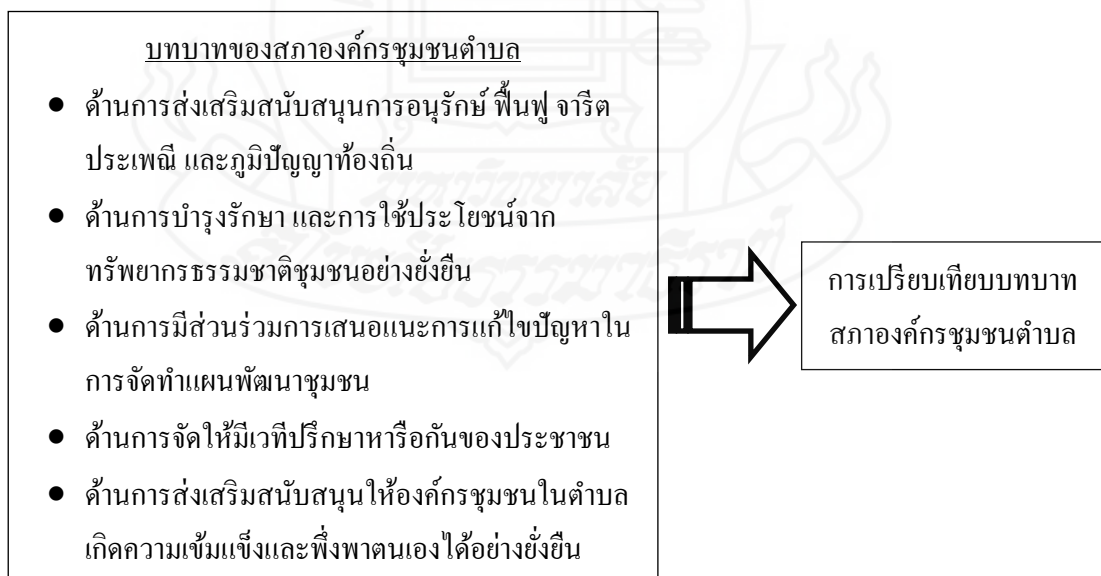
2.1 เพื่อการดำเนินการเปรียบเทียบบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กร ชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.2 ปัญหาอุปสรรคการดำเนินการบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพกรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ จะดำเนินการภายใต้ขอบเขตในแต่ละด้าน ดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทสภาพองค์กรชุมชนตำบลใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการศึกษาองค์กรสภาตำบลสองแห่ง ในสองอำเภอ คือสภาองค์กร ชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล และสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอเสนา ประกอบด้วย

4.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาประชากรที่เป็นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักปกครองท้องถิ่น สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล และ ประชาชนในพื้นที่ที่สภาองค์กรชุมชนตำบลตั้งอยู่ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่าง เลือก แบบเฉพาะเจาะจง จากสภาองค์กรชุมชนตำบลทั้ง 2 แห่งประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขาธิการสมาชิกสภาองค์กรชุมชน (2 คน) รวมแห่งละ 5 คน นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหาร ส่วนตำบล กำนัน (2 คน) และผู้ใหญ่บ้าน (2 คน) รวมจำนวน 4 คน และประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ สภาองค์กรชุมชนตำบลตั้งอยู่ (2 คน) รวมจำนวน 4 คน จะได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน

4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะสภาองค์กรชุมชน ในพื้นที่ ตำบลบ้านกุ่มอำเภอบางบาล และตำบลชานา อำเภอเสนา รวม 2 แห่ง

4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา ผู้วิจัยได้วางแผนทำการศึกษาระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2558 – สิงหาคม 2559 รวมระยะเวลา 10 เดือน เก็บข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม – เมษายน 2559

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 สภาองค์กรชุมชนตำบล หมายถึงสภาองค์กรชุมชนตำบลที่ได้จัดแจ้งตาม พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนตำบล พ.ศ. 2551

5.2 สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม หมายถึง สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอ บางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ได้จัดแจ้งการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลตาม พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551

5.3 สภาองค์กรชุมชนตำบลชานา หมายถึง สภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ได้จัดแจ้งการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลตามพระราชบัญญัติสภา องค์กรชุมชนพ.ศ. 2551

5.4 ชุมชน หมายถึง กลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันโดยมีผลประโยชน์และวัตถุประสงค์ ร่วมกันเพื่อช่วยเหลือหรือสนับสนุนกันหรือทำกิจกรรมอันชอบด้วยกฎหมาย และศีลธรรมร่วมกัน

หรือดำเนินการอื่นอันเป็นประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีระบบบริหารจัดการและการแสดงเจตนาแทนกลุ่มได้

5.5 ชุมชนท้องถิ่น หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันโดยได้ตั้งถิ่นฐาน และสืบทอดวัฒนธรรมร่วมกันมาอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ และมีแบบแผนที่แน่นอนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง

5.6 บทบาทของสภาองค์กรชุมชน หมายถึง เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการเข้าไปทำหน้าที่รับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรชุมชนตำบลในพื้นที่ เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

5.7 การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเข้าร่วมสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้นการเข้าร่วมของประชาชนในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชน หมู่บ้านในกรณีนี้ คือ มีส่วนร่วมในกิจกรรมของสภาองค์กรชุมชนตำบล โดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมเพื่อแสดงความคิดเห็น วางแผนพัฒนาชุมชน และปฏิบัติกิจกรรมทางการเมืองที่มีผลต่อนโยบายในท้องถิ่น

5.8 กิจกรรมชุมชน หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชน เป็นกิจกรรมสาธารณะที่ดำเนินการเพื่อประโยชน์ของสมาชิกในชุมชน เป็นกระบวนการที่แสดงถึงความร่วมมือกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะเป็นการดำเนินการของกลุ่ม องค์กร เครือข่าย ที่ต้องการให้สมาชิกมีส่วนร่วมในลักษณะที่ต่อเนื่อง ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ และตัดสินใจร่วมกัน

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จากการศึกษาวิจัย คาดว่าจะมีประโยชน์ 3 ประการ ดังนี้

6.1 ทำให้ทราบถึงบทบาทตามมาตรา 21 แห่ง พ.ร.บ.สภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล เปรียบเทียบกับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา

6.2 ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล และสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

6.3 ทำให้มีแนวทางและวิธีปฏิบัติงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล และสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาสภาองค์กรชุมชนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กรณีศึกษาสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา ผู้วิจัยได้เลือกใช้นวัตกรรม ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดการกระจายอำนาจ
2. แนวคิดเกี่ยวกับ “บทบาท”
3. แนวคิดประชาธิปไตยท้องถิ่น
4. แนวคิดประชาสังคมและชุมชนท้องถิ่น
5. แนวคิดการมีส่วนร่วม
6. แนวคิดการเมืองภาคพลเมือง
7. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง
8. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชนตำบล
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดการกระจายอำนาจ

สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานบุคคล สำนักงาน ก.พ. (2545, น. 5) “มีสังคมหลากหลายในโลกนี้ ซึ่งได้พัฒนาสถาบันและกระบวนการที่ทำให้กระบวนการประชาธิปไตยเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา แต่รัฐธรรมนูญภายใต้ระบอบประชาธิปไตยเหล่านี้มีสิ่งหนึ่งที่เหมือนกันคือ การยอมรับนับถือสิทธิของมนุษยชน และการสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม องค์ประกอบพื้นฐานของประชาธิปไตยนั้น หยั่งรากลึกอยู่ในคุณค่าของเสรีภาพ ความสมานฉันท์และความยุติธรรม คุณค่าพื้นฐานในเรื่องของเสรีภาพ ความสมานฉันท์และความยุติธรรมนั้น เกี่ยวข้องกับความร่วมมือในด้านการเมืองการปกครองเท่า ๆ กับการส่งเสริมการกระจายอำนาจและการส่งเสริมความแข็งแกร่งของการปกครองส่วนท้องถิ่น” เรียบเรียงจากคำกล่าวแนะนำมูลนิธิคอนราด อเดนาว์ และวิทยากร โดย Dr.Beatrice Gorawantschy ผู้แทนมูลนิธิคอนราด อเดนาว์ แห่งประเทศไทย (The Konrad Adenauer) ในงานสัมมนา “บทเรียนด้านการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการ

บริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น” (The Lesson Learned On the Decentralization And Local Personnel Administration) (2545, น. 5)

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2552, น.10, 24) กล่าวถึงหลักการและความหมายของการกระจายอำนาจไว้ว่า “การกระจายอำนาจเป็นทิศทางหนึ่งของการปรับรูปแบบความสัมพันธ์ ระหว่างรัฐบาลกับหน่วยงานบริหารระดับย่อยของรัฐ (Subnational units of Government) จากเดิมที่มุ่งเน้นการจัดโครงสร้างสถาบันการปกครองและการบริหารบนพื้นฐานของการรวมศูนย์อำนาจที่กลไกส่วนกลาง (Centralization) มาเป็นการกระจายอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ และทรัพยากรทางการบริหาร หน่วยงานที่เป็นกลไกการบริหารนอกศูนย์กลางทั้งในระดับภูมิภาค และท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น”

และยังกล่าวถึงความจำเป็นมาของการกระจายอำนาจในประเทศไทยไว้ว่า “การกระจายอำนาจในประเทศไทย เริ่มดำเนินการอย่างเป็นระบบตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 โดยเป็นการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย เป็นไปตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งบัญญัติให้ดำเนินการกำหนดอำนาจหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะระหว่างรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการจัดสรรภาษีระหว่างรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยคำนึงถึงภารกิจเป็นสำคัญ ภายใต้การดำเนินการของคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”

บุสดี ไชยสุโพธิ์ (2559) ให้ความหมายของการกระจายอำนาจว่า “คือ การถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจ ทรัพยากร และภารกิจ จากภาครัฐส่วนกลาง ให้แก่องค์กรอื่นใด ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐส่วนภูมิภาค องค์กรอิสระ องค์กรท้องถิ่น องค์กรเอกชน โดยเฉพาะภาคประชาชนไปดำเนินการแทน ซึ่งการถ่ายโอนดังกล่าว อาจจะมีลักษณะเป็นการถ่ายโอนเฉพาะภารกิจ ซึ่งเป็นการแบ่งภารกิจ ให้แก่องค์กรที่ได้รับการกระจายอำนาจดำเนินการ หรือ เป็นการถ่ายโอนโดยยึดพื้นที่เป็นหลัก ซึ่งเป็นการแบ่งพื้นที่เป็นหน่วยงานย่อยในการดำเนินการ”

อลิสซาเบ็ท ยูเลียนี (อ้างในปธาน สุวรรณมงคล 2554:5) World Bank Independent Evaluation Group, 2008 รายงานธนาคารโลก ชื่อ Decentralization in Client Countries: An Evaluation of World Bank Support, 1990-2007 ให้ความหมายของการกระจายอำนาจไว้ว่า “การกระจายอำนาจมักหมายถึง การโอนย้ายอำนาจจากรัฐบาลกลางไปสู่ระดับล่างในแง่ของการเมือง – การบริหาร และพื้นที่”

ปธาน สุวรรณมงคล (2554, น.4) “ประเทศที่มีระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยจะมีการกระจายอำนาจเกิดขึ้น ในระดับมากขึ้นน้อยแตกต่างกันไป การกระจายอำนาจให้ประชาชนถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานประการหนึ่งของระบอบประชาธิปไตย” กล่าวโดยสรุป

ประเทศที่มีระบอบการเมืองเป็นประชาธิปไตย มักมีการกระจายอำนาจควบคู่กันไปกับการพัฒนาทางการเมืองระบอบประชาธิปไตยโดยกล่าวอีกนัยหนึ่ง การกระจายอำนาจส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการเมืองระบอบประชาธิปไตยให้ก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นเพราะเป็นการทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจรัฐจากภาคส่วนอื่นของสังคมร่วมกับภาครัฐ

การกระจายอำนาจทางการเมือง คือ การที่รัฐในส่วนกลางถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ มาสู่ท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนมีอิสระในการ “ปกครองตนเอง” และการกระจายอำนาจทางสังคม หมายถึง การที่รัฐเพิ่มอำนาจให้ชุมชนได้ดูแลตนเอง มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน

อำนาจที่รัฐกระจายลงไปสู่ท้องถิ่น ได้แก่ สิทธิในการปกครองตนเอง อย่างอิสระตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นนั้น การกีฬาหน้าที่ ของรัฐ การศึกษา สาธารณสุข โครงสร้างพื้นฐาน การดูแลทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมประเพณี อำนาจตัดสินใจ ทรัพยากรการบริหาร การมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสาธารณะ

ปธาน สุวรรณมงคล (2554, น. 34) ได้อธิบายว่า “การกระจายอำนาจให้ชุมชนท้องถิ่นถือเป็นสาระสำคัญประการแรกของการกระจายอำนาจทางการเมือง ทั้งนี้ เพราะเป้าหมายหนึ่งที่สำคัญของการกระจายอำนาจทางการเมือง คือ การเพิ่มอำนาจให้แก่ชุมชน”ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่า การที่รัฐได้กระจายอำนาจให้แก่ชุมชน ให้มีบทบาทในการดูแลสิ่งมีคุณค่าในท้องถิ่น การอนุรักษ์บำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมเสนอแนะ ร่วมตัดสินใจ ร่วมกำกับ ตรวจสอบ เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการกระจายอำนาจ เป็นการเสริมสร้างประชาธิปไตยในระดับฐานราก และประสิทธิภาพในการบริการสาธารณะ

ถวิลวดี บุรีกุล (2553, น. 19) กล่าวไว้ใน “การกระจายอำนาจกับการปฏิรูปประเทศไทย เล่มที่ 4 ว่าด้วยการมีส่วนร่วมและการเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาชนและการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” เรียบเรียงเนื้อหาจากการประชุมวิชาการ เรื่อง “การกระจายอำนาจกับการปฏิรูปประเทศไทย” เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2553 ณ อาคารมหิตลาธิเบศร และคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการกระจายอำนาจ” การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ต้องเป็นกระบวนการที่เริ่มต้นจากรากหญ้า เป็นกระบวนการที่เริ่มต้นที่จิตใจคน และต้องเริ่มจากพื้นฐานไปสู่ระดับสูงสุด โดยเริ่มจากการให้ข้อมูล การเปิดฟังความคิดเห็น การปรึกษาหาความรู้ การร่วมวางแผน การร่วมปฏิบัติ ร่วมติดตามประเมินผลและตรวจสอบ จนถึงการควบคุมโดยประชาชน เช่นเดียวกับที่ ลีลาภรณ์ บัวสาย และชนาวุฒิ ถาวรพราหมณ์ ได้กล่าวไว้ว่า

สีลาภรณ์ บัวสาย (2553, น. 25) “การกระจายอำนาจของประเทศไทยในปัจจุบันยังไม่ได้ทำให้ประชาชนทั่วไปเกิดความตระหนักว่าการกระจายอำนาจมีความสำคัญอย่างไร การกระจายอำนาจกับการปฏิรูปประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับความเข้มแข็งของชุมชน และปัญหาสำคัญของการกระจายอำนาจ คือปัญหาการเตรียมความพร้อมของชุมชนท้องถิ่น เพื่อรองรับการกระจายอำนาจ”

ชนาวุฒิ ถาวรพราหมณ์ (2553, น. 39) “บทเรียนที่ได้จากการพัฒนาท้องถิ่นก็คือเราต้องให้อำนาจกับภาคชุมชน (power) และส่งเสริมการมีส่วนร่วม (participation) อย่างเต็มที่ ทำให้ประชาชนสามารถควบคุม กำหนดวิถีชีวิตของตนเองได้ เป็นวิถีชีวิตแบบพอเพียงเหมาะสม สามารถสร้างรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพและสามารถดูแลจัดการชุมชนท้องถิ่นได้” ชนาวุฒิ ถาวรพราหมณ์ ได้สรุปการกระจายอำนาจว่า คือการให้อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน จึงไม่กระจายอำนาจแล้ว เพราะว่าแท้จริงแล้วอำนาจเป็นของประชาชนอยู่แล้ว สิ่งสำคัญคือการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ให้ประชาชนรู้จักถึงการริเริ่มแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง การถอดถอนผู้นำที่ไม่ดี หรือการทำประชาพิจารณ์ ประชาคมติ หรือการออกกฎหมายท้องถิ่น

ผู้วิจัยสรุปโดยรวม การกระจายอำนาจ คือ การที่รัฐในส่วนกลางถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ ทรัพยากร มาสู่ท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนมีอิสระในการปกครองตนเอง เพิ่มอำนาจให้ชุมชนได้ดูแลตนเอง มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน มีสิทธิในการปกครองตนเอง อย่างอิสระตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ภารกิจหน้าที่ ในด้านการศึกษา สาธารณสุข โครงสร้างพื้นฐาน การดูแลทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณี อำนาจตัดสินใจ ทรัพยากรการบริหาร การมีส่วนร่วม รับผิดชอบต่อสาธารณะ การกระจายอำนาจให้ชุมชนท้องถิ่น มีความสำคัญ คือ เป็นการกระจายอำนาจทางการเมือง ถือเป็น การเพิ่มอำนาจให้แก่ชุมชน เพื่อให้มีบทบาทในการดูแลสิ่งมีคุณค่าในท้องถิ่น การอนุรักษ์ บำรุงรักษา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมเสนอแนะ ร่วมตัดสินใจ ร่วมกำกับ ตรวจสอบ เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการกระจายอำนาจ เป็นการเสริมสร้างประชาธิปไตยในระดับฐานราก และประสิทธิภาพในการบริการสาธารณะ

แนวคิดการกระจายอำนาจของภาครัฐ ให้กับชุมชนท้องถิ่น มีความสอดคล้องกับแนวคิดในการตราพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 โดย สภาองค์กรชุมชนซึ่งหมายถึงเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนของคนในชุมชนท้องถิ่น โดยคนในชุมชนท้องถิ่นและเพื่อคนในชุมชนท้องถิ่นได้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีตัวแทนของสถาบันในชุมชนท้องถิ่นเช่น วัด โรงเรียน สถานีนามัยตัวแทนของกลุ่มองค์กรชุมชนต่างๆเช่นกลุ่มออมทรัพย์กลุ่มแม่บ้านกลุ่ม โรงเรียนกลุ่มอนุรักษ์ป่าและกลุ่มกิจกรรมพัฒนาอื่นๆที่มีอยู่ในแต่ละชุมชน โดยมีผู้นำ

ชุมชนที่ไม่เป็นทางการเช่นผู้รู้ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำทางการได้แก่กำนันผู้ใหญ่บ้านในชุมชนท้องถิ่นเข้ามาร่วมใช้เวทีพูดคุยเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นร่วมกันเป็นระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งแท้จริงมีมาตั้งแต่ในอดีตภารกิจที่สำคัญของสภาองค์กรชุมชนคือการสร้างความเข้มแข็งของสมาชิกและองค์กรชุมชนในตำบลให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ดูแลอนุรักษ์วัฒนธรรมภูมิปัญญาทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนท้องถิ่นการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อคิดเห็นกับโครงการต่างที่อาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของคนในชุมชนท้องถิ่นซึ่งส่วนใหญ่เป็นภาระหน้าที่ที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ

2. แนวคิดเกี่ยวกับ “บทบาท”

คำว่า “บทบาท” พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2540, น. 315) ให้ความหมายไว้ว่า คือ การทำหน้าที่ (Function) หรือพฤติกรรมที่สังคมกำหนด และคาดหมายให้บุคคลกระทำ เช่นบทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู หรือบทบาทของผู้ใหญ่บ้าน กำนัน

สถานภาพ (Status) และบทบาทของบุคคลทางสังคม ในสำนวนภาษาวិชาการของสังคมวิทยาได้บัญญัติใช้คำว่า สถานภาพ (ตำแหน่ง) และบทบาท (หน้าที่) โดยถือว่าแต่ละขณะที่คนคนหนึ่งมีการกระทำทางสังคมเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับคนอื่นคนหนึ่งนั้น ต่างฝ่ายย่อมกระทำต่อกันไปตาม “ตำแหน่ง” และ “หน้าที่” ที่มีต่ออีกฝ่ายหนึ่ง (พิทยา สายหู, 2540, น. 48-49)

ไพบุลย์ ช่างเรียน (2516, น. 29-30) ได้อธิบายคำว่า “บทบาท” (Role) ในความหมายสองนัยคือนัยแรกพิจารณาในด้านโครงสร้างสังคม (social structure) บทบาทหมายถึง ตำแหน่งทางสังคมที่มีชื่อเรียกต่างๆ ซึ่งแสดงลักษณะโดยคุณสมบัติและกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น และอีกนัยหนึ่ง พิจารณาในด้านการแสดงบทบาทหรือการปะทะสังสรรค์ทางสังคม (social interaction) บทบาท หมายถึง ผลต่อเนื้อที่มีแบบแผนการกระทำที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์แห่งการปะทะสังสรรค์นั้น (Socially Interaction)

อมรา พงศาพิชญ์ (2521, น. 91) กล่าวว่า บทบาท หมายถึงสิทธิหน้าที่ในการประพฤติปฏิบัติที่บุคคลหนึ่งมีต่อบุคคลอื่นในสังคม

เลวินสัน (Levinson อ้างในอุทุมพร วิระธรรม 2537, น.16) สรุปความหมายของบทบาทไว้ 3 ประการ

1) บทบาท หมายถึง ปทัสถาน (norms) ความมุ่งหวัง ข้อห้าม ความรับผิดชอบ และอื่น ๆ ที่ลักษณะในการทำงานเดียวกันซึ่งผูกพันอยู่กับตำแหน่งที่สังคมกำหนดให้ บทบาทตามความหมายนี้คำนึงถึงตัวบุคคลน้อยที่สุด แต่มุ่งไปถึงหน้าที่อันควรกระทำ

2) บทบาท หมายถึง ความเป็นไปของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งที่คิด และกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้นๆ

3) บทบาท หมายถึง การกระทำของบุคคลแต่ละคนที่กระทำโดยให้สัมพันธ์กับโครงการทางสังคม หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ แนวทางอันบุคคลพึงกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้น ๆ

ชลกร ศิริวรรณ (2554, น. 11) บทบาทหมายถึงสิทธิหรือหน้าที่ที่บุคคลที่อยู่ในตำแหน่งต่าง ๆ ทางสังคมจะต้องปฏิบัติตามที่สังคมกำหนดขึ้นมาและบทบาทนี้มีส่วนประกอบอย่างน้อย 3 ประการคือ

- 1) ส่วนที่เป็นกฎเกณฑ์ข้อบังคับ
- 2) ส่วนที่มีความสำคัญต่อบทบาทจะขาดมิได้
- 3) ส่วนที่ทำหน้าที่ส่งเสริมบทบาท

สุพัตรา สุภาพ (2536, น. 26) อธิบายว่าการที่เรากำหนดเรียกบุคคลหนึ่งเป็นข้าราชการหรือตำแหน่งใด ๆ นั้น เป็นการเรียกตามสถานภาพ (Status) ของผู้นั้น สถานภาพจะเป็นตำแหน่งที่ได้รับจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม เป็นสิทธิและหน้าที่ทั้งหมดที่สังคมมีอยู่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นและสังคมส่วนร่วม สถานภาพจะกำหนดว่าบุคคลนั้นมีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อบุคคลอื่นอย่างไร มีหน้าที่รับผิดชอบอย่างไรในสังคม สถานภาพเป็นสิ่งเฉพาะบุคคลทำให้บุคคลนั้นแตกต่างจากผู้อื่น มีอะไรเป็นเครื่องหมายของตนเอง

อริสโตเติล (Aristotle อ้างในคลังบทความ “สถาบันพัฒนาเพื่อประชาธิปไตย” 2553, น. 1) กล่าวว่า การเมือง คือ ความผูกพันระหว่างประชาชนกับรัฐ จากคำกล่าวนี้ทำให้เกิดการยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ประชาชนกับการเมืองจะแยกกันไม่ออก จะมีความผูกพันและจะมี “บทบาท” ต่อกันตลอดไป การที่ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์และแสดง “บทบาท” อย่างใดอย่างหนึ่ง ถือว่าเป็นการแสดงบทบาททางการเมืองของประชาชนหรือเป็นการเข้าร่วมทางการเมือง (Political participation) นั่นเอง “ซึ่งแมคคอสกี (Maclosky) ได้อธิบายความหมายของการเข้าร่วมทางการเมืองไว้ว่า การที่บุคคลมีความสำนึกในทางการเมืองการปกครองได้เข้าร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่กระทำด้วยความสมัครใจซึ่งสมาชิกทั้งที่อยู่ในสังคมได้มีส่วนร่วมกันในด้านที่จะเลือกผู้นำของตน และกำหนดนโยบายของรัฐ

ลิตธิโชค ลางคุลานนท์ (2552, น. 1-2) กล่าวว่า กลุ่มผลประโยชน์ที่เข้ามา มีบทบาทนำทางการเมือง มีอิทธิพลทางการเมืองมาก หรือสามารถเข้ามาเป็นศูนย์กลางของอำนาจทางการเมืองการปกครอง จะมีบทบาทในการกำหนดนโยบายสาธารณะ และการบริหารประเทศ สิ่งที่เกิดขึ้นตามมา คือ กลุ่มผลประโยชน์เหล่านี้มีแนวโน้มที่จะพยายามรักษาอำนาจทางการเมืองของตนไว้ให้

นานที่สุด และมีการแสวงหาผลประโยชน์ทางด้านต่างๆ เพื่อเอื้อแก่กลุ่มของตน ผ่านทางนโยบาย สาธารณะ กฎหมาย หรือโครงการต่างๆ ของรัฐ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ Karl Marx ที่ว่า “ชนชั้นใดเป็นผู้บัญญัติ 2 กฎหมายย่อมเพื่อประโยชน์ของชนชั้นนั้น” ลักษณะดังกล่าวได้ปรากฏ ตั้งแต่อดีตเรื่อยมา และยิ่งเด่นชัดมากขึ้นเมื่อกลุ่มธุรกิจเข้ามามีบทบาททางการเมือง

ปธาน สุวรรณมงคล (2554, น.30-36) กล่าวถึงบทบาทการเมืองท้องถิ่นกับการส่งเสริมประชาธิปไตยว่า

1) บทบาทในการให้การเรียนรู้ทางการเมือง (political socialization) คือ ทำหน้าที่ในการอบรมกล่อมเกล่าให้สมาชิกชุมชนท้องถิ่นมีอุดมการณ์ มีความรู้ความเข้าใจ มีความศรัทธาต่อระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย และสนใจเข้ามามีบทบาทในการเมืองท้องถิ่นทั้งโดยตรงและทางอ้อม ทำให้ประชาชนมีความตระหนักและสนใจทางการเมืองมากขึ้น

2) บทบาทในการสรรหาบุคลากรเข้าสู่ระบบการเมือง (political recruitment) คือ การทำหน้าที่สรรหาบุคคลเข้าสู่ระบบการเมือง เช่น กลุ่มการเมืองท้องถิ่นหรือพรรคการเมืองทำหน้าที่สรรหาบุคลากรเพื่อสมัครเลือกตั้งในการเลือกตั้งท้องถิ่น และประชาสัมพันธ์ในท้องถิ่น เช่น กลุ่มอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นมีการเลือกผู้นำกลุ่ม และแกนนำกลุ่มทำหน้าที่ในการเป็นตัวแทนในการเรียกร้องปกป้องสิทธิชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน

3) บทบาทการรวบรวมและแสดงออกถึงผลประโยชน์ (interest aggregation and interest articulation) การรวบรวมผลประโยชน์ ได้แก่ การนำเอาข้อเรียกร้องในประเด็นต่าง ๆ จากกลุ่มคนหลากหลายในท้องถิ่นมารวบรวมจัดเป็นประเด็นเรียกร้องที่ชัดเจน และนำเสนอต่อผู้เกี่ยวข้องโดยผ่าน สื่อมวลชนหรือการเดินทางประท้วง ผ่านการรวมกลุ่ม ที่เรียกว่า “กลุ่มผลประโยชน์”

4) บทบาทในการสื่อสารทางการเมือง การสื่อสารทางการเมืองเป็นกระบวนการทางการเมืองที่สำคัญในยุคข้อมูลข่าวสารเช่นปัจจุบันนี้ การสื่อสารทางการเมืองเป็นการทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์กันระหว่างนักการเมืองในท้องถิ่นกับประชาชนในท้องถิ่น ในแง่การให้และรับข้อมูลข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เกิดการชักจูง หรือโน้มน้าวไปยังทิศทางที่ผู้สื่อสารต้องการ

5) บทบาทการเสริมสร้าง ความชอบธรรมทางการเมืองในท้องถิ่น (political legitimization) ความชอบธรรมทางการเมือง เป็นเงื่อนไขพื้นฐานสำหรับการปกครอง ถ้าปราศจากซึ่งความชอบธรรมในระดับที่สังคมยอมรับได้แล้ว จะนำไปสู่การชะงักงันหรือการล่มสลายในระยะยาวของการปกครอง ความชอบธรรมแยกเป็นความชอบธรรมทางกฎหมาย (legal legitimacy) หมายถึง การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้าสู่ตำแหน่งของการใช้อำนาจทางการเมืองอย่างถูกต้องตามกระบวนการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ การเลือกตั้ง และความชอบธรรมทาง

การเมือง (political legitimacy) หมายถึงความรู้สึกยอมรับ หรือไม่ยอมรับของประชาชนที่มีต่อผู้ใช้อำนาจทางการเมือง ซึ่งมีความสำคัญต่อเสถียรภาพทางการเมืองของสถาบันและหรือผู้มีอำนาจทางการเมือง

6) การเมืองท้องถิ่นกับการเสริมสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการเมืองท้องถิ่น ถือเป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของระบบการเมือง มุ่งอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนโดยส่วนรวมในส่วนของเมืองท้องถิ่น ซึ่งมีการดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาล (good governance) ที่เน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการเมือง ประสิทธิภาพทางการเมือง (political efficiency) หมายถึง ความสามารถ (capability) ของระบบการเมืองในการระดมทรัพยากรทางการเมืองเพื่อพัฒนาท้องถิ่น หรือแก้ไขปัญหาท้องถิ่น ที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและตรงประเด็น ก่อนที่ปัญหาจะลุกลามขยายตัวใหญ่ขึ้นจนเกิดความเสียหายหรือความเดือดร้อนแก่ประชาชนจำนวนมาก ประสิทธิภาพทางการเมือง (political efficacy) หมายถึง การที่ระบบการเมืองสามารถดำเนินการบรรลุเป้าหมายทางการเมืองที่ตั้งไว้ ของการดำรงตำแหน่งทางการเมือง

บทบาททางการเมือง (คลังบทความ “สภานักพัฒนาเพื่อประชาธิปไตย”) กล่าวถึง การที่ประชาชนจะมีโอกาสแสดงบทบาทหรือเข้าร่วมทางการเมือง ได้มากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับสิทธิและหน้าที่ของประชาชน โดยเฉพาะสิทธิทางการเมือง (Political Right) ซึ่งหมายถึง การที่ยินยอมให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้มีโอกาสมีส่วนในการแสดงออกซึ่งเจตจำนงในทางการเมือง สิทธิทางการเมืองของประชาชน โดยปกติแล้วจะกำหนดไว้ในกฎหมายหลักของประเทศคือกฎหมายรัฐธรรมนูญ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 ในมาตรา 23 ได้กำหนดไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิทางการเมือง การใช้สิทธิเลือกตั้ง สิทธิสมัครสิทธิในการเข้าร่วมเป็นรัฐบาลหรือสิทธิในการปกครองประเทศ” ดังนั้นจะเห็นได้ว่าสิทธิทางการเมืองกับประชาธิปไตยจะเป็นของคู่กัน จึงสรุปได้ว่า ประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนจะมีโอกาสแสดงบทบาททางการเมืองหรือเข้าร่วมทางการเมืองได้มากกว่าประเทศที่ปกครองในระบบเผด็จการและสิทธิหน้าที่ทางการเมืองของประชาชนจะมีมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับสิทธิทางการเมืองเช่นกัน

ความสำนึกทางการเมือง กับการแสดงบทบาท (คลังบทความ “สภานักพัฒนาเพื่อประชาธิปไตย”) กล่าวถึง ความสำนึกทางการเมืองว่า เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของประชาชน โดยปราศจากการข่มขู่บังคับหรือชักจูงจ้วงจวนใด ๆ เช่นเดียวกับความสำนึกบาปของบุคคลผู้ตระหนักในธรรมจะไม่ยอมทำบาปใดๆ แม้ว่าจะมีโอกาสที่จะทำบาปยอมที่จะละเว้นการกระทำนั้นๆ เสีย โดยมุ่งจะทำแต่ความดีมีประโยชน์ต่อตนและส่วนรวม นี่เป็นสำนึกทางศีลธรรม ส่วนผู้ที่สำนึกทางการเมืองนั้นจะแสดง “บทบาท” ทางการเมืองตามสิทธิเสรีภาพของตน เช่น การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การเข้าร่วมอภิปรายหรือการพูดคุยสนทนาเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมือง

การเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การร่วมมือก่อตั้งพรรคการเมือง และการลงสมัครรับเลือกตั้ง และความสำคัญทางการเมืองของประชาชนจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะต่าง ๆ โดยการผ่านพรรคการเมืองหรือสถาบันทางการเมืองอื่นๆ จะเห็นได้ว่าความสำคัญทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด แต่ประชาชนจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากน้อยแค่ไหนเพียงไรขึ้นอยู่กับระบบการเมือง ลักษณะของสังคมและระบบเศรษฐกิจเป็นสำคัญ เช่นถ้าประเทศใดปกครองในระบบเผด็จการ อำนาจการปกครองการแสดงบทบาททางการเมืองจะอยู่กับบุคคลบางคนหรือบางกลุ่มเท่านั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจะถูกจำกัดหรือบังคับ แต่ถ้าระบบการเมืองของประเทศใดเป็นระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเชื่อกันว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน เชื่อในสิทธิเสรีภาพและความสามารถความเสมอภาคของประชาชน โอกาสที่ปวงชนจะเข้าร่วมแสดงบทบาททางการเมืองย่อมจะมีมากกว่าระบบการปกครองอื่นๆ

ผู้วิจัยสรุปโดยรวมแนวคิดเกี่ยวกับ “บทบาท” ว่าหมายถึงหน้าที่ หรือพฤติกรรมที่สังคมกำหนด คาดหมายให้บุคคลกระทำทางสังคมที่เกี่ยวข้อง สัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม บางครั้งเป็นไปตามตำแหน่ง และหน้าที่ และตามที่ อริสโตเติล (Aristotle) นักปรัชญาเมธีคนสำคัญของโลก ได้กล่าวว่า “การเมือง คือความผูกพันระหว่างประชาชนกับรัฐ และจะแยกกันไม่ออก จะมีความผูกพันและจะมี บทบาทต่อกัน และการที่ประชาชนมาเกี่ยวข้องสัมพันธ์และแสดงบทบาททางการเมืองของประชาชน หรือเป็นการเข้าร่วมทางการเมือง ถือเป็น การแสดงบทบาททางการเมือง นอกจากนี้ บทบาททางการเมือง ยังมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมทางการเมือง ซึ่งจะเข้าร่วมได้มากน้อยแค่ไหนย่อมขึ้นอยู่กับสิทธิและหน้าที่ของประชาชน โดยเฉพาะสิทธิทางการเมือง บทบาท ยังสัมพันธ์กับสำคัญทางการเมืองด้วย ซึ่งผู้ที่สำคัญทางการเมืองจะแสดง “บทบาท” ทางการเมืองตามสิทธิเสรีภาพของตน อาทิ การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การเข้าร่วมอภิปรายหรือการพูดคุยสนทนาเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมือง การเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การร่วมมือก่อตั้งพรรคการเมือง และการลงสมัครรับเลือกตั้ง และความสำคัญทางการเมืองของประชาชนจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะต่าง ๆ โดยการผ่านพรรคการเมืองหรือสถาบันทางการเมืองอื่นๆ บว่าบทบาท มีส่วนสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตย

“สถานภาพ” หมายถึง ตำแหน่งที่บุคคลได้รับจากการเป็นสมาชิกของสังคม มี 2 ประเภท คือ สถานภาพที่ได้มาโดยกำเนิด เช่น พ่อ แม่ พี่ น้อง ปู่ ย่า ตา ยาย ลูก หลานคนไทย และสถานภาพที่ได้รับมาภายหลังการเกิด หรือสถานภาพทางสังคม (social status) เช่น ครู นักเรียน แพทย์

สถานภาพและบทบาท มีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน เนื่องจากเมื่อบุคคลดำรงตำแหน่งในสังคมหรือกลุ่มคน บุคคลนั้นย่อมแสดงบทบาท (Role) ตามตำแหน่งนั้นๆ เพราะฉะนั้นโดยปกติ

วิสัยแล้วสถานภาพและบทบาทจึงเป็นสิ่งที่ควบคู่กันไป อย่างไรก็ตาม บทบาทหรือการปฏิบัติหน้าที่ย่อมขึ้นอยู่กับบุคคลที่เข้าดำรงตำแหน่งนั้น ๆ เพราะฉะนั้น บทบาทจึงเป็นรูปแบบที่เคลื่อนไหวหรือรูปการทางพฤติกรรมของตำแหน่ง กล่าวคือ มีสิทธิหน้าที่ต่าง ๆ ความแตกต่างระหว่างบทบาทและตำแหน่งที่เกิดขึ้นนั้น ก็เพราะว่า “ตำแหน่ง” เป็นแนวความคิดทางสังคมวิทยา ส่วน “บทบาท” นั้น เป็นแนวความคิดทางจิตวิทยาทางสังคม เพราะฉะนั้น บทบาทจึงเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอในเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงคนใหม่ที่มาดำรงตำแหน่งนั้น

3. แนวคิดประชาธิปไตยท้องถิ่น

จากการค้นหาความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” ประกอบด้วยคำว่า “ประชา” หมายถึง หมู่คนคือปวงชน กับคำว่า “ธิปไตย” หมายถึงความเป็นใหญ่คำว่า “ประชาธิปไตย” จึงหมายถึง “ความเป็นใหญ่ของปวงชน” ราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” ไว้ในพจนานุกรมว่า “แบบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่” (ศูนย์สารสนเทศ ราชบัณฑิตยสถาน 2558)

“ทั้งนี้ พึงเข้าใจว่าการที่ปวงชนจะมีความเป็นใหญ่ในการแสดงมติได้ก็จำเป็นที่ชนทุกคนรวมกันเป็นปวงชนนั้นต้องมี “สิทธิและหน้าที่ของมนุษย์ชน” อันเป็นสิทธิและหน้าที่ตามธรรมชาติของทุกคนที่เกิดมาเป็นมนุษย์ คือ สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคซึ่งมนุษย์จะต้องใช้พร้อมกันกับหน้าที่มิให้เกิดความเสียหายแก่เพื่อนมนุษย์อื่นและหมู่คนอื่นหรือปวงชนเป็นส่วนรวมถ้าชนส่วนมากซึ่งเป็น “สามัญชน” ถูกตัดสิทธิมนุษยชน โดยให้มีหน้าที่แต่อย่างเดียว สามัญชนก็มีลักษณะเป็นทาสหรือข้าไพร่ของชนส่วนน้อยซึ่งมีสิทธิใหญ่ยิ่งหรือ “อภิสิทธิ์ชน” แบบการปกครองจึงไม่ใช่ประชาธิปไตย ถ้าสามัญชนมีสิทธิมนุษยชนอย่างเดียว โดยไม่มีหน้าที่มนุษยชนแบบการปกครองก็เกินขอบเขตของประชาธิปไตย” (ประชาธิปไตยเบื้องต้นสำหรับสามัญชน:ปริดี พนมยงค์, สถาบันปริดีพนมยงค์)

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี (2558) ให้ความหมายคำว่าประชาธิปไตย (democracy) เป็นระบอบการปกครองแบบหนึ่งซึ่งการบริหารอำนาจรัฐมาจากเสียงข้างมากของพลเมือง (Majority Vote) ผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย โดยพลเมืองอาจใช้อำนาจของตนด้วยตนเองหรือผ่านผู้แทนที่เลือกไปใช้อำนาจแทนก็ได้ ประชาธิปไตยยังเป็นอุดมคติที่ว่าพลเมืองทุกคนในชาติร่วมกันพิจารณากฎหมายและการปฏิบัติของรัฐและกำหนดให้พลเมืองทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและเจตนาของตนเท่าเทียมกัน

ประชาธิปไตยทางตรง ประชาธิปไตยเกิดขึ้นในบางนครรัฐกรีกโบราณช่วงศตวรรษที่ 5 ก่อนคริสตกาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเอเธนส์หลังการก่อการกำเริบเมื่อ 508 ปีก่อนคริสตกาล ซึ่งพลเมืองเกี่ยวข้องในกระบวนการทางการเมืองโดยตรง แต่ประชาธิปไตยในปัจจุบันเป็นประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนโดยสาธารณะออกเสียงในการเลือกตั้งและเลือกนักการเมืองเป็นผู้แทนตนในรัฐสภา จากนั้น สมาชิกสภาจะเป็นผู้ตัดสินใจด้วยเสียงข้างมาก ประชาธิปไตยทางตรงยังมีอยู่ในระดับท้องถิ่นหลายประเทศ เช่นการเลือกตั้งสมาชิกเทศบาล อย่างไรก็ตาม ในระดับชาติ ความเป็นประชาธิปไตยทางตรงมีเพียงการลงประชามติ การริเริ่มออกกฎหมายและการถอดถอนผู้ได้รับเลือกตั้ง

ประเวศ วะสี (2550) กล่าวว่า ประชาธิปไตยโดยตรง (Direct Democracy) คือ การที่ประชาชนเข้ามามีบทบาทในกิจการบ้านเมืองโดยตรงมากที่สุด ประชาชนที่เป็นปัจเจก ไม่มีกำลังพอ ต้องมีการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็ง การรวมตัวคือสังคมน หมายถึงการร่วมกัน การรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งก็คือสังคมเข้มแข็ง หมายถึงเข้มแข็งทั้งการรวมตัว เข้มแข็งทั้งทางความรู้และปัญญา เข้มแข็งทั้งทางศีลธรรม เข้มแข็งทั้งทางการจัดการ คือการเมืองค้ำกร และควรทำเรื่องต่าง ๆ อย่างน้อย 5 เรื่อง คือ 1) ชุมชนเข้มแข็งทำการพัฒนาอย่างบูรณาการเต็มพื้นที่เป็นประชาธิปไตยระดับรากหญ้า ชุมชนกำหนดอนาคตของตนเองได้ และแก้ปัญหาทุกอย่าง ทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ ครอบครัว สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ พร้อมกันไปอย่างบูรณาการ จะเป็นรากฐานแห่งความร่วมมือเป็นสุขของสังคม 2) สังคมเข้ามาทำการพัฒนาเรื่องต่าง ๆ ด้วยตนเองมากที่สุด เช่น การศึกษา สุขภาพ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม 3) สังคมร่วมรัฐ สังคมนำรัฐ รัฐทำอะไรดีสังคมเข้าร่วม รัฐคิดขัดอะไรสังคมนำ 4) สังคมตรวจสอบรัฐ 5) สังคมร่วมสร้างนโยบายสาธารณะ นโยบายสาธารณะเป็นเรื่องสำคัญไม่ควรทำโดยเผด็จการ โดยคนกลุ่มน้อยหรือคนเดียว แต่ควรเป็นกระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม (Participatory Public Policy Process = PPPP = P⁴) ในขณะที่อำนาจรัฐอย่างเดียวไม่มีทางแก้ปัญหาที่ยาก ๆ และสลัดข้ออื่นในสังคมได้ หากสังคมเข้มแข็งและเข้ามามีบทบาทในกิจการบ้านเมืองทั้ง 5 ประการดังกล่าวข้างต้น ประเทศจะมีพลังในการแก้ปัญหาอย่างมหาศาล นี่คือนิยามของประชาธิปไตยโดยตรง อีกชื่อหนึ่งของสังคมเข้มแข็ง คือ **ประชาสังคม**

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2556, น. 2-9) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมาย “ท้องถิ่น” ว่าหมายถึงท้องที่ใดท้องที่หนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งเน้นถึงลักษณะทางสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และทางธรรมชาติที่มีความเป็นขอบเขตเฉพาะพื้นที่นั้นๆ เป็นสำคัญ และยังมีความหมายที่กำหนดขอบเขตของพื้นที่ระดับย่อยตามเขตการปกครอง หรือเป็นหน่วยงานระดับรองไปจาก หน่วยงานใหญ่ได้แก่ หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด เป็นต้น คำว่า

ท้องถิ่น จึงขึ้นอยู่กับกำกวมขอบเขตทางพื้นที่ดังกล่าวแล้ว และเมื่อนำไปใช้ประกอบกับคำใดจะให้ความหมาย เฉพาะเจาะจงในเรื่องนั้น เช่น ประเพณีท้องถิ่น พิธีประจำท้องถิ่น เป็นต้น

เอกรินทร์ สิมหาศาล และปรีชา นุ่มสุข (2540, น. 2) กล่าวว่า “ท้องถิ่น” หมายถึง การกำหนดขอบเขตพื้นที่ ขอบเขตความรับผิดชอบหรือหน่วยงานที่ปรากฏในท้องถิ่นต่าง ๆ ตามสภาพสังคมซึ่งจัดเป็นพื้นที่ระดับย่อยรองไปจากสังคมใหญ่

สรุปได้ว่า “ท้องถิ่น” หมายถึงถิ่นฐานที่อยู่ของมนุษย์ที่ตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่กันเป็นกลุ่มหรือหน่วยของพื้นที่ย่อยลงมา ตั้งแต่บ้าน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ เทศบาล จังหวัดในทำนองเดียวกัน ถ้าจะกล่าวถึงท้องถิ่นในลักษณะที่เป็นขอบเขตชุมชนใดชุมชนหนึ่งหากนำคำว่า “ประชาธิปไตย” กับคำว่า “ท้องถิ่น” มารวมกันเป็น “ประชาธิปไตยท้องถิ่น” ย่อมหมายความถึง “ความเป็นใหญ่ของปวงชนในบ้าน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ เทศบาล จังหวัด หรือในขอบเขตชุมชนใดชุมชนหนึ่ง”

ยศวดี บุญเกียรติ (2558) ความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตยท้องถิ่น” คือการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง ร่วมกันรับผิดชอบ มีการปรึกษาหารือในเรื่องต่างๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อวิถีความเป็นอยู่ร่วมกัน มีการร่วมมือกันในการทำงานสาธารณะให้ท้องถิ่นไม่รอให้ภาครัฐดำเนินการแต่ฝ่ายเดียว (จากการจัดการสัมมนาเรื่อง “การเลือกตั้งท้องถิ่น” ระหว่างสถาบันนโยบายศึกษากับคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดย ดร.จรัส สุวรรณมาลา และ ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ในเรื่องของ “ประชาธิปไตยท้องถิ่น” ที่ต่างไปจาก “ประชาธิปไตยระดับชาติ”) “ในความหมายเช่นนี้ “ประชาธิปไตยท้องถิ่น” ก็เป็นสิ่งที่อยู่ในสังคมไทยเรามาเนิ่นนาน ก่อนที่เราจะมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยด้วยซ้ำไป เพียงแต่เราไม่ได้เรียกสิ่งนั้นว่า “ประชาธิปไตยท้องถิ่น” หรือตั้งชื่อเรียกว่าอะไรทั้งนั้น เพราะสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่อยู่ในจิตวิญญาณของชุมชนในชนบทมาตลอดเวลา และเพิ่งจะหายไปเมื่อมีการบริหารปกครองที่แบ่งออกเป็นสามส่วนคือ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นนี้เอง”

ประเวศ วสี (2550, น. 30-33) กล่าวว่า ประชาธิปไตยที่ทำกันมาจากข้างบน มีแต่จะพังแล้ว พังอีก และได้เสนอให้สร้างประชาธิปไตยชุมชนและประชาธิปไตยท้องถิ่น โดยเชื่อว่าประชาธิปไตยเช่นนี้เท่านั้นที่การเมืองกับศีลธรรมจะไปด้วยกันได้

อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2554, น. 10-55) การริเริ่มประชาธิปไตยที่ท้องถิ่นนั้น คือ การเข้าไปให้ประชาชนรู้ปัญหาของท้องถิ่น รักท้องถิ่นและแก้ไขปัญหาให้ท้องถิ่น ความรู้สึกที่ว่าประชาธิปไตยเป็นของประชาชนเองนั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อประชาชนได้มีส่วนรับผิดชอบในการบริหารและพัฒนาบ้านเมืองได้มากกว่าปัจจุบันนี้ เราต้องทำให้ประชาธิปไตยเป็นของประชาชนด้วยการทำให้งานบ้านงานเมืองนั้น ทำได้โดยประชาชนเองมากขึ้น ประชาธิปไตยที่ใช้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็น กทม. อบจ. อบต. หรือเทศบาล ก็ยังต้องใช้การเลือกตั้งผู้แทนอยู่

ไม่น้อย แต่คงจะดียิ่งขึ้น หากจะส่งเสริมประชาธิปไตยแบบผู้แทนนั้นด้วย ประชาธิปไตยที่ประชาชนร่วมกันปกครองที่ระดับท้องถิ่นให้มากขึ้น

อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2557, น.2,156,158) “ประชาธิปไตยควรเริ่มที่ท้องถิ่น ประชาธิปไตยนั้นควรเริ่มต้นที่ท้องถิ่น ควรสร้างประชาธิปไตยระดับชาติ” และกล่าวว่า การปกครองที่ดีจะยั่งยืนได้นั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แต่ขึ้นอยู่กับจิตสำนึกและวัฒนธรรมของประชาชน และการรณรงค์สร้างสำนึกและวัฒนธรรมให้คนในชาติเห็นความสำคัญและสร้าง “ท้องถิ่น” ให้เป็นรากฐานใหม่ของประชาธิปไตยที่มีความชอบธรรมยิ่งขึ้นและยังกล่าวด้วยว่า กระแสวัฒนธรรมชุมชนอาศัยภูมิปัญญา และความคิดริเริ่มของคนในชุมชน ในการพัฒนาแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน เน้นสร้างเศรษฐกิจที่พึ่งพิงตนเองให้ได้มากที่สุด ไม่ปล่อยให้หมู่บ้านและตำบลตกอยู่ในกลไกของระบบตลาดสิ้นเชิง และนำแนวคิดนี้ไปปฏิบัติจนประสบความสำเร็จในหลายแห่ง เช่น ที่ คีรีวง ไม้เรียง กูดชุม

ธเนศวร์ เจริญเมือง (2550, น. 25-26) ให้ทัศนะว่า ประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น เป็นปัจจัยสำคัญของระบอบประชาธิปไตยทั้งประเทศ และเป็นรากฐานสำคัญของประชาธิปไตยระดับชาติ

ปธาน สุวรรณมงคล (2554, น. 27-29) กล่าวถึง ลักษณะสำคัญของประชาธิปไตยท้องถิ่นไว้ว่ามีลักษณะสำคัญอย่างน้อย 4 ลักษณะ คือ

ลักษณะที่หนึ่ง เป็นเรื่องของอุดมการณ์ทางการเมือง คือ เป็นเรื่องของความคิด ความเชื่อเกี่ยวกับที่มาของอำนาจรัฐ และสิทธิการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น อุดมการณ์มีนัยสำคัญกับการเมืองท้องถิ่นในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยมาก เนื่องจากว่าเป็นระบบการเมืองที่ถือว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน จึงเป็นระบบที่สนับสนุน ส่งเสริมให้ประชาชนเจ้าของอำนาจอธิปไตยมีส่วนร่วมในการจัดสรร แบ่งปันสิ่งมีคุณค่าในสังคมโดยผ่านสถาบันและกระบวนการทางการเมืองแบบประชาธิปไตย เช่น กลุ่มผลประโยชน์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกระบวนการการเลือกตั้ง

ลักษณะที่สอง ประชาธิปไตยท้องถิ่นเป็นรูปแบบหนึ่งของการปกครองตนเองระดับล่าง คือ ระดับท้องถิ่น ประเทศที่มีระบอบประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้ประชาชนมีการปกครองตนเองหรือที่เรียกว่า “การปกครองท้องถิ่น” (local government) โดยเป็นสิทธิของประชาชนในการปกครองตนเองอย่างอิสระตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นผ่านตัวแทนที่ประชาชนเลือกเข้าไปเป็นผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น ตัวแทนประชาชนดังกล่าวนี้เข้าไปทำหน้าที่จัดสรรแบ่งปันสิ่งที่มีคุณค่าในสังคมของท้องถิ่นนั้น โดยประชาชนกำกับ ติดตาม ตรวจสอบการใช้

อำนาจของคณะผู้บริหาร หรือผู้บริหารท้องถิ่นด้วย เช่น การใช้อำนาจถอดถอน (recall) สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือคณะผู้บริหาร หรือผู้บริหารที่ประพฤติไม่เหมาะสมกับตำแหน่งออกจากตำแหน่งได้

ลักษณะที่สาม ประชาธิปไตยท้องถิ่นเป็นการกระจายอำนาจหรือการเพิ่มอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนในการปกครองตนเอง โดยที่ประชาชน/กลุ่มคนในท้องถิ่นมีบทบาทเกี่ยวข้องในการติดตาม ตรวจสอบการทำงานของตัวแทนประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือเรียกร้อง กดดันผู้มีอำนาจทางการเมืองในท้องถิ่น เพื่อให้ตอบสนองความต้องการหรือผลประโยชน์ของคนหรือกลุ่ม ดังนั้นการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นจึงมิได้จำกัดอยู่เฉพาะการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองตนเองหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นการเมืองภาคตัวแทนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเมืองภาคพลเมืองอีกด้วยที่ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทเรียกร้อง เสนอแนะ และติดตามตรวจสอบการใช้อำนาจของการเมืองภาคตัวแทน (ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น)

ลักษณะที่สี่ ประชาธิปไตยท้องถิ่นเป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชน กล่าวคือ วิธีการเมืองท้องถิ่นแบบประชาธิปไตย ได้แก่ การมีใจที่เปิดกว้าง ยอมรับความแตกต่าง หลากหลายทางความคิดเห็น อาศัยการเจรจา ประนีประนอมมากกว่าการใช้กำลังตัดสิน มีความเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น การใช้หลักเหตุผลในการตัดสินใจดำเนินการต่าง ๆ และการมุ่งถึงประโยชน์ส่วนรวมของท้องถิ่นเป็นสำคัญ

การเมืองท้องถิ่นที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแข็งขัน (active political participation) มีผลต่อการเสริมสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการเมือง หมายถึง การคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถเข้าสู่ระบบการเมือง ประชาชนมีการติดตาม กำกับ ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่อย่างเข้มแข็ง ทำให้การบริหารงานท้องถิ่นมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล มีความรับผิดชอบในการบริหารงาน มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ส่งผลให้การเมืองระดับชาติมีความเข้มแข็งและมีเสถียรภาพด้วย

ประธาน สุวรรณมงคล (2555, น. 30-34) กล่าวถึง แนวคิดประชาธิปไตยท้องถิ่น (Local democracy) ประชาธิปไตยท้องถิ่น ถือได้ว่าเป็นฐานรากของประชาธิปไตยของสังคมนั้น หากเปรียบประชาธิปไตยเสมือนบ้าน ประชาธิปไตยท้องถิ่นก็เป็นเสมือนเสาเข็มของบ้านที่หากว่าเสาเข็มมีความแข็งแรงมั่นคงก็ประกันได้ว่า บ้านหลังนั้นย่อมมีความมั่นคงแข็งแรงไปด้วย เช่นเดียวกับการที่สังคมประชาธิปไตยในระดับรากฐานหรือระดับท้องถิ่นมีความเข้มแข็งก็ย่อมแสดงถึงความมั่นคง การมีเสถียรภาพของระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยในระดับชาติของสังคมนั้นด้วยเช่นกัน ประชาธิปไตยท้องถิ่นเกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญสามประการ ได้แก่

ประการแรก สิทธิของประชาชนในการปกครองตนเองอย่างอิสระตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นนั้นอันเป็นสิทธิพื้นฐานประการหนึ่งของระบอบประชาธิปไตย สิทธิในการปกครองตนเองหมายถึง การที่ประชาชนในท้องถิ่นนั้นสามารถตัดสินใจกำหนดวิถีชีวิตของตนเองได้ตามเจตนารมณ์ของประชาชนสิทธิการปกครองตนเองดังกล่าวเป็นสิ่งที่มีความสำคัญก่อนการรวมกันเป็นรัฐชาติ (nation-state) เสียอีก ดังปรากฏว่า ชุมชนท้องถิ่นในอดีตก็มีการปกครองตนเองโดยผู้ปกครองของชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ มีกฎ ระเบียบของชุมชนที่ใช้บังคับกับคนในชุมชนท้องถิ่นนั้น เมื่อมีการรวมกันเป็นรัฐ-ชาติแล้ว สิทธิดังกล่าวก็ยังติดตามมาด้วยเพียงแต่มอบสิทธิดังกล่าวให้รัฐเป็นผู้ใช้แทน แต่ก็จะเห็นว่า ในรัฐที่มีระบอบการเมืองการบริหารแบบประชาธิปไตย ก็ให้สิทธิแก่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นได้ปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้ในระดับหนึ่ง

ประการที่สอง ประชาธิปไตยท้องถิ่นเป็นอุดมการณ์ทางการเมือง อุดมการณ์ทางการเมืองเป็นแบบแผนความคิดความเชื่อทางการเมืองของคนในสังคม ในสังคมประชาธิปไตย ประชาชนส่วนใหญ่ย่อมมีแบบแผนความคิดความเชื่อทางการเมืองหรืออุดมการณ์ทางการเมืองที่สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย เช่น การยอมรับและเคารพสิทธิการปกครองตนเองของประชาชน การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง การมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ เป็นต้น ดังนั้น หากคนในสังคมท้องถิ่น มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่สอดคล้องกับหลักการของประชาธิปไตย ก็ย่อมทำให้ประชาธิปไตยท้องถิ่นเกิดขึ้นอย่างมั่นคง แข็งแรง

ประการที่สาม ประชาธิปไตยท้องถิ่นเป็นการเพิ่มอำนาจ (empowerment) ให้แก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนสามารถแสดงออกซึ่งความคิดเห็น ความต้องการของตนผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น การรวมตัวเรียกร้อง การประชุมแสดงความคิดเห็น หรือแม้แต่การประท้วงอย่างสันติ เป็นต้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งประชาธิปไตยท้องถิ่นส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง (political participation) อย่างกว้างขวาง”

ประธาน สุวรรณมงคล กล่าวเพิ่มเติมว่า ในอีกแง่มุมหนึ่งการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารก็นับเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่มีความจำเป็นต่อความเข้มแข็งของประชาธิปไตยท้องถิ่น เนื่องจากการที่ประชาชนสามารถเข้าถึงและรับรู้ข่าวสารได้อย่างกว้างขวางย่อมทำให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจได้ถูกต้องมีเหตุผลมากขึ้น รวมถึงทำให้มีบทบาทเพิ่มมากขึ้นด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า “ข้อมูลคืออำนาจ” อีกประการหนึ่งที่สำคัญ คือ การที่ประชาชนมีความตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพของตนเอง และการมีส่วนร่วม และเชื่อมั่น ศรัทธาในความสามารถของตนเองในการเปลี่ยนแปลงสังคมตามวิถีทางประชาธิปไตยย่อมจะทำให้ประชาธิปไตยท้องถิ่นได้รับการพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ และส่งผลให้ประชาธิปไตยของสังคมส่วนรวมพัฒนาไปด้วยอย่างยั่งยืน

ประชาธิปไตยท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็งย่อมส่งผลดีต่อการเมืองการบริหารท้องถิ่นที่เกิดขึ้นและนำไปสู่ประโยชน์สุขของประชาชนและท้องถิ่นตลอดจนความมั่นคง มีเสถียรภาพทางการเมืองการบริหารในระดับชาติในที่สุด

ผู้วิจัยสรุปโดยรวมแนวคิดประชาธิปไตยท้องถิ่นจากนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์หลายท่านว่าประชาธิปไตยท้องถิ่น เป็นสิ่งที่อยู่ในสังคมไทยเรามาเนิ่นนาน อยู่ในจิตวิญญาณของชุมชนในชนบทมาตลอดเวลา ก่อนที่เราจะมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง ร่วมกันรับผิดชอบ มีการปรึกษาหารือในเรื่องต่าง ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อวิถีความเป็นอยู่ร่วมกันมีการร่วมมือกันในการทำงานสาธารณะให้ท้องถิ่น ไม่รอให้ภาครัฐดำเนินการแต่ฝ่ายเดียวโดยต้องเริ่มที่ประชาชนตระหนักในความรับผิดชอบต่อท้องถิ่นของตน ยื่นมือเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรื่องต่างๆที่มีผลกระทบต่อทุกคนในท้องถิ่น ได้แก่ เศรษฐกิจในชุมชน สังคม การเมือง การศึกษา การปกครองภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม สุขภาพกาย สุขภาพจิต มุ่งองค์ความรู้ที่มีการรวบรวมและถ่ายทอดสู่ชุมชนมีการฝึกปฏิบัติร่วมกัน ชุมชนท้องถิ่นซึ่งมีคุณภาพแต่ละแห่งรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ ประโยชน์สุขของประชาชนและท้องถิ่นตลอดจนความมั่นคง มีเสถียรภาพทางการเมืองการบริหารในระดับชาติในที่สุดประชาธิปไตยท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็งย่อมส่งผลดีต่อการเมืองการบริหารท้องถิ่นที่เกิดขึ้นและนำไปสู่ความสามารถในการจัดการท้องถิ่นให้มีคุณภาพ บุคลากรมีคุณค่า สร้างประโยชน์ให้ชุมชนได้อย่างเข้มแข็ง พึ่งพากระแสนอกเท่าที่จำเป็น จะเป็นรากฐานสู่ความเข้มแข็งของประชาธิปไตยระดับชาติได้อย่างยั่งยืน

4. แนวคิดประชาสังคมและชุมชนท้องถิ่น

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี (2558) ประชาสังคม หรือ Civil Society เป็นแนวคิดที่มีเป้าหมายเพื่อการมีและชุมชนที่เข้มแข็ง ค่ายเป็นแนวคิดที่กว้าง จึงมีผู้ให้คำนิยามไว้หลากหลาย โดยทั่วไปประชาสังคม หมายถึง พื้นที่หรือส่วนของสังคมที่มีประชาชนเป็นผู้แสดงบทบาทหลัก พื้นที่ดังกล่าวจึงไม่ใช่ภาครัฐซึ่งปฏิบัติหน้าที่โดยมีกฎหมายรองรับ และภาครัฐกิจเอกชนที่เน้นดำเนินงานโดยมุ่งแสวงหาผลกำไรในพื้นที่ประชาสังคม ประชาชนทั่วไปเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการที่เป็นอิสระจากภาครัฐ และอยู่นอกบริบทการแข่งขันทางการเมือง ซึ่งกลุ่มและผู้กระทำการทางสังคม อาจมีวัฒนธรรม วิถีชีวิต วิถีคิดอันหลากหลายมาร่วมกันในกิจกรรมที่มีเป้าหมายเพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูล ถกเถียงแลกเปลี่ยนความคิด สร้างเอกลักษณ์และความเห็นร่วมกัน รวมถึงต้องมีจุดมุ่งหมายร่วมในการพิทักษ์หรือเพิ่มพูนผลประโยชน์สาธารณะบางประการ

ให้กับสังคม โดยลักษณะของพื้นที่ดังกล่าวสามารถเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับพื้นที่ทางการเมือง และทางเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจระหว่างสามพื้นที่ดังกล่าวนี้ด้วย

เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2550) ให้ความหมายของ ประชาสังคม (Civil society) ว่า หมายถึง เครือข่าย กลุ่ม สมาคม มูลนิธิ สถาบัน และชุมชนที่มีกิจกรรมหรือมีการเคลื่อนไหวอยู่ระหว่างรัฐ (State) กับปัจเจกชน (Individuals) โดยจุดเน้นของประชาสังคม ได้แก่ 1) ไม่ชอบและไม่ยอมให้รัฐครอบงำหรือบงการ แม้ว่าจะยอมรับความช่วยเหลือจากรัฐ และมีความร่วมมือกับรัฐได้ แต่ก็สามารถชี้นำกำกับและคัดค้านรัฐได้พอสมควร และ 2) ไม่ชอบลัทธิปัจเจกชนนิยมสุดขั้ว ซึ่งส่งเสริมให้คนเห็นแก่ตัว ต่างคนต่างอยู่ แกร่งแย่งแข่งขันกันจนไม่เห็นประโยชน์ส่วนรวม แต่สนับสนุนให้ปัจเจกชนรวมกลุ่มรวมหมู่และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยไม่ปฏิเสธการแสวงหาหรือปกป้องผลประโยชน์เฉพาะส่วนเฉพาะกลุ่ม โดยสังคมต้องประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ รัฐ ประชาสังคม ปัจเจกชน ซึ่งต้องเป็นอิสระต่อกัน แต่ก็ต้องโยงใยเกี่ยวข้องกัน ต้องขัดแย้งคัดค้านกันได้ แต่ก็ต้องปรองดองประสานสามัคคีกันไปด้วย

เฮเกล (Hegel) กล่าวถึงประชาสังคมว่า โดยให้ความหมายที่รวมเอา สมาคม ชุมชน สถาบัน ฐานันดร กลุ่ม อาชีพ และอื่น ๆ ที่อยู่ระหว่างรัฐและครอบครัวเข้าด้วยกัน กลุ่มหรือองค์กรที่ประกอบกันเป็นประชาสังคมนั้น อาจเป็นกลุ่มแบบจารีตดั้งเดิม หรือจะเป็นกลุ่มสมัยใหม่เกิดจากการรวมตัวแบบคนสมัยใหม่ก็ได้ แต่ไม่มองรัฐกับประชาสังคมในลักษณะเป็นขั้วตรงข้ามที่แยกจากกัน หากมองว่าประชาสังคมจะพัฒนาไปเป็นรัฐได้ หรือมองว่าประชาสังคมเป็นรัฐในขั้นแรกแบบหยาบ ๆ ยังไม่สมบูรณ์ เพราะยังไม่มิติด้านความคิดจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม (อ้างในเอนก เหล่าธรรมทัศน์)

ธีรยุทธ บุญมี (อ้างในอภิชาติ พิบูลย์ 2536) มองว่า การแก้ปัญหาพื้นฐานทางสังคมนั้น ควรให้ความสำคัญกับ “พลังที่สาม” หรือพลังของสังคม หากแม้ว่าสังคม โดยรวมมีความเข้มแข็ง นักธุรกิจ นักวิชาชีพ นักศึกษาปัญญาชนชาวบ้าน สามารถร่วมแรงร่วมใจกัน ผลักดันสังคม ปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นพื้นฐานก็จะสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ทั้งนี้ สังคมที่เข้มแข็งในความหมายนี้ จะเน้นที่ลักษณะที่กระจัดกระจาย พลังทางสังคมที่มาจากทุกส่วนทุกวิชาชีพทุกระดับรายได้ ทุกภูมิภาคของประเทศ

ประเวศ วะสี (2550) “ชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานล่างของสังคม ถ้าฐานล่างเข้มแข็ง สังคมทั้งหมดจะมั่นคงและยั่งยืน ควรส่งเสริมให้คนในชุมชนท้องถิ่นร่วมตัวร่วมคิดร่วมทำในทุกพื้นที่ ทุกองค์กร และทุกเรื่อง ทั่วประเทศ ทำการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งทางเศรษฐกิจ จิตใจ ครอบครัว สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ โดยเน้นเรื่องการมีส่วนร่วมหรือเศรษฐกิจพอเพียง ทุกคนมีความเสมอภาค มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง มีองค์กรจัดการ มีสิทธิชุมชนตาม

รัฐธรรมนูญนี้ เป็นประชาธิปไตยตรงระดับรากหญ้า และมีสมรรถนะในการแก้ปัญหาทุกชนิดพร้อมกัน นี่คือนิยามประชาธิปไตยที่แท้จริง และแก้ปัญหาได้ เป็นบ่อเกิดของความร่วมเย็นเป็นสุขเป็นประชาธิปไตยที่ไม่ใช่ชนาธิปไตย”

ถวิลวดี บุรีกุล (2556, น.1-13) ประชาสังคมคือประชาชนในสังคมมีจิตสำนึกร่วมกันมีการร่วมมือผ่านองค์กรที่หลากหลาย และมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย เพื่อทำการแลกเปลี่ยนข้อมูล มีความคิดเพื่อสร้างเอกลักษณ์ มีความผูกพันและความเชื่อร่วมกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการมีอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐ หรือเพื่อให้รัฐมีความสำนึกรับผิดชอบต่อสาธารณะ และการจะประชาสังคมได้ต่อเมื่อประชาชนมีการรวมตัวกันโดยไม่มีรัฐเข้ามาเกี่ยวข้องในการรวมตัวนั้น แต่อาจมีการสนับสนุนเท่านั้นเพื่อให้ชุมชนได้ทำกิจกรรมเอง โดยมีความเชื่อและจิตสำนึกร่วมกันในการรับผลประโยชน์จากรัฐหรือเปลี่ยนแปลงนโยบายแต่ไม่ใช่การยึดกุมอำนาจรัฐโดยการรวมตัวมี 5 รูปแบบ คือ 1) ลักษณะอาสาสมัคร 2) ลักษณะสื่อมวลชน 3) ลักษณะองค์กรราชการ 4) ลักษณะการแสดงออกซึ่งเอกลักษณ์หรือวัฒนธรรม 5) ลักษณะมูลนิธิเอกชน การรวมกลุ่มนี้มาจากความต้องการตรวจสอบการทำงานรัฐบาล และการเรียกร้องผลประโยชน์ ซึ่งอาศัยการรวมตัวผ่านนักการเมืองท้องถิ่น ดังนั้นการรวมกลุ่มจึงต้องอิสระ ได้รับการยอมรับตามกฎหมายและปลอดจากการควบคุมของรัฐตามกฎหมายในประเทศไทยมีการรวมกลุ่มประชาสังคมบ้างเหมือนกัน จำแนกเป็น 1) กลุ่มมาตุภูมิ 2) กลุ่มอาสาสมัคร 3) กลุ่มอาชีพ จากการศึกษาพบว่าควรให้ความสำคัญกับกลุ่มอาสาสมัคร

ถวิลวดี บุรีกุล กล่าวอีกว่า ประชาสังคมยังเป็นการผลักดันในเรื่องจริยธรรม (Ethical influence) โดยประชาสังคมมีการดำเนินการบนความต้องการพื้นฐานของประชาชน โครงสร้างของประชาสังคมจึงกำหนดขึ้นและเป็นไปเพื่อปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน การสร้างอิทธิพลต่อการสร้างพื้นฐานของจริยธรรมอยู่ภายใต้การรวมตัวกันในกลุ่มศาสนา กลุ่มที่มีแนวคิดเฉพาะที่ให้ปรัชญาของสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน และเป็นสถาบันที่พวกเขาต้องปกป้อง ทั้งยังเป็นหุ้นส่วนในการเสวนาในชีวิตทางการเมืองและอาจเตือนไปยังรัฐให้มีการคำนึงถึงสิทธิขั้นพื้นฐานเหล่านั้น ในทรรศนะทางการเมืองแล้ว ประชาสังคมยังสามารถส่งผ่านข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพิจารณากฎหมายอีกด้วยแนวคิดประชาสังคมครั้งหนึ่งเป็นเรื่องของสังคมการเมือง แต่ปัจจุบันเป็นเครือข่ายของกลุ่มอาสาสมัคร กลุ่มตลาด และพื้นที่สาธารณะที่อยู่นอกการปกครองโดยตรงจากรัฐ ในแนวคิดของทั้งมาร์กและเฮเกลที่มีข้อสงสัยในความสามารถของประชาสังคมในการจัดโครงสร้างของตนเองและการเติบโตของประชาสังคมเอง ดังนั้น จึงต้องมีการจัดรูปแบบโดยการออกแบบที่เห็นต้องกัน ซึ่งผู้ออกแบบคือรัฐในแนวคิดของเฮเกล หรือกลุ่มปฎิวัติที่ควบคุมรัฐในแนวคิดของมาร์กจิตสำนึกประชาสังคม ความคิดและความยอมรับในเรื่องการรวมตัวกันอย่างอิสระ

ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร ขอมรับในความคิดเห็นของกันและกัน ในอันที่จะเรียนรู้ร่วมกัน หรือแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ร่วมกัน เมื่อประชาชนมีความตระหนักรู้ในการเป็นพลเมืองจะมีการรวมตัวกัน และมีการเชื่อมสัมพันธ์กันด้วยการมีแนวคิดที่ตรงกัน มีอุดมการณ์ร่วมกัน ทำให้มีเอกลักษณ์และความสามารถในการดำเนินกิจกรรมในฐานะหน่วยหนึ่ง

สุวัฒน์ คงแป้น (2545, น.6) การก่อเกิดขบวนการพัฒนาภาคประชาชนนั้น มาจากสาเหตุหลายประการตามสภาพปัญหาของแต่ละกลุ่ม เช่น ปัญหาความไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัยของคนจนในเมือง กลุ่มที่ทำธุรกิจชุมชนที่เกิดจากปัญหาความไม่มั่นคงทางด้านรายได้ กลุ่มองค์กรการเงินและสวัสดิการชุมชนที่เกิดจากการเข้าไม่ถึงแหล่งเงินในระบบ และการไม่ได้รับสวัสดิการพื้นฐานจากรัฐ กลุ่ม ดิน น้ำ ป่า ที่เกิดขึ้นจากความต้องการรักษาฐานทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่คู่ลูกหลาน กลุ่มที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดขึ้นจากความตระหนักถึงคุณค่าของท้องถิ่นที่กำลังเสื่อมถอย อันเนื่องมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้ามาทำลายวิถีชุมชนให้สูญหายไปทุกเมื่อเชื่อกัน เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้หากกล่าวโดยสรุปแล้วมาจากต้นตอเดียวกัน คือ “ความไม่เท่าเทียมกันในการกระจายรายได้ ทรัพยากร และทิศทางการพัฒนาที่ผิดพลาดของภาครัฐที่ผ่านมา”

สุเมธ แสงนันทนวล (2544, น.11) เกี่ยวกับเรื่องของความร่วมมือกันนี้ คนเรานั้นถ้ามีการ “ร่วมคิด” ด้วยกันว่าเขาจะพัฒนาตัวเองและชุมชนของเขาอย่างไร เขาก็มีความภาคภูมิใจข้อสำคัญตัวของเขาเองอยู่กับปัญหา อยู่กับตัวเอง อยู่กับชุมชน เขาย่อมรู้ตัวเองว่า ตัวเขาต้องการอะไรมากกว่าคนอื่น ๆ การให้เขาคิดเพื่อการพัฒนาเรื่องของเขา ย่อมได้ผลดีมากกว่าที่เราคิดให้เขา ยิ่งคิดแล้วเขาช่วยกันทำ ที่เรียกว่า “ร่วมสร้าง” ด้วยตัวของเขาเอง ยิ่งได้ผลเป็นทวีคูณ ผลงานที่ออกมาจะเป็นผลงานโดยส่วนรวม ไม่ใช่ของผู้ใดผู้หนึ่ง

วสันต์ ปัญญาแก้ว (2555) กล่าวว่า การก่อร่างสร้างชุมชน ต้องพึงพิง “เครือข่ายดีเสมือน” ในชุมชน ทำให้คนในชุมชนได้ร่วมกันสร้างประเพณีขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องค้ำประกันระบอบทรัพย์สินที่ตนครองอยู่ พร้อมทั้งทำให้เกิดระบอบทรัพย์สินของชุมชนขึ้น มีความจำเป็นที่ต้องทำให้เกิดระบอบทรัพย์สินของชุมชน เพื่อป้องกันการละเมิดสมบัติส่วนตัวตามอำเภอใจ และระดมคนในชุมชนดูแลสมบัติชุมชนด้วย ประเพณีทั้งหมดที่เกิดขึ้นมาในชุมชน จึงมีลักษณะร่วมกัน อย่างน้อยสามประการ คือ 1) ประเพณีเพื่อทำให้ความเจริญงอกงาม 2) ประเพณีเพื่อปกป้องรักษา “ชีวิต” ของชุมชน และ 3) ประเพณีที่เป็นส่วนในการดูแลรักษาทรัพยากรร่วมกัน การก่อร่างสร้างชุมชนให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนถือเป็นการสร้าง “อัตลักษณ์” ของชุมชน ทำให้รู้ว่าเราคือใคร เราจะอยู่กันอย่างไรจึงจะบรรลุเป้าหมายที่ร่วมกันในความสัมพันธ์ทางสังคมที่กว้างขวางมากขึ้นกว่าชุมชนของตนเอง

วสันต์ ปัญญาแก้ว ยังกล่าวอีกว่า การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของชาวบ้านอาจเรียกได้อีก รูปแบบหนึ่งว่า “องค์กรชาวบ้าน” (villager's organization) ซึ่งอาจถูกจัดตั้งขึ้นมาทั้งโดยชาวบ้านเองและถูกจัดตั้งขึ้นมาเพราะคำแนะนำจากหน่วยงานรัฐ ภายใต้เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ เพื่อจัดการความเสี่ยง เพื่อให้ชาวบ้านอยู่รอด รูปแบบการรวมกลุ่ม มี 2 รูปแบบ คือ

- 1) องค์กรชาวบ้านเพื่อการเงินของครัวเรือน เช่น กลุ่มฌาปนกิจและกลุ่มออมทรัพย์
- 2) องค์กรชาวบ้านเพื่อการประกอบอาชีพ เช่น กลุ่มเพาะเห็ด กลุ่มชาวนา กลุ่มเลี้ยงวัว กลุ่มเลี้ยงกบ กลุ่มเหมืองฝาย และกลุ่มผู้ใช้น้ำ ความสำคัญของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของชาวบ้าน คือ การมองเห็นการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ถือเป็น การปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงรอบตัว เป็น “ปฏิบัติการเชิงรุก” ของชาวบ้าน

จากแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ผู้ศึกษาวิจัยกล่าวโดยสรุปเพื่อให้สอดคล้องกับงานของผู้วิจัยได้ว่า ชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานล่างของสังคม ถ้าฐานล่างเข้มแข็ง สังคมทั้งหมด จะมั่นคงและยั่งยืน ดังนั้น สิ่งที่ต้องควรทำ คือ ควรส่งเสริมให้คนในชุมชนท้องถิ่นรวมตัวร่วมคิด ร่วมทำในทุกพื้นที่ ทุกองค์กร และ ทุกเรื่องทั่วประเทศ ทำการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งทางเศรษฐกิจ จิตใจ ครอบครัว สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ โดยเน้นเรื่องการเมืองมีสัมมาชีพหรือเศรษฐกิจพอเพียง ทุกคนมีความเสมอภาคมีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง มีองค์กรจัดการ มีสิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญเป็นประชาธิปไตยทางตรงระดับรากหญ้า การที่สังคมและชุมชน สามารถรวมตัวกัน มีความเห็นร่วมกัน มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสาธารณะ โดยมีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วิถีคิด ที่มีเป้าหมายเดียวกัน ร่วมกันคิด ร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของชาวชุมชน และประโยชน์สาธารณะด้วยความเข้มแข็ง จะสามารถพัฒนาท้องถิ่น อนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม รักษาทรัพยากรธรรมชาติ วิถีการดำเนินชีวิต ของชาวชุมชน สร้างเศรษฐกิจในชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ไม่ตกอยู่ในกระแสโลกาภิวัตน์และกลไกของระบบตลาด เป็นชุมชนเล็ก ๆ ที่เข้มแข็ง เมื่อรวมตัวกันหลาย ๆ ชุมชน จะสามารถเป็นรากฐานที่มั่นคงให้การพัฒนาประเทศชาติได้ในอนาคต

5 แนวคิดการมีส่วนร่วม

สถาบันพระปกเกล้า (2554, น. 3-5) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวไทย และกำหนดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐไว้อย่างชัดเจน เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยกำหนดไว้ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ หมวด 6 รัฐสภา หมวด 14 การปกครองท้องถิ่น และหมวด 15

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ประกอบกับพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 ได้ให้ความสำคัญกับการปฏิรูประบบราชการมีเป้าหมายหลักประการหนึ่ง คือ การกำหนดแบบแผนการปฏิบัติราชการที่จะให้เกิดการบริหารราชการที่ดี โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะกำหนดทิศทางการปฏิบัติราชการให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนและเกิดผลสัมฤทธิ์ของงานที่วัดผลได้และได้กำหนดให้การปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการต้องให้ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วม หลักการนี้ได้ปรากฏในมาตรา 3/1 แห่งระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 ซึ่งบัญญัติไว้ในวรรคสามว่า “ในการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการต้องใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้คำนึงถึงความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมของประชาชน การเปิดเผยข้อมูล การติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล การปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ตามความเหมาะสมของแต่ละภารกิจ”

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการ (พ.ศ. 2551 – พ.ศ. 2555) ได้ให้คุณค่าความสำคัญและยึดมั่นในปรัชญา หลักการ และแนวทางของการให้ประชาชนเป็น “ศูนย์กลาง” โดยเป็นกรอบ/แนวทางในการทำงานเพื่อปรับเปลี่ยนบทบาทของระบบราชการให้เป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวก ประสานการทำงานกับผู้บริหารราชการแผ่นดิน ฝ่ายการเมือง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศ ให้ความสำคัญกับกรมีส่วนร่วมของประชาชน โดยกำหนดไว้ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ปรับรูปแบบการทำงานให้มีลักษณะเชิงบูรณาการ เกิดการแสวงหาความร่วมมือและสร้างเครือข่ายกับฝ่ายต่าง ๆ รวมทั้งเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งกำหนดมาตรการเพื่อผลักดันให้เกิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยการจัดระบบบริหารราชการให้เอื้อต่อการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายกับภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน และภาคส่วนต่าง ๆ ในลักษณะเป็นภาคี/พันธมิตร/หุ้นส่วนในการจัดบริการสาธารณะ และสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ หลักการสำคัญในการปฏิรูประบบราชการ ซึ่งสอดคล้องกับการปฏิรูปทางการเมืองและกระแสความต้องการของประชาชนที่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการแผ่นดิน ทำให้ภาครัฐจำเป็นต้องปรับตัวโดยเปิดระบบราชการเข้าสู่กระบวนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participative Democracy) ที่ยอมรับและให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ และติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงาน เพื่อให้มีกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะและตัดสินใจที่รอบคอบ โปร่งใส เป็นธรรม และได้รับการยอมรับจากประชาชน สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ หรือการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นความจำเป็นในการบริหารราชการยุคใหม่ที่มีกรอบแนวความคิดในเรื่องประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ที่ให้สิทธิของประชาชนในการเข้าถึง

ข้อมูลข่าวสารและสิทธิของประชาชนในการเข้าร่วมตัดสินใจของภาครัฐ รวมทั้งแนวทางที่ภาครัฐดำเนินการเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ประเวศ วะสี (2550, น. 43) “ชุมชนเข้มแข็งเกิดจากการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำ ร่วมทำวิจัย เรื่องของชุมชนเอง ร่วมทำแผนแม่บทชุมชน และร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาตามแผนแม่บทชุมชน เกิดการพัฒนาอย่างบูรณาการทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ ครอบครัว สังคม วัฒนธรรม สุขภาพพร้อมกันไป”

เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2543) กล่าวว่า ประชาธิปไตยที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง (Participatory Democracy) ในทัศนะของนักประชาธิปไตยที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงมากขึ้น ประชาชนยังมีหน้าที่หลักอยู่ที่การจัดซื้อ ติดตาม เรียกร้อง นักการเมืองที่เข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนเองอยู่ดี การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น คือให้ประชาชนประท้วงมากขึ้น กดดันมากขึ้น ร้องขอมากขึ้น ติดตามมากขึ้น ตรวจสอบมากขึ้น เท่านั้นเอง ซึ่งที่จริงแล้ว ยังมีแนวคิดประชาธิปไตยอีกแนวคิดหนึ่ง ซึ่งมีวิสัยทัศน์ที่แตกต่างจากประชาธิปไตยที่ประชาชนใช้อำนาจผ่านตัวแทน (Representative Democracy) ค่อนข้างชัดเจน และหากนำมาใช้ในประเทศไทย จะเสริมให้ประชาธิปไตยที่ประชาชนใช้อำนาจผ่านตัวแทนให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น และที่สำคัญที่สุดจะทำให้ประชาชนไทยเปลี่ยนความคิดที่มีต่อการเมือง ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญให้กับการพัฒนาประชาธิปไตยในอนาคตแนวคิดประชาธิปไตยใหม่นี้ว่านี้ คือแนวคิดที่เสนอว่าประชาธิปไตย คือการที่ประชาชนปกครองตนเอง จุดที่ต้องย้ำคือการปกครองหรือการบริหารและการพัฒนาบ้านเมืองด้วยตนเองด้วยพวกกันเอง เราอาจเรียกว่า ประชาธิปไตยที่ประชาชนปกครองดูแลตนเอง (Self-Government Democracy) ซึ่งคือการร่วมกันกระทำกิจเพื่อส่วนรวม หรือแก้ปัญหาให้ส่วนรวม ที่หมายถึง ชุมชน ชมรม ชุมนุม สมาคม ท้องถิ่น ภูมิภาค หรือประเทศชาติ และที่สำคัญต้องอาศัยการเสียดลผลประโยชน์เฉพาะตน เฉพาะกลุ่ม เพื่อส่วนรวม หรือประสานผลประโยชน์เฉพาะตน เฉพาะกลุ่มเข้ากับผลประโยชน์ส่วนรวม ด้วยการปลูกฝังจิตสำนึกหรือคุณธรรมแห่งความเป็นพลเมือง (civic virtue) ให้ประชาชน และวิธีการที่จะทำให้ประชาชนปกครองดูแล พึ่งพาตนเองได้ ต้องให้การศึกษาทางการเมืองแก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีสำนึกแห่งความเป็นพลเมือง ซึ่งเสียดลผลเพื่อบ้านเมือง ส่วนรวม ชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งเป็นจริยธรรมหรือคุณธรรมอย่างหนึ่ง

สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและทบวงมหาวิทยาลัย (2546, น.114) ได้ระบุว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการกำหนด นโยบายพัฒนาท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากบริการ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการควบคุมประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่น และได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่ามี 2 ลักษณะ คือ

1) การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุด โครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรจากโครงการ

2) การมีส่วนร่วมและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การคิดตามประเพณีผล รวมทั้งรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชน หรือ ชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชนอันจะก่อให้เกิดกระบวนการ และโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับ ผลประโยชน์จากการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชน มีบทบาทหลักโดยการกระจายอำนาจในการวางแผน จากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาค เป็นการคืนอำนาจในการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคต ของตนเอง

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527, น. 183) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของ บุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุ จุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิด ความมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2531, น.10) ได้สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันและอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในทุกขั้นตอนของโครงการหรือ งานพัฒนาชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในอำนาจ การตัดสินใจและหน้าที่ความ รับผิดชอบ การมีส่วนร่วมเข้าร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่าสิ่งที่ ผู้มีส่วน ได้เสียต้องการที่สุดนั้น จักได้รับการตอบสนองและทำให้มีความเป็นไปได้มากขึ้นว่าสิ่งที่ทำไปนั้นจะตรงกับความต้องการที่แท้จริง และมั่นใจมากขึ้นว่าผู้เข้าร่วม ทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอหน้ากัน

ฐปนรรต พรหมอินทร์ และคณะ (2551, น.89-91) กล่าวถึงพัฒนาการของประชาธิปไตย แบบมีส่วนร่วม หรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชนของไทยว่า ในภาพรวม ดีขึ้น มีการรวมตัวและจัดตั้งเป็นองค์กรต่าง ๆ ที่หลากหลาย มีการสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ทำหน้าที่เป็นตัวกลางประสานความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชนในการ ดำเนินการในกระบวนการทางการเมือง โดยมีปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สำคัญ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2540 ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง หรือส่งเสริมให้มี “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” (Participatory Democracy) ในรูปของการให้สิทธิกับประชาชนในการดำเนินการประชาพิจารณ์ (Public Hearing) ปรากฏในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐมาตรา 76 บัญญัติว่า “รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมืองการวางแผนพัฒนาทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ”

นอกจากนี้ยังกล่าวอีกว่า สาธารณะและลักษณะสำคัญของการเมืองภาคประชาชนพบว่าควรมีการส่งเสริมความเสมอภาคหรือความเท่าเทียมให้เกิดขึ้นกับประชาชน ขณะเดียวกันเห็นว่าการเมืองภาคประชาชน โดยเฉพาะกรณีของกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน ควรทำหน้าที่ในการรวบรวมปัญหา ความทุกข์ร้อนเสนอรัฐบาล ตลอดจนควรมีการผลักดันสร้างสรรค์ประชาธิปไตย โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมภาคประชาชนเป็นหลักนอกเหนือไปจากการผลักดันให้มีการปรับปรุงประเทศในระดับโครงสร้าง นโยบายต่าง ๆ ปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของการเมืองภาคประชาชนของไทย พบว่า รัฐบาลมักใช้อำนาจรัฐในทางที่ไม่ถูกต้องเพื่อสลายหรือทำลายการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนในรูปของการใช้กำลังข่มขู่ การลอบทำร้าย รวมทั้งมีการคุกคาม คุกคามการเคลื่อนไหวทางสังคมและทางการเมืองขององค์กรพัฒนาเอกชน โดยมองว่าการออกมาเคลื่อนไหวเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มเป็นผลประโยชน์ทับซ้อน รวมทั้งรัฐยังไม่สนับสนุนทั้งในเรื่องนโยบายและการปฏิบัติ ผู้บริหาร/นักการเมืองไม่ให้ความสำคัญกับปัญหาของประชาชน ไม่เคารพการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง

แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของการเมืองภาคประชาชนของไทย โดยเฉพาะในแง่ของการช่วยเป็นหลักประกันให้การเมืองแบบตัวแทนทำหน้าที่เพื่อผลประโยชน์ของประชาชน ไม่กดขี่ข่มเหงประชาชน เสนอให้รัฐเตรียมความพร้อมให้กับประชาชนที่ต้องการมีความรู้ทางการเมือง รัฐควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในภาคประชาชนให้เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ ขณะเดียวกันเป็นรูปธรรมด้วยการจัดให้มีกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมการดำเนินการของกลุ่ม เช่น การจัดทำประชาพิจารณ์ จัดเวทีพูดคุยทางการเมือง จัดอบรมให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน เป็นต้น แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของการเมืองภาคประชาชนดังกล่าว ในแง่ของหลักการถือเป็นเรื่องที่ดี และรัฐน่าจะดำเนินการตามแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของการเมืองภาคประชาชน เพราะหากรัฐมีนโยบายส่งเสริมประชาธิปไตยและกระบวนการทางสังคมที่ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ และท้องถิ่นให้เป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นไปตามความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ขณะเดียวกันรัฐหรือรัฐบาลเองก็ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาที่แสดงถึงการมีเจตจำนงที่จะส่งเสริมและพัฒนาระบอบประชาธิปไตย โดยเน้นการมีส่วนร่วมและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนอยู่แล้ว

ปธาน สุวรรณมงคล (2554, น. 42) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคส่วนประชาชนในการเมืองท้องถิ่น ประเด็นที่ขาดเสียมิได้ คือการมีส่วนร่วมของประชาชน ในขอบเขต

ที่กว้าง คือ เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีหลายภาคส่วน ได้แก่ ภาคพลเมือง ภาคธุรกิจ เอกชน และองค์กรเอกชน และยิ่งกว่าอีกว่า การมีส่วนร่วมของภาคพลเมือง นับเป็นการมีส่วนร่วมพื้นฐานที่สำคัญของการเมืองท้องถิ่นในระบบประชาธิปไตย เพราะว่าพลเมืองเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดของรัฐ และพลเมืองได้ใช้อำนาจผ่านระบบตัวแทนที่เลือกเข้าไปทำหน้าที่ในสถาบันการเมืองต่าง ๆ ในระดับชาติและระดับท้องถิ่น สิ่งที่ควรให้ความสำคัญ คือ การมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพของประชาชน การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีคุณภาพ คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองอิสระบนพื้นฐานของความรู้ ความตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ของพลเมืองในระบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

จากแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ผู้ศึกษาวิจัยกล่าวโดยสรุปเพื่อให้สอดคล้องกับงานของผู้วิจัยได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน ในฐานะสมาชิกของสังคม ในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองหรือวัฒนธรรม ร่วมกันอนุรักษ์ และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ดำเนินชีวิตของตนอย่างมีคุณภาพ ดูแล ความควบคุมการใช้ และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตตามเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรี เคารพกฎหมาย ปฏิบัติตามหน้าที่พลเมืองที่ดี มีการร่วมมือกันในการจัดการควบคุมการใช้ทรัพยากร ควบคุมการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ประชาชนได้พัฒนาการรับรู้ภูมิปัญญา และพลเมืองได้ใช้อำนาจผ่านระบบตัวแทนที่เลือกเข้าไปทำหน้าที่ในสถาบันการเมืองต่าง ๆ ในระดับชาติและระดับท้องถิ่น โดยให้ความสำคัญ กับการมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพของประชาชน คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองอิสระและต้องเป็นการมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพ ตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ในฐานะพลเมืองตามระบบประชาธิปไตย โดยภาครัฐต้องเตรียมความพร้อมให้กับประชาชนที่ต้องการมีความรู้ทางการเมือง มีนโยบายและแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของการเมืองภาคประชาชนของไทย และเพื่อเป็นหลักประกันให้การเมืองแบบตัวแทนทำหน้าที่เพื่อผลประโยชน์ของประชาชน ไม่กดขี่ข่มเหงประชาชน และต้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนด้วย

6. แนวคิดการเมืองภาคพลเมือง

เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2543, น.15) “ความคิดเรื่องพลเมือง (citizenship) ซึ่งย้าว่าสมาชิกของระบอบประชาธิปไตย (สาธารณรัฐ) ต้องภาคภูมิใจในความเป็นพลเมือง (citizens) ของตน พลเมืองคือผู้มีศักดิ์ศรี คือผู้ที่เท่าเทียมหรือค่อนข้างเท่าเทียมกับผู้อื่นพลเมืองคือผู้ที่ไม่ปรารถนาจะไปครอบงำใคร แต่ก็ไม่ต้องการให้ใครมาครอบงำบงการหรืออุปถัมภ์ คำจุนตน พลเมืองไม่ใช่ไพร่

พลเมืองไม่ใช่ราษฎร” ความคิดสาธารณนิยมที่เน้นบทบาทพลเมือง (civic republicanism) นี้เข้าใจว่าเป็นความคิดที่เกิดขึ้นในสมัยประชาธิปไตยแห่งนครรัฐในยุคกลาง โดยมีนักคิดสำคัญ คือ มาเกียเวลลี (Machiavelli) ซึ่งได้แรงบันดาลใจและแนวคิด ประสบการณ์ของกรีกและโรมันโบราณ แนวคิดสาธารณนิยมที่เน้นบทบาท พลเมือง (civic republicanism) นี้ ต่อมาถูกกลบหายไปด้วยความคิดเสรีนิยมแบบปัจเจกชนนิยม ซึ่งเน้นว่าการเมืองเป็นเรื่องของการแสวงหา แบ่งสรรผลประโยชน์ ทำให้ผู้คนละเลยการเมืองในความหมายของการทำในสิ่งที่เป็ประโยชน์ต่อส่วนรวมพากันลืมไปว่าการเมืองไม่ใช่เฉพาะการแบ่งสรรผลประโยชน์ แต่เป็นเรื่องของการสร้างคุณธรรมคุณค่าเพื่อผู้อื่นและเสียสละเพื่อส่วนรวมด้วย

นุกูล ชื่นพัก (2557) “ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้มีเจตนารมณ์ที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงการเมือง ของนักการเมือง เป็นการเมืองของพลเมือง โดยส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของประชาชน ประชาชนมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครอง เป็นการเมืองภาคพลเมืองที่ควบคู่ไปกับการเมืองของนักการเมือง (Politician politics) โดยการส่งเสริมการเมืองภาคพลเมืองให้มีประสิทธิผล ต้องมีการสนับสนุนการติดตาม และตรวจสอบกระบวนการปฏิรูปการเมือง การจัดการพรรคประชาชน การรณรงค์เพื่อการเรียนรู้ประชาธิปไตยของประชาชน การสร้างสำนึกพลเมือง เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตย การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ การเลือกตั้ง และการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ”

ประเวศ วะสี (2550) “แท้จริงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีเจตนารมณ์ที่จะส่งเสริมการเมืองของพลเมือง คือการที่ประชาชนจะมีบทบาทโดยตรงในการกำหนดอนาคตของตนเอง ในการตรวจสอบรัฐ ในการใช้คลื่นความถี่ให้เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะให้มากที่สุด เป็นต้น แต่รัฐบาลขาดความจริงใจที่จะทำสิ่งดี ๆ ที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้เกี่ยวกับการเมืองของพลเมืองหรือประชาธิปไตยโดยตรง”

ประเวศ วะสี (2554) ได้ให้ความหมาย “การเมืองภาคประชาชนหรือการเมืองภาคพลเมือง” ว่าหมายถึงพลเมืองมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะการวางแผนและขับเคลื่อนการพัฒนาและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับและยังกล่าวว่า “ประชาธิปไตยโดยตรงต้องร่วมหรือเป็นเนื้อเดียวกับกระบวนการสังคมเข้มแข็ง ประชาชนแต่ละคนเป็นปัจเจกไม่มีกำลังพอที่จะต้านทานความไม่ดีที่ร้ายแรง และไม่มีกำลังพอที่จะแก้ไขปัญหาที่ยากและซับซ้อน แต่ต้องรวมตัวกันเป็นสังคม เป็นสังคมเข้มแข็งที่มีพลังอำนาจทางสังคม คำว่าสังคม มีความหมายมากกว่าคำว่า “ภาคประชาชน” เพราะหมายถึงทุกภาคส่วนของสังคม และหมายถึงการผนึกกำลังกันเข้ามา ที่เรียกว่ากระบวนการสังคมเข้มแข็ง ซึ่งมีการสร้างความรู้ และใช้ความรู้เป็นการขับเคลื่อน

กระบวนการทางสังคม ในประชาธิปไตยโดยตรง – กระบวนการสังคมเข้มแข็งนี้ สังคมเข้ามาทำอะไร ๆ ด้วยตนเองมากที่สุด ไม่รอให้รัฐเป็นผู้นำเท่านั้น”

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล (2554) ได้ให้นิยามคำ “การเมืองภาคประชาชน” ว่าหมายถึงการเคลื่อนไหวอย่างมีจิตสำนึกทางการเมืองของกลุ่มประชาชนเพื่อลดฐานการครอบงำของรัฐรวมทั้งเพื่อโอนอำนาจบางส่วนมาให้ประชาชนเพื่อใช้ดูแลชีวิตของตนเองโดยตรง

สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ (2545) กล่าวไว้ในเอกสารประกอบการประชุมสถาบันพระปกเกล้าว่า “การเมืองภาคประชาชน” หมายความว่าเมืองที่ภาคประชาชนส่วนต่างๆมีส่วนร่วมในทุกระดับทั้งในระดับท้องถิ่นระดับชาติและระดับนานาชาติเป็นการเมืองที่ประชาชนนอกสภามิบทบาทและเข้าใจถึงอำนาจโดยตรงในการจัดสรรทรัพยากรสาธารณะต่างๆและการเข้าถึงอำนาจในการกำหนดนโยบายสาธารณะโดยไม่ต้องผ่านการเมืองประชาธิปไตยแบบตัวแทนทั้งจากการเลือกตั้งและแต่งตั้งซึ่งหมายถึงต้องสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมและประชาธิปไตยทางตรงให้เกิดขึ้นเพื่อกำกับและกำหนดทิศทางการเคลื่อนไหวของประชาชนมากกว่าฝากความหวังและพึ่งพา ระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทนเพียงอย่างเดียว

นฤมล ทับจุมพล (2543, น.86) อธิบายว่า “การเมืองภาคประชาชนคือการที่ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองในระดับต่างๆได้อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน”

ศรัณยู หมั่นทรัพย์ (2550, น.101-115) ให้ความเห็นว่า “การเมืองภาคพลเมืองของไทยจะไร้รากหากประชาชนไม่เข้มแข็ง” การเคลื่อนไหวภาคประชาสังคม (civil society movement) หรือภาคพลเมืองดังกล่าวมีองค์ประกอบสำคัญคือ พลเมืองที่กระตือรือร้น (Active citizen) มุ่งปกป้องคุ้มครองสิทธิและมุ่งประโยชน์สาธารณะ (common good) เป็นพลังสำคัญการเมืองภาคพลเมืองในที่นี้จึงเป็นการรวมตัวของพลเมืองที่เป็นเจ้าของอำนาจการปกครองตนเอง (self-government) มีความเชื่อมั่นในการกำหนดอนาคตประเทศชาติ (self-determination) มีอำนาจในการถ่วงดุลการใช้อำนาจของตัวแทนที่ได้รับการเลือกเข้าไปโดยชอบธรรม พลังทางการเมืองภาคพลเมืองจึงต้องประกอบด้วยพลเมืองที่มีอำนาจ 3 ประการ

1) อำนาจโดยความรู้ หมายถึง ความรู้และเข้าใจเรื่องการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญ โครงสร้างรัฐ อำนาจของรัฐ องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง สิทธิเสรีภาพ ช่องทางการใช้อำนาจของตน หน้าที่ของตน ท้องถิ่น ชุมชน และ สังคมโลก เป็นต้น

2) อำนาจในการปฏิบัติ หมายถึง การมีทักษะทางการเมืองที่มิใช่เพียงการเลือกตั้งแต่รวมถึงทักษะการรวมกลุ่มการแสดงความคิดเห็นและการอภิปรายอย่างมีเหตุผล การมีส่วนร่วมการ

คิดวิเคราะห์ ไตร่ตรองและใคร่ครวญ (deliberative) และการค้นหาและการใช้ข้อมูลข้อเท็จจริงและการเคลื่อนไหวทางการเมือง เป็นต้น

3) อำนาจของความคิดและทัศนคติของพลเมือง หมายถึงการมีทัศนคติและแนวโน้มของความคิดตามวิถีประชาธิปไตยซึ่งจะแสดงออกทางพฤติกรรมที่เป็นไปตามวิถีประชาธิปไตย เช่น การยอมรับว่าความขัดแย้งเป็นเรื่องธรรมชาติ การแสดงความคิดเห็น การเคารพสิทธิของผู้อื่น การเคารพความแตกต่างและความเห็นต่างของบุคคล มีความรับผิดชอบในหน้าที่พลเมืองของตน เป็นต้น

รงค์ บุญสวยขวัญ (2557) “การเมืองภาคพลเมือง” ในบริบทประชาธิปไตยไทยมี 4 ลักษณะประกอบด้วยประการแรกกลุ่มองค์กรหรือขบวนการทางสังคมประการที่สองคุณลักษณะของผู้นำแกนนำประการที่สามคุณลักษณะของสมาชิกและประการสุดท้ายการเชื่อมโยงเครือข่าย

ปธาน สุวรรณมงคล (2554, น. 186 – 188) กล่าวว่า “การเมืองภาคพลเมืองนับเป็นฐานรากสำคัญของระบอบประชาธิปไตย ควบคู่ไปกับการเมืองภาคตัวแทนในสังคมการเมืองใดที่ทั้งการเมืองภาคตัวแทนและการเมืองภาคพลเมืองมีความเข้มแข็ง การเมืองในระบอบประชาธิปไตยก็มั่นคงมีเสถียรภาพด้วย การเมืองภาคพลเมืองเป็นการเมืองที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในหลากหลายมิติของการมีส่วนร่วม มิจำกัดเพียงการไปใช้สิทธิเลือกตั้งเท่านั้น เช่นเดียวกับการเมืองท้องถิ่น หากปราศจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนแล้ว การเมืองท้องถิ่นนั้นก็อาจเป็นเพียง “การเมืองของนักการเมือง” หรือตกอยู่ภายใต้อำนาจของผู้มีอิทธิพลที่แฝงเร้นตัวเข้ามาโดยอาศัยกลไกในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน คือ การเลือกตั้ง หรือผู้บริหารท้องถิ่นบริหารงานตามอำเภอใจ ไม่คำนึงถึงความต้องการของประชาชนมุ่งประโยชน์ส่วนตัวหรือของกลุ่มคนเป็นสำคัญ”และยังกล่าวอีกว่า

“การเมืองภาคพลเมืองจึงเป็นพื้นที่สาธารณะที่เปิดกว้างสำหรับประชาชนได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองในรูปแบบที่ต่างไปจากการเมืองภาคตัวแทน ในฐานะที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจธิปไตยที่ใช้อำนาจของตนโดยตรงต่อรัฐหรือผู้แทนที่ประชาชนเลือกเข้าไปทำหน้าที่แทนตนเอง การเมืองภาคพลเมืองยังมีความเกี่ยวข้องกับประชาสังคม (civil society) เพราะการเมืองภาคพลเมืองเกิดขึ้นและมีความเข้มแข็งในสังคมที่เป็นประชาสังคม ในที่นี้หมายถึง สังคมที่ประชาชนมีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการบ้านเมืองหรือท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ซึ่งแตกต่างไปจากการเมืองแบบตัวแทนที่จำกัดอยู่เฉพาะผู้ที่ชนะการเลือกตั้งเข้าไปเป็นตัวแทนประชาชนและใช้อำนาจแทนประชาชน”

ชาติชาย เหลืองเจริญ (2553, อ้างในสถาบันพระปกเกล้า) การเมืองภาคพลเมือง หมายถึง “การที่ประชาชนได้เข้าไปมีบทบาท ส่วนร่วมในกิจกรรมและกระบวนการทางการเมือง เพื่อการ

กำหนดแผนงานการผลักดันนโยบายสาธารณะต่อสังคมมีส่วนร่วมในการตัดสินใจขององค์กรทางการเมืองและระบบราชการในทุกระดับส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินการทั้งในเมืองและงานสาธารณะได้การดำเนินกิจกรรมที่เป็นผลต่อการกระตุ้น การส่งเสริมให้ เกิดความตระหนักและกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีบทบาทในกระบวนการดังกล่าวต้องเป็นเป้าประสงค์ที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ” ซึ่งหมายถึง

1) กิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองกิจกรรมที่ปกติถือว่าเป็นหน้าที่ของรัฐ แต่รัฐยังทำหน้าที่ได้ไม่ครบถ้วน

2) เป็นกิจกรรมที่ยังหาเจ้าภาพที่แท้จริงมิได้ กลุ่ม องค์กร เครือข่าย จึงรวมตัวกันดำเนินกิจกรรมตามลำพังหรือร่วมกับภาคอื่น ๆ หรือร่วมกับองค์กรภาครัฐก็ได้

3) การดำเนินกิจกรรมของ กลุ่ม องค์กร เครือข่าย ต้องมีลักษณะที่ต่อเนื่องเป็นที่รับรู้ของสังคม การบริหารงานของกลุ่ม องค์กร เครือข่ายต้องให้สมาชิกมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์และตัดสินใจร่วมกัน ภายใต้วิถีวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น การเมืองภาคพลเมือง จึงเป็นเรื่องของทุกคนที่พร้อมแสดงออกทางความคิด การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ต่อสาธารณะ และสุดท้ายพลังของพลเมืองจึงกำหนดชะตาชีวิตของตนเองได้ด้วยตนเอง

เดวิท แมททิว (David Mathew) (อ้างถึงในอภิชาติ พิบูลย์: 2554) กล่าวไว้ว่า “เมื่อพลเมืองพบว่าตนเองเบื่อหน่ายจากการเมืองแบบปกติ บ่อยครั้งที่พวกเขาหันกลับไปทำเรื่องสำคัญด้วยตนเอง อาจพูดได้ว่าเป็นสิ่งที่เขาสามารถทำได้โดยตัวเอง เขากำลังฝึกหัดทำการเมืองภาคพลเมือง” ชาวอเมริกันจำนวนมากซึ่งเป็นพวกเบื่อการเมืองในระบบ ได้มาเป็นอาสาสมัครในกิจกรรมเพื่อสาธารณะประโยชน์ที่หลากหลาย และการสนับสนุนเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชน แม้ว่าในทศวรรษที่ผ่านมา จำนวนผู้ที่มาลงคะแนนเสียงจะลดลงก็ตาม แต่งานอาสาสมัครกลับมีจำนวนมากขึ้น แม้ว่าปฏิบัติการทางสังคมส่วนใหญ่ จะเป็นมิติหนึ่งของเรื่องทางการเมือง แต่พลเมืองจะไม่เรียกสิ่งที่พวกเขาทำเพื่อส่วนรวมว่า “การเมือง” แต่ถ้าเป็นการผ่านกฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรม หรือเรื่องปัญหาคุณภาพน้ำ จะเป็นเรื่องทางการเมือง เป็นการยากที่จะพูดว่า การที่พลเมืองพยายามทำให้อาชญากรรมในชุมชนหมดไป หรือทำให้น้ำสะอาดดื่มได้นั้น ไม่ใช่เรื่องการเมือง การที่กลุ่มสมาคมต่าง ๆ ในชุมชนพยายามที่จะฟื้นฟูชุมชนให้ดีขึ้นเป็นเรื่องการเมือง เครือข่ายพลเมืองที่ทำงานเพื่อสิ่งแวดล้อมที่ดีเป็นการเมือง คณะกรรมการบริหารโรงเรียนตัดสินใจเรื่องการใช้งบประมาณ ก็เป็นการเมือง และประโยชน์ทั้งหลายที่เป็นไปเพื่อประเทศ หรือชุมชนที่เขาอาศัยอยู่ล้วนแต่เป็นเรื่องประโยชน์ทางการเมืองทั้งสิ้น การเมืองจึงเป็นกิจกรรมธรรมชาติเพื่อมนุษยชาติ รัฐบาลเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการเมืองเท่านั้น เมื่อชาวอเมริกันปฏิบัติการทางการเมืองในทุก ๆ วัน พวกเขาทำกันอย่างเปิดเผย และดำเนินการด้วยกันเพื่อทำให้โรงเรียนปลอดภัย เสพติด ปกป้องอากาศ

ที่หายใจให้บริสุทธิ์ และช่วยให้เยาวชนมีการศึกษาที่ดี แต่ก็ไม่แปลกใจที่คนส่วนใหญ่ไม่คิดว่ารูปแบบของกิจกรรมเหล่านี้เป็นเรื่องทางการเมือง หรือแม้แต่เป็นส่วนหนึ่งของการเมืองภาคพลเมือง

การทำ Focus group ของฮาร์ดวูด (Hardwood) (อ้างถึงในอภิชาติ พิบูลย์: 2554) หลายคนกล่าวว่า พวกเขาเลือกที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาชุมชน เพราะว่าสิ่งที่พวกเขาพูดมีน้ำหนักและมีคุณค่า ประชาชนยังเห็นสิ่งที่อาจเป็นไปได้ในทางการเมือง เมื่อพวกเขาได้สัมผัสกับปัญหาอย่างแท้จริง พวกเขาไม่ได้ถูกจำกัดอยู่เฉพาะเรื่องการออกเสียงเลือกตั้งที่ทำให้เขากังวลว่าจะไม่มีผลอะไรเกิดขึ้น หรือต้องส่งจดหมายร้องเรียน เมื่อกล่าวว่าไม่มีใครเอาจริงเอาจังกับปัญหาที่เกิดขึ้น ประชาชนสามารถลงมือทำได้โดยตรง พวกเขาสามารถสร้างแผนการเรียนรู้เพื่อช่วยโรงเรียน พวกเขาสร้างและจัดการทีมเบสบอลเพื่อเยาวชนที่ต้องการให้ผู้หญิงชื่นชม พวกเขาสามารถทำโครงการถึงเก็บขยะที่จะนำมาใช้ใหม่ พวกเขาสามารถขยายอิทธิพลส่วนตัวด้วยการดึงคนอื่นเข้าร่วมทำงานในโครงการเพื่อส่วนรวม เมื่อพวกเขายื่นมือเข้ามาในการเมืองก็จะยิ่งเพิ่มความรู้สึกถึงการควบคุมได้ พวกเราต่างมีความเชื่อว่า พวกเราสามารถสร้างผลกระทบได้ ถ้าเราสามารถเข้าถึงปัญหาที่กระทบเราได้ อะไรคือสิ่งที่มีมากขึ้น เมื่อมือเราสัมผัสกับปัญหาที่นำเราให้เข้าไปใกล้มันมากขึ้น เหมือนกับที่พลเมืองท่านหนึ่งกล่าวว่า “มองที่ประสิทธิผลในงานของพวกเราในขณะที่พวกเราทำมัน” นี่คือน่าสนใจที่บอกถึงความรู้สึกว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปได้

วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า (2551) กล่าวถึง “การสร้างจิตสำนึกให้บังเกิดแก่ประชาชน” สิ่งที่สำคัญที่สุดคือประชาชนทั่วไปมี “จิตสำนึกสาธารณะและความรับผิดชอบต่อสังคม” น้อยมาก อาจดูได้จากในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาว่า การรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อจะดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อส่วนรวมมีจำนวนน้อย กลไกหนึ่งที่จะเข้ามามีส่วนในการผลักดันให้ประชาชนมีสำนึกความเป็นพลเมืองมากขึ้นนั้น ก็คือการปลูกฝังค่านิยมที่ดี ซึ่งเป็นค่านิยมในการมี “จิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อสังคม” ให้มากขึ้น โดยต้องเริ่มปลูกฝังตั้งแต่ยังเป็นเด็ก และปลูกฝังค่านิยมเช่นนี้ในโรงเรียน โดยเชื่อมโยงกับระบบการศึกษา พร้อมทั้งยกย่องเชิดชูค่านิยมนี้ให้เป็นค่านิยมที่คงอยู่เคียงคู่กับสังคมไทย ในอนาคตเราอาจจะได้เห็นความเปลี่ยนแปลงของคนไทยจาก “ประชาชน” สู่วิถีความเป็น “พลเมือง” ที่เราคาดหวัง เป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมในการดูแลบ้านเมืองของตนเอง จัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากชุมชนของตน โดยตนเอง เพื่อเกิดการปกครองตนเองได้ในที่สุด

จากแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ผู้ศึกษาวิจัยกล่าวโดยสรุปเพื่อให้สอดคล้องกับงานของผู้วิจัยได้ว่า แนวคิดการเมืองภาคพลเมืองมีอยู่แต่เดิมในแนวคิดสาธารณะซึ่งต่อมาถูกหลงลืมไป แต่ได้มีการวางรากฐานไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยส่งเสริมสิทธิเสรีภาพ

ของประชาชนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครอง เป็นการเมืองภาคพลเมืองที่ควบคู่ไปกับการเมืองของนักการเมือง (Politician politics) ส่งเสริมการเมืองภาคพลเมืองให้มีประสิทธิผลพลเมืองมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะการวางแผนและขับเคลื่อนการพัฒนาและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐมีการสนับสนุนการติดตาม และตรวจสอบกระบวนการปฏิรูปการเมือง การจัดองค์กรประชาชน การรณรงค์เพื่อการเรียนรู้ประชาธิปไตยของประชาชน และต้องมีการสร้าง “จิตสำนึก” ให้บังเกิดแก่ประชาชน ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดคือประชาชนทั่วไปมี จิตสำนึกสาธารณะและความรับผิดชอบต่อสังคม การสร้างสำนึกพลเมือง เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตย มุ่งปกป้องคุ้มครองสิทธิและมุ่งประโยชน์สาธารณะดังนั้น การส่งเสริมให้การเมืองภาคพลเมืองมีความเข้มแข็งจึงมีความจำเป็น เพื่อให้การพัฒนาประชาธิปไตยในส่วนที่เป็นฐานรากมีความมั่นคง ส่งผลให้ประชาธิปไตยระดับชาติเข้มแข็ง มั่นคงยิ่งขึ้นตามไปด้วย

7. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง

พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของคำว่า “เข้มแข็ง” ไว้ว่า หมายถึง แข็งแรงในการทำงาน ขยันขันแข็ง ไม่ย่อท้อหวั่นไหว

นภคกุล เหล่ากอ (2548) ชุมชนเข้มแข็งเพื่อให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างยั่งยืน จึงต้องเริ่มจากการใช้จุดแข็งในสังคม และทุนทางสังคมที่มีอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชุมชนซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองความเข้มแข็งของชุมชนจึงหมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนต่าง ๆ ของเมืองหรือชนบทรวมตัวกันเป็น “องค์กรชุมชน” โดยมีการเรียนรู้ การจัดการและการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของชุมชนแล้วถึงได้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนตลอดจนมีผลกระทบต่อภายนอกชุมชนที่ดีขึ้นตามลำดับ โดยจะเรียกชุมชนนี้ว่า กลุ่ม ชมรม สหกรณ์ บริษัท องค์กรชาวบ้าน เครือข่ายหรืออื่นๆ ที่มีความหมายแสดงถึงการร่วมมือช่วยเหลือกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน และด้วยความเอื้ออาทรต่อชุมชนอื่น ๆ ในสังคมด้วย

เสรี พงศ์พิศ (2552, น.139) ชุมชนเข้มแข็ง คือ ชุมชนที่พึ่งตนเองได้ ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้มีลักษณะสำคัญใหญ่ๆ 4 ประการคือ

1) เป็นชุมชนที่เรียนรู้และพร้อมที่จะเรียนรู้ ไม่รอสูตรสำเร็จในการแก้ไขปัญหา ไม่นั่งรอความช่วยเหลือจากรัฐหรือภายนอก แต่ร่วมกันหาทางออกจากปัญหาและพัฒนาศักยภาพของตนเอง

2) เป็นชุมชนที่ตัดสินใจได้อย่างเป็นอิสระ เป็นอิสระจากการครอบงำของคนอื่น สถาบันอื่น องค์กรอื่น ไม่ว่าจะป็นนักการเมือง พ่อค้า ข้าราชการ อาจารย์ เอ็นจีโอ เป็นอิสระเพราะ

ตัดสินใจด้วยข้อมูลและความรู้ที่หามาไม่ใช่เพราะคนอื่นบอกหรือแนะนำ ซึ่งเมื่อเราผิดพลาดขาดทุน คนแนะนำไม่เคยรับผิดชอบอะไรเลย

3) เป็นชุมชนที่จัดการ “ทุน” ของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ทุนซึ่งหมายถึงอะไรที่มากกว่าเงิน เป็นทุนทรัพยากร ความรู้ภูมิปัญญา ทุน โภคทรัพย์และทุนทางสังคม ทำให้รากฐานมั่นคง มีหลักประกันชีวิตที่ไม่ได้ฝากชีวิตไว้กับธุรกิจการค้าที่ชุมชนมักไม่มีความรู้ความชำนาญ แต่ฝากไว้กับระบบเศรษฐกิจชุมชนที่มั่นคงและพอเพียง

4) เป็นชุมชนที่มีธรรมาภิบาล โปร่งใสตรวจสอบได้ ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินงานเพื่อประโยชน์สุขแก่ส่วนรวม สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่างๆด้วยสันติวิธี และวิถีแห่งภูมิปัญญา

ชุมชนเข้มแข็งเป็นอะไรที่ยังไม่เสร็จสมบูรณ์กำลังพัฒนาและมุ่งหน้าไปด้วยความเชื่อมั่นในตัวเอง เป็นสิ่งที่กำลังเกิดขึ้น และรู้ว่ากำลังเดินทางไปไหน ทำไปและอย่างไร ชุมชนเข้มแข็งไม่ได้ปฏิเสธรัฐ ไม่ได้เป็นรัฐอิสระ หรือปิดบังตัวเองในโลกเล็กๆ ซึ่งเป็นไปไม่ได้แต่เป็นชุมชนที่สามารถจัดความสัมพันธ์กับชุมชน สังคมและโลกอย่างเป็นตัวของตัวเองไม่ใช่วิ่งตามกระแสโลกแบบไม่ลืมหูลืมตา

อุทัย คุณเกษม และอรศรี งามวิทยาพงษ์ (อ้างถึงใน สาวิณี รอดสิน 2554, น. 9-10) ลักษณะเด่นของชุมชนเข้มแข็งมี 3 ประการ คือ ประการแรก สามารถรวมตัวกันได้อย่างเหนียวแน่น สมาชิกมีความรักและผูกพันต่อกันและต่อชุมชน และมีความรู้สึกว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ประการที่สอง มีศักยภาพที่จะพึ่งพิงตนเองได้ในระดับสูง แม้จะต้องพึ่งพิงภายนอกอยู่บ้าง แต่อำนาจการตัดสินใจทุกด้านยังอยู่ที่ชุมชน และประการที่สาม มีการพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง โดยกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ ดังนั้น คำว่า “ชุมชนเข้มแข็ง” จึงหมายถึง การที่สมาชิกในชุมชนรักและผูกพันต่อกันต่อชุมชน มีความรู้สึกว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนมีศักยภาพที่จะพึ่งพิงตนเองได้ในระดับสูง แม้จะต้องพึ่งพิงภายนอกบ้าง แต่อำนาจในการตัดสินใจทุกด้านยังอยู่ที่ชุมชนรวมไปถึงมีการพัฒนาการพัฒนาการศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่องด้วยกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ โดยไม่สูญเสียลักษณะเฉพาะของชุมชน

อินทรา วิทยสมบูรณ์ (2555, น.1) “ความเข้มแข็งของชุมชน” เป็นคำพูดสั้นๆ ที่ทุกภาคส่วนใช้เป็นผลลัพธ์ของการปฏิบัติงาน ความเข้มแข็งของชุมชน ไม่ใช่เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นเอง แต่ต้องมีจุดเริ่มต้น จุดเริ่มต้นอาจเกิดจากสถานการณ์ในพื้นที่ที่ทำให้ทุกคนต้องหันหน้าเข้ามาพูดคุยกันมีผู้นำที่จะคอยชวนคิดชวนคุย หาทางออกของปัญหาที่เกิดขึ้น หรืออาจเกิดจากการมีกลไกหรือเครื่องมือใหม่ๆ เข้ามาเพื่อประโยชน์ของชุมชน กลุ่มที่เกิดขึ้นนั้น อาจไม่ได้มาจากผู้นำที่ได้รับการ

แต่งตั้งอย่างเป็นทางการ หรือตัวแทนจากส่วนท้องถิ่นก็ได้ อาจเกิดจากการรวมพลังของคนหนุ่มสาว ผู้สูงอายุหรือเยาวชนในท้องถิ่น

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (2555, น.51 อ้างถึงใน อินทิรา วิทยสมบุญ) “สภาองค์กรชุมชน” มีภารกิจคือ การสร้างความเข้มแข็งของสมาชิกและองค์กรชุมชนในตำบลให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีหน้าที่เกี่ยวกับการดูแลอนุรักษ์วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และให้ข้อคิดเห็นกับโครงการต่าง ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีของคนในชุมชนท้องถิ่นซึ่งส่วนใหญ่เป็นภาระหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

อินทิรา วิทยสมบุญ (2555, น.61) “กลุ่มแม่บ้านเข้มแข็งเพราะช่วยกันทำมาหากินมีกิจกรรมที่สอดคล้องและเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิม อย่างสมัยก่อนเราไม่มีจ้างกัน ตั้งแต่ปลูกบ้าน ทำอาหาร กฐินผ้าป่า ทำอาหารต่างช่วยกัน แต่พอสังคมเปลี่ยนกลายเป็นอาชีพหมด แต่คนผู้สูงอายุที่โตมากับวิถีชีวิตดั้งเดิมทำให้เรามองความสำคัญในเรื่องนี้ ดังนั้น กิจกรรมของกลุ่มแม่บ้านจึงสืบเนื่องมาจาก ภูมิปัญญา ความสัมพันธ์ดั้งเดิม ประกอบกับตามมาตรา 21 ของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน กล่าวถึงการฟื้นฟูวิถีชุมชน เราจึงเห็นว่าเรื่องฟื้นฟูต้องเป็นสิ่งที่เราควรทำ ควรดำเนินการ กิจกรรมของกลุ่มแม่บ้าน จึงมองภาพครอบคลุมภาพของชุมชน การรื้อฟื้นวัฒนธรรมประเพณี โดยมีแม่บ้านเป็นคนดำเนินการฟื้นฟูการเวียนเทียน การเข้าวัดทำบุญ อาหารการกินที่ทำจากวัตถุดิบท้องถิ่นที่แม้ว่าตอนนี้จะยังไม่สมบูรณ์เต็มร้อย แต่อย่างน้อยก็ทำให้เด็กรุ่นใหม่ได้เห็นถึงวิถีดั้งเดิมของชุมชน”

ณรัชชอร์ ศรีทอง (2554, น. 319) ได้กล่าวว่า “องค์กรประชาชนในชุมชนที่มีความเข้มแข็งจนสามารถบริหารงานพัฒนาชุมชนในชุมชนได้ด้วยตนเองมีอยู่หลายองค์กร ที่สำคัญๆ ได้แก่ องค์กรประชาชนตำบลไม้เรียง อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้นำชุมชนตำบลไม้เรียงคือ ประยงค์ ธรรมรงค์ ได้รับรางวัลแมกไซไซ สาขาผู้นำชุมชน เมื่อวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2547” (กรมการพัฒนาชุมชน, 2547 ก:30) ประยงค์ ธรรมรงค์ ได้เป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหายางพารา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 เนื่องจากชาวสวนยางไม่สามารถกำหนดราคาขายยางได้ด้วยตนเอง เนื่องจากคุณภาพของยางแผ่นที่ผลิตได้ไม่สม่ำเสมอ ผู้กรีดยางต่างคนต่างทำ ผลผลิตยางที่ได้ก็ผันแปรตามสภาพดินฟ้า อากาศ ผู้นำชุมชนจึงแก้ปัญหายางพาราด้วยการระดมทุนของประชาชนสร้างโรงงานแปรรูปยางพารา บริหารจัดการกันเอง ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น มีการจัดทำแผนแม่บทยางพาราไทย ซึ่งเสนอแนวทางแก้ปัญหายางพาราเป็น 2 ส่วน กล่าวคือ ส่วนแรกเป็นเรื่องนโยบายซึ่งรัฐบาลดูแลรับผิดชอบ ส่วนที่สองเป็นเรื่องการปฏิบัติของชุมชน ซึ่งต้องดูแลตนเองด้วยการกำหนดยุทธศาสตร์ที่ชุมชนเป็นคนคิดเอง โดยใช้หลักการบูรณาการ (เสรี พงศ์พิศ, 2548, น.22)

และยังกล่าวว่า “องค์กรประชาชนบ้านสามขา ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง เป็นองค์กรต้นแบบของชุมชนเข้มแข็ง (กรมการพัฒนาชุมชน 2547 ก: 40-56) ฟังตนเองได้ด้วยวิธีการที่ประชาชนในชุมชนได้คิด วิเคราะห์ หาทางแก้ไขปัญหาของตนเองโดยใช้กระบวนการเรียนรู้การมีส่วนร่วมของชุมชน และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกันเป็นอย่างดี ซึ่งจุดเริ่มต้นของการรวมกลุ่มพัฒนา มาจากปัญหานี้สินครัวเรือนที่เพิ่มมากขึ้นในปี 2529 อันเนื่องมาจากความเจริญที่เข้ามาสู่ชุมชน ได้แก่ ถนน ไฟฟ้า ประชาชนเกิดค่านิยมต่อเครื่องใช้ไฟฟ้าทุกประเภท มีความฟุ้งเฟ้ออย่างไร้ขอบเขต วัฒนธรรมวัตถุนิยมแพร่กระจายเข้ามาในชุมชนอย่างรวดเร็ว นีสินของประชาชนก็สะสมเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ จนกระทั่งในปี 2541 ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โดยมีโจทย์ในการวิจัยว่า ทำไมชุมชนจึงมีหนี้สิน และชุมชนจะแก้ปัญหานี้ได้อย่างไร ก่อให้เกิดกระบวนการค้นหาและแก้ไขปัญหาคด้วยการสร้างความตระหนักและให้ประชาชนในชุมชนเห็นปัญหาร่วมกัน เริ่มต้นจากการทำบัญชีรายรับ รายจ่ายของแต่ละครัวเรือนนำปัญหาแต่ละครัวเรือนมาคิดวิเคราะห์ หาสาเหตุ และร่วมกันหาแนวทางแก้ไข มีการถอดบทเรียนจากผู้ประสบผลสำเร็จ มีการศึกษาดูงาน นำกระบวนการวิจัยมาใช้ในการแก้ไขปัญห กำหนดกิจกรรม โครงการเพื่อแก้ไขปัญห จนนำมาสู่จำนวนหนี้สินที่ลดลง จากปี พ.ศ. 2541 หนี้สินรวมจำนวน 20 ล้านบาท ลดลงเหลือเพียง 431,563 บาท ในปี พ.ศ. 2547 ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้บ้านสามขา มีความเข้มแข็ง ผลการทำงานในกระบวนการพัฒนาประสบผลสำเร็จ สามารถพัฒนาชุมชนจนมีความเข้มแข็งได้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง ที่สำคัญลำดับแรก ๆ คือ การมีผู้นำดี เป็นผู้นำมีความรู้ ประสิทธิภาพและความสามารถที่หลากหลาย มีการใช้เวทีประชาคมเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ วิเคราะห์ปัญหาและตัดสินใจร่วมกัน มีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่ยึดถือและปฏิบัติจริงจัง เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมคิด ตัดสินใจ และปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมและทั่วถึง ประชาชนในชุมชนมีความเสียสละ ซื่อสัตย์ สุจริต เกิดการร่วมแรงร่วมใจกัน มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

จากแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ผู้ศึกษาวิจัยกล่าวโดยสรุปเพื่อให้สอดคล้องกับงานของผู้วิจัยได้ว่า บทสรุป ที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง และประสบความสำเร็จนั้น มาจากหลายเหตุผล และเหตุผลที่สำคัญประการแรก ๆ คือ การนำปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนมาร่วมกันคิด ร่วมกันแสดงความคิดเห็น จนได้บทสรุปที่เป็นข้อตกลงร่วมกันและนำไปสู่การแก้ไขปัญห สมาชิกในชุมชนต้องสามารถรวมตัวกันได้อย่างเหนียวแน่น มีความรักและผูกพันต่อกันและต่อชุมชน มีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ประทับกับผู้นำชุมชนต้องไม่ย่อท้อ สามารถนำชาวบ้านให้ร่วมกันสร้างพลังความคิด พลังกายขึ้นมาต่อสู้กับปัญหา โดยใช้ศักยภาพและทุนของชุมชนที่มีอยู่ ยึดหลักความซื่อสัตย์ สัจจะ ความสามัคคี และความจริงใจต่อกันและกัน มีการใช้เวทีประชาคมเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ และตัดสินใจร่วมกัน ผู้นำมีความเสียสละ มีความรู้

ประสบการณ์ดี ยึดหลักประชาธิปไตย มีการนำแนวทางเชิงวิชาการมาสนับสนุนการแก้ไขปัญหา รวมทั้งได้รับการสนับสนุนเงินทุน หรืองบประมาณบางส่วน มีคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน จากหน่วยงานภาครัฐบาลภายนอกชุมชน หลายหน่วยงาน ทำให้สามารถวิเคราะห์ วิจัยปัญหาและความต้องการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม ก่อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ และสามารถใช้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชนอื่น ๆ ได้

8. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชนตำบล

รัชนี ประดับ (2556, น.113) “สภาองค์กรชุมชน” เป็นกระบวนการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง กล่าวได้ว่าเป็นศิลปะในการปกครอง (Art of government) ของรัฐไทยสมัยใหม่ และมีลักษณะเป็นการบริหารจัดการชีวิตประชาชนอย่างลึกซึ้ง (govern mentality) ในขณะเดียวกันสภาองค์กรชุมชนก็ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการเมืองในระดับท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญ”

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (2550, น.6-7) “สภาองค์กรชุมชน หมายถึง เวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนของคนในชุมชนท้องถิ่น โดยคนในชุมชนท้องถิ่น และเพื่อคนในชุมชนท้องถิ่น” ทิศทางการขับเคลื่อนขบวนโดยรวมเปลี่ยนจากการเรียกร้องให้รัฐบาลจัดการ โนนี่ มาเป็นการคิดเอง จัดการเอง โดยมีวิสัยทัศน์ร่วมว่า “ชุมชนเข้มแข็ง พึ่งตนเอง” การเรียกร้องให้รัฐสนับสนุนยังมีอยู่ เพราะเป็นสิทธิของประชาชน แต่รัฐจะสนับสนุนหรือไม่สนับสนุนชุมชนก็เดินหน้าตามแผนของตนเอง ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้มากที่สุด ประสานงานกับหน่วยงานในท้องถิ่นทุกหน่วยงาน

สถาบันพัฒนาสภาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (2558) ได้กล่าวถึงความเป็นมาของการตราพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน (พ.ร.บ.สภาองค์กรชุมชน) ว่า “ชุมชน” เป็นสังคมฐานรากที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์การพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ชุมชนอ่อนแอ ประสบความยากจน เกิดปัญหาสังคม ชุมชนมีการใช้ทุนทางสังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญา เพื่อการดำรงอยู่ ตลอดจนมีการร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ในท้องถิ่นเพื่อพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นไปสู่ชุมชนเข้มแข็ง สามารถจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศนำไปสู่การสร้างระบบประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลให้ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น ตามความหลากหลายของวิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพนำไปสู่ความคิดของการมีกฎหมายเพื่อรองรับการเกิดเวทีปรึกษาหารือของชุมชนที่มีสถานะที่ชัดเจนเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย เป็นกฎหมายส่งเสริมไม่บังคับชุมชน สามารถดำเนินการเมื่อเกิดความพร้อมและเห็นพ้องต้องกัน

รวมทั้งการคงความเป็นอิสระและความร่วมมือต่อกันของการทำงานในท้องถิ่น โดยในการดำเนินงานให้เกิด พ.ร.บ.สภาองค์กรชุมชน

ปี 2549 กระบวนการร่าง พ.ร.บ.สภาองค์กรชุมชน เริ่มมีขึ้นจากเครือข่ายองค์กรชุมชน ร่วมกับวิทยาลัยการจัดการทางสังคมสรุปทเรียน “ประชาธิปไตยชุมชนการเมืองสมานฉันท์” จัดเวทีสังคมสนทนา “การเมืองสมานฉันท์ สร้างสรรค์ชุมชนท้องถิ่น” ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้มีการจัดเวทีระดมความคิดเห็นในระดับภูมิภาคทั้ง 8 ภาคเพื่อพัฒนาข้อเสนอของภาคประชาชนต่อการปฏิรูปสังคมและการเมือง โดยสาระหลักเป็นการปรับเปลี่ยนกลไกการบริหารโดยกระจายอำนาจไปที่ชุมชนท้องถิ่นให้มีอิสระในการจัดการตนเอง พร้อมกับพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อนำพาชุมชนและท้องถิ่นไปสู่การพึ่งตนเองได้อย่างแท้จริง เดือนพฤศจิกายน 2549 ผู้แทนองค์กรชุมชนทั่วประเทศจำนวน 200 คนเข้าพบนายกรัฐมนตรีนครินทร์ (พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์) ณ ทำเนียบรัฐบาล เพื่อนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชน และได้มีการยกร่างหลักคิดและเนื้อหาสาระ พ.ร.บ. สภาองค์กรชุมชน ต่อมา มีการจัดเวทีระดมความคิดเห็นผู้นำชุมชนสี่ภาค และเกิดคณะทำงานเครือข่ายองค์กรชุมชนที่จะร่วมกันขับเคลื่อนซึ่งภายหลังได้จัดตั้งเป็นสมัชชาองค์กรชุมชนแห่งประเทศไทย (สอท.) ต่อมา ได้มีการจัดเวทีระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างทั้งส่วนกลางและภูมิภาค 10 เวที สรุปเป็นร่าง พ.ร.บ. สภาองค์กรชุมชนท้องถิ่น เสนอต่อกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาในเดือนมีนาคม 2550

ปี 2550 สถาบันวิชาการส่วนกลางและภูมิภาคมีการจัดเวทีระดมความคิดเห็นเรื่อง พ.ร.บ.สภาองค์กรชุมชนอย่างกว้างขวาง และเครือข่ายชุมชนได้ทำงานร่วมกับคณะอนุกรรมการความมั่นคงของมนุษย์ มีการปรับร่าง พ.ร.บ. สภาองค์กรชุมชน และเสนอ สนช. มีการจัดเวทีสัมมนารับฟังความคิดเห็นผู้เกี่ยวข้อง มีการประชุมพิจารณาทบทวนหลายครั้ง ซึ่งคณะกรรมการวิสามัญโดยนายวัลลภ ตังคณานุรักษ์ เป็นประธาน ได้พิจารณาเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง 11 ครั้ง และนำเสนอ สนช. พิจารณาวาระที่สองและลงมติวาระที่สาม ในวันที่ 28 พฤศจิกายน 2550 ซึ่งที่ประชุม สนช. มีมติเห็นสมควรให้ประกาศใช้เป็นกฎหมายอย่างเอกฉันท์ 83 เสียง

ปี 2551 พ.ร.บ.สภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2551 มีจำนวน 35 มาตรา สรุปความหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน ไว้ในมาตรา 3 ความว่า

“ชุมชน” หมายความว่า กลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันโดยมีผลประโยชน์และวัตถุประสงค์ร่วมกันเพื่อช่วยเหลือหรือสนับสนุนกัน หรือทำกิจกรรมอันชอบด้วยกฎหมายและศีลธรรมร่วมกัน หรือดำเนินการอื่นอันเป็นประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีระบบบริหารจัดการและการแสดงเจตนาแทนกลุ่มได้

“ชุมชนท้องถิ่น” หมายความว่า ชุมชนที่อยู่ร่วมกันในพื้นที่หมู่บ้านหรือตำบล

“ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม” หมายความว่า ชุมชนท้องถิ่นซึ่งเกิดก่อนประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

กระบวนการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล ขึ้นตอนตาม พ.ร.บ.สภาองค์กรชุมชน กำหนดให้กลุ่ม องค์กรชุมชนในหมู่บ้าน ชุมชน (ชุมชนท้องถิ่น ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม) ต้องไปจดแจ้งการจัดตั้งกับผู้ใหญ่บ้าน ผู้แทนชุมชนอื่น หมายถึงองค์กรชุมชนที่มีสมาชิกกระจายกว้างขวางกว่า 1 หมู่บ้าน ให้ไปจดแจ้งการจัดตั้งกับกำนัน ซึ่งในการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลต้องมีผู้แทนกลุ่ม องค์กรชุมชน ในระดับหมู่บ้าน ๆ ละ 4 คน และผู้แทนกลุ่ม องค์กรที่มีสมาชิกจากหลายหมู่บ้านชุมชน (องค์กร) ละ 2 คน มาประชุม ปรึกษาหารือร่วมกันไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 จึงจัดตั้งได้ การประชุมจัดตั้งจะมีการกำหนดจำนวนและคัดเลือกสมาชิกผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่เกิน 1 ใน 5 ของสมาชิกที่เป็นตัวแทนชุมชน สมาชิกผู้ทรงคุณวุฒิให้เลือกจากบุคคลที่เป็นที่ยอมรับนับถือในตำบลนั้น เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน พระ โต้ะอิหม่าม ครู ข้าราชการในพื้นที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งที่ประชุมจัดตั้งเห็นว่าเหมาะสม การจดแจ้งการจัดตั้งชุมชนและการจดแจ้งการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล (ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551) เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการแบบการจดแจ้งการจัดตั้งชุมชนและการจดแจ้งการจัดตั้ง ที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ประกาศกำหนด

การดำเนินการของสภาองค์กรชุมชนตำบล ในคราวประชุมครั้งแรก (กำหนดไว้ในมาตรา 15, 16, 17, 18) ให้สมาชิกเลือกกันเองเป็นประธานสภา 1 คน รองประธานสภาคนที่ 1 และรองประธานสภาคนที่ 2 ประธานสภามีหน้าที่ในการเลือกและดำเนินการประชุม ออกกติกา ดำเนินการประชุมให้เป็นไปตามกติกา เป็นผู้แทนสภาในการประสานกับภายนอก แต่งตั้งเลขานุการ โดยความเห็นชอบของสภา (ประธานเป็นผู้เลือกว่าจะแต่งตั้งใคร แล้วเสนอให้ที่ประชุมสภาเห็นชอบ) สภาองค์กรชุมชนตำบลต้องจัดให้มีการประชุมอย่างน้อยปีละ 4 ครั้ง หรือสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลเข้าชื่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของสมาชิกทั้งหมด ยื่นหนังสือร้องขอให้เปิดการประชุม ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลต้องจัดให้มีการประชุมภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่รับคำร้อง

ภารกิจของสภาองค์กรชุมชนตำบล หมายถึง งานที่สภาองค์กรชุมชนตำบลร่วมกันทำตาม มาตรา 21 (1) (2) (3) เป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนเป็นผู้ทำ ร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐในการทำ เผยแพร่สร้างความเข้าใจกับสมาชิก เพื่อการอนุรักษ์ หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ หรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชน และของชาติ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศชาติอย่างยั่งยืน เผยแพร่ และให้ความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกองค์กรชุมชน ในการคุ้มครอง

คุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน (4) เสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไขและพัฒนาต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาจัดทำแผน (5) เสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไข หรือความต้องการของประชาชนเกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะของหน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (6) จัดให้มีเวทีการปรึกษาหารือกันของประชาชนเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการให้ความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐ หรือเอกชนที่มีผลหรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติ สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ซึ่ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐ ที่เป็นผู้ดำเนินการหรืออนุญาตให้จากเอกชนดำเนินการ ต้องนำความเห็นมาประกอบการพิจารณาด้วย (7) ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาองค์กรชุมชนและสมาชิกสภาองค์กรชุมชน เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ เน้นการพึ่งตนเองเป็นสำคัญ (8) ประสานความร่วมมือกับสภาองค์กรชุมชนอื่น เพื่อการพัฒนาที่ครอบคลุมพื้นที่เกินพื้นที่ตำบล และ (9) (10) (11) (12) เป็นกรรายงานผล ปัญหา ที่เกิดจากการดำเนินการ การวางกติกาในการดำเนินกิจการของสภา การจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน และการเสนอรายชื่อผู้แทนสภาองค์กรชุมชนตำบลไปร่วมประชุมระดับจังหวัด มาตรา 22 ให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐ ซึ่งแจ้งทำความเข้าใจแก่สภาองค์กรชุมชน และชุมชนทุกประเภท หมายถึงการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สภาอยู่ในเขตอาจมีการอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนตำบล ตามที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ได้ร่วมหารือกัน

นอกจากนี้ ในมาตราอื่นๆ กล่าวถึงการดำเนินการในด้านต่าง ๆ ของสภาองค์กรชุมชนตำบล และการประชุมในระดับจังหวัด อาทิ มาตรา 32 การประชุมระดับชาติ เพื่อประมวลสรุปปัญหาสำคัญที่เครือข่าย ประชาชนประสบในพื้นที่ และเสนอแนะแนวทางการแก้ไขเพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรีพิจารณาสั่งการเพื่อนำไปสู่การดำเนินการแก้ไข มาตรา 34 กำหนดให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กำหนดข้อบังคับการอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจัดประชุมระดับชาติ ระดับจังหวัดและระดับตำบลของสภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นเงินอุดหนุนทั่วไปตามควรแก่กรณี และตามมาตรา 35 ให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนมีอำนาจหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งและพัฒนากิจการของสภาองค์กรชุมชนตำบล เพื่อให้ชัดเจนและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

จากความในพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ผู้ศึกษาวิจัยขอกกล่าวโดยสรุป เพื่อให้สอดคล้องกับงานของผู้วิจัยได้ว่า การตราพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ขึ้น เกิดจากแนวคิดของการมีกฎหมายเพื่อรองรับการเกิดเวทีปรึกษาหารือของชุมชนที่มีสถานะที่ชัดเจนเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย เป็นกฎหมายส่งเสริมไม่บังคับชุมชน และดำเนินการเมื่อใดก็ได้เมื่อมีความพร้อมและเห็นพ้องต้องกัน มีความเป็นอิสระและความร่วมมือต่อการดำเนินงานใน

ท้องถิ่น โดยเริ่มต้นที่ “ชุมชน” ซึ่งเป็นสังคมฐานรากที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ซึ่งที่ผ่าน มาการพัฒนาประเทศมุ่งเน้นตัวเลขการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ ในชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ชุมชนอ่อนแอ มีปัญหาหนี้สิน ชาวบ้านมีความยากจน เกิดปัญหาสังคมขึ้น ชุมชนใน ชนบท ต่างมีทุนทางสังคม มีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นทุกที่ ซึ่งมีความหลากหลาย และสามารถ นำมาพัฒนาชุมชนเพื่อการดำรงอยู่ ได้ของชุมชน ทั้งนี้หากมีการร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ใน ท้องถิ่น ส่งเสริมให้มีการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นไปสู่ชุมชนเข้มแข็ง ที่จัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน ให้ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ตามความหลากหลายของวิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศได้อย่างมี ประสิทธิภาพมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ โดยให้ความสำคัญกับพื้นที่ตำบลที่องค์กร ชุมชนแกนนำธรรมชาติ ปราชญ์ชาวบ้าน แกนนำที่เป็นทางการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. และ สถาบันในท้องถิ่น (วัด โรงเรียน สถานีอนามัย) ได้มีการทำงานพัฒนาด้านต่างๆ เช่น การทำแผน ชุมชนการจัดสวัสดิการการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อม การจัดการทุนของชุมชน จัดให้มีสภาผู้นำ ชุมชน มีเวทีแลกเปลี่ยนร่วมกันคิด ร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาด้านต่าง ๆ นำไปสู่การสร้าง เป้าหมายร่วมกันของพัฒนาชุมชนท้องถิ่นช่วยให้เกิดการจัดการตนเองร่วมกันของชุมชนท้องถิ่น โดยที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมเกิดความสัมพันธ์อันดีภายในชุมชนท้องถิ่นจากการที่ชุมชนท้องถิ่นได้ ร่วมกันจัดการตนเองตามแนวทางดังกล่าว และทำให้เกิดความเข้มแข็งส่งผลดีต่อชุมชนท้องถิ่น มี ทำงานร่วมกันแบบสภาองค์กรชุมชน หลายภาคส่วนร่วมกัน มีกรณีตัวอย่างที่ดี และนำไปขยายผล ในพื้นที่อื่นๆ ได้ จะเป็นการร่วมกันสร้างสภาองค์กรชุมชน ซึ่งถือเป็นระบบประชาธิปไตยทางตรง จากฐานราก จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น เพื่อก้าวไปสู่การเป็น “ชุมชนเข้มแข็ง พึ่งตนเอง” ได้ในที่สุด

ข้อมูลสำคัญของตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล

ตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล เป็นตำบลหนึ่งใน 16 ตำบล ของอำเภอบางบาล จังหวัด พระนครศรีอยุธยาและอยู่ในเขตการปกครองท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางบาล ซึ่งประกอบด้วย 6 ตำบล ได้แก่ ตำบลบางบาล ตำบลไทรน้อย ตำบลบางหลวงโคด ตำบลบางหัก ตำบลบางชะนี และตำบลบ้านกุ่ม

แบ่งการปกครองออกเป็น 9 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านกระเดื่องหมู่ 2 บ้านต้นทางทวย หมู่ 3 บ้านกุ่มหมู่ 4 บ้านบางตาสี หมู่ 5 บ้านศรีม่วงพัฒนา หมู่ 6 บ้านกุ่ม หมู่ 7 บ้านกุ่ม หมู่ 8 บ้านกุ่ม และหมู่ 9 บ้านกุ่ม

ภาพที่ 2.1 แผนที่ตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล

ที่มา: จังหวัดพระนครศรีอยุธยา www.ayutthaya.go.th

เขตพื้นที่

ตำบลบ้านกุ่มตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอบางบาล อยู่ห่างจากอำเภอบางบาลประมาณ 21 กิโลเมตร ไปทางถนนลาดยาง พื้นที่ทั้งหมดของตำบลบ้านกุ่มมีพื้นที่ทั้งหมด 9,023 ไร่ เป็นพื้นที่การเกษตร 7,195 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 79.74 ของพื้นที่ทั้งหมด ภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง มีน้ำไหลตลอดปี ประชาชนส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมแม่น้ำ

ทิศเหนือ ติดต่อ อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง

ทิศใต้ ติดต่อ ตำบลไทรน้อย อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทิศตะวันออก ติดต่อ ตำบลบ้านลี่ และตำบลทับน้ำ อำเภอบางปะหัน จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา

ทิศตะวันตก ติดต่อ ตำบลบางชะนี อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สภาพภูมิประเทศ

ตำบลบ้านกุ่ม มีลักษณะเป็นที่ลาดลุ่ม มีระดับน้ำสูงเมื่อเวลาเกิดน้ำท่วม ซึ่งลักษณะของภูมิประเทศเหมาะสมสำหรับการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ มีบ้านเรือนตั้งอยู่ตามความยาวของลำแม่น้ำเจ้าพระยา และมีโครงการชลประทานอยู่ 1 โครงการ คือ โครงการชลประทานมหाराชแต่ระบบส่งน้ำยังไม่ดีเท่าที่ควรและการส่งน้ำในฤดูแล้งที่จะมาใช้ในการเพาะปลูกมีปริมาณน้ำไม่เพียงพอกับความต้องการของเกษตรกร จึงทำให้เกษตรกรอาศัยปลูกพืชในฤดูแล้งไม่ค่อยได้

แหล่งน้ำ

ตำบลบ้านกุ่มมีแหล่งน้ำที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา เป็นแหล่งน้ำสำคัญของตำบลในการเพาะปลูกและอุปโภคบริโภคส่งน้ำชลประทานมหाराช คลองบางกุ้งคลองบางตาดี และคลองบางกลาง

การเดินทาง

มีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 309 สายอยุธยา - อ่างทอง ผ่านตำบลบ้านกุ่ม ที่หลัก กม.ที่ 11 - 13

หน่วยงานสำคัญในพื้นที่

วัดจุฬามณี โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านกุ่ม โรงเรียนวัดจุฬามณี (ชุมชนจันทนประชาสรรค์) ป้อมตำรวจ (จุดสกัดจุฬามณี) สังกัดสถานีตำรวจภูธรบางบาล

จำนวนประชากรและครัวเรือน

ประชากรในตำบลบ้านกุ่มมีการตั้งบ้านเรือนกระจายเรียงไปตามความยาวของแม่น้ำเจ้าพระยาจำนวนครัวเรือน 1,004ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด 3,916 คน (ข้อมูล ตุลาคม 2558)

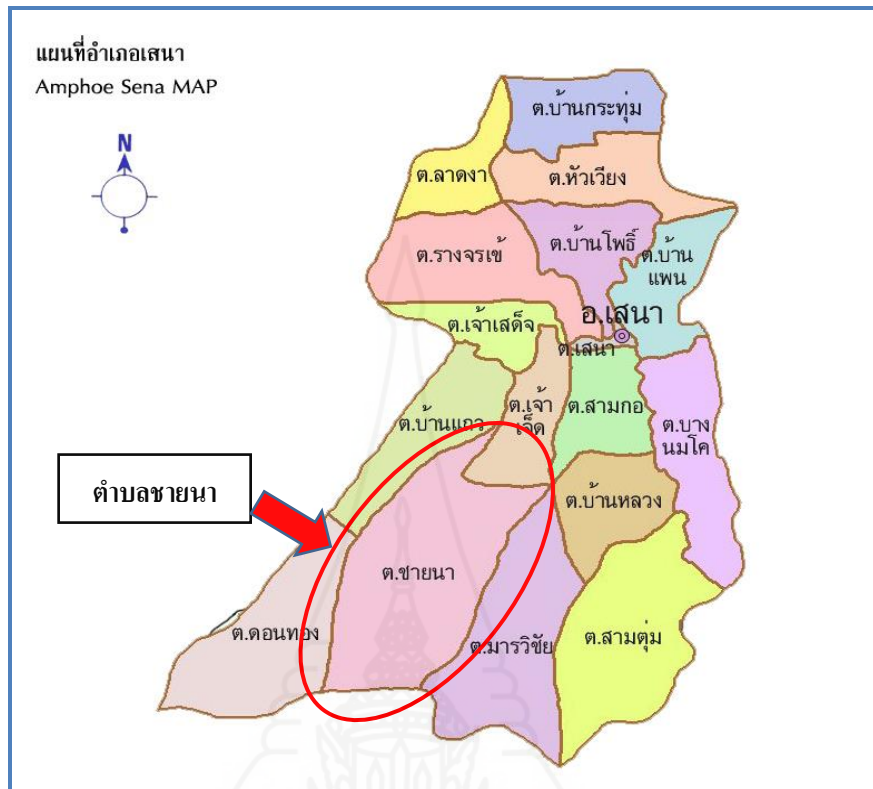
อาชีพ

อาชีพหลักของชาวตำบลบ้านกุ่ม แต่เดิม คือ ทำนา ทำสวน ทำอัญ ทำไม้ก้านรูป อาชีพเสริม รับจ้างและปัจจุบันประชากรวัยทำงานส่วนใหญ่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม

ข้อมูลสำคัญตำบลชานนา อำเภอเสนา

ตำบลชานนาเป็นตำบลหนึ่งใน 17 ตำบล ของอำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอยู่ในเขตการปกครองท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลชานนา ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ตำบลเจ้าเจ็ด (นอกเขตเทศบาลตำบลเจ้าเจ็ด) และตำบลชานนาทั้งตำบลเดิมตำบลชานนารวมกับตำบลเจ้าเจ็ด แต่เนื่องจากระยะทางไกล จากที่ตั้งตำบล การเดินทางไม่สะดวก การปกครองไม่ทั่วถึงจึงแยกตำบลเจ้าเจ็ดบางส่วนเป็นตำบลชานนา ประกอบด้วยหมู่บ้าน 7 หมู่ สาเหตุเรียกตำบลชานนา พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่นา ประชาชนตั้งบ้านเรือนริมคลองสาน

ภาพที่ 2.2 แผนที่ตำบลชานา อำเภอเสนา

ที่มา: จังหวัดพระนครศรีอยุธยา www.ayutthaya.go.th

เขตพื้นที่

เป็นที่ราบลุ่ม มีน้ำไหลผ่าน โดยมีคลองสวนเป็นส่วนใหญ่ ดินอุดมสมบูรณ์
ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลเจ้าเจ็ด อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ทิศใต้ ติดกับ ตำบลลาดบัวหลวง อำเภอลาดบัวหลวง และ ตำบลมารวิชัย อำเภอเสนา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลมารวิชัย อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลคอนทอง และ ตำบลบ้านแวง อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การเดินทาง

มีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3263 อำเภอเสนา – วัดปิ่นแก้ว ผ่านตำบลชานา

จำนวนประชากรและครัวเรือน

ประชากรในตำบลชานา ตั้งบ้านเรือนกระจายไปตามพื้นที่ทำนา จำนวนครัวเรือน 759
ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด 3,860คน (ข้อมูล ตุลาคม 2558)

อาชีพ

อาชีพหลักของชาวตำบลชายนาคือทำนาอาชีพเสริมรับจ้างทั่วไป

9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพองค์กรชุมชนตำบลที่ผู้ศึกษาวิจัยได้ไปค้นคว้ามา มีผลการศึกษาไม่มากนัก การศึกษาวิจัยเรื่องสภาพองค์กรชุมชนยังถือว่าเป็นเรื่องค่อนข้างใหม่ เนื่องจากพระราชบัญญัติสภาพองค์กรชุมชนตำบล เริ่มประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2551 ดังนั้น รายงานการศึกษาที่ผู้วิจัยสามารถค้นคว้ามาได้ถือเป็นงานวิจัยที่ใกล้เคียงที่สุด สำหรับแนวคิดเพื่อใช้เป็นองค์ความรู้และกรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่องสภาพองค์กรชุมชนตำบล โดยสรุปผลงานวิจัยในแต่ละเรื่องได้ดังนี้

9.1 สมเกียรติ ฉายไช้ และคณะ (2548) แนวทางการพัฒนาเครือข่าย กลุ่ม องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดตรัง เป็นงานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบ กระบวนการจัดทำเครือข่าย กลุ่มองค์กรประชาชนและการบริหารจัดการเครือข่ายให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน วิธีการศึกษาใช้วิธีการจัดประชุมเวทีชาวบ้านแบบ A.I.C. (Appreciation influence Control) สรุปผลการวิจัย คือ 1) กลุ่มมีทั้งเป็นกลุ่มธุรกิจกลุ่มไม่เน้นธุรกิจ 2) การสร้างเครือข่าย เป็นเครือข่ายที่ผู้นำหรือสมาชิกในกลุ่มมีปัญหาเดียวกัน 3) กลุ่มคัดเลือกผู้นำที่มีประสบการณ์มาเล่าปัญหา ร่วมกันหาวิธีแก้ไข 4) มีการสรุปลักษณะเด่นของเครือข่ายที่ยั่งยืน 5) ข้อเสนอแนะการสร้างเครือข่ายของกลุ่มต่าง ๆ ภาคราชการหรือ หน่วยงานสนับสนุนอื่น ต้องให้ความสำคัญ และกระตุ้นให้ผู้นำกลุ่มหลาย ๆ กลุ่มได้มีโอกาสพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันให้มาก มีความต่อเนื่อง เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม และพัฒนาเป็นเครือข่าย

9.2 สุจินต์ สิมารักษ์ และคณะ (2549) “โครงการวิจัยพัฒนากลไกการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นระดับตำบล – อำเภอ” เป็นการศึกษาวิจัยในพื้นที่ 3 อำเภอของจังหวัดขอนแก่น คือ 1) อำเภอภูเวียง 2) อำเภอหนองเรือ และ 3) อำเภอภูผาม่าน การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาพลังท้องถิ่น และนำมาใช้เป็นกลไกในการจัดการความรู้โดยคนในชุมชนท้องถิ่นผ่านงานวิจัยเชิงปฏิบัติการของแต่ละท้องถิ่น เพื่อสังเคราะห์บทเรียน องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย และกระบวนการทำงานในการสร้างกลไกการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่น รวมถึงเพื่อศึกษาแนวทางการสร้างความร่วมมือของหน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ ผลการวิจัยสรุปว่า พลังท้องถิ่นส่วนหนึ่งยังคงเป็นศักยภาพในท้องถิ่น และอีกส่วนหนึ่งเป็นพลังที่เคลื่อนไหวอยู่อย่างต่อเนื่อง เป็นพลังสำคัญที่ร้อยรัดท้องถิ่นเอาไว้ได้ ทำให้คนในชุมชนท้องถิ่นนั้นอยู่รอด และสามารถจัดการตัวเองได้ ประกอบด้วย 4 ฐานสำคัญคือ 1) ฐานทรัพยากร เป็นจุดเริ่มต้นของการผลิตความรู้ สร้างระบบคุณค่าและความเชื่อ รวมไปถึงการสร้างเครือข่ายทางสังคม 2) เครือข่ายทางสังคมเป็นพลังที่ยึดโยงชาวบ้าน

ในชุมชนท้องถิ่นเอาไว้ด้วยกันเป็นเครือข่าย เครือญาติ มีระบบความเชื่อร่วมกัน การมีวัฒนธรรมร่วมกัน 3) ระบบความรู้ของท้องถิ่นในพื้นที่วิจัยส่วนใหญ่เป็นกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม เป็นการถ่ายทอดแบบไม่ได้ตั้งใจ แต่เกิดจากการได้รู้ ได้เห็น ได้ยิน ได้สัมผัส แล้วซึมซับเอาความรู้เหล่านั้นไว้ในตัวเอง และถ่ายทอดไปสู่รุ่นต่อไป สอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิตของชุมชนท้องถิ่น และ 4) ระบบคุณค่าและความเชื่อเป็นเครื่องร้อยรัดให้ชุมชนท้องถิ่นดำรงอยู่ได้ และทำหน้าที่กำกับควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชนให้อยู่ในครรลอง แสดงออกมาในรูปของวัฒนธรรม บุญ ประเพณี ความเชื่อ และพิธีกรรมต่าง ๆ และพลังท้องถิ่นทั้ง 4 ฐาน ล้วนมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน

9.3 ภิรม ฤคเมธาวิ และคณะ (2549) “การจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาองค์กรการเงินชุมชน” การศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยและคณะใช้การจัดการความรู้เป็นวิธีการศึกษาเพื่อตอบคำถามวิจัย และสร้างการเปลี่ยนแปลงผ่านการสืบค้นของนักวิจัย ผลการศึกษามีข้อค้นพบองค์ความรู้และข้อเสนอแนะ คือ 1) รูปแบบและวิธีการจัดการกลุ่ม เครือข่ายองค์กรการเงินชุมชนให้เข้มแข็ง 2) ข้อเสนอเพื่อการขับเคลื่อนเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับตำบล สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงกองทุนหมู่บ้านเป็นเครือข่ายในระดับต่าง ๆ เริ่มจากตำบล 3) แบบจำลองวิถีพลังองค์กรการเงินชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง องค์กรการเงินชุมชนเป็นหน่วยจัดการที่มีวิถี และพลังในการพัฒนาคน พัฒนาทุนทางสังคม และควรมีการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับขบวนการองค์กรการเงินชุมชน หน่วยงานเชิงพื้นที่ คือ องค์กรปกครองท้องถิ่น สนับสนุนองค์กรทางด้านนโยบาย เพื่อความเข้มแข็งของชุมชน ผ่านการทำแผนชีวิตชุมชน

9.4 บุญน้อม ศิลาอาสน์ (2550) การมีส่วนร่วมของเครือข่ายองค์กรชุมชนในการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน จังหวัดตราด โดยผู้วิจัยนำผลสรุปในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ว่าควรมีการจัดกิจกรรมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่น ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนและทุกกลุ่ม นำแนวคิด Reinventing Government ต้องการให้ระบบราชการเป็นระบบที่ชุมชนเป็นเจ้าของและเป็นระบบราชการที่มอบอำนาจให้กับประชาชนไปดำเนินการเองมากกว่าที่จะเป็นกลไกที่คอยให้บริการอย่างเดียว การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเป็นปัจจัยกระตุ้นให้คณะทำงาน เครือข่าย สนใจที่จะแก้ไขปัญหาในชุมชนมากขึ้น และผู้วิจัย (บุญน้อม ศิลาอาสน์) ได้มีข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนทำความเข้าใจและตระหนักรู้ในศักยภาพของตนเอง สามารถใช้พลังทางปัญญา สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในการแก้ไขปัญหาและบริหารจัดการชุมชน และทำงานร่วมกันโดยอาศัยวิธีการสร้างเครือข่ายชุมชน (Community Organization Network) พัฒนารูปแบบการสร้างและพัฒนาเครือข่ายองค์กรชุมชนต่อไปในอนาคต

9.5 ดารารัตน์ คำเป็ง (2552) บทบาทการเมืองภาคประชาชนต่อการปกครองท้องถิ่น ศึกษากรณีเฉพาะสภาองค์กรชุมชนตำบลน้ำเกีฮ่วน อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาถึงบทบาทหน้าที่และสถานภาพของสภาองค์กรชุมชนที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 2) เพื่อศึกษาผลของการจัดตั้งสภาองค์กรในพื้นที่ที่ศึกษาและ 3) เพื่อนำผลการศึกษามาอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนที่มีต่อการปกครองท้องถิ่นไทยโดยอาศัยแนวคิดชุมชนการมีส่วนร่วมทางการเมืองการเมืองภาคประชาชนและการปกครองท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่าบทบาทหน้าที่และสถานภาพทางปฏิบัติของสภาองค์กรชุมชนมีความสอดคล้องกับแนวคิดการกระจายอำนาจนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองและเป็นการขยายตัวของการเมืองภาคประชาชนในรูปแบบประชาธิปไตยทางตรงจะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมการปกครองในทุกกระบวนการในท้องถิ่นเพื่อเป็นการรับรองสิทธิชุมชนและสิทธิการเมืองภาค

9.6 ไททัศน์ มาลา และคณะ (2554) “บทบาทในการทำงานร่วมกันระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดของการนำไปสู่การมีสภาองค์กรชุมชน 2) เพื่อศึกษาถึงการประสานงานร่วมกันระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) เพื่อศึกษาแนวทางในการประสานงานร่วมกันระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากผลการศึกษาสรุปว่า สาเหตุที่นำไปสู่การผลักดันแนวคิดของการมีสภาองค์กรชุมชนขึ้นนั้น ประการแรก คือการที่ชุมชนแสวงหาเครื่องมือเพื่อต่อสู้กับความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในสังคม ประการที่สอง กฎหมายให้การรับรองต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนมากยิ่งขึ้น ประการที่สาม ความบกพร่องของระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน ประการที่สี่ ข้อจำกัดของหน่วยงานราชการ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัดจนขาดความยืดหยุ่นในการบริการสาธารณะ และประการสุดท้าย บทเรียนจากการเติบโตของภาคประชาสังคมในการเข้ามามีบทบาทต่อการเสริมสร้างกระบวนการทางการเมืองภาคพลเมือง

9.7 นิภาภัทร เกสรมาศ (2554) บทบาทสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่น ศึกษากรณีสภาองค์กรชุมชนตำบลปริก อำเภอสะเตาะ จังหวัดสงขลา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาถึงบทบาทหน้าที่และสถานภาพของสภาองค์กรชุมชนที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 2) เพื่อศึกษาผลของการจัดตั้งสภาองค์กรในพื้นที่ที่ศึกษาและ 3) เพื่อนำผลการศึกษามาอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนที่มีต่อการปกครองท้องถิ่นไทยโดยอาศัยแนวคิดชุมชนการมีส่วนร่วมทางการเมืองการเมืองภาคประชาชนและการปกครองท้องถิ่นเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ภายใต้กระบวนการตั้งคำถามวิจัยผลการศึกษาพบว่าบทบาทหน้าที่และสถานภาพทางปฏิบัติของสภาองค์กรชุมชนมีความสอดคล้องกับแนวคิดการกระจายอำนาจนำไปสู่

การมีส่วนร่วมทางการเมืองและเป็นการขยายตัวของการเมืองภาคประชาชนในรูปแบบประชาธิปไตยทางตรงจะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมการปกครองในทุกกระบวนการในท้องถิ่น เพื่อเป็นการรับรองสิทธิชุมชนและสิทธิการเมืองภาคประชาชนตามรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2550 มาตรา 66, 67 และ 87 แต่ทั้งนี้ สถานภาพทางกฎหมายของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนยังมีข้อจำกัดหลายด้านอันส่งผลต่อการกระจายอำนาจและคานอำนาจกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นรูปธรรมลดน้อยลงคือ 1) สภาองค์กรชุมชน ไม่มีอำนาจหน้าที่โดยถูกบัญญัติเป็นเพียง “ภารกิจ” 2) ไม่มีฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐหรือนิติบุคคลตามกฎหมาย 3) การไม่มีงบประมาณเป็นของตัวเองและ 4) ไม่มีบทบัญญัติรวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการรับรองการมีพื้นที่ทางการเมืองของสภาองค์กรชุมชนสาเหตุส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการหลีกเลี่ยงการปะทะกันระหว่างกระทรวงทรัพยากรสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กับกระทรวงมหาดไทยในช่วงกระบวนการยกร่างพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน

9.8 ชัยณรงค์ เกรื่อนวน (2556) และคณะ โครงการ “การสร้างประชาธิปไตยชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดสระแก้ว งานวิจัยนี้เป็นความพยายามของผู้วิจัยที่ต้องการถอดบทเรียนเกี่ยวกับกระบวนการสร้างประชาธิปไตยชุมชนท้องถิ่น และบทบาทของประชาธิปไตยชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งกลไกในการนำประชาธิปไตยชุมชนท้องถิ่นไปเสริมสร้างศักยภาพการทำงานขององค์กรปกครองท้องถิ่นในจังหวัดสระแก้ว รวม 2 แห่ง คือ ชุมชนบ้านบ่อลูกรัง อำเภอวังน้ำเย็น และชุมชนตำบลคลองทับจันทร์ อำเภออรัญประเทศ ผลการวิจัยพบว่า ประชาธิปไตยชุมชนท้องถิ่นที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านบ่อลูกรัง มีลักษณะสอดคล้องกับแนวคิดประชาธิปไตยที่ประชาชนปกครองดูแลตนเอง (Self-Government Democracy) เนื่องจากปัญหาทางเศรษฐกิจทำให้มีการจัดการความรู้ในชุมชน และนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน หลายรูปแบบ และพบว่า ประชาธิปไตยชุมชนจะมีบทบาทหน้าที่สำคัญ คือ เป็นกลไกในการสร้างประสิทธิภาพ และเสริมสร้างศักยภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน การเป็นกลไกที่พยายามสร้างความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน แก่ผู้คนในชุมชน การเป็นกลไกในการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการชุมชน และการเป็นกลไกในการฝึกฝน เรียนรู้ และสร้างพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย และผู้วิจัยเห็นควรใช้ “สภาองค์กรชุมชน” เป็นตัวเชื่อม ร้อยประสาน และกรณีศึกษา ตำบลคลองทับจันทร์ พบว่า รูปแบบประชาธิปไตยชุมชนท้องถิ่น มีลักษณะที่สอดคล้องกับแนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (Deliberation Democracy) ภายในการจัด “สภาสภาเพื่อบ้านบ่อลูกรัง” เป็นพื้นที่เปิดให้ผู้นำชุมชน ข้าราชการ ประชาชนได้มีโอกาสพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นเสมือนพื้นที่สาธารณะ (Civic Forum) ในระดับตำบล การเป็นกลไก หรือเครื่องมือในการเสริมสร้างพลัง

อำนาจ (Empowerment) ในการบริหารจัดการสาธารณะ ภาครัฐควรเปิดพื้นที่ทางการเมืองในรูปแบบของ “การสร้างเครือข่ายในการพัฒนา”

9.9 สถาพร เริงธรรม (2557) “โครงการองค์กรชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศึกษากรณี : เทศบาลเล็กในเทศบาลใหญ่ เทศบาลนครขอนแก่น การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองการปกครองท้องถิ่นขององค์กรชุมชนและประชาชนภายหลังเข้าร่วมโครงการเทศบาลเล็กในเทศบาลใหญ่ของเทศบาลนครขอนแก่นและเพื่อศึกษาผลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเทศบาลนครขอนแก่นภายหลังจากที่ได้มีการนำเอาโครงการนี้ไปปฏิบัติ ผลการศึกษาพบว่าองค์กรชุมชนและประชาชนในชุมชนต่าง ๆ ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติและและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะ 3 ประการ คือ มีความเป็นพลเมืองเพิ่มขึ้น มีการยกฐานะเป็นหุ้นส่วนกับเทศบาลในการจัดทำบริการสาธารณะและมีความรับผิดชอบต่อชุมชนเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่เทศบาลมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติและพฤติกรรมในการปฏิบัติงานที่สำคัญ 2 ประการคือ มีการเปิดโอกาสให้องค์กรชุมชนมีสิทธิหน้าที่ในการบริหารจัดการชุมชนตนเองและมีการปรับเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้ให้การสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรชุมชน

9.10 อภิชาติ พิบูลย์ (2554) “บทบาทของการเมืองภาคประชาชนในการเสริมสร้างความสมานฉันท์ ศึกษากรณีตำบลในวงใต้ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง” เป็นการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของการเมืองภาคประชาชนในการเสริมสร้างความสมานฉันท์ ปัจจัยที่ทำให้การเมืองภาคประชาชนมีบทบาทในการเสริมสร้างความสมานฉันท์ และเสนอแนะแนวทางส่งเสริมบทบาทของการเมืองภาคประชาชนในการเสริมสร้างความสมานฉันท์ และผลการวิจัยพบว่า 1) การเมืองภาคประชาชนมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความสมานฉันท์ โดยเฉพาะการจัดการความขัดแย้งเรื่องที่ดินทำกิน โดยใช้การไกล่เกลี่ย การช่วยเหลือ ปรับปรุง แก้ไข และป้องกันความขัดแย้งด้วยการรับฟังความคิดเห็น หลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งฟื้นฟูระเบียบสังคม และบังคับใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียม และเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย 2) ปัจจัยที่ทำให้การเมืองภาคประชาชนมีบทบาท ได้แก่ จิตสำนึกของประชาชน ความกระตือรือร้น ความเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมสูง การเปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็น 3) แนวทางการส่งเสริมบทบาทของการเมืองภาคประชาชนในการเสริมสร้างความสมานฉันท์ ได้แก่ การเมืองภาคประชาชนควรเพิ่มบทบาทในการกำหนดนโยบายระดับชาติ ระดับท้องถิ่น และการขับเคลื่อนชุมชน สังคมไปสู่การปกครองที่น้อยลง หรือการรับผิดชอบต่อตนเองมากขึ้นของภาคประชาชน และยังคงได้ขยายความ การสร้างความรู้สึกถึงความเป็นชุมชนให้เข้มแข็ง ไว้ว่า ถ้าประชาชนไม่

มีความรู้สึกถึงความ เป็นชุมชน ก็คงเป็นเรื่องยากที่จะทำให้เกิดการแก้ปัญหาสาธารณะ การเมืองใน มิติที่เป็นเครื่องมือที่ดีที่สุด ก็ไม่เพียงพอจะแก้ปัญหาสาธารณะได้ ประชาชนในชุมชนมีจิตวิญญาณ สาธารณะ และความรู้สึกถึงความสัมพันธ์ พวกเขาต้องการที่จะมีความผูกพันที่สร้างสรรค์ ไม่ใช่ เพียงแค่เข้าไปทำความเข้าใจกับคนอื่น ๆ เท่านั้น ปัญหานั้นสามารถแบ่งแยกประชาชนได้ ดังนั้น ถ้า พวกเขาไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์ให้เข้มแข็งก่อนที่จะเริ่มเผชิญอุปสรรค ก็มีทางเป็นไปได้น้อย มากที่ความรู้สึกถึงความ เป็นชุมชนที่เข้มแข็งจะถูกสร้างขึ้น ได้ท่ามกลางการเผชิญหน้ากับอุปสรรค

9.11 พยุงศักดิ์ พลลุน (2555) “บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านต่อการมีส่วนร่วม ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย: กรณีศึกษาในพื้นที่อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี” เป็นการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ทางการเมือง ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของคณะกรรมการหมู่บ้านที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ทางการเมือง และเสนอแนะบทบาทการดำเนินงานเพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบ ประชาธิปไตยให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ซึ่งผลการวิจัยสรุปว่า บทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตยของคณะกรรมการหมู่บ้านแต่ละด้านอยู่ในระดับค่อนข้างบ่่อย ได้แก่ การ ใช้สิทธิเลือกตั้ง การชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การติดตามข่าวสารทางการเมือง การ เข้าร่วมกิจกรรมการเมือง และการสนทนากองการเมือง ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ ปัญหาการขาดงบประมาณสนับสนุน ปัญหาเกี่ยวกับความเข้าใจในบทบาทการมีส่วนร่วม ทางการเมืองและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ปัญหาด้านความขัดแย้งระหว่างคณะกรรมการหมู่บ้านกับ สมาชิกสภาท้องถิ่น ซึ่งทำให้ขาดความร่วมมือและการประสานงานที่ดี ตลอดจนปัญหาด้านการ ทูจริต ข้อเสนอแนะได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดการฝึกอบรมและการสื่อสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เสริมสร้างความสามัคคีให้แก่คณะกรรมการหมู่บ้าน รวมทั้ง จัดสรรเงิน งบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติม เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจในการร่วมกันพัฒนาการเมืองในระบอบ ประชาธิปไตย

9.12 ทวี ศรีธิ (2553) “การพัฒนาประชาสังคมเพื่อสร้างชุมชนทางการเมืองเข้มแข็ง: กรณีศึกษาหมู่บ้านสามขา ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง” เป็นการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา กระบวนการพัฒนาประชาสังคมเพื่อสร้างชุมชนทางการเมืองเข้มแข็งของบ้านสามขา ปัจจัยที่ส่งเสริมให้หมู่บ้านสามขาเป็นชุมชนทางการเมืองที่เข้มแข็ง และให้ข้อเสนอแนะในการ สร้างชุมชนทางการเมืองที่เข้มแข็ง ซึ่งผลการวิจัยสรุปว่า 1) กระบวนการพัฒนาประชาสังคมเพื่อ สร้างชุมชนทางการเมืองเข้มแข็งของบ้านสามขานั้น คือการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการร่วม คิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา ความร่วมมือการให้ข้อมูลของครัวเรือน ร่วมจัดเวทีประชาคม ร่วมในการ วิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางแก้ไข 2) ปัจจัยที่ส่งเสริมให้บ้านสามขาเป็นชุมชนทางการเมือง

เข้มแข็งประกอบด้วยศักยภาพผู้นำและสมาชิก กลุ่มองค์กร ความร่วมมือของสมาชิกชุมชน การได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน และทุนทางสังคม ยังเป็นปัจจัยเกื้อหนุน ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เกิดจากความร่วมมือ ร่วมใจในการอนุรักษ์และใช้อย่างรู้คุณค่า ทรัพยากรบุคคล ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามมีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลตามระบบเครือญาติ การปฏิบัติตามกฎ กติกาที่ร่วมกันตั้งขึ้น ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรค คือ การตรวจสอบการทำงานของสมาชิกไม่ทั่วถึง การทำงานของหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยงานทำงานซ้ำซ้อน นักวิชาการในหมู่บ้านยังมีไม่เพียงพอ การเมืองนอกหมู่บ้านมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนในหมู่บ้านและประชาชนบางส่วนยังไม่เข้าถึงข้อมูลข่าวสารภาครัฐ 3) ข้อเสนอแนะในการสร้างชุมชนทางการเมืองเข้มแข็ง คือผู้นำทุกระดับต้องมีความพร้อม สมาชิกกลุ่ม องค์กรต้องมีความตระหนักที่จะร่วมกันดำเนินกิจกรรมกลุ่ม องค์กร และรับผลของกิจกรรมที่ดำเนินการ ขยายภาคีเครือข่ายความร่วมมือให้มากเพื่อช่วยขับเคลื่อนกลุ่ม องค์กรให้คงอยู่และพัฒนาอย่างยั่งยืน

9.13 สาวิตรี รอดสิน (2554) “ชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษาชุมชนบ้านบางจำปี ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่” งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการก่อกำเนิดชุมชนเข้มแข็ง ศึกษาการดำรงอยู่ของชุมชนเข้มแข็ง ศึกษาการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งต่อไป ซึ่งผลการวิจัยสรุปว่า การก่อกำเนิดชุมชนเข้มแข็งของชุมชนบ้านบางจำปีเกิดจากการเข้าทำงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการป่าและน้ำของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ประกอบกับการศึกษาดูงานการจัดการชุมชนจากภายนอก รวมไปถึงคณะกรรมการชุมชน ได้รับการอบรมหลักสูตรนักจัดการความรู้ จึงทำให้เกิดแนวคิดที่จะพัฒนาชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณ จากงานวิจัยและงบประมาณ การดำรงความเข้มแข็งของชุมชนอยู่ในระดับสูง ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชน มีการตระหนักถึงการเป็นเจ้าของปัญหาของชุมชนเป็นอย่างดี ผู้นำและคณะกรรมการทำงานของชุมชนบ้านบางจำปีมีความตระหนักถึงการทำงานเพื่อประโยชน์สุขของชุมชนและการเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน

9.14 ธนพล อินทะมูล (2553) “บทบาททางการเมืองของกลุ่มรักเชียงใหม่ 51” งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาปัจจัยที่นำมาสู่การมีบทบาททางการเมืองของกลุ่มรักเชียงใหม่ 51 บทบาททางการเมืองของกลุ่มรักเชียงใหม่ 51 และผลกระทบจากการแสดงบทบาททางการเมืองของกลุ่มรักเชียงใหม่ 51 ซึ่งสรุปผลการวิจัยได้ว่า ปัจจัยที่นำมาสู่การมีบทบาททางการเมือง ได้แก่ วิวัฒนาการของการเมืองภาคประชาชน โครงสร้างโอกาสทางการเมืองแบบเปิด การมีพื้นที่สาธารณะ การได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประชาชนจากนโยบาย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เกิดการรวมกลุ่มที่นำไปสู่การจัดตั้งกลุ่มรักเชียงใหม่ 51 บทบาททางการเมือง ได้แก่ การติดต่อเชื่อมโยงประสานความร่วมมือกับพรรคเพื่อไทย หน่วยงานราชการ นักการเมืองท้องถิ่น กลุ่มอื่นที่เกี่ยวข้อง และประชาชนในชุมชน การเรียกร้องแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 การ

วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล การประท้วงรัฐบาลเกี่ยวกับการใช้กฎหมายสองมาตรฐาน การกดขี่และขับไล่ผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค 5 การเรียกร้องรัฐบาลแก้ไขปัญหาลำไย การปิดล้อมการประชุมหอการค้าการค้าทั่วไป ครั้งที่ 27 การจัดรายการสภากาแฟของกลุ่มรักเชียงใหม่ 51 การจัดรายการสถานีวิทยุเอฟเอ็ม 92.50 เมกกะเฮิรตซ์ จังหวัดเชียงใหม่ การอบรมมหาวิทาลัยล้านนา การเสนอความเดือดร้อนของประชาชนให้หน่วยงานรัฐ ผลกระทบ ได้แก่ เกิดความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ หน่วยงานราชการ รัฐบาล และประชาชนบางส่วนเกิดความร่วมมือกับพรรคเพื่อไทย นักการเมืองฝ่ายเดียวกันและกลุ่มอื่นที่เกี่ยวข้อง การทำให้นักการเมืองที่กลุ่มสนับสนุนได้รับการเลือกตั้งเกิดความแตกแยกกับประชาชนที่มีความคิดเห็นแตกต่างและสนับสนุนกลุ่มการเมืองฝ่ายตรงข้ามเกิดการรวมตัวของประชาชนที่มีความเห็นตรงกันกับแนวคิดของกลุ่ม เกิดความตื่นตัวในการแสดงออกทางการเมืองเพิ่มขึ้น สร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่ม

9.15 อรดาวัลย์ ธนาวุฒิ (2555) “บทบาทของผู้นำชุมชนในกระบวนการเรียนรู้การจัดการป่าชุมชนบ้านหัวทุ่ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนในกระบวนการเรียนรู้การจัดการป่าชุมชน และวิธีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับเยาวชนบ้านหัวทุ่ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ สรุปผลการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชนบ้านหัวทุ่งมีคุณลักษณะและบทบาทในกระบวนการเรียนรู้การจัดการป่าชุมชน โดยเป็นผู้มีประสบการณ์ในการจัดการป่าชุมชน เป็นผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดกฎกติกาในการจัดการป่าชุมชน มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการจัดการป่าชุมชน เป็นผู้มีความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชุมชน ด้านการบริหารจัดการป่าชุมชน ด้านพันธุ์พืชพันธุ์ไม้ต่าง ๆ สมุนไพรในป่าชุมชน อีกทั้งเป็นผู้มีความคิดริเริ่มในการสร้างกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้มีความกระตือรือร้นในกิจกรรมต่าง ๆ โดยพร้อมที่จะเสียสละทั้งด้านเวลาและเรื่องส่วนตัวเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมเป็นผู้มีใจรักในการพัฒนา มีการติดต่อสื่อสารที่ดีทั้งคนในชุมชนและนอกชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการประชาสัมพันธ์การแลกเปลี่ยนความรู้กับหน่วยงานภายนอก ผู้นำชุมชนได้นำคุณลักษณะของผู้นำชุมชนที่มีอยู่มาสร้างกระบวนการเรียนรู้การจัดการป่าชุมชนให้กับเยาวชน โดยนำความรู้และประสบการณ์มาจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้บ้านหัวทุ่ง และแหล่งเรียนรู้ในป่าชุมชน ซึ่งได้นำประสบการณ์มาถ่ายทอดเรื่องราวในอดีตให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้น นำความรู้มาถ่ายทอดให้เยาวชนรู้จักทรัพยากรในป่าชุมชน ทั้งพืชพันธุ์ไม้สมุนไพร ระบบนิเวศที่เชื่อมโยงกัน รวมถึงนำภูมิปัญญาวัฒนธรรมความเชื่อมาเชื่อมโยงในการจัดการป่าอีกทั้งยังนำเยาวชนเข้ามาเรียนรู้ตามหลักสูตรการเรียนรู้และศึกษาเส้นทางธรรมชาติตามฐานการเรียนรู้โดยผู้นำชุมชนเป็นผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้กับเด็กและเยาวชน ทั้งนี้ เนื้อหาความรู้ในการถ่ายทอดให้กับเยาวชนผู้นำชุมชนได้ร่วมคิดร่วมกำหนดเนื้อหาความรู้จนพัฒนามาเป็นองค์ความรู้ท้องถิ่นที่มุ่งสร้างจิตสำนึกให้เด็กและเยาวชนได้

เกิดความหวงแหนทรัพยากรในชุมชน ส่งผลให้เยาวชนได้เกิดการเรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน เช่น การทำแนวกันไฟ การปลูกป่าการทำพิธีเลี้ยงผีขุนน้ำ การทำพิธีบวงสรวง กิจกรรมการเรียนรู้ในป่าชุมชนและเยาวชนได้ให้ความสนใจในการมีส่วนร่วมกิจกรรมในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เพราะนอกจากจะได้รับความรู้แล้ว ยังทำให้กลุ่มเยาวชนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับในชุมชน และได้มีส่วนร่วมในการรักษาทรัพยากรในชุมชนให้คงอยู่สืบไป

9.16 พันธ์ เหลี่ยมสมบัติ (2554) “การใช้ถนนคนเดินเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนสองฝั่งถนนวัวลายจังหวัดเชียงใหม่” เป็นการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดถนนคนเดินขึ้นที่ถนนวัวลายเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนสองฝั่งถนนวัวลายกับกิจกรรมถนนคนเดินและเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความเข้มแข็งและความอ่อนแอของชุมชนสองฝั่งถนนวัวลายตลอดจนเสนอแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดถนนคนเดินที่ถนนวัวลายมี 3 ด้าน คือ 1) ประชาชนจากทั้ง 3 ชุมชน คือ ชุมชนหมื่นสารบ้านวัวลาย ชุมชนวัดศรีสุพรรณ และชุมชนวัดนันทาราม ซึ่งตั้งอยู่ใกล้เคียงกันและมีฝีมือด้านหัตถศิลป์ที่โดดเด่น 2) ฝ่ายผู้บริหารท้องถิ่นจากเทศบาลนครเชียงใหม่และ 3) นักวิชาการ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนสองฝั่งถนนวัวลายกับกิจกรรมถนนคนเดินพบว่า เป็นความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจมากที่สุดเพราะถนนคนเดินช่วยกระตุ้นให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น ส่วนความสัมพันธ์ในด้านสังคมและการเมืองมีความสำคัญระดับรองลงไปจุดแข็งของชุมชนสองฝั่งถนนวัวลาย คือ วัฒนธรรมการผลิตและการค้าขายเครื่องเงิน ซึ่งโดดเด่นมาตั้งแต่ครั้งอดีต ส่วนจุดอ่อนได้แก่ การเสื่อมสลายของวัฒนธรรมชุมชนเนื่องจากการผลิตและการค้าเครื่องเงินเริ่มซบเซาขาดแคลนช่างฝีมือรุ่นใหม่เข้ามาทดแทน รัฐและชุมชนต้องช่วยกันฟื้นฟูและอนุรักษ์ด้านหนึ่งใช้ถนนคนเดินเป็นพื้นที่ในการประชาสัมพันธ์ชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้ยั่งยืน อีกด้านหนึ่งต้องเร่งสร้างช่างฝีมือรุ่นใหม่ ส่งเสริมการวิจัยเพื่อปรับปรุงเทคนิคการผลิตเครื่องเงินตลอดจนส่งเสริมการค้าและการแสวงหาลูกค้ารายใหม่ ๆ ทั้งในและนอกประเทศ

9.17 วันเฉลิม ณะรงค์ชัย (2555) “บทบาทของสมาชิกสภาเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น” เป็นการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของสมาชิกสภาเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นและศึกษาปัญหาและอุปสรรคของสมาชิกสภาเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น ผลการศึกษาสรุปได้ว่า บทบาทของสมาชิกสภาเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการสนับสนุน

ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก ขณะที่ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มองค์กรเครือข่ายชุมชนด้านการแสวงหา/ระดมทุนเพื่อชุมชนและด้านการสร้างกลไกกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง ผลของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนพบว่า ในภาพรวมกลุ่มอยู่ในระดับมาก โดยคนในชุมชนเกิดความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองช่วยกันระดมทรัพยากรในชุมชนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ ร่วมกันคิดและตัดสินใจในการทำกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สมาชิกสภาเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนพบว่า สมาชิกสภาเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนมีบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามโครงการในแผนพัฒนา 3 ปี พ.ศ. 2553 – 2555 เช่น โครงการพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพชุมชนเข้มแข็งได้ร่วมกันดำเนินงานส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกชุมชนจัดทำเวทีประชาคม ทุก 1 เดือนร่วมดำเนินโครงการเทศบาลสัญจรเพื่อพบปะพูดคุยสอบถามปัญหาและความต้องการต่าง ๆ จากประชาชนส่งเสริมให้มีโครงการส่งเสริมกีฬาชุมชนด้านยาเสพติดเป็นประจำทุกปี ทำหน้าที่ในการเป็นผู้ประสานงานกับผู้นำชุมชนในโครงการสำรวจความจำเป็นพื้นฐานเพื่อนำข้อมูลพื้นฐานของชุมชนมาเป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ส่งเสริมการดำเนินโครงการปีใหม่สากลชนทุกเผ่าชาวแม่ฮ่องสอน โครงการสนับสนุนประเพณีกวนข้าวหย่ากู่และโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวถนนคนเดินเมืองแม่ฮ่องสอน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมประเพณีที่ดึงดูดของชุมชนเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนให้แก่นักท่องเที่ยวได้รู้จักปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ได้แก่ ข้อจำกัดด้านงบประมาณประชาชนบางส่วนยังไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเครือข่ายชุมชนยังไม่มี ความเข้มแข็งและปัญหาการพัฒนาเมืองที่ไร้ขอบเขต ซึ่งจากกระแสการท่องเที่ยวที่ไหลเข้ามาเมืองแม่ฮ่องสอนอย่างรวดเร็วทำให้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของประชาชนเปลี่ยนแปลงไป

9.18 สถาบันพระปกเกล้า (2554) “การศึกษาทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนกรณีศึกษาชุมชนบริเวณ โรงไฟฟ้ากระบี่ในเขตตำบลคลองขนานปกาสัย และตลิ่งชัน อำเภอเหนือคลองจังหวัดกระบี่” การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและรวบรวมทุนทางสังคมของชุมชนที่มีอยู่แต่เดิมของพื้นที่เป้าหมาย โดยใช้รูปแบบกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public participation) และใช้ชุมชนทรัพยากรชุมชนเป็นพื้นฐาน เพื่อเพิ่มศักยภาพและเสริมสร้างพลังชุมชน และเพื่อให้ได้แนวทางที่เหมาะสมต่อการพัฒนาในท้องถิ่น อันเกิดจากกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน ผลการศึกษาวิจัยพบว่าในชุมชน 3 ตำบลมีทุนทางสังคมอยู่พอควร โดยทรัพยากรบุคคลที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ที่มีอยู่มากและสวยงาม แต่บางส่วนกำลังจะถูกทำลาย ถูกนำเสนอสู่ประชาชนทั้ง 3 ตำบล นำเสนอ โดยชาวบ้านเอง เพราะเป็นข้อมูลที่ค้นพบเอง ได้แก่ ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน บุคคลที่เป็นศิลปิน เป็นผู้รู้ ผู้ที่มีความสามารถในหลาย ๆ ด้าน โบราณสถาน โบราณวัตถุ ทรัพยากร และสิ่งที่ยา หายไปจากความทรงจำของชาวบ้านได้ถูกค้นพบ เช่น ศิลปะพื้นบ้านมโนราห์ การแสดงที่มีศิลปิน พื้นบ้านอาวุโส สามารถให้ข้อมูลและถ่ายทอดวิถีชีวิต ภูมิปัญญา ได้ถูกนำมาเผยแพร่ เช่น การปลูก ข้าวแบบเกษตรอินทรีย์ การทำบ้านดิน การทำอาหารต่าง ๆ การต่อเรือหัวโทง ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ชายฝั่งทะเล ป่าไม้ อ่างเก็บน้ำ ลิกไนท์ ชาวบ้านมองกันว่าเป็นทุนของเขา เช่นเดียวกับการมี พระพุทธรูปเก่าแก่ควรค่าแก่การเคารพบูชา หรือการมีพิพิธภัณฑสถานในพื้นที่ การมีปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำศาสนา ผู้รู้ หมอพื้นบ้าน หมอยา นักดนตรี ซึ่งชาวบ้านภาคภูมิใจ และนำข้อมูลที่ค้นพบมา กำหนดแนวทางในการพัฒนาชุมชนในอนาคต

9.19 สาวิตรี ศรีปาน (2552) “กระบวนการส่งเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มสัจจะสะสม ทรัพย์บ้านวังขุมเงิน ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่” วัตถุประสงค์ของการ ศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และ ปัจจัยที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์บ้านวังขุมเงิน หมู่ที่ 7 ตำบลแม่แฝก ใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และการสังเกต แหล่งข้อมูลประกอบด้วย พระสงฆ์ ผู้สูงอายุผู้นำ และแกนนำชุมชน ตลอดจนสมาชิกของกลุ่มสัจจะ สะสมทรัพย์และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัย ข้อมูลได้ถูกตรวจสอบความสมบูรณ์แยกแยะเป็น หมวดหมู่ วิเคราะห์ตีความตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ และนำเสนอโดยการบรรยาย ผลของการ วิจัยสรุปว่า กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์บ้านวังขุมเงินเป็นไป อย่างมีขั้นตอน คือ 1) ก่อนเกิดกลุ่ม มีการหาข้อมูลการตั้งกลุ่มโดยการไปศึกษาดูงาน จากนั้นได้นำ ประสบการณ์ที่ได้มาพิจารณาตั้งกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการจากสมาชิกกลุ่ม 7 ราย เป็น 47 รายโดย กระตุ้นเตือนให้สมาชิกตระหนักถึงการออมทรัพย์ การทำบัญชีการออมทรัพย์ การกู้ยืมการคิด ดอกเบี้ย และการจัดสรรสวัสดิการ หลังจากนั้นมีการเผยแพร่แนวคิดการรวมกลุ่มไปสู่คนในชุมชน 2) การดำเนินงานกลุ่ม กลุ่มเริ่มต้นจากกลุ่มเล็กๆ เพียง 7 ราย ทำให้การดำเนินการทำได้สะดวก สามารถสะสมประสบการณ์จากการทำกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มและสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ อย่างดีเช่น การทำบัญชีการให้กู้ยืม การใช้หนี้การปันผลแก่สมาชิก การทำรายงานเสนอและการเสริม ความรู้แก่สมาชิก ผลการดำเนินการเป็นที่น่าเชื่อถือทำให้สามารถขยายสมาชิกและเงินสะสมได้ เพิ่มขึ้น จากปี 2547 มีสมาชิก 75 ราย เงินสะสมจำนวน 62,575 บาท จนปัจจุบันปี 2550 มีสมาชิก 220 ราย เงินสะสมจำนวน 233,574 บาท 3) การเจริญเติบโตของกลุ่ม กลุ่มได้มีการขยายตัวเป็น เครือข่ายระดับตำบล จนกลายเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน คือ “กลุ่ม

ตั้งจะสะสมทรัพย์สินตำบลแม่แฝกใหม่” ต่อมาได้มีการเปลี่ยนมาเป็น “เครือข่ายกลุ่มองค์กรชุมชน ตำบลแม่แฝกใหม่” เพื่อให้ประโยชน์สาธารณะกับกลุ่มองค์กรอื่น ๆ ในชุมชนที่สนใจในการทำงาน พัฒนาชุมชนเข้ามาร่วมเรียนรู้ และร่วมดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของเครือข่ายฯ เป็นการเสริมสร้างความแข็งแกร่งและการเรียนรู้กับกลุ่ม/องค์กรอื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชนปัจจัยที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มตั้งจะสะสมทรัพย์สินฯ ได้แก่ 1) ปัจจัยภายในชุมชน คือ (1) ผู้นำมีความเข้มแข็งและเสียสละในการส่งเสริมให้กลุ่มประสบผลสำเร็จ (2) สมาชิกให้ความร่วมมือตามอุดมการณ์ของกลุ่ม มีความรับผิดชอบการตรงต่อเวลาการถือสัจจะและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (3) การบริหารจัดการของกลุ่มสามารถบรรลุเป้าหมายได้ตามวัตถุประสงค์และอย่างไร่งใส สมาชิกได้รับผลประโยชน์ตามที่กำหนดไว้ (4) กระบวนการส่งเสริม สมาชิกได้มีส่วนร่วมการคัดเลือกกลุ่ม และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตลอดถึงการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเครือข่ายอื่น ๆ (5) คุณธรรม เกิดความสำนึกความรัก ความสามัคคีความเอื้ออาทร มีระเบียบวินัยมีความเสียสละเพื่อส่วนรวม ใ่วางใจซึ่งกันและกัน และประหยัด อดออมมากขึ้น (6) การตอบสนองแก่สมาชิกทางด้านเศรษฐกิจ การแก้ปัญหาด้านการเงิน สมาชิกได้ประโยชน์จากการออม กู้ยืม การปันผล รวมถึงสวัสดิการอื่นๆ และการตอบสนองทางด้านสังคม ทำให้สมาชิกได้เข้ามามีส่วนในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การแก้ปัญหาร่วมกัน 2) ปัจจัยภายนอกชุมชน คือ (1) เครือข่ายส่งเสริมให้กลุ่มและสมาชิกกลุ่มมีการพัฒนาความเข้มแข็งมากขึ้น จากการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกเครือข่าย อาทิ ทางด้านความคิด การทำงานร่วมกัน คุณธรรมต่าง ๆ เป็นต้น (2) ตัวแบบมีการเรียนรู้จากการศึกษาดูงานจากกลุ่มตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ และเข้มแข็งภายนอกชุมชน (3) หน่วยงาน/องค์กรต่าง ๆ โดยการทำโครงการขอการสนับสนุนทั้งจากภาครัฐและเอกชน ในเรื่องของเงินทุนและการขอความร่วมมือต่างๆ

9.20 เอกสิทธิ์ สมนวล (2554) “การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนป่าขาม ตำบลเวียงใต้ อำเภอป่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน” การค้นคว้าแบบอิสระนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพความเป็นชุมชนท้องถิ่น ของชุมชนป่าขาม ตำบลเวียงใต้ อำเภอป่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน และเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนป่าขาม โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการร้านอาหารและผู้ประกอบการที่พักและเจ้าหน้าที่จากเทศบาลตำบลป่า และใช้แนวคิดเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน วัฒนธรรมชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน และการกระจายอำนาจ มาประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งผลการศึกษาพบว่า ชุมชนป่าขามเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่มีสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ มีปัจจัยที่เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนป่าขามคือ 1) ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย บทบาทของผู้นำชุมชน ที่มีลักษณะของผู้นำที่ดีและความสามัคคีร่วมมือร่วมใจกันของสมาชิกในชุมชน ซึ่งมีรากฐานมาจาก

ความสัมพันธ์แบบเครือข่าย และวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เกิดขึ้นจากความเชื่อและยึดถือปฏิบัติร่วมกันมา 2) ปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย การสนับสนุนจากภาครัฐ โดยเฉพาะการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้ชุมชน ป่าขามได้รับการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ และการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งทำให้ชุมชนป่าขามได้ดึงศักยภาพของชุมชนออกมาและเป็นแหล่งสนับสนุนสำคัญในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของชุมชนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนอย่างแท้จริงการที่จะทำให้ประชาชนในชุมชนเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนนั้น จำเป็นต้องทำให้คนในชุมชนเห็นว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นของพวกเขาเอง โดยให้คนในชุมชนเป็นคนค้นหาปัญหาสาเหตุและแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยตัวของพวกเขาเอง ควรให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เพื่อให้ประชาชนในชุมชนเกิดความตระหนักรักและหวงแหนชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของสภาองค์กรชุมชน: กรณีศึกษาสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้ศึกษาวิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้รูปแบบ “การวิจัยเชิงคุณภาพ” (Qualitative research) ประกอบด้วย

- 1.1 การศึกษาจากกฎหมาย ระเบียบ เอกสารวิชาการ และตำราที่เกี่ยวข้อง
- 1.2 การสัมภาษณ์เชิงลึกในลักษณะเผชิญหน้า
- 1.3 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และแบบไม่มีส่วนร่วม

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เพื่อให้สามารถค้นหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้เลือกใช้เฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 20 คน ได้แก่

- 2.1 สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 5 คน
  - 1) ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบล 1 คน
  - 2) รองประธานสภาองค์กรชุมชนตำบล 1 คน
  - 3) เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบล 1 คน
  - 4) สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล 2 คน
- 2.2 สภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 5 คน
  - 1) ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบล 1 คน
  - 2) รองประธานสภาองค์กรชุมชนตำบล 1 คน
  - 3) เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบล 1 คน

- 4) สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล 2 คน
- 2.3 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวม 2 คน
  - 1) นายกเทศมนตรีตำบลบางบาล 1 คน
  - 2) นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลชานนา 1 คน
- 2.4 นักปกครองท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวม 4 คน
  - 1) กำนันตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล 1 คน
  - 2) ผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลบ้านกุ่ม 1 คน
  - 3) กำนันตำบลชานนา อำเภอเสนา 1 คน
  - 4) ผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลชานนา 1 คน
- 2.5 ประชาชนในพื้นที่สภาองค์กรชุมชนรวม 4 คน
  - 1) สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล 2 คน
  - 2) สภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอเสนา 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ลักษณะของเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ โดยมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open-Ended Questions) มากกว่าปลายปิด (Closed-End Questions) แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และส่วนที่เป็นความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง

3.2 รูปแบบของการใช้เครื่องมือ ใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In depth Interview) และเป็นการสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้า พร้อมกับการสังเกตการณ์กลุ่มตัวอย่างแบบไม่มีส่วนร่วม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการด้วยตนเอง โดยจำแนกการเก็บตามแหล่งที่มา ดังนี้

4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เลือกมาแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 20 คน ทุกคนล้วนทำงานอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเน้นการสนทนาแบบไม่เป็นทางการ ไม่เน้นการเก็บข้อมูลที่เป็น

ตัวเลข พร้อมกับสังเกตการณ์กลุ่มตัวอย่างด้วย ก่อนจะออกเก็บข้อมูลได้ประสานงานกับสาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บ ข้อมูล ขณะเก็บข้อมูลได้ใช้เครื่องบันทึกภาพและเสียง จากนั้นก็นำมาถอดคำสัมภาษณ์เป็นอักษรอีกครั้ง เพื่อตรวจสอบ แยกแยะ และตรวจทานก่อนที่จะนำไปวิเคราะห์

4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ใช้วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษา ค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ อาทิ พระราชบัญญัติ ตำราวิชาการทางรัฐศาสตร์ ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ และแนวคิดทฤษฎี ตลอดจนทั้งข้อมูลที่สืบค้นจาก Internet และนำมาประมวลผล เพื่อใช้ในการประกอบการวิเคราะห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ก่อนทำการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่รวบรวมมาจากแหล่งต่าง ๆ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก มาจัดระเบียบ พร้อมแยกแยะให้เป็นหมวดหมู่ โดยทำการตรวจสอบ และเลือกสรรเนื้อหาที่เกี่ยวข้องไว้ ตัดเนื้อหาที่ไม่เกี่ยวข้องออก มีการจัดเป็นกลุ่มข้อมูล เรียงลำดับ เพื่อให้ง่ายต่อการนำไปวิเคราะห์และสอดคล้องกับกรอบแนวคิด ตลอดจนทั้งสามารถตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างครบถ้วน ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้การวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผล และเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Method) เพื่อค้นหาคำตอบของการวิจัยได้ถูกต้อง ตรงตามวัตถุประสงค์และสามารถนำไปสู่การสรุปผลของการวิจัยได้

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กรณีศึกษาสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกลุ่ม อำเภอบางบาลกับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาผลการวิจัยได้นำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกลุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.1 บทบาทด้านการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกลุ่ม อำเภอบางบาล มีบทบาทด้านการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามภารกิจที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 จากการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรตัวอย่าง ประชาชนในชุมชนบ้านกลุ่มมีการประชุมร่วมกัน เพื่อค้นหาบุคคลในตำนานจนกระทั่งพบว่าในตำบลบ้านกลุ่ม มีนักมวยไทยแต่ครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยาที่ชกมวยจนมีชื่อเสียงโด่งดังไปไกลถึงเมืองพม่า “นายขนมต้ม” พบว่า สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกลุ่ม ส่งเสริมองค์กรชุมชน “ชมรมคนสยามลูกหลานนายขนมต้ม” โดยจัดกิจกรรมส่งเสริมฟื้นฟูบุคคลในตำนานมวยไทย “นายขนมต้ม” รวมทั้งมีส่วนร่วมในการจัดพิธีบวงสรวงดวงวิญญาณนายขนมต้ม และทำบุญเลี้ยงพระอุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษ ตลอดจนการใช้องค์ความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การประกวดต้นชวนชม การประกวดไก่ชน รำวงชาวบ้านย้อนยุค และการจัดการแข่งขันชกมวยไทย “ศึกมวยไทยนายขนมต้ม” เพื่อหารายได้มาก่อสร้างอนุสาวรีย์นายขนมต้ม และปรับปรุงทัศนียภาพโดยรอบอนุสาวรีย์ ความสำเร็จเป็นที่ประจักษ์ด้วยความร่วมมือของประชาชนในชุมชนบ้านกลุ่มเป็นแกนหลัก โดยมีต้องใช้งบประมาณจากทางราชการ และพบเพิ่มเติมอีกว่า มีการจัดกิจกรรมการสืบทอดและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดั่งมาอย่างสม่ำเสมอ โดยนำเยาวชนมาฝึกทำรำมวยไทย จัดห้องสมุดมวยไทย ไหว้ครูมวยไทยตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 และหน่วยงานภาครัฐมีส่วนร่วมสนับสนุนกิจกรรมโดยกระทรวงสาธารณสุข (สสส.) ภาคเอกชน ส่งเสริมการออกกำลังกายจัด

กิจกรรม “วิ่งมาราธอนนายขนมต้ม” กิจกรรมรณรงค์เลิกบุหรี วิ่งต้านเหล้าและส่งเสริมการออกกำลังกาย ซึ่งเป็นปัจจัยหนุนเสริมสร้างความเข้มแข็งและความภาคภูมิใจประชาชนบ้านกุ่มตลอดจนเป็นการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนบ้านกุ่มอย่างยั่งยืน

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง สภากองค์ชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล พบว่านายพงศ์พานิช ดนุพันธ์ ประธานสภาองค์การชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล อดีตเป็นนักหนังสือพิมพ์ ภายหลังที่เกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจประเทศไทยในปี พ.ศ. 2550 หนังสือพิมพ์ที่สังกัดได้ปิดตัวลง จึงได้กลับมาทำงานในชุมชนตำบลบ้านกุ่ม ซึ่งเป็นช่วงเวลาก่อนที่พระราชบัญญัติสภาองค์การชุมชน มีผลบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2551 ได้ให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าวนี้ว่า “สภาองค์การชุมชนตำบลบ้านกุ่ม มีการจัดทำปฏิทินตำบล เพื่อกำหนดแผนกิจกรรมของชุมชน ตลอดทั้งปี และมีการบรรจุกิจกรรมตามประเพณีต่าง ๆ เหล่านี้ไว้ในปฏิทินตำบลด้วย โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลสงกรานต์ มีการทำบุญก่อเจดีย์ทรายร่วมกันบริเวณหลังหมู่บ้านแต่ละหมู่ไว้เรียงวันกันโดยไม่ให้ซ้ำวันกัน รวมทั้ง 9 หมู่ในตำบลบ้านกุ่ม”

(นายพงศ์พานิช ดนุพันธ์ ประธานสภาองค์การชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

จากการสัมภาษณ์นางนิรมล คำสวด รองประธานสภาองค์การชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล ซึ่งเป็นบุคคลที่ชาวชุมชนตำบลบ้านกุ่ม ต่างยอมรับว่าเป็นนักต่อสู้ที่แข็งแกร่งอีกท่านหนึ่ง บทบาทที่สำคัญที่ได้รับการยอมรับในชุมชน คือ การผลักดันโครงการบ้านมั่นคง โดยเริ่มต้นตั้งแต่สำรวจความต้องการมีบ้านของผู้ที่มีรายได้น้อยในตำบลบ้านกุ่ม และต่อสู้ฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ จนได้รับงบประมาณมาก่อสร้าง และบริหารโครงการได้ประสบความสำเร็จอย่างงดงาม ส่งผลให้ผู้ที่มีรายได้น้อยและไม่มีบ้านอยู่อาศัย จำนวนกว่า 100 ครอบครัว ได้มีที่อยู่อาศัยในราคาไม่แพง และสามารถผ่อนส่งได้ มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ไว้เช่นกันว่า

“สภาองค์การชุมชนตำบลบ้านกุ่ม ส่งเสริมฟื้นฟูบุคคลในตำนานศิลปะมวยไทยภายใต้ชื่ชรม “คนสยามลูกหลานนายขนมต้ม” เกิดจากการที่ชุมชนได้คิดกันว่าควรมีการส่งเสริมให้อุชนรุ่นหลังได้รับรู้ ความเป็นมาของ “นายขนมต้ม” ซึ่งในสมัยกรุงศรีอยุธยา นักมวยไทยที่มีชื่อเสียงเป็นที่เลื่องลือ และไปชกชนะคนพม่า คราวละ 10 คน จนได้รับการขนานนามว่าเป็นสุดยอดนักมวยจากสยาม และได้รับความร่วมมือจาก ภาครัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเอกชน จัดกิจกรรมต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี”

(นางนิรมล คำสวด รองประธานสภาองค์การชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม มีชมรม “คนสยามลูกหลานนายขนมต้ม” ที่เข้มแข็ง และประสบความสำเร็จ จึงมีการจัดกิจกรรมต่อเนื่องมาโดยตลอดนับตั้งแต่มีการจัดแข่งชมรม จากความเห็นของประธานชมรม ซึ่งอดีตเป็นข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมประจำอำเภอบางบาล ปัจจุบันเกษียณอายุราชการ และภายหลังเกษียณอายุราชการได้เข้ามาทำงานในชุมชน โดยรับเป็นประธานชมรม และจัดแข่งกับสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม เมื่อ 6 ปี ที่ผ่านมา ถือเป็นบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิอีกท่านหนึ่งที่ชาวตำบลบ้านกุ่ม ให้ความเคารพนับถือ ได้แสดงความเห็นในเรื่องดังกล่าวนี้ว่า

“สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม ส่งเสริมสนับสนุนองค์กรชุมชน “ชมรมคนสยามลูกหลานนายขนมต้ม” ให้ทำกิจกรรมสืบทอดฟื้นฟูบุคคลในตำนานมวยไทยคือ “นายขนมต้ม” มีการจัดงานวันนักมวย (17 มีนาคม) ของทุกปี จัดพิธีบวงสรวงดวงวิญญาณนายขนมต้ม มีกิจกรรมอื่น ๆ ได้แก่ รายได้จากการจัดงานนำมาสมทบทุนสร้างอนุสาวรีย์นายขนมต้ม และเป็นทุนในการจัดกิจกรรมต่อเนื่องทุกปี จนกระทั่งสามารถก่อสร้างอนุสาวรีย์นายขนมต้มในท่ามวยไทย สำเร็จ ลุล่วง ในปีต่อ ๆ มา มีการจัดกิจกรรมบวงสรวง และกิจกรรมส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย ในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อเนื่องมาโดยตลอด”

(อาจารย์อัมศักดิ์ วัชรบรรพต สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2559)

นอกจากความเห็นในเรื่องการส่งเสริมสนับสนุนชมรม “คนสยามลูกหลานนายขนมต้ม” แล้ว นางนิรมล คำสาด รองประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม ยังได้ให้ความเห็นเพิ่มเติม เกี่ยวกับกิจกรรมในด้านการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ฟื้นฟู จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ไว้ เช่นเดียวกับที่เลขานุการ ได้ให้ความเห็นไว้ ดังนี้

“กิจกรรมด้านการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในตำบลบ้านกุ่มของเรา มีประเพณีทำบุญไหว้วัด กิจกรรมการแข่งขันเรือยาวประเพณีของวัดจุฬามณี (วันแรม 12 ค่ำ เดือน 12) ในอดีตวัดจุฬามณี มีเรือยาวขนาด 50 ฝีพาย ชื่อ “ศรีอยุธยา” ซึ่งนำไปแข่งขันกับเรืออื่น ๆ ในแถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา และมีชื่อเสียงโด่งดังมากในอดีต ชะมาหลายสนาม ปัจจุบันได้ลงมติกันว่า ให้เลื่อนการจัดงานมาเป็นทุกวันที่ 5 ธันวาคมของทุกปี และในงานวันดังกล่าวมีการรับสมัครผู้ชายในตำบล ให้มาอุปสมบทเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลด้วย นอกจากนี้ยังมีการทำบุญในวันเทศกาลตามประเพณีทางศาสนา ได้แก่ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันเข้าพรรษา ซึ่งการทำบุญตามเทศกาลต่าง ๆ เหล่านี้มีการบรรจุไว้ใน “ปฏิทินตำบล” ด้วย”

ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ พบว่าส่วนใหญ่มีความเห็นที่คล้ายคลึงกัน และสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

สภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา พบว่าสมาชิกสภาและบุคลากรในพื้นที่ต่างมีความเห็นคลาดเคลื่อนไปจากบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบล ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นตามภารกิจที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา องค์กรชุมชน ประชาชน ขาดความเข้าใจ และขาดการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี คั้งเดิมของชุมชน ซึ่งพบว่าไม่มีเพียงการทำนุตามประเพณีและเทศกาลสำคัญทางศาสนา ส่วนองค์กรชุมชนเฉพาะในชุมชนมุสลิมมีกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตามศาสนกิจ หลักศาสนาอิสลามและพบมีการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์โบราณ เรียกว่า สามกรอบ และส่งเสริมให้เป็นโอท็อปห้าดาวคือ กระจยสารท หมี่กรอบ และทองม้วน เป็นการสร้างรายได้ให้กับประชาชนในชุมชนมุสลิมตำบลชานนา

จากการสัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา คือ นางสาววิชญาพัส การมิติรี ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา ซึ่งเกิดที่ตำบลชานนา เติบโตและสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ก่อนไปทำงานใช้ชีวิตอยู่ในกรุงเทพฯ ไม่น้อยกว่า 20 ปี จนกระทั่งเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2550 จึงได้ย้ายกลับภูมิลำเนา และเริ่มเข้ามาทำงานในชุมชน ได้ให้ความเห็นในประเด็นการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ฟื้นฟู จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ดังนี้

“มีการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมด้านพระพุทธศาสนา ตามแต่เทศกาล และมีการฟื้นฟูการทำอาหารโบราณ เช่น กระจยสารท หมี่กรอบ และทองม้วน เรียกรวมนกันว่า “สามกรอบ” โดยสมาชิกกลุ่มทำอาหารในชุมชน หมู่ 2 และหมู่ 7 มีการจัดแข่งในชื่อกลุ่มสามกรอบโอท็อป 5 ดาวกับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา โดยได้สนับสนุนกิจกรรมของกลุ่ม ในเรื่องการจัดหางบประมาณจัดซื้ออุปกรณ์มีเครื่องมือผลิตอาหาร รวมถึง ช่องทางการจัดจำหน่าย และการนำผลิตภัณฑ์โอท็อปไปออกงานแสดงสินค้าตามที่ตั้งต่าง ๆ”

(นางสาววิชญาพัส การมิติรี ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

จากความเห็นของประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา ในประเด็นการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ฟื้นฟู จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การส่งเสริมให้มีการทำอาหารโบราณ เป็นผลิตภัณฑ์โอท็อปสามกรอบ สอดคล้องกับความเห็นของนายปราณวัศ พึ่งเป้า รองประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา ซึ่งในวัยหนุ่มได้เคยไปทำงานที่

ต่างประเทศหลายปี และเมื่อกลับมาประเทศไทย ได้กลับมาทำงานชุมชนที่ภูมิลำเนา ตำบลชานนา อำเภอสนา ตั้งแต่ปี 2545 จนถึงปัจจุบัน

“มีการส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณี ตามเทศกาลต่าง ๆ ได้แก่ เทศกาลสงกรานต์ การทำบุญตามประเพณีไทยที่สืบทอดกันมา และมีกิจกรรมด้านการส่งเสริมการทำอาหารในนามกลุ่ม โอท็อป (3 กรอบ) คือ กระจยาสารท หมี่กรอบ และทองม้วนกรอบ”

(นายปรานวัส พึ่งเป้า รองประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2559)

บุคลากรอีกท่านหนึ่งของสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมของสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา คือนางสาวมลนิษา การพงษ์ศรี เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา นับเป็นบุคคลที่มีกิจกรรมเกี่ยวเนื่องกับชุมชนมาโดยตลอด ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมที่มีส่วนส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในมุมมองชุมชนมุสลิมที่อาศัยอยู่ หมู่ 6 ตำบลชานนา ไว้ดังนี้

“ในส่วนของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา ที่อาศัยอยู่หมู่ 6 ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม นับเป็นชุมชนมุสลิมที่เข้มแข็ง และจะมีกิจกรรมด้านศาสนาอิสลาม ซึ่งมีการอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีกิจกรรมส่งเสริมกิจกรรมให้กับเด็กนักเรียน อายุระหว่าง 7 - 12 ปี ให้เรียนศาสนาช่วงเวลาว่าง ฝึกศึกษาค้นคว้า และหัดแสดงศิลปะ ดนตรี มีวิทยากรมาฝึกสอนให้ นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมการทำอาหารฮาลาล เช่น การกวนสุร่อ ในงานบุญของอิสลาม โดยในพื้นที่ หมู่ 6 ตำบลชานนา มีมัสยิด รวม 3 แห่ง ถือเป็นสถานที่รวมจิตใจของชุมชน และใช้ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ในแต่ละปีจะมีการจัดงาน โดยเฉพาะที่มัสยิด “ฮาซานียะห์” มีการจัดงานการกุศลเพื่อหารายได้ใช้ในกิจการของมัสยิด และใช้เพื่อการศึกษา”

(นางสาวมลนิษา การพงษ์ศรี เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2559)

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นของทั้งสองแห่ง พบว่าสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาลมีชมรมซึ่งมีกิจกรรมโดดเด่น ในด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟู ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในนามชมรม “คนสยาม ลูกหลานนายขนมต้ม” มีกิจกรรมส่งเสริมฟื้นฟู บุคคลในตำนานศิลปะมวยไทย คือ “นายขนมต้ม” ซึ่งชมรม “คนสยาม ลูกหลานนายขนมต้ม” เป็นชมรมที่มีกิจกรรมต่อเนื่องสม่ำเสมอ เช่น กิจกรรมทำบุญเลี้ยงพระ อุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษ มีการวิ่งการกุศล หารายได้นำมาก่อสร้าง

อนุสาวรีย์ และประติมากรรมโดยรอบ โดยมีต้องใช้งบประมาณจากทางราชการ มีกิจกรรมนำเยาวชนมาฝึกทำรามมวยไทย จัดห้องสมุด มวยไทย ไหว้ครูมวยไทย ซึ่งถือเป็นการสืบทอดและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ถือเป็นชมรมที่มีผลงานปรากฏชัดเจน เป็นที่รู้จักของชาวชุมชนและบุคคลภายนอก การส่งเสริมการทำบุญประจำปี และงานไหว้วัดในวันแรม 12 ค่ำ เดือน 12 ซึ่งเป็นงานประจำปีของชุมชนที่สืบสานกันมาตั้งแต่ในอดีต แต่ในปัจจุบันกำหนดไว้วันเดียวกับวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ วันที่ 5 ธันวาคม ของทุกปี จะมีการแข่งขันเรือยาวประเพณีชิงถ้วยรางวัลและมีการอุปสมบทพระภิกษุ ถวายเป็นพระราชกุศลด้วย

นอกจากนี้ ยังมีการทำปฏิทินของตำบล เพื่อกำหนดวันทำกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ไว้อย่างชัดเจน ทั้งการทำบุญตามเทศกาลสำคัญต่าง ๆ ทางศาสนา การทำบุญ (หลังบ้าน) ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ มีการก่อเจดีย์ทราย ที่มีทุกหมู่บ้านในตำบลบ้านกุ่ม ที่ยังคงสืบทอดมาจากในอดีต การฟื้นฟูการทำอาหารโบราณ เช่น การกวนกาละแม กิจกรรมที่สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม ส่งเสริมสนับสนุนด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น นับว่าผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้ร่วมกันแสดงบทบาทของตน ทำให้กิจกรรมที่ดำเนินการร่วมกันประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี

ในขณะที่สภาองค์กรชุมชนตำบลชานา ไม่ปรากฏว่ามีกิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างชัดเจน โดดเด่น หากแต่พบว่ามีเพียงชมชนมุสลิม ซึ่งอาศัยอยู่ที่ หมู่ 6 ตำบลชานา อำเภอเสนา มีการจัดกิจกรรมที่โดดเด่น คือ งานประจำปีของมัสยิด หรืองานคัมมัสการกุศลของมัสยิด “ฮาซานียะห์” (คลองขุด) หมู่ 6 จัดกิจกรรมเป็นประจำทุกปี ในงานมีการแสดงย้อนยุค ของเด็กนักเรียน เช่น การแสดงลีเกสตูการสวดขอพรจากอัลเลาะห์ การทำขนมโบราณ ได้แก่ การกวนสุร่อ และอาหารโบราณอื่น ๆ โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดงานเพื่อรวบรวมเงินรายได้ไว้สำหรับใช้ในกิจการของทางมัสยิด โดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยงบประมาณจากภาครัฐ

จากการสังเกตการณ์ และได้เข้าร่วมกิจกรรมการกุศลของมัสยิด “ฮาซานียะห์” ของผู้วิจัย เมื่อวันที่อาทิตย์ที่ 3 เมษายน 2559 ในงาน “สายธารศรัทธา สู่อาซานียะห์ ปี 59” ณ บริเวณมัสยิดฮาซานียะห์ (คลองขุด) หมู่ 6 ตำบลชานา อำเภอเสนา ประธานในพิธี มีตำแหน่งเป็นประธานกลุ่มชาบีลีละห์ กทม. และประธานจัดงาน เป็นคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนครนายก โดยมีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทุกท่าน ร่วมเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษา ในงานดังกล่าวพบว่า มีกิจกรรมจับน้ำชา มีกิจกรรมตรวจสุขภาพเบื้องต้น เช่น วัดความดัน โดยเจ้าหน้าที่ อสม. ในพื้นที่ มีเวทีจัดการแสดงของเด็กนักเรียน มีการออกร้านจำหน่ายสินค้า และการรับบริจาคเงินเพื่อใช้ในการทำกิจกรรมของมัสยิด และผู้เข้าร่วมงานส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม ทั้งที่อยู่

ในพื้นที่ และมาจากต่างจังหวัดจำนวนมาก นับได้ว่าเป็นงานใหญ่ประจำปีสำหรับชุมชนมุสลิม ซึ่งอาศัยอยู่ที่ หมู่ 6 ตำบลชานนา อำเภอเสนา

หากวิเคราะห์จากแนวคิดการมีส่วนร่วม สรุปได้ว่า สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สามารถนำชุมชน และภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของชุมชนอย่างเหนียวแน่น ปรากฏผลสำเร็จที่น่าภาคภูมิใจ ทั้งในระดับท้องถิ่น และก้าวไปจนถึงในระดับชาติ โดยชมรมที่เติบโตมาจากสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม ดังเช่นชมรม “คนสยามลูกหลานนายขนมต้ม”

1.2 บทบาทด้านการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติชุมชนอย่างยั่งยืน

สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล มีบทบาทด้านการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติชุมชนอย่างยั่งยืน ตามภารกิจที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนพ.ศ. 2551 กล่าวคือ สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล มีการแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นผู้ตรวจสอบคุณภาพน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งมีข้อสงสัยว่าจะเกิดปัญหาเมื่อประมาณ 2 - 3 ปีที่ผ่านมา เนื่องจากพบว่ามีสัตว์น้ำลอยขึ้นมาบนผิวน้ำอย่างผิดปกติ โดยได้มีการประสานแจ้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้มาดำเนินการวัดคุณภาพของน้ำ ซึ่งได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดีอีกทั้งมีการจัดทำโครงการ “วิจัยฝังเมืองตำบล” โดยได้รับงบประมาณจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ให้สมาชิกชุมชนทำหน้าที่เป็นนักวิจัยจัดเก็บข้อมูลในพื้นที่

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม ตำบลบางบาล นายพงศ์พานิช ดนุพันธ์ ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล ซึ่งเป็นนักกิจกรรมคนสำคัญในพื้นที่ ได้ให้ความเห็นในกรณีดังกล่าว ไว้ดังนี้

“ในปี พ.ศ. 2554 นับว่าเป็นปีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในชุมชน เนื่องจากเป็นที่จังหวัดในเขตภาคกลางทุกจังหวัดเกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ที่สุด จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะในพื้นที่ตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล ได้รับผลกระทบมากที่สุดอีกแห่งหนึ่ง

ขณะนั้น สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล ได้เข้ามามีบทบาทในการสำรวจความต้องการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยของประชาชนในชุมชน ซึ่งได้รับผลกระทบและบ้านเรือนเสียหายจากน้ำท่วม โดยให้ผู้แทนแต่ละหมู่บ้านสำรวจความเสียหาย และนำเสนอความต้องการมายังสภา และสภาได้มีการรวบรวมความเสียหาย และนำเสนอขอรับความช่วยเหลือจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)

จนกระทั่งได้งบประมาณมา ผมได้ประชุมร่วมกับสมาชิกสภา และมีมติร่วมกันว่าจะกันเงินส่วนหนึ่ง ไว้เป็นค่าใช้จ่ายในการสร้าง “ศูนย์เตือนภัยพิบัติ” ซึ่งจะเป็นศูนย์กลางในการกระจายข้อมูลข่าวสารที่สะดวก รวดเร็ว และเข้าถึงได้ง่าย ครอบคลุมทั้งตำบล สามารถแจ้งข่าวสารและการเตือนภัยในพื้นที่ ได้อย่างรวดเร็วที่สุดนับเป็นประโยชน์ทั้งในภาวะปกติใช้ประกาศข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ในชุมชน และแจ้งเตือนภัยในสถานการณ์ความไม่ปลอดภัยต่าง ๆ กับเงินอีกส่วนหนึ่ง ได้จัดตั้งไว้เป็นกองทุน สำหรับการช่วยเหลือสมาชิกสภาองค์การชุมชนตำบล ในกรณีประสงค์จะกู้ยืมไปทำกิจกรรมต่าง ๆ”

(นายพงศ์พานิช ตนะพันธ์ ประธานสภาองค์การชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

เช่นเดียวกับความเห็นของนายณรงค์ บัวขจร เลขาธิการสภาองค์การชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล ซึ่งอยู่ในพื้นที่ตำบลบ้านกุ่มไม่น้อยกว่า 20 ปี และเป็นอีกผู้หนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัยครั้งใหญ่ เมื่อปี พ.ศ. 2554 ด้วยเช่นกัน ได้ให้ความเห็นในกรณีดังกล่าวไว้ดังนี้

“เนื่องจากพื้นที่ตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล ชุมชนส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งที่ผ่านมามีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันประสบปัญหาน้ำท่วม ที่ดินริมแม่น้ำทรุดตัว ตลิ่งพัง จากน้ำท่วม รวมถึงการเดินเรือในแม่น้ำ มาโดยตลอด สภาองค์การชุมชนตำบลบ้านกุ่ม จึงได้ร่วมกับชาวบ้าน นำเสนอข้อมูลเพื่อจัดทำแผนป้องกันปัญหาและผลกระทบจากอุทกภัย และตลิ่งทรุดตัว ต่อมาได้รับงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ในการจัดทำผังเมืองรวมตำบล โดยทำการวิจัยการใช้ประโยชน์ที่ดินตำบลบ้านกุ่ม ตั้งแต่หมู่ที่ 1 - 9 ในประเด็น (1) ศึกษาข้อกฎหมายผังเมือง (2) ศึกษาการใช้กฎหมายพาณิชย์นาวี การเดินเรือ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุร่วมที่ทำให้ตลิ่งริมแม่น้ำพังและทรุดตัวลง และ (3) ศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านในด้านอื่น ๆ”

(นายณรงค์ บัวขจร รองประธานสภาองค์การชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2559)

สมาชิกสภาองค์การชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล อีกท่านหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญ ในตำบลบ้านกุ่ม คือ นายอภิชาติ คำสวด สมาชิกสภาองค์การชุมชนตำบลบ้านกุ่ม เดิมเคยทำงานกับบริษัท ขนส่ง จำกัด ภายหลังเกษียณอายุราชการในปี พ.ศ. 2554 ซึ่งเป็นปีที่น้ำท่วมใหญ่ในพื้นที่ จึงได้เข้ามาทำงานในชุมชนตั้งแต่นั้น เป็นต้นมา ได้ให้ความเห็นในประเด็นบทบาทในด้าน การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนไว้ ดังนี้

“สภาองค์การชุมชนตำบลบ้านกุ่ม มีบทบาทในด้านการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะหลังน้ำท่วมใหญ่ในปี พ.ศ. 2554 หลาย

หน่วยงาน ให้ความช่วยเหลือเข้ามาในพื้นที่ แต่ชุมชนเองได้มีการสำรวจความเสียหาย และเสนอความต้องการของชุมชนรวบรวมมาที่สภาองค์กรชุมชนตำบล ปรากฏว่าส่วนใหญ่ต้องการงบประมาณมาปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ซึ่งต่อมาประธานสภาได้มีการเสนอของงบประมาณไปที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนตำบล และได้รับงบประมาณมาจำนวนหนึ่งนำมาปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยของสมาชิก ปัจจุบันนี้ สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม มีการจัดทำวิจัยผังเมืองรวมของตำบลด้วย”

(นายอภิชาติ คำสด สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อีกท่านหนึ่ง ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมของสภาองค์กรชุมชน คือ อาจารย์ ยิ้มศักดิ์ วัชรพรตได้ให้ความเห็นในประเด็นบทบาทในด้านการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ไว้ในแนวทางเดียวกัน ดังนี้

“จากกรณีภัยพิบัติน้ำท่วมใหญ่ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านกุ่ม เมื่อปี พ.ศ. 2554 สภาองค์กรชุมชนได้สำรวจความเสียหายในพื้นที่ นำเสนอขอรับความช่วยเหลือ เป็นค่าก่อสร้างปรับปรุงที่อยู่อาศัยจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน เพื่อช่วยเหลือในการเยียวยา ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมใหญ่ดังกล่าว ซึ่งต่อมาสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม ได้กันเงินงบประมาณส่วนหนึ่งเป็นค่าใช้จ่าย ในการสร้าง “ศูนย์เตือนภัยพิบัติ” ซึ่งถือเป็นแหล่งกระจายข้อมูลข่าวสารที่สะดวกรวดเร็ว และเข้าถึงได้ง่ายในพื้นที่ถือว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อชุมชนและประธานสภา ยังมีการหาแหล่งเงินทุนสำหรับทำกิจกรรมต่าง ๆ มาให้ชุมชน ตัวอย่างเช่น โครงการศึกษาวิจัยผังเมืองตำบล และชมรมผู้สูงอายุตำบลบ้านกุ่ม ซึ่งได้รับงบประมาณสนับสนุนให้เป็นทุน ในการศึกษาวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (สกว.)”

(อาจารย์ ยิ้มศักดิ์ วัชรพรตสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2559)

นอกจากความเห็นของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม ยังมีความเห็นจากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง อีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ คือ นายกเทศมนตรีตำบลบางบาล ได้แสดงความเห็นในประเด็นบทบาทด้านการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนไว้เช่นกัน ว่า

“กิจกรรมของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่มเท่าที่เห็น พบว่ามีการสำรวจเรื่องน้ำเสียในพื้นที่ คือ ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งถือเป็นเส้นเลือดใหญ่หล่อเลี้ยงชุมชนตำบลบ้านกุ่ม เคยเห็นว่ามีการจัดกิจกรรมเสวนา และพูดถึงปัญหาของชุมชนทั้งเรื่องน้ำเสีย และเรื่องขยะ”

(นายชูเกียรติ บุญมี นายกเทศมนตรีตำบลบางบาล สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2559)

สภาองค์กรชุมชนตำบลชานนาอำเภอเสนา กับบทบาทด้านการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่าอดีตที่ผ่านมา สภาองค์กรชุมชนตำบลชานนามีบทบาทในด้านการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติใน แต่ปัจจุบันกลับไม่มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งความเห็นของสมาชิกชุมชน กลับเห็นว่าเป็นหน้าที่ของภาครัฐ ซึ่งหมายถึงองค์การบริหารส่วนตำบลชานนา มีหน้าที่ต้องดูแล และบำรุงรักษา ทำให้คลองสานในปัจจุบันไม่มีสภาพเป็นคลองที่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชาชนและกลุ่มตัวอย่างที่สภาองค์กรชุมชนชานนา นางสาววิษญาพัส การมิตริ ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา และ นายปราณวัศ พึ่งเป้า รองประธานสภา รวมทั้งสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา คือ นางสาวจันทิมา ไกรจิต สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนาและต่างให้ความเห็นสอดคล้องกันในประเด็นบทบาทด้านการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติชุมชนอย่างยั่งยืนไว้ สรุปว่า แหล่งน้ำธรรมชาติที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งคือคลองสานไม่มีกิจกรรมบำรุงรักษาจากชุมชน และยังมีความเห็นว่าเป็นเรื่องที่ภาครัฐ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลชานนา ในอดีตเคยมีการพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ และเคยมีการส่งเสริมการเพาะพันธุ์ปลาเทโพ และอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำอื่นๆ ซึ่งในช่วงที่ผ่านมาหมู่ 6 ซึ่งเป็นชุมชนมุสลิม กรรมการมัสยิดเคยมีการนำเสนอขอทำเขื่อนเปิด-ปิด เป็นประตุน้ำแต่ไม่ได้มีการดูแล บำรุงรักษาอย่างต่อเนื่องต้องจัดหางบประมาณมาดูแล บำรุงรักษา (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2559)

ในฐานะผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นายสุเมธ ศรีอัครินทร์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลชานนา อำเภอเสนา ซึ่งเป็นอีกผู้หนึ่งที่ทำงานในพื้นที่โดยเริ่มจากชุมชนคลุกคลีกับประชาวตำบลชานนา มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 จนถึงปัจจุบัน ได้ให้ความเห็นประเด็นบทบาทในการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติชุมชนอย่างยั่งยืนไว้ดังนี้

“สภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา ไม่มีกิจกรรมในการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ แต่เป็นภารกิจที่องค์การบริหารส่วนตำบลชานนาดำเนินการ ซึ่งที่ผ่านมาได้ประสานขอความร่วมมือประชาชนในพื้นที่ ให้มีส่วนร่วมกิจกรรม และของงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ ในการขุดลอกคลองสาธารณะ บำรุงรักษา กำจัดผักตบชวา ในคลองสาน”

(นายสุเมธ ศรีอัครินทร์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลชานนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2559)

จากการสังเกตการณ์สภาพของคลองสานพบว่า มีความแห้งแล้ง ลำคลองบางช่วงมีน้ำแต่กลับมีผักตบชวาหนาแน่น และบางช่วงตื้นเขิน บริเวณบนฝั่งคลองทั้งสองฝั่งมีวัชพืชปกคลุมขาดการดูแล บำรุงรักษาให้อยู่ในภาพที่ดี การนำน้ำในคลองสานมาใช้ประโยชน์ทำได้ยาก บทบาท

สภาองค์กรชุมชนตำบลชายนา ด้านการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนอย่างยั่งยืนยังไม่ปรากฏให้เห็นชัดเจนเป็นรูปธรรม เนื่องจากสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชายนา มองเห็นว่า เป็นหน้าที่ของภาครัฐ ที่จะต้องดำเนินการให้ ทำให้ชุมชนต้องเสียประโยชน์ในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างเต็มที่

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทด้านการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชายนา อำเภอสนา พบว่า ชุมชนตำบลบ้านกุ่มมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ เช่น แม่น้ำเจ้าพระยา เนื่องจากบ้านเรือนชุมชนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา และได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ อาทิ อุทกภัย ประสบปัญหาคุณภาพน้ำ มีการเปลี่ยนแปลง จึงมีผลทำให้ชุมชนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน มีการจัดทำแผนป้องกันปัญหาและผลกระทบจากอุทกภัย และตลิ่งทรุดตัว และยังเป็นที่มาของการตั้ง “ศูนย์เตือนภัยพิบัติ” ซึ่งมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และต่อยอดทำการวิจัยการใช้ประโยชน์ที่ดินตำบลบ้านกุ่ม ตั้งแต่หมู่ที่ 1 - 9 หรือที่เรียกว่า “โครงการวิจัยผังเมืองรวมตำบล” ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติชุมชนได้อย่างยั่งยืน

ในขณะที่สภาองค์กรชุมชนตำบลชายนา มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่ส่วนรวมใช้ร่วมกันหลายหมู่บ้าน คือ คลองसान หรือ คลองขุด กลับพบว่า บางช่วงรกร้าง และตื้นเขินไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ แต่จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลับพบว่าส่วนใหญ่ให้ความเห็นไปในแนวทางเดียวกัน ว่าสภาองค์กรชุมชนตำบลชายนาไม่มีบทบาทด้านการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ เป็นเรื่องของหน่วยงานภาครัฐที่จะต้องจัดสรรงบประมาณมาดูแล บำรุงรักษา โดยไม่คิดว่าเป็นหน้าที่ของสมาชิกในชุมชนที่ต้องช่วยกันดูแล บำรุงรักษา เพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน ทำให้ต้องรอรอภาครัฐ ซึ่งหมายถึงองค์การบริหารส่วนตำบลชายนา จัดสรรงบประมาณมาขุดลอก และบำรุงรักษาคลองसान หรือ คลองขุด

1.3 บทบาทด้านการมีส่วนร่วมการเสนอแนะการแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน

สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล มีบทบาทด้านการมีส่วนร่วมการเสนอแนะการแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน พบว่า สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม มีบทบาทในด้านการมีส่วนร่วมการเสนอแนะการแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน โดยมี

การนำเสนอปัญหาของแต่ละหมู่บ้านโดยสมาชิกมีหน้าที่รวบรวมปัญหา ความต้องการของชุมชน มานำเสนอสภาองค์กรชุมชนตำบล และจัดประชุมเพื่อร่วมกันพิจารณาหาแนวทางจัดทำเป็น แผนพัฒนาชุมชน นำเสนอต่อเทศบาลตำบลบางบาลต่อไป

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้าน กลุ่ม อำเภอบางบาล พบว่า ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกลุ่ม อำเภอบางบาล รองประธานสภา และเลขานุการ ต่างให้ความเห็นในเรื่อง บทบาทด้านการมีส่วนร่วมการเสนอแนะการแก้ไขปัญหา ในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนในแนวทางเดียวกัน ดังนี้

“สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกลุ่ม ได้มีการนำเสนอแผนพัฒนาชุมชน โดยผ่านที่ ประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกลุ่ม เป็นการให้ผู้แทนแต่ละหมู่บ้านได้นำเสนอความต้องการที่จะพัฒนาชุมชนของตนเอง และนำมาจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วน ก่อนจะสรุปเป็นมติที่ประชุมและ นำเสนอแผนความต้องการของชุมชนให้กับเทศบาลตำบลบางบาล โดยในครั้งล่าสุดเมื่อเดือน ตุลาคม 2557 ได้มีการเสนอแผนพัฒนาชุมชนที่สำคัญ ด้าน โครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ถนนคอนกรีต เสริมเหล็ก (คสล.) เข้าหมู่บ้าน ไฟฟ้าส่องสว่างในทางสาธารณะ การขยายระบบน้ำประปาให้ ครอบคลุมทุกครัวเรือน ซึ่งต่อมาปรากฏว่า ถนนเข้าหมู่บ้านแต่ละหมู่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ จากเทศบาลจากการจัดทำแผนชุมชน”

(นายพงษ์พานิช ตนุพันธ์ ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกลุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“จากการประชุมของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกลุ่ม ได้มีการนำเสนอแผนพัฒนา ชุมชนในศูนย์ของอำเภอ ได้แก่แผนกระตุ้นเศรษฐกิจ กลุ่มอาชีพแผนก่อสร้างโรงสีข้าวขนาดเล็ก ภายใต้โครงการอาหารปลอดภัยแผนการเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวพื้นเมือง เป็นต้น”

(นางนิรมล คำสวด รองประธานสภาสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกลุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกลุ่ม มีการประชุมเพื่อให้สมาชิกเสนอแผนว่าจะพัฒนา ชุมชนในด้านใด และสรุปความเห็นนำเสนอเทศบาลตำบลบางบาล และมีการนำเสนอแผนพัฒนา ชุมชนโดยของงบประมาณในนามของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกลุ่ม ผ่านสถาบันพัฒนาองค์กร ชุมชน (พอช.) ดังตัวอย่างในปี พ.ศ. 2554 ซึ่งเขตตำบลบ้านกลุ่มเป็นพื้นที่ประสบอุทกภัย ซึ่งต่อมา ได้จัดทำแผนฟื้นฟู พัฒนาพื้นที่ประสบภัยพิบัติ และนำเสนอของงบประมาณจาก พอช. และได้รับการ สนับสนุนงบประมาณช่วยเหลือด้านภัยพิบัติ จำนวนเงิน 1 ล้านบาทบาท โดยเป็นงบสำหรับ ปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัย และจัดหาถุงยังชีพแจกผู้ได้รับผลกระทบจากอุทกภัย”

(นายณรงค์ บัวขจร เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2559)

ในขณะที่สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่มบางส่วน กลับมีความคิดเห็นเรื่อง บทบาทด้านการมีส่วนร่วมการเสนอแนะแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน แตกต่างจาก กลุ่มแรก จากการสัมภาษณ์สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม พบว่ามีความเห็นในเรื่อง ดังกล่าวดังนี้

“ในมุมมองของผม คิดว่ากิจกรรมด้านการมีส่วนร่วมการเสนอแนะแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร มองไม่เห็นเป็นรูปธรรม หรืออาจจะมีการทำ กิจกรรมนี้ แต่ไม่มีการเผยแพร่ให้ชุมชนได้รับทราบหรือไม่”

(อาจารย์ยิ้มศักดิ์ วัชรพรต สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2559)

สภาองค์กรชุมชนตำบลชายนา อำเภอเสนา กับบทบาทด้านการมีส่วนร่วมการ เสนอแนะการแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนพบว่า สภาองค์กรชุมชนตำบลชายนา มี บทบาทด้านการมีส่วนร่วมการเสนอแนะการแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน โดยการจั ดเวทีประชาพิจารณ์ และนำผลการพิจารณาจัดทำแผนไปบรรจุไว้ในแผนประจำปีขององค์การบริหาร ส่วนตำบลชายนา

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่ตำบลชายนา อำเภอเสนา พบว่ามีการจัดทำเวทีให้ประชาชนได้นำเสนอแผนพัฒนาชุมชนที่ต้องการ และนำเสนอแผนให้กับ องค์การบริหารส่วนตำบลชายนา เพื่อบรรจุไว้ในแผนประจำปีขององค์การบริหารส่วนตำบล ชายนา ดังความเห็นของประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชายนา อำเภอเสนา รองประธานสภา เลขานุการ และสมาชิกสภา ได้ให้ความเห็นในแนวทางเดียวกันไว้ ดังนี้

“มีการจัดเวทีประชาชนโดยตัวแทนชุมชนแต่ละหมู่บ้านมาประชุมร่วมกัน เพื่อ นำเสนอความคิดเห็น ความต้องการพัฒนาชุมชนของตนเอง และนำผลการพิจารณาในที่ประชุมไป แผนบรรจุไว้ในแผนขององค์การบริหารส่วนตำบลชายนา”

(นางสาววิชญาพัส การมิตรี ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชายนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“มีการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน และนำเสนอแผนให้ องค์การบริหารส่วนตำบลชายนาไปดำเนินการต่อ”

(นายปราณวัศ พึ่งเป้า รองประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชายนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2559)

“สภาองค์กรชุมชนตำบลชานา มีการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน เกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่นถนน และมีการวางแผนด้านเศรษฐกิจชุมชน สังคม และได้นำเสนอแผนดังกล่าวให้ องค์การบริหารส่วนตำบลชานานำไปดำเนินการต่อ”

(นางสาวลลิตา การพงษ์ศรี เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2559)

“มีการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน แผน 3 ปี (แผนหมู่บ้าน) และนำเสนอไปยัง องค์การบริหารส่วนตำบลชานา และมีการทำประชาคมเพื่อคัดเลือกแผนที่ต้องทำเร่งด่วน โดยให้ผู้แทนแต่ละหมู่บ้านเข้าร่วมประชาคมที่องค์การบริหารส่วนตำบลชานา”

(นางสาวจันทิมา ไกรชิต สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2559)

นอกจากความคิดเห็นของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชานาแล้ว ผู้สัมภาษณ์ยังสอบถามความเห็นจากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ คือนายสุเมธ ศรีอัครินทร์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลชานา ซึ่งได้ให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าวไว้ ดังนี้

“ในพื้นที่ชุมชนตำบลชานา มีการกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน และบรรจุแผนของชุมชนในแผนงบประมาณของ องค์การบริหารส่วนตำบลชานา โดยมีพัฒนาการชุมชนเป็นที่เล็งในการจัดทำแผนให้ชุมชน ซึ่งในการจัดทำแผน จะมีการทำประชาคมหมู่บ้าน มีผู้แทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลชานา มาร่วมรับฟังความคิดเห็น ในที่ประชุมมีการนำเสนอโครงการ และมีการลงประชามติ เพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่ต้องแก้ไขในลำดับแรก และลำดับถัดไป”

(นายสุเมธ ศรีอัครินทร์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2559)

นอกจากความเห็นของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอเสนา ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังมีความเห็นจากนักปกครองท้องถิ่นที่อีกท่านหนึ่งคือ นายมลฑล กันศิริ กำนันตำบลชานา อำเภอเสนา ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมด้านการมีส่วนร่วมการเสนอแนะแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนไว้ ดังนี้ว่า

“ในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนในพื้นที่ ได้มีพัฒนาการจาก องค์การบริหารส่วนตำบลชานา มาร่วมทำแผนพัฒนาชุมชน แต่กลุ่มสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลมาร่วมกิจกรรมน้อยเกินไป”

(นายมลฑล กันศิริ กำนันตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทด้านการมีส่วนร่วมการเสนอแนะการแก้ไข ปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดการมีส่วนร่วม โดยเริ่มต้นตั้งแต่

กระบวนการนำเสนอปัญหา ความต้องการของชุมชน จากผู้แทนของชุมชนแต่ละหมู่บ้าน สู่เวทีการประชุมของสภาองค์กรชุมชนตำบลซึ่งบทบาทด้านการมีส่วนร่วมการเสนอแนะการแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล เปรียบเทียบกับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา พบว่าสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล มีการจัดลำดับความสำคัญและความจำเป็นเร่งด่วนของปัญหาในชุมชน ก่อนนำเสนอเป็นแผนพัฒนาชุมชนให้กับเทศบาลตำบลบางบาล จนกระทั่งนำไปสู่การจัดโครงการพัฒนาจนสำเร็จตามความประสงค์ของชุมชนแสดงให้เห็นว่าสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่มมีบทบาทที่โดดเด่นในการเสนอแนะการแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนมากกว่าสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา เนื่องจากกิจกรรมของชมรมในสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล มีการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง และโดดเด่นและได้รับความร่วมมือจากสมาชิกสภา และประธานและรองประธาน ต่างทำหน้าที่ ตามบทบาทที่ได้รับอย่างต่อเนื่องในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของชมรมต่าง ๆ

นอกจากนี้ สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล ยังมีการจัดตั้งกองทุนให้ชมรมที่จัดแข่งกับสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล ได้มีการกู้ยืมเงินทุนเพื่อนำไปพัฒนาต่อยอดกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีกำหนดการส่งใช้คืนเป็นระยะเวลายาวนานที่สุดถึง 4 ปี ซึ่งในแต่ละปีให้ผู้กู้ยืมส่งใช้ปีละ 1 ครั้ง ทำให้กิจกรรมของชมรมมีทุนในการทำกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น แต่ในส่วนของสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา กลับไม่พบว่ามีการกู้ยืมที่ชัดเจน

หากวิเคราะห์จากแนวคิดการมีส่วนร่วมของสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (2546) ได้ระบุว่า “การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจ ในการกำหนด นโยบายพัฒนาท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากบริการ รวมทั้งมีส่วนในการควบคุมประเมินผล โครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่น” และในการดำเนินกิจกรรมจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของสภาองค์กรชุมชนตำบลทั้งสองแห่ง ได้มีการนำแนวคิดประชาธิปไตยท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการปัญหาด้านต่างๆ ด้วย ดังเช่นสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กรณีวิกฤตครั้งใหญ่ของชุมชน คือ อุทกภัยในปี พ.ศ. 2554 ชุมชนได้มีการรวมตัวกัน จัดการปัญหา โดยใช้เวทีสภาองค์กรชุมชนตำบลในการจัดการปัญหา นับตั้งแต่สำรวจความเสียหาย วิเคราะห์ความต้องการที่จะได้รับการเยียวยาและยอมรับกติกาของชุมชน ผ่านเวทีการประชุม จนกระทั่งได้รับความช่วยเหลือในรูปแบบเงินงบประมาณ จากภาครัฐ และได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาจนประสบความสำเร็จตามความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

1.4 บทบาทด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน

สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล มีบทบาทด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม มีบทบาทในด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชนกล่าวคือ มีการจัดประชุมของสมาชิกสภา จากผู้แทนแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งจะไปตามข้อกำหนดในพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนที่กำหนดให้จัดการประชุมสมาชิกอย่างน้อยปีละ 4 ครั้ง และนอกจากนี้ ยังจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชนด้วย

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล ความเห็น เกี่ยวกับบทบาทในการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน พบว่า ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล รองประธานสภา เลขานุการ และสมาชิกสภา ได้ให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าว ดังนี้

“มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน โดยยกตัวอย่าง เช่น สภาพัฒนาการเมือง จัดเวทีเรียนรู้โดยใช้พื้นที่โรงเรียนวัดจุฬามณีประมาณปีละ 1 ครั้งมีการจัดเวทีทำความเข้าใจกับโครงการของรัฐ มีการปรึกษาหารือตามปฏิทินตำบล และหมู่บ้าน ตามวาระโอกาสสำคัญต่าง ๆ และมีการปรึกษาหารือ เรื่องการเมือง การพัฒนาอาชีพ ความเป็นอยู่ ปากท้องของประชาชน”
(นายพงศ์พานิช ตนุพันธ์ ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม มีการจัดเวทีพบปะพูดคุยปีละ 4 ครั้ง โดยมีผู้แทนแต่ละกลุ่ม ชมรม เข้าร่วมประชุม หรือหากคราวใดมีเรื่องราวที่ต้องการขอความคิดเห็นจากสมาชิก อาจจะมีการเรียกประชุมเป็นการเร่งด่วน ซึ่งทางฝ่ายเลขานุการ จะทำหน้าที่ในการเชิญสมาชิกเข้าร่วมประชุม รวมทั้ง ใช้ประกาศ ประชาสัมพันธ์ผ่าน “ศูนย์เตือนภัยพิบัติ” ที่มีสถานะเป็นหอกระจายข่าวในภาวะปกติ”
(นายณรงค์ บัวจจร เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2559)

“มีการจัดเวทีปรึกษาหารือ โดยเฉพาะกลุ่ม หรือชมรม เช่น “ชมรมคนสยาม ลูกหลานนายขนมต้ม” จะมีการพูดคุย ปรึกษาหารือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ สมำเสมอ”
(อาจารย์ยิ้มศักดิ์ วัชรบรรพต สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2559)

“มีการจัดประชุมกลุ่ม ประมาณ 3 เดือน ต่อ 1 ครั้ง และนอกเหนือจากการประชุมอย่างเป็นทางการ ยังมีการปรึกษาหารือกันในงานบุญ งานวัด และตามวาระโอกาสที่ได้พบปะกันแบบไม่เป็นทางการสมำเสมอด้วย”

(นายอภิชาติ คำสด สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

นอกจากนี้ ยังมีความเห็นของนักปกครองท้องถิ่น คือ นายชาติชาย แสงจักร กำนันตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับ บทบาทในการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชนไว้ ดังนี้ว่า

“มีการประชุมผู้แทนระดับหมู่บ้าน เดือนละ 1 ครั้ง มีผู้แทนกลุ่มอาชีพ ผู้แทนสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล ในแต่ละหมู่บ้าน เข้าร่วมประชุมด้วย”

(นายชาติชาย แสงจักร กำนันตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2559)

และมีความเห็นจากนักปกครองท้องถิ่น อีกท่านหนึ่ง คือ นางสาวอรุโณทัย พารอด ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 ตำบลบ้านกุ่ม ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับ บทบาทในการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชนไว้ ดังนี้ว่า

“ความเห็นเกี่ยวกับการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน พบว่าจะมีการจัดประชุมผู้แทนระดับหมู่บ้าน ตามวาระ คือ ปีละ 4 ครั้ง”

(นางสาวอรุโณทัย พารอด ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 ตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2559)

นอกจากนี้ ยังมีความเห็นจากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ (เทศบาลตำบลบางบาล) คือ นายชูเกียรติ บุญมี นายกเทศมนตรีตำบลบางบาล กล่าวถึงบทบาทในการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชนไว้ ดังนี้ว่า

“ในด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน ผมมองว่าที่นี่มีกิจกรรมเวทีปรึกษาหารือ ตามกลุ่ม ชมรม เช่น ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มสตรีกลุ่มออมทรัพย์ เป็นประจำทุกเดือน”

สภาองค์กรชุมชนตำบลชานนาอำเภอเสนา กับบทบาทในด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน พบว่าสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอเสนา มีบทบาทด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน แต่ไม่โดดเด่น และไม่ชัดเจน โดยเฉพาะชุมชนมุสลิม หมู่ 6 จะมีการจัดประชุมของสมาชิกสภา จากผู้แทนแต่ละหมู่บ้าน มากกว่าหมู่บ้าน อีกทั้งยังมีการจัดอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ในขณะที่พื้นที่หมู่บ้านอื่น ๆ จะมีการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชนในช่วงแรกเมื่อเริ่มจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา แต่ภายหลังกิจกรรมดังกล่าวนี้ ขาดความต่อเนื่อง และห่างหายไปมากที่สุด

จากการสัมภาษณ์สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา พบว่าประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอเสนา รองประธาน และสมาชิก มีความเห็นที่แตกต่างกัน ในเรื่องบทบาทด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน ดังนี้

“ไม่มีการจัดเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชนในพื้นที่”

(นางสาววิชญาพัส การมิตริ ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“มีการประชุมร่วมกันในช่วงแรก ๆ ที่มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลชานาแต่ภายหลังกิจกรรมนี้ก็กลับค่อย ๆ ห่างหายไป”

(นายปราณวัส พึ่งเป่า รองประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2559)

“มีการพูดคุยประชุมเป็นประจำทุกเดือนที่มีสยิด และแต่ละมีสยิด จะมีการประชุมกลุ่มย่อย และนำมาเสนอที่ประชุมกลุ่มใหญ่ (ในพื้นที่ หมู่ 6 ตำบลชานา มีมีสยิด 3 แห่ง)”

(นางสาวจันทิมา ไกรชิต สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2559)

นอกจากนี้ นักปกครองท้องถิ่น และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ให้ความเห็นในเรื่องบทบาทด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน โดยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 ตำบลชานา และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลชานา ได้ให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าวไว้ ดังนี้

“เมื่อมีการประชุมประจำเดือน (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) ที่ทำการอำเภอ และนำมาถ่ายทอด ให้กับประชาชน โดยการประชุมแบบไม่เป็นทางการกับตัวแทนแต่ละหมู่บ้าน”

(นายอิม ไกรพันธุ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 ตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2559)

“มีการจัดเวทีประชุมปรึกษาหารือกันของประชาชน เช่น ความต้องการใช้งบประมาณในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนในตำบล”

(นายสุเมธ ศรีอัชกรินทร์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2559)

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอ บางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอเสนา ด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน พบว่าสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอ บางบาล มีการนำปัญหามาพูดคุยกันในเวที และมีการนำเสนอความต้องการของชุมชน ได้อย่างตรงประเด็นที่สุดซึ่งในการปรึกษาหารือกันนั้น เป็นไปได้ทั้งแบบเป็นทางการ และแบบไม่เป็นทางการ เช่นในงานบุญ งานบวช หรืองานอื่น ๆ อีกทั้ง “ศูนย์เตือนภัยพิบัติ” ยังเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังในการสื่อสารกันระหว่างสภาองค์กรชุมชน ตำบลบ้านกุ่ม อำเภอ บางบาล กับสมาชิกและประชาชนในชุมชน ถือเป็นช่องทางการติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็วที่สุดอีกด้วย ส่วนสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอเสนา แต่เดิมมีการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน แต่ในปัจจุบันกลับไม่พบว่า มีการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชนต่อเนื่อง และแม้แต่ความเห็นของประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา ยังกล่าวว่ามีกิจกรรมด้านนี้

เมื่อนำมาวิเคราะห์จากกรอบแนวคิดการเมืองภาคพลเมือง(Citizen politics)พบว่า การที่สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน นับเป็นจุดเริ่มต้นของการนำเสนอความต้องการของชุมชนเข้าสู่เวที แนวทางปฏิบัติที่ภาครัฐต้อง ดำเนินการเพื่อประโยชน์ของชุมชน

1.5 บทบาทด้านการส่งเสริม สนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับบทบาทด้านการส่งเสริมสนับสนุน ให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนพบว่ากิจกรรมด้านนี้ที่โดดเด่น คือ การส่งเสริมกลุ่มอาชีพต่าง ๆ มีการจัดหาเงินทุนสำหรับทำกิจกรรม โดยมีการตั้งกองทุน เป็นเงินทุนหมุนเวียน ให้สมาชิกสามารถกู้ยืมไปเป็นทุนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ มีการจัดหาวิทยากรมา ฝึกอบรม การจัดหาช่องทางและแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน

จากการลงพื้นที่ตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล เพื่อสัมภาษณ์ความเห็นของสมาชิกสภา องค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม เกี่ยวกับบทบาทด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิด ความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน พบว่ามีความเห็นของประธานสภาองค์กรชุมชนตำบล บ้านกุ่ม อำเภอบางบาล รองประธาน เลขานุการ และสมาชิกที่แสดงความคิดเห็น สอดคล้องไปใน แนวทางเดียวกัน กล่าวคือ

“มีกองทุนสภาองค์กรชุมชนตำบล ซึ่งเป็นกองทุนหมุนเวียน สนับสนุนกิจกรรมของ สมาชิกกองทุนในการทำกิจกรรมและมีการวางแผนทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้ง สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม ห่วงค์ความรู้ และตลาด เพื่อสนับสนุนกิจกรรมในชุมชน เช่น การ ทำโครงการเกษตรปลอดภัย และมีการบูรณาการกิจกรรม ต่อยอด ให้สภาองค์กรชุมชนตำบล เข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้”

(นายพงศ์พานิช นุพันธ์ ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“ให้แต่ละชุมชนส่งเสริมแนวทางชุมชนพอเพียง ประหยัดรายจ่าย โดยปลูกพืชผักสวนครัวไว้เก็บกินมีการตรวจสอบสารตกค้างในอาหารที่กินในแต่ละวัน มีอุปกรณ์ทดสอบชมรมตรวจหา ความเสี่ยงมะเร็งปากมดลูก ก่อนส่งต่อไปโรงพยาบาลศูนย์”

(นางนิรมล คำสาด รองประธานสภาสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สนับสนุนให้แต่ละกลุ่มส่งเสริมการประกอบอาชีพที่สามารถเลี้ยงตัวเองได้ มีกิจกรรมหนุนเสริมให้มีการตั้งกลุ่มประกอบอาชีพ มีการลงหุ้น มีการแสดงบัญชีรับ - จ่าย ที่โปร่งใส และสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม สร้างความเชื่อมั่นให้สภาองค์กรชุมชนตำบล”

(นายณรงค์ บัวจจร เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2559)

“สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม มีการสนับสนุนเงินลงทุนในการประกอบอาชีพ โดยมีการลงทุนให้กู้ยืมเงินสำหรับนำไปประกอบอาชีพ และทำกิจกรรมอื่น ๆ ได้และมีกำหนดให้ส่งใช้คืนในระยะยาวได้นานถึง 4 ปี”

(อาจารย์ยัมศักดิ์ วัชรบรรพต สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2559)

นอกจากนี้ ความเห็นของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาลตำบลบางบาล) คือ นายชูเกียรติ บุญมี นายกเทศมนตรีตำบลบางบาล ยังได้กล่าวถึงบทบาทด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็ง และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนไว้เช่นกันว่า

“สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม มีการส่งเสริมกลุ่มอาชีพ ซึ่งกลุ่มอาชีพที่โดดเด่นได้แก่ เกษตรกรผู้เลี้ยงปลา กลุ่มทำขนมโบราณ เช่น กาละแม และอาหารอื่น ๆ โดยสามารถนำไปประกอบอาชีพและมีรายได้พอเลี้ยงครอบครัว มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น”

(นายชูเกียรติ บุญมี นายกเทศมนตรีตำบลบางบาล สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2559)

สภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา กับบทบาทด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน พบว่า กลุ่มประชากรมีความเห็นต่างกันเป็นสองฝ่าย โดยฝ่ายแรกเห็นว่าการส่งเสริมการผลิตอาหาร 3 กรอบ คือ กระจยา สารท หมี่กรอบ และทองม้วนเป็นหลัก แต่อีกฝ่ายกลับมีความเห็นว่า ไม่มีการส่งเสริมกิจกรรมด้านนี้

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา พบว่า ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แสดงความคิดเห็นแตกต่างกัน กล่าวคือ ประชากรสภาองค์กรชุมชนตำบลชานาเลขานุการ ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภา และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลชานา ที่มีความคิดเห็นสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน ในเรื่องบทบาทด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ดังนี้

“สภาองค์กรชุมชนตำบลชานา มีการส่งเสริมกิจกรรมกลุ่มอาชีพผลิตอาหารสามกรอบ คือ กระจยา สารท หมี่กรอบ และทองม้วน โดยการจัดหาแหล่งเงินทุน เพื่อซื้ออุปกรณ์ จัดหา

ช่องทางการจำหน่าย ซึ่งผลิตภัณฑ์สามกรอบ ถือเป็นผลิตภัณฑ์โอท็อปของชุมชนที่ได้รับความนิยมมาก”

(นางสาววิชญาพัส การมิตริ ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“มีการส่งเสริมกิจกรรมผลิตสินค้าของชุมชน นำไปจำหน่าย และมีการปันผลกำไรคืนให้กับชุมชน และมีการช่วยเหลือสวัสดิการชุมชน”

(นางสาวมลนิชา การพงษ์ศรี เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2559)

“มีกิจกรรมส่งเสริมเยาวชน เช่น การแข่งขันกีฬา มีโรงเรียนสอนศาสนา (อิสลาม) ซึ่งสอนตั้งแต่ระดับชั้น ป. 1 - ป.6 โดยวิธีการเรียนควบคู่กันไปกับการศึกษาภาคบังคับ 2 แห่งในพื้นที่ คือ โรงเรียนวัดชานา และโรงเรียนวัดชัยภูมิ”

(นายฮิม ไกรพันธุ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 ตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2559)

“เดิมมีกิจกรรมส่งเสริมกลุ่มอาชีพการทำอาหารโอท็อปมีการสร้างโรงสีขนาดเล็กในชุมชน โดยมีการรวมหุ้น และชาวบ้านเห็นหุ้นส่วน ซึ่งขายกันเองภายในชุมชนแต่ภายหลังเลิกทำกันไป เนื่องจากผลตอบแทนไม่ค่อยมี”

(นายแสวก พุงแก้ว สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2559)

“กิจกรรมด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนพบว่าการส่งเสริมกิจกรรมกลุ่มโอท็อป ผลิตภัณฑ์สามกรอบ ได้แก่ หมี่กรอบ ก๋วยเตี๋ยว และทองม้วน โดยจัดหาช่องทางการจัดจำหน่าย การบรรจุภัณฑ์ และเครื่องมือการผลิต”

(นายสุเมธ ศรีอัครินทร์ นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2559)

ในขณะที่ประชากรและกลุ่มตัวอย่างอีกฝ่ายหนึ่ง กลับมีความคิดเห็นที่ไม่สอดคล้องกับกลุ่มแรก กล่าวคือ เห็นว่าสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนาไม่มีกิจกรรมในด้านนี้ด้งความเห็นของรองประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา และนักปกครองท้องถิ่น (กำนันตำบลชานา) ซึ่งกล่าวว่า

“ไม่มีกิจกรรมด้านนี้ เนื่องจากขาดความศรัทธาในตัวผู้นำ (ประธานสภา)”

(นายปรานวิศพงษ์ ร่องประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2559)

“ไม่มีกิจกรรมที่ชัดเจน”

(นายมณฑล กันศิริ กำนันตำบลชานา สัมภาษณ์วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล และสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา ในด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้
 องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน พบว่าสิ่งสำคัญอย่างหนึ่ง คือ
 สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล มีจุดแข็งที่สามารถจัดตั้งกองทุนหมุนเวียน สำหรับ
 ใช้ขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชน โดยสมาชิกสามารถกู้ยืมไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตาม
 ความต้องการได้ อีกทั้งระยะเวลาในการส่งคืนยาวนานถึง 4 ปี ทำให้ไม่เป็นภาระที่หนักเกินไปใน
 การส่งคืน รวมทั้ง ยังมีการส่งเสริมให้สมาชิกประกอบอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้เลี้ยงตนเองและ
 ครอบครัว มีการจัดทำบัญชีรับ - จ่าย เพื่อความโปร่งใสของการดำเนินกิจกรรมด้วย สำหรับสภา
 องค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา พบว่ามีความคิดเห็นแตกต่างกัน 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายที่ตอบว่ามี
 กิจกรรมนี้ กับ ฝ่ายที่ตอบว่าไม่มีกิจกรรมนี้ เนื่องจากความไม่ชัดเจนในการแสดงบทบาทของสภา
 องค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา และความสัมพันธ์ส่วนตัว ระหว่างประธานสภาองค์กรชุมชน
 ตำบลชานา อำเภอสนา รองประธานสภา และนักปกครองท้องถิ่นในพื้นที่ ซึ่งค่อนข้างไม่ราบรื่น
 เท่าที่ควร ส่งผลกระทบมาถึงการดำเนินกิจกรรมของสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา ด้วย

เมื่อนำมาวิเคราะห์จากกรอบแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง (Civil Community)
 พบว่า สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล มีกิจกรรมที่ส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กร
 ชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็ง และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน จากคำให้สัมภาษณ์ของ
 ประธานสภา รองประธานสภา และเลขานุการ พบว่าลักษณะเด่นของชุมชนเข้มแข็งมี 3 ประการ
 คือ 1) สามารถรวมตัวกันได้อย่างเหนียวแน่น สมาชิกมีความรักและผูกพันต่อกันและต่อชุมชน และ
 มีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน 2) มีศักยภาพที่จะพึ่งพิงตนเองได้ในระดับสูง แม้จะต้อง
 พึ่งพิงภายนอกอยู่บ้าง แต่อำนาจการตัดสินใจทุกด้านยังอยู่ที่ชุมชน 3) มีการพัฒนาศักยภาพของตน
 ได้อย่างต่อเนื่อง โดยกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ ดังนั้น คำว่า “ชุมชนเข้มแข็ง” จึงหมายถึง การที่
 สมาชิกในชุมชนรักและผูกพันต่อกันต่อชุมชน มีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มี
 ศักยภาพที่จะพึ่งพิงตนเองได้ในระดับสูง แม้จะต้องพึ่งพิงภายนอกบ้าง แต่อำนาจในการตัดสินใจ
 ทุกด้านยังอยู่ที่ชุมชน รวมไปถึงมีการพัฒนาการศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่องด้วย
 กระบวนการเรียนรู้ต่างๆ โดยไม่สูญเสียลักษณะเฉพาะของชุมชน

หากวิเคราะห์จากแนวคิดการเมืองภาคพลเมือง (Citizen politics) ซึ่งหมายถึงการที่
 ประชาชนได้เข้าไปมีบทบาท มีส่วนร่วมในกิจกรรมและกระบวนการทางการเมือง เพื่อกำหนด
 แผนงานการผลักดันนโยบายสาธารณะต่อสังคมมีส่วนร่วมในการตัดสินใจขององค์กรทางการเมือง
 และระบบราชการ ในทุกระดับส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินการทั้งในการเมืองและงาน
 สาธารณะได้ดำเนินการกิจกรรมที่เป็นผลต่อการกระตุ้นการส่งเสริมให้เกิดความตระหนักและ

กระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีบทบาทในกระบวนการดังกล่าวต้องเป็นเป้าประสงค์ที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน พบว่าสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา ยังไม่ปรากฏว่ามีกิจกรรม และกระบวนการในด้านนี้อย่างชัดเจน

ตารางที่ 4.1 การเปรียบเทียบบทบาทในการส่งเสริมกิจกรรมของชุมชนท้องถิ่นของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา

หัวข้อ	ประเด็นการเปรียบเทียบ	เหมือน/ แตกต่าง	สภาองค์กรชุมชน ตำบลบ้านกุ่ม	สภาองค์กรชุมชน ตำบลชานนา
1	บทบาทในการส่งเสริมกิจกรรมของชุมชนท้องถิ่น			
	1.1 ด้านการส่งเสริม สนับสนุนการอนุรักษ์ ฟื้นฟูจารีตประเพณี และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น	แตกต่าง	- ฟื้นฟูบุคคลในตำนาน คือ “นายขนมต้ม” และ มีการจัดกิจกรรมอย่าง ต่อเนื่อง - ฟื้นฟูประเพณีการ ทำบุญไหว้วัด และการ แข่งเรือยาวประเพณี - ส่งเสริมการทำอาหาร ไทยโบราณ	- มีเพียงการส่งเสริม อาหารไทย “สาม กรอบ” คือ หมี่กรอบ กระยาสารท และ กล้วยกรอบ
	1.2 ด้านการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนอย่างยั่งยืน	แตกต่าง	- มีการสำรวจที่ดินริม แม่น้ำ ตรวจสอบความ เสียหายจากอุทกภัย - สำรวจน้ำเสียในแม่น้ำ เจ้าพระยา - มีโครงการวิจัยผังเมือง ตำบล	- ไม่มีกิจกรรม
	1.3 ด้านการมีส่วนร่วม เสนอแนะแก้ไขปัญหาใน การจัดทำแผนพัฒนา ชุมชน	เหมือน	- มีการนำเสนอความ ต้องการของชุมชนผ่าน สภาองค์กรชุมชนตำบล เพื่อบรรจุเป็นแผน	- มีการจัดทำ แผนพัฒนาชุมชน และนำเสนอเป็น แผนงานในองค์กร

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

หัวข้อ	ประเด็นการเปรียบเทียบ	เหมือน/ แตกต่าง	สภาองค์กรชุมชน ตำบลบ้านกุ่ม	สภาองค์กรชุมชน ตำบลชานา
			พัฒนาชุมชนให้ เทศบาลตำบลบางบาล พิจารณา -มีการนำเสนอแผน พัฒนาชุมชน ไปยังหน่วยงานอื่น ทั้งภาครัฐและเอกชน	บริหารส่วนตำบล ชานา
1.4	ด้านการจัดให้มีเวที ปรึกษาหารือกันของ ประชาชน	แตกต่าง	-มีเวทีปรึกษาหารือกัน ของประชาชนแบบเป็น ทางการ โดยมีการ ประชุมผู้แทนระดับ หมู่บ้าน เดือนละ 1 ครั้ง -ประชุมสมาชิกสภา องค์กรชุมชนตำบล ปีละ 4 ครั้ง -มีเวทีปรึกษาหารือ แบบไม่เป็นทางการใน งานบุญ งานวัด ตาม วาระโอกาสต่างๆ ที่ได้ พบเจอกัน	-มีเวทีปรึกษาหารือ กันของประชาชน แต่ไม่มีความต่อเนื่อง
1.5	ด้านการส่งเสริม สนับสนุนให้องค์กร ชุมชนในตำบลเกิดความ เข้มแข็งและพึ่งพาตนเอง ได้อย่างยั่งยืน	แตกต่าง	-มีการตั้งกองทุน หมุนเวียนไว้สำหรับให้ สมาชิกได้กู้ยืมไปทำ กิจกรรม หรือประกอบ อาชีพและมีระยะการ ใช้คืนค่อนข้างนาน	-มีกิจกรรมบ้างแต่ไม่ โดดเด่น เป็นเพียง เฉพาะกลุ่ม เช่น ชุมชนมุสลิม

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

หัวข้อ	ประเด็นการเปรียบเทียบ	เหมือน/ แตกต่าง	สภาองค์กรชุมชน ตำบลบ้านกุ่ม	สภาองค์กรชุมชน ตำบลชานนา
			-มีกิจกรรมส่งเสริม กลุ่มอาชีพ	

2. ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมกิจกรรมของชุมชนในท้องถิ่น

2.1 ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล มีปัญหาด้านการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยพบว่า ตำบลบ้านกุ่มตั้งอยู่ในเขตพื้นที่น้ำท่วม ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากภัยธรรมชาติที่ไม่สามารถป้องกันได้อย่างยั่งยืน ประกอบกับประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพนอกพื้นที่ บางส่วนรับราชการ บางส่วนทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ดังนั้น การเข้ามามีส่วนร่วม หรือการให้ความร่วมมือกับชุมชนยังมีน้อยเกินไป ประกอบกับการดำเนินกิจกรรมหลายอย่างต้องใช้งบประมาณในการขับเคลื่อน ผลักดัน รวมทั้งการบำรุงรักษาวัสดุอุปกรณ์ เช่น เครื่องเสียงศูนย์เตือนภัย

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล เกี่ยวกับความเห็น ปัญหาและอุปสรรคด้านการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล สมาชิกสภา และนักปกครองท้องถิ่น (ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 6) ได้ให้ความเห็นสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน ดังนี้ว่า

“ปัญหาเกิดจากการคัดสรรคนทำงาน มีการคัดเลือกคนไม่ตรงกับกิจกรรม บางคนได้รับการคัดเลือกแต่ไม่ทำงานตามหน้าที่ มีการตั้งข้อสังเกตการใช้เงินงบประมาณที่ได้รับว่า มีการนำไปใช้ส่วนตัวและไม่มีการต่อยอดกิจกรรมจากภูมิปัญญาของกลุ่ม”

(นายพงศ์พานิช ดนุพันธ์ ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“ปัญหาและอุปสรรคของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม ในการส่งเสริมกิจกรรมของชุมชนคือ ประชาชนโดยทั่วไป ที่ไม่อยู่ในชมรม ไม่เข้าใจกิจกรรมของกลุ่มหรือชมรม ประกอบกับเทศบาลตำบลบางบาล ไม่สามารถดำเนินการตามแผนที่สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม

เสนอไปได้และไม่มีการชี้แจงให้ประชาชนได้รับรู้ การดำเนินการโครงการใหญ่ ๆ ในพื้นที่ ตัวอย่างเช่น การจัดทำผังเมืองตำบล ประชาชนส่วนใหญ่ไม่รับรู้ความเป็นมาของโครงการนี้”
(อาจารย์ ยิ้มศักดิ์ วัชรบรรพต สมาชิกสภาองค์การชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2559)

“ขาดผู้นำที่สามารถชักนำชุมชน มาร่วมกิจกรรมกับสภาองค์การชุมชนได้ ถ้ามีกลุ่มตัวอย่างที่เคยปฏิบัติไปแล้ว จะมีแนวโน้มชุมชนจะร่วมปฏิบัติตาม”
(นางสาวอรุโณทัย พารอด ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 ตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2559)

นอกจากความเห็นของประธานองค์การชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล สมาชิกสภาและนักปกครองท้องถิ่นแล้ว รองประธานสภา และเลขานุการ ได้กล่าวถึงปัญหาอุปสรรคด้านการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ ฟื้นฟู อนุรักษ์ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ดังนี้

“ขาดงบประมาณสนับสนุนในการส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ อีกทั้งเป็นพื้นที่ประสบปัญหาน้ำท่วม ภัยธรรมชาติ เป็นประจำเกือบทุกปี ทำให้กิจกรรมบางอย่างไม่ต่อเนื่อง และไม่ประสบผลสำเร็จ”

(นางนิรมล คำสวด รองประธานสภาสภาองค์การชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“มีปัญหาในการทำความเข้าใจกับกลุ่มชาวบ้าน ที่ส่วนมากสอบถามเรื่องการใช้จ่ายเงินในการทำกิจกรรมต่าง ๆ มากกว่าปัญหาด้านอื่น”

(นายณรงค์ บัวจจร เลขานุการสภาองค์การชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2559)

นอกจากความเห็นข้างต้นที่สอดคล้องกันแล้ว ยังมีความเห็นจากนายชูเกียรติ บุญมี นายกเทศมนตรีตำบลบางบาล ซึ่งไม่สอดคล้องกับความเห็นดังกล่าวข้างต้น กล่าวคือ

“ปัญหาและอุปสรรคเท่าที่เห็น คือ การยอมรับในบทบาทของสภาองค์การชุมชนตำบลบ้านกุ่ม จากประชาชนในชุมชนยังไม่เป็นที่แพร่หลาย ที่มาไม่เข้มแข็งเนื่องจาก ที่มาของสมาชิกสภาไม่ได้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของชุมชน ภูมิปัญญาในท้องถิ่น มีมากมายหลากหลาย แต่ไม่ได้รับการส่งเสริมที่ชัดเจน เป็นเรื่อง ๆ ไป เช่นภูมิปัญญาในด้านการทำอาหาร สักคมปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ที่ทำนา และทำไม้ก้านรูป แต่ในปัจจุบันเปลี่ยนไปประกอบอาชีพเป็นลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม วิถีของชุมชนจึงมีความเปลี่ยนแปลง”

(นายชูเกียรติ บุญมี นายกเทศมนตรีตำบลบางบาล สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2559)

สภาองค์การชุมชนตำบลชานา อำเภอเสนา กับปัญหาด้านการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ ฟื้นฟู อนุรักษ์ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นพบว่าสมาชิกสภาองค์การชุมชนตำบลชานา

อำเภอเสนา มีความมุ่งหวังให้ภาครัฐ โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลชานา เป็นผู้เข้ามา สนับสนุนกิจกรรมของสมาชิก ทั้งในด้านทุนด้านงบประมาณ และบุคลากรให้กับสภาองค์กรชุมชน ตำบลชานา อำเภอเสนา เพื่อให้ได้ขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่สภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอเสนา เพื่อสอบถามปัญหาอุปสรรค ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จารีต ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่าแต่ละคน ต่างมีความเห็นที่หลากหลาย แตกต่างกันตามสถานะ ของแต่ละคน ดังเช่น ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอเสนา รองประธานสภา และ ประชาชนตำบลชานาได้ให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าวไว้ ดังนี้ว่า

“เดิมที่สภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอเสนา ได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็น อย่างดี แต่ภายหลังผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 ตำบลชานา ได้มีการนำวัสดุ อุปกรณ์ของส่วนรวมมาใช้ใน กิจกรรมส่วนตัว มีการบริหารงานโดยขาดความโปร่งใส ทำให้เกิดข้อครหา และความร่วมมือจาก ชุมชนจึงค่อย ๆ ห่างหายไปจากชมรม”

(นางสาววิชญาพัส การมีตรี ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“ผมมองว่าที่กิจกรรมของชุมชนไม่ต่อเนื่อง ปัญหามาจาก การขาดการสนับสนุน จากนักปกครองท้องถิ่น (ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2) รวมทั้ง ขาดการชี้แนะช่องทางในการขับเคลื่อนกิจกรรม ของกลุ่มอาหารโอท็อป จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง”

(นายปรานวัส พึ่งเป่า รองประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2559)

“มีการผลิตสินค้าในชุมชน แต่ยังคงขาดตลาดรองรับ ประกอบกับความร่วมมือจาก ชุมชนยังมีไม่มากพอ และที่สำคัญขาดผู้นำกลุ่ม ที่จะขับเคลื่อนกิจกรรม ผู้นำท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีส่วนร่วมในกิจกรรมน้อย”

(นางสาวทัศนีย์ พรหมชัย ประชาชนหมู่ 7 ตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2559)

จากการสัมภาษณ์นางสาวมลนิชา การพงษ์ศรี เลขาฯสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอเสนา ซึ่งเป็นผู้อาศัยในพื้นที่ชุมชนมุสลิม หมู่ 6 ตำบลชานา ได้กล่าวถึงปัญหาในการ ส่งเสริมวัฒนธรรมในชุมชนที่เกี่ยวกับการแสดงศิลปะ และสมาชิกสภาได้ให้ความเห็นในเรื่อง ดังกล่าวไว้ ดังนี้ว่า

“การฝึกซ้อมศิลปะ ขาดความต่อเนื่อง วิทยากรที่ฝึกซ้อมมีเวลาว่างน้อย มีอาชีพอื่น และขาดงบประมาณสนับสนุนค่าเดินทางของวิทยากร ประกอบกับมีภารกิจอื่น ๆ ของเด็กที่มา ฝึกซ้อมมีเยอะมาก ทำให้เวลาในการฝึกซ้อมลดลง”

(นางสาวมลนิชา การพงษ์ศรี เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2559)

“เรื่องปัญหาและอุปสรรคของการส่งเสริมกิจกรรมในชุมชน มองว่าขาดการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง และเชื่อมโยง ผลผลิตกันที่ผลิตได้ ขาดแหล่งจำหน่ายรองรับ สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง คือขาดบุคลากรในพื้นที่มาร่วมกิจกรรม”

(นางสาวจันทิมา ไกรจิต สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2559)

นอกจากนี้ ยังมีความเห็นจากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ นายสุเมธ ศรีอัครินทร์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลชานา ได้ให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าวไว้ ดังนี้ว่า

“ปัญหาด้านการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีหลากหลาย เนื่องจากสภาพสังคมของตำบลชานา เป็นสังคมยุคใหม่ ประชาชนมีความเป็นส่วนตัวสูงมีการประกอบอาชีพนอกพื้นที่ ไม่มีเวลาในการรวมกลุ่ม และร่วมกิจกรรมกับชุมชน คนรุ่นเก่าที่ร่วมกิจกรรมค่อย ๆ หายไป ไม่มีคนรุ่นใหม่เข้ามาทดแทน ประกอบกับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐมีน้อยเกินไป”

(นายสุเมธ ศรีอัครินทร์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2559)

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา พบว่า สิ่งที่เหมือนกันคือ ประชาชนในชุมชนยังไม่เข้าใจบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบล ทำให้ขาดความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมจากชุมชน ส่งผลให้กิจกรรมที่สภาดำเนินการไม่ยั่งยืน ไม่มีคนรุ่นใหม่เข้ามาทดแทนคนรุ่นเก่า ที่ทำกิจกรรมของสภา รวมทั้งยังมีการนำวัสดุอุปกรณ์ของสภาไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว ประกอบกับสภามุ่งหวังให้ภาครัฐ หรือหน่วยงานอื่นเข้าไปส่งเสริมกิจกรรมของสภาองค์กรชุมชนตำบล เพื่อให้กิจกรรมที่ดำเนินการอยู่มีความต่อเนื่อง

2.2 ปัญหาด้านการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติชุมชนอย่างยั่งยืน

สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับปัญหาด้านการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่มริมแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักที่ไหลผ่านชุมชน และประสบปัญหาอุทกภัยเป็นประจำเกือบจะทุกปี จึงเป็นปัญหาอุปสรรคหลักที่สำคัญในการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ของสภาองค์กรชุมชนตำบล บ้านกุ่ม อำเภอบางบาล เกี่ยวกับปัญหาด้านการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน พบว่าประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล เลขาธิการ และสมาชิกสภาได้ให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าวไว้ ดังนี้ว่า

“ปัญหาของชุมชนตำบลบ้านกุ่ม ส่วนใหญ่มาจากภัยธรรมชาติ น้ำท่วม ตลิ่งพัง ทрудตัว ที่เกิดขึ้นเป็นประจำเกือบจะทุกปี บางปีท่วมขังนานเกือบ 3 เดือน ต้องมีการฟื้นฟู บำรุงรักษาถิ่นใหม่ตลอดทุกปี ถือเป็นปัญหาหลักที่เป็นเรื่องเหนือการควบคุม และไม่สามารถแก้ไขได้อย่างถาวร” (นายพงศ์พานิช ตนุพันธ์ ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“ปัญหาในด้านการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ส่วนใหญ่ยังเป็นเพียงนามธรรม ไม่มีการดำเนินการที่ชัดเจน แต่มีการตั้งกลุ่มเครือข่ายรักษ์เจ้าพระยา” (นายณรงค์ บัวจจร เลขาธิการสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2559)

“ขาดการจัดการอย่างเป็นระบบ เช่น ปัญหาจากการใช้น้ำ ยังไม่มีการจัดระบบการใช้น้ำแหล่งน้ำธรรมชาติ อย่างคุ้มค่า กลับปล่อยให้แหล่งน้ำขนาดใหญ่ (หนองปลาตุ๊ก) เสื่อมโทรมและแห้งแล้งไปโดยไม่มีการฟื้นฟูไม่มีการจัดการระบบการจับเก็บ คัดแยกขยะในชุมชน มีการทิ้งขยะไม่เป็นที่ที่ถนนสาธารณะและขาดผู้ดูแลรักษาความสะอาดและประชาชนส่วนใหญ่มองว่าเป็นหน้าที่ของเทศบาลเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ” (นายอภิชาติ คำสด สมาชิกสภาสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

ในขณะที่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และนักปกครองท้องถิ่น ได้ให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าวไว้ด้วยเช่นกัน ว่า

“มีปัญหาการถมดินในพื้นที่ จากทุนขนาดใหญ่ ซึ่งเข้ามาในพื้นที่ โดยที่ชุมชนยังไม่ได้รับทราบว่าเป็นโครงการทำอะไร และในพื้นที่ยังมีการทำบ่อทราย ซึ่งมีการขุดลงไปลึกมากจนกระทั่งถึงน้ำใต้ดินขึ้นมาปะปน กับน้ำผิวดินในบริเวณพื้นที่ฝั่งตะวันตกของอำเภอ” (นายชูเกียรติ บุญมี นายกเทศมนตรีตำบลบางบาล สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2559)

“ขาดแรงจูงใจให้ชุมชนร่วมมือทำกิจกรรมร่วมกัน นอกจากนี้การจัดกิจกรรมของแต่ละกลุ่ม และชมรม ยังขาดการเชื่อมโยงข้อมูลกัน” (นางสาวอรุโณทัย พารอด ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 ตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2559)

สภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอเสนา กับปัญหาด้านการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน เนื่องจากสมาชิกชุมชนต่างคิดว่าเป็นภารกิจที่ภาครัฐควรจะต้องดูแลและจัดสรรงบประมาณมาดูแล บำรุงรักษา และบางส่วนไม่เห็นความสำคัญของการดูแล บำรุงรักษาแหล่งน้ำธรรมชาติในพื้นที่

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ตำบลชานา อำเภอเสนา พบว่า ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอเสนา รองประธานสภา และเลขานุการ ได้ให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าวไว้ ดังนี้

“มีปัญหาการใช้น้ำในกรณีเกิดภัยแล้ง เกิดปัญหาการจัดสรรน้ำ มีการแบ่งการใช้รูปแบบไม่เป็นธรรม และไม่มีการบำรุงรักษา ให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ดี”

(นางสาววิชญาพัส การมิตริ ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“ปัญหาการขาดการดูแล บำรุงรักษา และจัดการน้ำในพื้นที่ปัญหาจากหน่วยงานภาครัฐ ผู้มีอำนาจสั่งการ และปัญหาการปฏิบัติไม่เป็นไปตามข้อสั่งการ”

(นายปราณวิศ พึ่งเป่า รองประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2559)

“ขาดหน่วยงานร่วมในการดูแล รักษามีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น น้ำ อย่างไม่มีวินัย และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากเกินไป”

(นางสาวมลนิชา การพงษ์ศรี เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2559)

นอกจากความเห็นของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชานาแล้ว ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และนักปกครองท้องถิ่น ยังได้ให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าวไว้ดังนี้ ว่า

“ต้องพึ่งภาครัฐเข้ามาช่วยในการขุดลอกคลอง กำจัดวัชพืช ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการดูแล บำรุงรักษาน้อย”

(นายสุเมธ ศรีอัครินทร์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2559)

“ประชาชนในพื้นที่ตำบลชานา ขาดมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน เช่น การร่วมกันดูแล บำรุงรักษา คลองसान และในการจัดกิจกรรมมักจะไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากชุมชน ซึ่งต่างมองว่าเป็นหน้าที่ของภาครัฐ และมุ่งหวังให้องค์การบริหารส่วนตำบลชานา จัดหางบประมาณมาขุดลอกคลอง”

(นายมลทล กั่นศิริ กำนันตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคด้านการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติชุมชนอย่างยั่งยืน ของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล และสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา พบว่า ประชาชนในชุมชนตำบลบ้านกุ่มมี ปัญหาประสบอุทกภัยเกือบทุกปี ทำให้การพัฒนาพื้นที่ขาดความต่อเนื่อง และบางส่วนขาดการจัดการอย่างเป็นระบบ ทำให้การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติไม่คุ้มค่า ซึ่งในส่วนของสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา ชุมชนกลับมองว่าปัญหา คือ ขาดหน่วยงานเข้ามาดูแล บำรุงรักษา โดยชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการดูแล การใช้ประโยชน์และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน

2.3 ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมการเสนอแนะแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน

สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับปัญหาอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมการเสนอแนะแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน กล่าวคือ สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล มีการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนและนำเสนอไปยังเทศบาลตำบลบางบาล แต่ขาดการนำไปสานต่อให้เกิดการพัฒนาตามที่นำเสนอแต่ยังขาดความร่วมมือด้านองค์ความรู้เชิงวิชาการ และการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในเวทีการประชุมของเทศบาลตำบลบางบาล

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่ชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมการเสนอแนะแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนชุมชน พบว่ามีความเห็นที่แตกต่างกัน ซึ่งจากความเห็นของประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล รองประธานสภา เลขาธิการ และสมาชิกสภาได้กล่าวไว้ดังนี้ว่า

“การจัดทำแผน โครงการและแผนพัฒนาชุมชน ยังขาดองค์ความรู้เชิงวิชาการ และไม่มีแหล่งข้อมูลกลางที่สามารถนำไปใช้ได้”

(นายพงศ์พานิช ตนุพันธ์ ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“การจัดทำแผนมีปัญหาด้านการบรรจุแผนในสภาเทศบาลตำบลบางบาล และประชาชนไม่สามารถเข้ารับฟัง และแสดงความคิดเห็น ในเวทีประชุมของสภาเทศบาลได้”

(นางนิรมล คำสวด รองประธานสภาสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เห็นประโยชน์จากการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน ในขณะที่ภาครัฐมุ่งเน้นการพัฒนาด้าน โครงสร้างพื้นฐาน แต่สภาองค์กรชุมชน ต้องการส่งเสริมอาชีพให้กับสมาชิกชุมชนให้เข้มแข็งก่อน เทศบาลตำบลบางบาลไม่มีการตอบสนองแผนของชุมชนที่นำเสนอไป บางครั้งมีการตั้งงบประมาณการเกษตร แต่มีการแปรงบประมาณไปทำอย่างอื่นในภายหลัง และ

กรอบแผนงานตามที่เทศบาลตำบลบางบาลกำหนดไว้ “ไม่ตรงกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่”

(นายณรงค์ บัวขจร เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2559)

“ปัญหาอุปสรรค บางครั้งก็มาจากหน่วยงานภายนอก ดังเช่น เทศบาลตำบลบางบาล ที่ไม่ให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน เท่าที่ควรจะเป็น ”

(อาจารย์อัมศักดิ์ วัชรพรต สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2559)

สภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอเสนา กับปัญหาอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วม การเสนอแนะแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนในภาพรวมแล้วพบว่า สภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอเสนา ขาดบุคลากรในชุมชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนะแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน

จากความเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมการเสนอแนะแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน ของนางสาวมลนิชา การพงษ์ศรี เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอเสนา นักปกครองท้องถิ่น (ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 6) และประชาชนตำบลชานนา ได้กล่าวไว้ ดังนี้ ว่า

“ไม่มีผู้เสนอแนะความคิดเห็นในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนและยังไม่มีประชาชนในวัยทำงานมาร่วมกิจกรรม เนื่องจากมีภาระงานประจำนอกพื้นที่”

(นางสาวมลนิชา การพงษ์ศรี เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2559)

“ชุมชนมีการจัดทำพัฒนาชุมชน นำเสนอไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลชานนา แต่มีปัญหาเรื่องการจัดลำดับความสำคัญ ความเดือดร้อนของประชาชนไม่ได้รับการแก้ไขแบบทันทีหรือบางครั้งมีความล่าช้า”

(นายอิม ไกรพันธุ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 ตำบลชานนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2559)

“ประชาชนมีการนำเสนอความต้องการเป็นแผนพัฒนาชุมชน แต่ขาดการสานต่อจากผู้ส่วนเกี่ยวข้อง การดำเนินการบางโครงการขาดความโปร่งใส มีการทุจริตจากผู้ดำเนินการโครงการ

(นางสาวทัศนีย์ พรหมชัย ประชาชนหมู่ 7 ตำบลชานนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2559)

“ขาดการติดตาม ขาดการผลักดัน ประชาชนมีการนำเสนอความต้องการเป็นแผนพัฒนาชุมชน แต่ขาดการสานต่อจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การดำเนินการบางโครงการขาดความโปร่งใสมีการทุจริต จากผู้ดำเนินโครงการ”

(นางพรทิพย์ พึ่งเป้า ประชาชนหมู่ 6 ตำบลชายนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2559)

นอกจากนี้ ยังมีความเห็น จากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบลชายนา) และสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชายนา เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมการเสนอแนะแก้ไขปัญหา ในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน ซึ่งกล่าวไว้ดังนี้ว่า

“ในการจัดประชุมแต่ละครั้ง ผู้เข้าร่วมประชุมจะน้อย เนื่องจากติดภาระหน้าที่จากการประกอบอาชีพ และส่วนมากคนในวัยทำงาน จะทำงานนอกพื้นที่ ทำให้เราขาดคนทำงานในพื้นที่ด้วยเช่นกัน”

(นายสุเมธ ศรีอัครินทร์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลชายนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2559)

“ปัญหาเกิดจากสภาวะผู้นำ ผู้มีอำนาจไม่มีความจริงจังในการให้ความร่วมมือนำเสนอแผนพัฒนาชุมชน ไม่ฟังความต้องการของประชาชน ประกอบกับประชาชนเอง ก็ขาดการมีส่วนร่วม และขาดความเข้าใจในวิธีการนำเสนอแผนของชุมชน ทำให้ไม่ได้รับการพิจารณาแผน”

(นายเสวก พยุงแก้ว สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชายนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2559)

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมการเสนอแนะแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน ของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล และสภาองค์กรชุมชนตำบลชายนา อำเภอสนา พบว่ามีสิ่งที่เหมือนกัน คือ ในการจัดทำแผนพัฒนาพัฒนาชุมชนนำเสนอไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ แต่กลับพบว่ายังไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนได้ทันทั่วถึง หรือบางครั้งมีความล่าช้าไม่เป็นไปตามความต้องการของชุมชน และสิ่งที่เหมือนกันคือ ในการประชุมเพื่อจัดทำแผนพัฒนาชุมชนจะมีประชาชนให้ความสนใจเข้าร่วมประชุมน้อย เนื่องจากส่วนมากติดภาระหน้าที่การทำงาน

2.4 ปัญหาด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน

สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับปัญหาด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน กล่าวคือ ประชาชนส่วนใหญ่ในวัยแรงงาน ต่างทำงานนอกพื้นที่ และในการจัดเวทีปรึกษาหารือ กันของประชาชน จะมีผู้เข้าร่วมเวทีปรึกษาหารือน้อยเกินไป จึงขาดผู้นำเสนอความต้องการที่แท้จริง

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในชุมชนตำบลบ้านกุ่ม พบว่าประชาชนสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล เลขาฯ และสมาชิกสภา ได้ให้

ความเห็นเกี่ยวกับปัญหาด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน ในตำบลบ้านกุ่มไว้ดังนี้ว่า

“ที่ผ่านมาสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม จัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน ก่อนส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ แต่กลับพบว่าได้รับความร่วมมือจากประชาชนน้อยเกินไป”

(นายพงศ์พานิช นุพันธ์ ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เห็นประโยชน์จากการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนภาครัฐ มุ่งเน้นการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน แต่สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม ต้องการส่งเสริมอาชีพ ในชุมชนเทศบาลตำบลบางบาล ไม่มีการตอบสนองแผนของชุมชนที่นำเสนอไปบางครั้งมีการตั้งงบประมาณด้านการเกษตรไว้ แต่ภายหลังมีการแปรงบประมาณไปทำอย่างอื่นกรอบแผนงาน ตามที่เทศบาลกำหนด ไม่ตรงตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่”

(นายณรงค์ บัวจจร เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2559)

“เมื่อมีการประชุมเพื่อให้นำเสนอแผนพัฒนาชุมชน ส่วนใหญ่จะไม่มีผู้แสดงความ คิดเห็นใด ๆ”

(นายอภิชาติ คำสด สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่มวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“ผมมองว่าปัญหาอยู่ที่ ไม่มีเจ้าภาพริเริ่มในการจัดเวที ประกอบกับเวลาไม่ เอื้ออำนวย ประชาชนติดภารกิจอื่น ๆ ทำให้นักประชุมได้ยาก”

(อาจารย์ ยิ้มศักดิ์ วัชรบรรพต สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2559)

นอกจากความเห็นของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่มแล้ว ยังมีความเห็น จากนายชาติชาย แสงจักร กำนันตำบลบ้านกุ่ม ในเรื่องดังกล่าวไว้ดังนี้ว่า

“ประชาชนในวัยทำงานส่วนมากไม่อยู่ในพื้นที่ จึงจำเป็นต้องใช้เวลาในช่วงเย็นหลัง เลิกงานมาจัดเวทีพบปะปรึกษาหารือ”

(นายชาติชาย แสงจักร กำนันตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2559)

สภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอเสนา กับปัญหาอุปสรรคด้านการจัดให้มีเวที ปรึกษาหารือกันของประชาชน กล่าวคือในการจัดเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชนมักจะไม่ค่อย ประสบความสำเร็จ ประชาชนไม่ให้ความสนใจ นักปกครองท้องถิ่น ไม่เห็นความสำคัญ แต่ในส่วน ชุมชนมุสลิม กลับไม่พบปัญหาด้านนี้ เนื่องจากมีการจัดประชุมที่มัสยิด ซึ่งมีในพื้นที่ 3 แห่งด้วยกัน

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในพื้นที่ตำบลชานา อำเภอสมนา เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน โดยประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสมนา รองประธานสภา และนักปกครองท้องถิ่น (ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6) ได้ให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าวไว้ ดังนี้ว่า

“ในการจัดเวทีปรึกษาหารือ ไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากประชาชนไม่ให้ความสนใจ ประกอบกับนักปกครองท้องถิ่น (กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน) ไม่เห็นความสำคัญของการจัดเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน”

(นางสาววิชญาพัส การมิตรี ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“ประชาชนส่วนใหญ่ขาดการมีส่วนร่วมในเวทีปรึกษาหารือ และไม่เข้าร่วมกิจกรรม”

(นายปรานวัส พึ่งเป่า รองประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2559)

“ไม่ค่อยพบว่ามีปัญหา เนื่องจากมีสถานที่ศูนย์รวมในการนัดหมาย คือที่ มัสยิดในพื้นที่ ซึ่งมี 3 แห่ง ได้แก่ (1) มัสยิดฮาซานียะห์ (ดั้งเดิม ประมาณ 50 ปี) (2) มัสยิดกอศิรียะห์ (ประมาณ 37 ปี) และ (3) มัสยิดนูรุลวาน (ประมาณ 22 ปี) เดิมเป็นโรงเรียนปอเนาะ แต่เปลี่ยนมาเป็นมัสยิดในภายหลัง”

(นายฮิม ไกรพันธ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 ตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2559)

นอกจากความเห็นของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชานาแล้ว ยังมีความเห็นจากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ คือ นายสุเมธ ศรีอัครินทร์ นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลชานา ได้ให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าวไว้ดังนี้ว่า

“ในการจัดเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน พบว่า ประชาชนในพื้นที่ขาดการมีส่วนร่วมในการเสนอแผน และการร่วมกิจกรรมของชุมชนยังมีน้อย”

(นายสุเมธ ศรีอัครินทร์ นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2559)

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน ของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม และสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา พบว่ามีสิ่งเหมือนกัน คือ ในด้านการมีส่วนร่วม และความร่วมมือจากชุมชนมีน้อยเกินไป และประชาชนในวัยทำงานส่วนใหญ่ทำงานนอกพื้นที่ จึงไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน แต่สิ่งที่แตกต่างกันของสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา คือ ชุมชนมุสลิม ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ หมู่ 6 ได้รับความร่วมมือใน

การจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชนเป็นปกติ เนื่องจากมีมัสยิดซึ่งนับได้ว่าเป็นศูนย์กลางของชุมชนตำบลชานาแห่งหนึ่งซึ่งมีความสำคัญมาก

2.5 ด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับปัญหาด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน พบว่า ขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชนในพื้นที่ ซึ่งไม่เข้าใจและไม่เห็นความสำคัญของการมีสภาองค์กรชุมชนตำบล ประกอบกับสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่มบางส่วนขาดวินัยในการใช้หนี้ที่กู้ยืมมาจากกองทุน และยังมีความเห็นว่ารัฐต้องสนับสนุนงบประมาณ

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ตำบลบ้านกุ่ม เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน พบว่า ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล รองประธานสภา เลขาฯ และสมาชิกสภา ได้ให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าวไว้ ดังนี้ว่า

“สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณ ประกอบกับเงินกองทุนสำหรับสมาชิกกู้ยืมไปทำกิจกรรม สมาชิกบางคนขาดวินัยในการส่งใช้คืน และไม่ส่งคืนภายในเวลาที่กำหนดไว้”

(นายพงศ์พานิช ดนุพันธ์ ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“ปัญหาอุปสรรคสำคัญที่มองเห็นมาตลอด คือการที่สมาชิกชุมชนในตำบลขาดความร่วมมือในกิจกรรมของสภาองค์กรชุมชนตำบล”

(นางนิรมล คำสาด รองประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“ปัญหาคือ ขาดงบประมาณสนับสนุน การพัฒนาจึงไม่ยั่งยืน ไม่มีการกำหนดแผนการพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น การส่งเสริมอาชีพในพื้นที่ กฎหมายที่กำหนดมาแล้วแต่ เอื้อประโยชน์กับภาครัฐ มากกว่าประชาชน”

(นายณรงค์ บัวจกร เลขาฯ สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2559)

นอกจากนี้ สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล และประชาชนในพื้นที่หมู่ 6 ยังได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวไว้ ดังนี้ว่า

“ปัญหาของชุมชนตำบลบ้านกุ่มด้านนี้ คือ ขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชนในพื้นที่ ประชาชนไม่เข้าใจ และไม่เห็นความสำคัญของการมีสภาองค์กรชุมชนตำบล”

(อาจารย์ ยิ้มศักดิ์ วัชรบรรพต สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2559)

“มีทุนให้แต่ละกลุ่มอาชีพผู้ยิ้มไปลงทุนประกอบอาชีพ และสนับสนุนกิจกรรมของแต่ละกลุ่มเพื่อให้เข้มแข็ง สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชนต่อเนื่อง เชื่อมโยงต่อไปได้”

(นายเจริญ สุขสุลาภ ประชาชน หมู่ 6 ตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2559)

ความเห็นจากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ นายชูเกียรติ บุญมี นายกเทศมนตรีตำบลบางบาล ได้กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคด้านการส่งเสริมสนับสนุนในองค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนไว้ดังนี้ว่า

“ประเด็นนี้ มีความคิดเห็นว่า สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม เข้าใจบทบาทตนเอง คลาดเคลื่อน และมุ่งเน้นในการหางบประมาณมาจัดกิจกรรม โดยมิได้เป็นความคิดของประชาชน ในชุมชนอย่างแท้จริง ผู้นำสภาองค์กรชุมชนตำบล ไม่เข้มแข็ง ขาดการยอมรับจากประชาชนในชุมชนอย่างแท้จริง”

(นายชูเกียรติ บุญมี นายกเทศมนตรีตำบลบางบาล สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2559)

สภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอเสนา กับปัญหาด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้ องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน พบว่า ชุมชนยังขาดความ เข้าใจบทบาทของของสภาองค์กรชุมชน และสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา ขาดการสื่อสารทำ ความเข้าใจกับประชาชน รวมทั้งนักปกครองท้องถิ่น ผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่น ขาดการ ประสานสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ส่งผลให้การจัดกิจกรรมไม่สะดวก และราบรื่น

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ตำบลชานา เกี่ยวกับ ปัญหาและอุปสรรคด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและ พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยที่ นางสาวมลนิชา การพงษ์ศรี เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบล ชานา อำเภอเสนา และสมาชิกสภา ได้กล่าวไว้ ดังนี้ว่า

“มีปัญหาจาก การขาดความเข้าใจของชาวบ้านในชุมชนและสภาองค์กรชุมชนตำบล ชานา ขาดการสื่อสารทำความเข้าใจกับประชาชน”

(นางสาวมลนิชา การพงษ์ศรี เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2559)

“สภาองค์กรชุมชนตำบลชานา ขาดการสานต่อกิจกรรมของชุมชนให้ยั่งยืน”

(นางสาวจันทิมา ไกรชิต สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชายนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

นอกจากนี้ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ นายสุเมธ ศรีอัคชรินทร์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลชายนา และนักปกครองท้องถิ่น นายมณฑล กันศิริ กำนันตำบลชายนาได้ให้ความเห็นในกรณีดังกล่าวไว้ดังนี้ว่า

“ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชายนา มีบทบาทน้อย ไม่มีการขับเคลื่อนกิจกรรมของสภาให้ชัดเจน ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบกับ ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชายนา กับ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 และกำนันตำบลชายนา ไม่ลงรอยกัน จึงขาดการประสานสัมพันธ์ในการทำกิจกรรมร่วมกัน”

(นายสุเมธ ศรีอัคชรินทร์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลชายนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2559)

“สภาองค์กรชุมชนตำบลชายนา ขาดการประชาสัมพันธ์และแจ้งข่าวสารกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน”

(นายมณฑล กันศิริ กำนันตำบลชายนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้สภาองค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม และสภาองค์กรชุมชนตำบลชายนา พบว่า มีสิ่งที่เหมือนกัน คือ สภาองค์กรชุมชนตำบลทั้ง 2 แห่ง ต่างรอรับงบประมาณจากภาครัฐมาสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม รวมทั้งยัง ขาดความร่วมมือของประชาชนในชุมชน และในส่วนที่แตกต่าง คือ สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่มมีการกันงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรลงพื้นที่ส่วนหนึ่ง จัดตั้งเป็นกองทุน หมุนเวียนสำหรับให้สมาชิกได้กู้ยืมไปทำกิจกรรมโครงการ หรือเป็นทุนในการประกอบอาชีพ โดยมีกำหนดส่งใช้คืนเป็นระยะเวลาสูงสุดถึง 4 ปี

ตารางที่ 4.2 การเปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมกิจกรรมของชุมชนในท้องถิ่นของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชายนา อำเภอเสนา

หัวข้อ	ประเด็นการเปรียบเทียบ	เหมือน/ แตกต่าง	สภาองค์กรชุมชน ตำบลบ้านกุ่ม	สภาองค์กรชุมชน ตำบลชายนา
2	ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมกิจกรรมของชุมชนท้องถิ่น			

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

หัวข้อ	ประเด็นการเปรียบเทียบ	เหมือน/ แตกต่าง	สภาองค์กรชุมชน ตำบลบ้านกุ่ม	สภาองค์กรชุมชน ตำบลชานา
2.1	ด้านการส่งเสริม สนับสนุนการอนุรักษ์ ฟื้นฟูจารีตประเพณี และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น	เหมือน	-การคัดเลือกคนไป ทำงาน ไม่ตรงกับ กิจกรรม -ชุมชนขาดความเข้าใจ และขาดการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมของสภา องค์กรชุมชน -ขาดผู้นำในการทำ กิจกรรม -งานงบประมาณ -วิถีของชุมชนมีความ เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม -ขาดแหล่งจำหน่าย สินค้า	-คนที่ได้รับคัดเลือกไม่ ทำกิจกรรมของชุมชน -ชุมชนขาดความเข้าใจ และขาดความร่วมมือ ในกิจกรรมของสภา องค์กรชุมชน -ขาดงบประมาณ สนับสนุนในการจัด กิจกรรมของสภา องค์กรชุมชน -วิถีชุมชนเปลี่ยนแปลง -ขาดตลาดรองรับสินค้า
2.2	ด้านการบำรุงรักษาและ ใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ธรรมชาติชุมชนอย่างยั่งยืน	แตกต่าง	-มีปัญหาจากภัย ธรรมชาติที่นอกเหนือ การควบคุมคือน้ำท่วม ซึ่งต้องมีการฟื้นฟูหลัง น้ำลดทุกครั้งอย่าง ต่อเนื่อง -บำรุงรักษาเป็นประจำ ทุกปี -ขาดการจัดการปัญหา อย่างเป็นระบบเพื่อให้ เกิดความยั่งยืน -ปัญหาทุนขนาดใหญ่	-สมาชิกชุมชนไม่เห็น ความสำคัญในการ บำรุงรักษาทรัพยากร ธรรมชาติในพื้นที่ ซึ่งคือ คลองसान -ทรัพยากร ธรรมชาติ ในพื้นที่ขาดการดูแล บำรุงรักษา ต้องพึ่งพา ภาครัฐในการดูแล บำรุงรักษาทรัพยากร ธรรมชาติ

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

หัวข้อ	ประเด็นการเปรียบเทียบ	เหมือน/ แตกต่าง	สภาองค์กรชุมชน ตำบลบ้านกุ่ม	สภาองค์กรชุมชน ตำบลชานา
			เข้ามาในพื้นที่ แต่ประชาชน ไม่ได้รับรู้ข้อมูล ข่าวสาร -ขาดแรงจูงใจให้ชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรม ของชุมชน	
2.3	ด้านการมีส่วนร่วม เสนอแนะแก้ไขปัญหาใน การจัดทำแผนพัฒนา ชุมชน	แตกต่าง	-ขาดองค์ความรู้เชิง วิชาการในการจัดทำ แผนพัฒนา -หน่วยงานภาครัฐขาด การนำแผนพัฒนาไป สานต่อ -ชุมชนมุ่งเน้นแก้ไข ปัญหาทางด้าน เศรษฐกิจชุมชนใน ขณะที่ภาครัฐเน้นการ พัฒนาโครงสร้าง พื้นฐาน	-ขาดบุคลากรเข้ามามี ส่วนร่วมในการจัดทำ แผนพัฒนาชุมชน -ขาดการติดตามผลการ ปฏิบัติตามแผน -มีความสงสัยในประเด็น การทุจริตของโครงการ ในชุมชน -ผู้นำไม่มีความจริงใจ ในการนำเสนอแผน ของชุมชน
2.4	ด้านการจัดให้มีเวที ปรึกษาหารือกันของ ประชาชน	แตกต่าง	-ความร่วมมือจาก ประชาชนในพื้นที่มี น้อย เนื่องจากเวลาไม่ เอื้ออำนวย -ขาดผู้แสดงความ คิดเห็นในเวทีจัดทำ	-หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในพื้นที่ไม่เห็น ความสำคัญ ของการจัด เวทีปรึกษาหารือ

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

หัวข้อ	ประเด็นการเปรียบเทียบ	เหมือน/ แตกต่าง	สภาองค์กรชุมชน ตำบลบ้านกุ่ม	สภาองค์กรชุมชน ตำบลชานา
			-องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นไม่บรรจุแผนที่ ประชาชนมีมติ	กันของประชาชน -ประชาชนไม่นำเสนอ เสนอความคิดเห็นใน เวที
	2.5 ด้านการส่งเสริม สนับสนุนให้องค์กรชุมชน ในตำบลเกิดความเข้มแข็ง และพึ่งพาตนเองได้อย่าง ยั่งยืน	เหมือน	-ขาดงบประมาณ สนับสนุน กิจกรรม -สมาชิกสภาขาดความ เข้าใจในบทบาทหน้าที่ -สมาชิกชุมชนบางคน ขาดวินัยในการใช้คืน เงินกองทุน	-ต้องการให้ภาครัฐ สนับสนุนงบประมาณ -สมาชิกสภาขาดความ เข้าใจในบทบาทหน้าที่ -ขาดการสื่อสารทำ ความเข้าใจระหว่างสภา กับสมาชิก

3. ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการส่งเสริมกิจกรรมของชุมชนใน ท้องถิ่น

3.1 ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล มีข้อเสนอแนะการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคด้านการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ฟื้นฟู จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ในด้านบุคลากรที่เข้ามาเป็นสมาชิกสภา บางส่วนไม่มีศักยภาพพอที่จะทำกิจกรรมร่วมกับสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม และเห็นว่าภาครัฐ (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) ควรจะลงมาช่วยในการขับเคลื่อนจัดกิจกรรม ของสภาในฐานะพี่เลี้ยง เช่น การส่งเสริมการผลิต ผลิตภัณฑ์ในชุมชน และการจัดหาช่องทาง หรือตลาดรองรับเพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ตำบลบ้านกุ่ม เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการส่งเสริมกิจกรรมของชุมชนในท้องถิ่น ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งนายพงศ์พานิช

ตุนพันธ์ ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล รองประธานสภา และเลขานุการ ได้ให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าวไว้ ดังนี้ว่า

“ควรใช้เวทีสภาขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และควรแก้ไขปัญหาด้านบุคลากร โดยปรับเปลี่ยนคนที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นตัวแทนกลุ่ม แต่ไม่ทำงานตามหน้าที่ ให้พ้นจากตำแหน่ง และในด้านการผลิต ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของชุมชน ต้องการให้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดหาตลาดรองรับผลผลิตของกลุ่ม รวมทั้งมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้ชนรุ่นหลัง”

(นายพงศ์พานิช ตุนพันธ์ ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“ต้องการให้รัฐบาลได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยให้ถือว่าเป็นวาระแห่งชาติ”

(นางนิรมล คำสวด รองประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“ต้องการให้ภาคราชการเข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย ควรมีการประชาสัมพันธ์ การจัดงานให้กว้างขวาง และต้องรณรงค์ขอความร่วมมือประชาชน ร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่น ร่วมกันจัดงานประเพณี”

(นายณรงค์ บัวขจร เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2559)

และจากการที่ได้สัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่ชุมชนตำบลบ้านกุ่ม จำนวน 2 ท่าน ซึ่งได้ให้ความเห็นในประเด็นดังกล่าวไว้ดังนี้ ว่า

“ควรจัดให้มีการจัดการเรียนรู้ร่วมกันภายในครอบครัว โดยมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้ใหญ่ และกลุ่มเด็ก เพื่อให้มีส่วนร่วม เนื่องจากครอบครัวเป็นชุมชน สังคม เด็กจะไม่ถูกทอดทิ้ง ให้อยู่ลำพัง เมื่อผู้ใหญ่มาร่วมกิจกรรมกับชุมชน”

(นายเจริญ สุขสุลาภ ประชาชนหมู่ 6 ตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2559)

“ข้อเสนอแนะในด้านนี้ ผมมองว่า การส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชน ยังขาดการจัดการด้านตลาดอย่างเป็นระบบ และต้องมีการโน้มน้าวให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของสภาองค์กรให้ได้ และสิ่งที่สำคัญ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีส่วนร่วมสนับสนุนมีข้อเสนอแนะแนวทางปฏิบัติได้จริง และยั่งยืนให้กับสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่มด้วย”

(นายธงชัย อวนกลิ่น ประชาชนหมู่ 6 ตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2559)

นอกจากนี้ สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล อีกท่านหนึ่งซึ่งมีบทบาทสำคัญในการฟื้นฟูบุคคลในตำนาน ในฐานะประธานชมรม “คนสยามลูกหลานนายขนมต้ม” ได้ให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าวไว้ดังนี้ว่า

“ตัวประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม ขาดการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ขาดความเป็นผู้นำองค์กร และโดยปกติไม่อยู่ในพื้นที่ภาครัฐให้ความสำคัญกับสภาองค์กรชุมชนไม่มากพอ ควรจะต้องมีการส่งเสริมอย่างจริงจัง และต้องให้ความสำคัญกับบุคลากรในท้องถิ่นมากขึ้นการที่ชมรม “คนสยามลูกหลานนายขนมต้ม” เข้มแข็งได้ เนื่องจากมีบุคลากรที่มีความเป็นผู้นำอย่างแท้จริง และได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง” (อาจารย์ยัมศักดิ์ วัชรบรรพต สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2559)

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ นายชูเกียรติ บุญมี นายกเทศมนตรีตำบลบางบาล ได้ให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าวไว้ดังนี้ว่า

“ผมมองว่าสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม ยังขาดความพร้อมในการทำกิจกรรมด้านนี้ และจำเป็นต้องค้นหาความพร้อมของประชาชนในชุมชนก่อน คัดเลือกกิจกรรมสำคัญ ๆ มาดำเนินการให้ชัดเจน สัก 2 - 3 เรื่อง และต้องค้นหาความร่วมมือจากชุมชน เพื่อคัดเรื่องราวจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในเรื่องที่โดดเด่นมาดำเนินการให้เป็นที่ประจักษ์”

(นายชูเกียรติ บุญมี นายกเทศมนตรีตำบลบางบาล สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2559)

สภาองค์กรชุมชนตำบลลาายนา อำเภอสนา มีข้อเสนอแนะการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคด้านการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นพบว่าผู้บริหารท้องถิ่น และนักปกครองท้องถิ่นมองว่าปัญหาส่วนมากเกิดจากการที่ประชาชนไม่สามารถดึงชุมชนให้มีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ กับสภาองค์กรชุมชนได้ และยังเห็นว่าประชาชนต้องแสดงบทบาทให้มากกว่านี้ อีกทั้ง ยังต้องการให้ภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนในด้านวิชาการ และด้านการตลาด เพื่อส่งเสริมกิจกรรมของสภาองค์กรชุมชนตำบลลาายนาให้มากกว่าเดิม

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ตำบลลาายนา เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการส่งเสริมกิจกรรมของชุมชนในท้องถิ่น ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งรองประธานสภาเลขานุการ และสมาชิกสภา ได้ให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าวไว้ ดังนี้ว่า

“ความเห็นของผม คือ ต้องการให้ภาครัฐ หรือภาคเอกชน มีส่วนสนับสนุนทุนอุปกรณ์ และองค์ความรู้ ในการผลิต ผลิตภัณฑ์ของชุมชน รวมทั้งช่องทางการจัดจำหน่าย ที่ยั่งยืน”

(นายปราณวัต พึ่งเป้า รองประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2559)

“เห็นควรส่งเสริมกิจกรรมทึเกสุดู ไว้ในชั่วโมงการเรียน และให้เด็กฝึกซ้อมในเวลาเรียน หรือมีการตั้งเป็นชมรมในโรงเรียน เพื่อให้มีการจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ”

(นางสาวมลนิชา การพงษ์ศรี เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2559)

“ต้องการให้มีการฟื้นฟู ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ทึเกสุดู กิจกรรมของสุเหระ (มัดยิด) และมีการคัดเลือกบุคลากรไปฝึกอบรมความรู้ และนำมาถ่ายทอดให้กับประชาชนในชุมชน”

(นางสาวจันทิมา ไกรจิต สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

ในขณะที่นักปกครองท้องถิ่น คือ นายมลทล กันศิริ กำนันตำบลชานา ได้ให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าวไว้ โดยมุ่งประเด็นปัญหาไปที่ตัวประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอเสนา ดังนี้ว่า

“ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา ต้องเข้ากับผู้นำได้ทุกหมู่ ทุกชุมชน เพื่อให้การประสานงานระหว่างกันจะได้ดีขึ้น จากปัญหาในปัจจุบัน พบว่า ประธาน ไม่สามารถดึงชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมกับสภาได้”

(นายมลทล กันศิริ กำนันตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

นอกจากนี้ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ คือ นายสุเมธ ศรีอัครินทร์ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลชานา ได้ให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าวไว้ ดังนี้ว่า

“ต้องการให้สภาองค์กรชุมชนชานา มีการขับเคลื่อนกิจกรรมให้มากขึ้นกว่าเดิม และสามารถขอให้องค์การบริหารส่วนตำบลชานาร่วมสนับสนุนกิจกรรมได้”

(นายสุเมธ ศรีอัครินทร์ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2559)

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคด้านการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม และสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา พบว่ามีความเห็นที่เหมือนกัน กล่าวคือ สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม ต้องการให้ตัวผู้นำมีความเข้มแข็ง และมีความชัดเจนในการเลือกกิจกรรมที่ต้องการส่งเสริมให้ดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งต้องการให้ภาคส่วนอื่น ได้แก่ ภาครัฐ และเอกชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ยั่งยืนต่อไป ในขณะที่สภาองค์กรชุมชนตำบลชานา ต้องการให้

ประธานมีความเข้มแข็ง สามารถเป็นผู้นำชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน รวมทั้งต้องการให้ภาครัฐ และเอกชน มีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนด้วย ในขณะที่ท้องที่ปกครองส่วนท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนตำบลชานนา มีความพร้อมในการสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนาอยู่แล้ว

3.2 ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคด้านการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติชุมชนอย่างยั่งยืน

สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล มีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคด้านการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่า สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่มอำเภอบางบาล มีความต้องการให้ภาครัฐ หรือภาคส่วนอื่น เข้ามามีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา การพัฒนา และปกป้องทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ เนื่องจากพลังชุมชนยังเข้มแข็งไม่มากพอ

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ชุมชนตำบลบ้านกุ่ม เกี่ยวกับความเห็นในข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคด้านการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่า ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล รองประธานสภา และนักปกครองท้องที่ (กำนันตำบลบ้านกุ่ม) ได้ให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าวไว้ ดังนี้

“จากการทำงานในพื้นที่มาหลายปี ทำให้ผมพบว่า ชุมชนตำบลบ้านกุ่ม ยังขาดการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของส่วนรวม ดังนั้น สิ่งที่ต้องทำคือ การสร้างความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมจากชาวชุมชน จะก่อให้เกิดพลังชุมชนที่เข้มแข็ง”

(นายพงศ์พานิช ตุ่นพันธ์ ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“ต้องการให้มีองค์กรภาครัฐ เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล ป้องกัน และตรวจสอบการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน และควรมีการพัฒนาแหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์ในพื้นที่อย่างจริงจัง”

(นางนิรมล คำสคร รองประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“ต้องการให้มีองค์กรภาครัฐ เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล ป้องกัน และตรวจสอบการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน”

(นายชาติชาย แสงจักร กำนันตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2559)

ในขณะที่สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล อีกท่านหนึ่ง ซึ่งมีบทบาทสำคัญในพื้นที่ และปัจจุบันเป็นประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลบ้านกุ่ม ได้ให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าวไว้ และสอดคล้องกับความเห็นของเลขานุการ และประชาชนตำบลบ้านกุ่ม ไว้ด้วยเช่นกัน ดังนี้ว่า

“ประชาชนในพื้นที่ต้องเห็นความสำคัญ และมีส่วนร่วมในการดูแล บำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน อย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอด้วย”

(นายอภิชาติ คำสด สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“ควรมีการรณรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน และช่วยกันดูแล บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนอย่างยั่งยืนทั้งนี้ภาคเอกชนต้องมีส่วนร่วมด้วย และสภาองค์กรชุมชนตำบล ควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอนุมัติให้มีโครงการในพื้นที่ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อชุมชนในอนาคตในระยะยาว รวมทั้ง ควรมีการชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ และผลกระทบต่อชุมชน และผลตอบแทนกลับคืนสู่ชุมชนเป็นอย่างไร”

(นายณรงค์ บัวขจร เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2559)

“ควรมีการโน้มน้าวชาวบ้าน ให้เห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ และชี้ให้เห็นผลกระทบ หรือผลเสีย ของการไม่ดูแล บำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติชุมชน โดยเริ่มจากกลุ่มเล็กๆ และถ่ายทอดไปถึงผู้ใหญ่ เพื่อให้เกิดจิตสำนึกในภาพรวม”

(นายเจริญ สุขสุลาภ ประชาชนหมู่ 6 ตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2559)

นอกจากนี้ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างอีกท่านหนึ่ง ซึ่งนับว่ามีความสำคัญในพื้นที่ ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ นายชูเกียรติ บุญมี นายกเทศมนตรีตำบลบางบาล ได้ให้ความเห็นในประเด็นคำถามดังกล่าวไว้ดังนี้ว่า

“ปัญหาเรื่องทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน หลาย ๆ เรื่อง จำเป็นต้องใช้นักวิชาการจากแต่ละกระทรวง ที่รับผิดชอบแต่ละด้านมาวิเคราะห์ วิจัยเชิงวิชาการเพื่อให้คลายข้อสงสัยของชุมชน อย่างเช่น กรณีการขุดเจาะบ่อทรายที่ลึกลงถึงชั้นน้ำใต้ดิน ประชาชนเองก็สงสัยจะว่าน้ำที่อยู่ชั้นใต้ดินปลอดภัยไหม มีแร่ธาตุอะไรที่เป็นอันตรายเจือปนขึ้นมาหรือไม่”

(นายชูเกียรติ บุญมี นายกเทศมนตรีตำบลบางบาล สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2559)

สภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา มีข้อเสนอแนะด้านการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่าต้องการหาผู้รับผิดชอบ หรือเจ้าภาพในการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ซึ่งหมายถึง คลองसान

หรือที่ประชาชนในพื้นที่เรียกว่า คลองขุดถือเป็นแหล่งน้ำสำคัญแห่งหนึ่งในพื้นที่ เนื่องจากไหลผ่านตำบลชานนาหลายหมู่บ้าน และต่างก็ใช้ประโยชน์ร่วมกัน แต่ชุมชนกลับมีความเห็นว่าภาครัฐควรมีงบประมาณสนับสนุนในการฟื้นฟู บำรุงรักษา และควรต้องมีบุคลากรร่วมดำเนินการในการดูแล บำรุงรักษาด้วย

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ตำบลชานนาเกี่ยวกับความเห็นข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคด้านการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งรองประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอเสนา สมาชิกสภาและประชาชนตำบลชานนาได้ให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าวไว้ ดังนี้

“ควรมีการหาแนวร่วม จิตอาสา เพื่อทำประโยชน์ให้กับชุมชนมากขึ้นควรมีหน่วยงาน ส่งเสริมกิจกรรม ด้านการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชน”

(นายปรานวัต พึ่งเป้า รองประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2559)

“การดูแล บำรุงรักษาคลองสาน ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐมีส่วนร่วม และเป็นผู้ดำเนินการดูแล บำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติชุมชน”

(นางสาวจันทิมา ไกรจิต สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“ต้องการให้พัฒนาคลองสาน ด้วยการทำฝายน้ำล้น หรือมีเขื่อนกั้นน้ำ เพื่อท่อน้ำจากต้นทางไปปลายทางให้ได้ใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม”

(นายเสวก พวงแก้ว สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2559)

“ต้องการให้ภาครัฐ มีผู้รับผิดชอบได้จริง มีงบประมาณ มีกำลังคนมาดำเนินการ”

(นางสาวทัศนีย์ พรหมชัย ประชาชนหมู่ 7 ตำบลชานนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2559)

นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคด้านการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติชุมชนอย่างยั่งยืน จากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ นายสุเมธ ศรีอัครินทร์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลชานนา ซึ่งได้ให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าวไว้ ดังนี้ว่า

“ต้องการให้มีความร่วมมือกันระหว่างงานภาครัฐ และประชาชนในชุมชน เพื่อให้การพัฒนา บำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนเป็นไปอย่างยั่งยืน และสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน”

(นายสุเมธ ศรีอัศวินทร์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลชานนา สัมภาษณ์วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2559)

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคด้านการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติชุมชนอย่างยั่งยืน ของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล และสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา พบว่ามีความเห็นที่เหมือนกัน กล่าวคือ สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่มอำเภอบางบาล ต้องการความร่วมมือจากประชาชนในชุมชน และต้องการให้ภาครัฐมีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณ เพื่อการดูแลบำรุงรักษา ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนเพื่อการใช้ประโยชน์เกิดความยั่งยืน เช่นเดียวกับ สภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา ซึ่งมีความต้องการให้พัฒนาคลองสาน (คลองขุด) ให้กลับมาใช้ประโยชน์ได้เหมือนเดิม ทั้งนี้ ต้องการให้ประชาชนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญ และมีส่วนร่วมในการดูแล รักษาทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน และภาครัฐควรมีงบประมาณและบุคลากรมาร่วมในการดำเนินการ

3.3 ข้อเสนอแนะด้านการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน

สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล มีข้อเสนอแนะด้านการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน กล่าวคือ สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล ต้องการให้สนับสนุนองค์ความรู้เชิงวิชาการ และหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งหมายถึงเทศบาลตำบลบางบาล ต้องให้ความสำคัญกับแผนพัฒนาชุมชนที่สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่มนำเสนอ โดยนำไปบรรจุเป็นแผนพัฒนาของเทศบาลและจัดสรรงบประมาณ โครงการลงพื้นที่ให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชน

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในพื้นที่ชุมชนตำบลบ้านกุ่ม เกี่ยวกับข้อเสนอแนะด้านการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน พบว่า ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล รองประธานสภา และสมาชิกสภา ได้ให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าวไว้ดังนี้ว่า

“ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมสนับสนุนองค์ความรู้เชิงวิชาการรวมทั้ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาลตำบลบางบาล) ต้องให้ความสำคัญกับแผนพัฒนาชุมชนที่มีการนำเสนอมากขึ้น”

(นายพงศ์พานิช ดนุพันธ์ ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“ต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องให้ความสำคัญกับแผนพัฒนาชุมชน และมีการนำแผนไปปฏิบัติให้มากขึ้น”

(นางนิรมล คำสศ รองประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“ในปัจจุบันมีหลายหน่วยงานที่มี แผนงาน โครงการในพื้นที่มากจนเกินไปทำให้ ผู้รับผิดชอบมีภาระหน้าที่ ที่ซ้ำซ้อนมาก อาจจะทำให้ขาดความรอบคอบ ระมัดระวังในการ ดำเนินการได้”

(อาจารย์ยิ้มศักดิ์ วัชรบรรพต สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2559)

นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอแนะด้านการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาในการจัดทำ แผนพัฒนาชุมชน จากเลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล และสมาชิกสภา องค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม ซึ่งได้ให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าวไว้ ดังนี้ว่า

“ในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลบางบาล ควรเปิดโอกาสให้สภา องค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม เข้าร่วมฟังการแถลงนโยบาย หรือชี้แจงงบประมาณด้วยและในการ อนุมัติให้เอกชนทำโครงการในชุมชน ควรให้ภาคประชาชนได้มีการตรวจสอบได้”

(นายณรงค์ บัวจจร เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2559)

“เมื่อมีการนำเสนอแผนพัฒนาชุมชนไปยังเทศบาลตำบลบางบาล ต้องการให้ เทศบาลนำไปบรรจุในแผนพัฒนา 4 ปีของเทศบาล ด้วย”

(นายอภิชาติ คำสศ สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

สภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอเสนา มีข้อเสนอแนะด้านการมีส่วนร่วมแก้ไข ปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนพบว่าข้อเสนอแนะส่วนใหญ่ เป็นเรื่องการสื่อสารเพื่อให้ ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนะ แก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน และภาครัฐ ต้องสนับสนุนองค์ความรู้เชิงวิชาการให้กับชุมชน อีกทั้งกลุ่มประชากรบางส่วนมองว่า สภาองค์กร ชุมชนตำบลชานนา ยังขาดความชัดเจน และขาดการขับเคลื่อนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในพื้นที่ชุมชนตำบลชานนา เกี่ยวกับข้อเสนอแนะด้านการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน พบว่า ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอเสนา เลขานุการ และสมาชิกสภา ได้ให้ความเห็น ในเรื่องดังกล่าวไว้ ดังนี้ว่า

“เกี่ยวกับปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน พบว่าควรมีการสื่อสารให้ประชาชน ได้รับรู้ บทบาท หน้าที่ และต้องมีพื้นที่ให้ได้พูดคุย ปรึกษาหารือร่วมกัน”

(นางสาววิชญาพัส การมิตรี ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“เห็นควรมีหลายหน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อสม. ตำรวจชุมชน ประชาชนทั่วไป เพื่อให้รับทราบปัญหาที่เกิดภายในชุมชน และสามารถนำไปเสนอองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบลชานา) ได้”

(นางสาวมลินิชา การพงษ์ศรี เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2559)

“ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน มากขึ้นกว่าในปัจจุบัน”

(นายเสวก พยุงแก้ว สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2559)

นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอแนะด้านการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน จากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ (นายกองค์การบริหารส่วนตำบลชานา) ซึ่งได้ให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าวไว้ ดังนี้ว่า

“ต้องการให้สภาองค์กรชุมชนตำบลชานา นำเสนอแผนพัฒนาชุมชนมาให้ชัดเจน ประกอบกับองค์การบริหารส่วนตำบลชานา มีเจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน ที่พร้อมให้การสนับสนุน”

(นายสุเมธ ศรีอัครินทร์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2559)

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อเสนอแนะด้านการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน พบว่ามีความเห็นที่เหมือนกัน กล่าวคือ สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม ต้องการให้ภาครัฐส่งเสริมด้านองค์ความรู้เชิงวิชาการให้กับชุมชน และต้องการความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาลตำบลบางบาล) ในการนำแผนของชุมชนไปบรรจุเป็นแผนของเทศบาล ซึ่งสภาองค์กรชุมชนตำบลชานาเอง ก็มีความคิดเห็นเช่นเดียวกัน คือ ต้องการให้หลายหน่วยงานมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน ได้แก่ นักปกครองท้องถิ่น (กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน) อาสาสมัครสาธารณสุข ตำรวจชุมชน ประชาชนในชุมชน และนำเสนอองค์การบริหารส่วนตำบลชานา นำไปบรรจุในแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อไป

3.4 ข้อเสนอแนะด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน

สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล มีข้อเสนอแนะด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชนกล่าวคือ ต้องการให้สมาชิกแต่ละหมู่บ้าน เทศบาลตำบลบางบาล นักปกครองท้องถิ่น และหน่วยงานอื่นในพื้นที่ ได้เห็นความสำคัญของการเปิดเวทีปรึกษาหารือกัน และให้ความร่วมมือให้มากกว่าเดิม

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ตำบลบ้านกุ่ม เกี่ยวกับข้อเสนอแนะด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน ซึ่งพบว่าประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่มอำเภอบางบาล รองประธานสภา และเลขานุการได้ให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าวไว้ ดังนี้

“การจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชนในบางครั้ง ยังขาดความร่วมมือจากผู้แทนกลุ่ม ชมรม ฉะนั้น หากต้องการให้เวทีปรึกษาหารือกันของประชาชนประสบความสำเร็จ ต้องได้รับความร่วมมือจากผู้แทนกลุ่มแต่ละหมู่บ้านมากขึ้นกว่าเดิม”

(นายพงศ์พานิช ดนุพันธ์ ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“ต้องการให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในเวทีปรึกษาหารือด้วย เช่น เทศบาลตำบลบางบาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องเข้าร่วมเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชนด้วย”

(นางนิรมล คำสศ รองประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“เห็นควรจัดให้มีการประชุมใหญ่ และให้ชาวบ้านในชุมชนได้เข้าร่วมเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชนด้วย เพื่อจะได้ตื่นตัวและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และควรมีการประชาสัมพันธ์หน่วยงาน ผลงาน เพื่อสื่อให้ประชาชนได้รับรู้ด้วย”

(นายณรงค์ บัวขจร เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2559)

นอกจากนี้ สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อีก 2 ท่านได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชนไว้ ดังนี้ว่า

“เห็นควรจัดให้มีการประชุมใหญ่ ประชาชนในพื้นที่อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง และภายหลังจากการจัดเวทีปรึกษาหารือกันแล้ว ยังขาดการติดตามผลจากการประชุม จึงควรมีการติดตามผลจากการประชุมครั้งก่อนด้วย”

(อาจารย์อัมศักดิ์ วัชรบรรพต สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2559)

“คงต้องหาวิธีการใหม่ ๆ ที่จะโน้มน้าวให้ประชาชนสนใจเข้าร่วมเวทีปรึกษาหารือกันมากขึ้นกว่าเดิม”

(นายอภิชาติ คำสศ สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

บุคลากรคนสำคัญในพื้นที่อีกท่านหนึ่ง คือ นายชาติชาย แสงจักร กำนันตำบลบ้านกุ่ม ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชนไว้ดังนี้ว่า

“ต้องการให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมในเวทีปรึกษาหารือด้วย เช่น เทศบาลตำบลบางบาลและผู้ใหญ่บ้าน ต้องเข้าร่วมเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชนด้วย”

(นายชาติชาย แสงจักร กำนันตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2559)

สภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอเสนา มีข้อเสนอแนะด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน พบว่า ช่วงเวลาในการจัดเวทีปรึกษาหารือกันยังไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน กล่าวคือประชาชนในวัยทำงาน ต่างมีเวลาว่างไม่ตรงกัน รวมทั้งโครงการที่เข้ามาในพื้นที่ ส่วนใหญ่เป็นงานเร่งด่วนมีเวลาจำกัด ทำให้การจัดเวทีปรึกษาหารือกันทำได้ค่อนข้างจำกัด จึงควรมีการจัดสรรเวลาในการจัดเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชนให้เหมาะสม

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ตำบลชานนา เกี่ยวกับข้อเสนอแนะด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน ซึ่งพบว่า เลขาธิการสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอเสนา และสมาชิกสภา ได้ให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าวไว้ ดังนี้

“เมื่อมีโครงการเข้ามาในพื้นที่ ต้องการให้มีระยะเวลาในการดำเนินการมากกว่าเดิม เนื่องจาก โครงการส่วนใหญ่ มีเวลาจำกัด ทำให้ขาดการปรึกษาหารือ ของประชาชน”

(นางสาวมลนิชา การพงษ์ศรี เลขาธิการสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2559)

“ควรมีการปรับเวลาจัดเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชนในช่วงเวลาเย็น หลังเลิกงานเพื่อให้คนทำงานได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรม”

(นางสาวจันทิมา ไกรจิต สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ นายสุเมธ ศรีอัครินทร์ นายกองค้ำกรบริหารส่วนตำบลชานนา และผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชนไว้เช่นกัน ว่า

“การจัดเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน องค์กรการบริหารส่วนตำบล พร้อมให้การสนับสนุน ด้านบุคลากร สถานที่ เจ้าหน้าที่ และองค์ความรู้ ซึ่งปัจจุบันมีการให้ความร่วมมือ อย่างไม่เป็นทางการอยู่เสมออยู่แล้ว”

(นายสุเมธ ศรีอัครินทร์ นายกองค้ำกรบริหารส่วนตำบลชานนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2559)

“ส่วนมากเมื่อมีโครงการเข้ามาในพื้นที่ จะต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน ทำให้เวลาปรึกษาหารือกันมีจำกัดขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ เป็นผู้นำในการปรึกษาหารือ และช่วงเวลาว่าง ไม่สัมพันธ์กัน”

(นายอิม ไกรพันธ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 ตำบลชานนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2559)

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อเสนอแนะด้านการมีส่วนร่วมด้านการจัดเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน มีความแตกต่างกัน โดยพบว่า สภากลางชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล ต้องการให้ทุกภาคส่วน ได้แก่ เทศบาลตำบลบางบาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งถือเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน ในขณะที่ สภากลางชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา ต้องการเวลาในการจัดเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน เนื่องจากมีข้อจำกัดในด้านการจัดสรรเวลาว่างให้ลงตัว และโครงการจากภาครัฐที่ลงมาในพื้นที่มีเวลาค่อนข้างจำกัด

3.5 ข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

สภากลางชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล มีข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรชุมชนตำบลเกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน พบว่า กิจกรรมในด้านนี้ ยังไม่ปรากฏชัดเจนเป็นรูปธรรม ควรมีหน่วยงานที่เข้ามาร่วมสนับสนุนสภากลางชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล ให้มีความเข้มแข็งเช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องการให้ประชาชนในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน นำจุดเด่นของชุมชนมาส่งเสริมและพัฒนาสร้างคุณค่าต่อเนื่อง และนำองค์ความรู้จากภาครัฐ หรือองค์กรเอกชน มาร่วมพัฒนาให้เกิดผลสำเร็จอย่างยั่งยืนด้วย

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ตำบลบ้านกุ่ม เกี่ยวกับข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรชุมชนตำบลเกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน พบว่า ประชาชนสภากลางชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล รองประธานสภา และสมาชิกสภาได้ให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าวไว้ดังนี้ ว่า

“หลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เช่น เทศบาลตำบลบางบาล ภาคราชการ อาสาสมัคร เป็นต้น ต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานให้รวดเร็วยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับเหตุการณ์ในพื้นที่ ซึ่งเมื่อเกิดปัญหาในพื้นที่ชุมชน ต้องมีการแก้ไขทันทีไม่ควรปล่อยให้ปัญหามานพลาจนแก้ไขได้ยาก”

(นายพงศ์พานิช ตุนพันธ์ ประธานสภากลางชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“ต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และนักปกครองท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุนในสิ่งที่เป็นประโยชน์กับชุมชนอย่างแท้จริง”

(นางนิรมล คำสาด รองประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“ประชาชนทุกบ้าน อย่างน้อยบ้านละ 1 คน ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยการเข้าร่วมเวทีประชาคม เข้าร่วมเสนอแนะความเห็น และกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน”

(นายอภิชาติ คำสาด สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

นอกจากนี้ สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม และประชาชนตำบลบ้านกุ่ม ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรชุมชนตำบลเกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนไว้ ดังนี้ว่า

“สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สมควรจะต้องมีการจัดกิจกรรมให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และให้สอดคล้องกันการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนด้วย”

(อาจารย์ยัมศักดิ์ วัชรบรรพต สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2559)

“ประชาชนต้องมีส่วนร่วมเสนอแนะให้มากกว่านี้ และสภาองค์กรชุมชนตำบลสมควรจะต้องนำความต้องการ ความคิดของชุมชน มาปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จ และต้องจัดให้มีแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ หรือสินค้าโอท็อปในชุมชน”

(นายธงชัย อวนกลิ่น ประชาชนหมู่ 6 ตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2559)

ในขณะที่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ นายชูเกียรติ บุญมี นายกเทศมนตรีตำบลบางบาล ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้สภาองค์กรชุมชนตำบลเกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนไว้ดังนี้ว่า

“เห็นควรให้มีการค้นหาจุดเด่นของชุมชนให้พบ เช่น อำเภอบางบาลมีทรัพยากรธรรมชาติ คือ มีน้ำ ดิน ทราย เพื่อสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนก่อน และส่งเสริมให้ตรงประเด็นที่โดดเด่น ภาครัฐควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีวิธีการในการบริหารงบประมาณ ด้วยตนเอง ที่ผ่านมารัฐเป็นผู้คิดโครงการและให้ประชาชนทำ แต่ไม่ตรงตามความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง”

(นายชูเกียรติ บุญมี นายกเทศมนตรีตำบลบางบาล สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2559)

สภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอเสนา มีข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้สภาองค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ซึ่งพบว่า สภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอเสนา มีความเข้มแข็งในเรื่องการผลิตอาหารที่ส่งเสริมเป็นสินค้า

โอท็อป คือ ผลิตภัณฑ์ 3 กรอบ ได้แก่ กระจายสารท หมีกรอบ และทองม้วน แต่ยังคงขาดกระบวนการจัดจำหน่ายสินค้าอย่างเป็นระบบ และขาดตลาดรองรับผลิตภัณฑ์

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ตำบลชายนา เกี่ยวกับข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรชุมชนตำบลเกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ซึ่งเลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบลชายนา อำเภอเสนา และสมาชิกสภา ได้ให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าวไว้ ดังนี้

“เห็นควรให้มีการฟื้นฟูกิจกรรมโอท็อป ของชุมชน ให้มีการจัดหาวิทยากรมาสอน มีสถานที่ให้จำหน่ายสินค้าที่ชุมชนผลิตได้”

(นางสาววิชญาพัส การมิตรี ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชายนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“ต้องสร้างให้ชุมชนเห็นความสำคัญของกิจกรรมในชุมชนต้องสร้างกลุ่ม องค์กรในชุมชน ให้มีความน่าเชื่อถือ และนำเข้าร่วมกิจกรรมต้องสร้างให้เกิดวินัยในชุมชน มีการติดตามประเมินผลกิจกรรมของชุมชน”

(นางสาวจันทิมา ไกรชิต สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชายนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

นอกจากนี้ นักปกครองท้องถิ่น (ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6) สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชายนา อำเภอเสนา และประชาชนตำบลชายนา ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรชุมชนตำบลเกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนไว้ ดังนี้ว่า

“ปัจจุบันประชาชนยังขาดการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของชุมชนขาดแรงจูงใจ ขาดผู้นำกลุ่มประชาชนมาเป็นแนวร่วม ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความมีจิตสาธารณะ”

(นายсім ไกรพันธุ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 ตำบลชายนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2559)

“ต้องการให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน”

(นายเสวก พุงแก้ว สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชายนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2559)

“ต้องชี้ให้เห็นความสำคัญ และประโยชน์ของชุมชน”

(นางพรทิพย์ พึ่งเป้า ประชาชนหมู่ 7 ตำบลชายนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2559)

ในขณะที่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ นายสุเมธ ศรีอัครินทร์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลชายนา ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรชุมชนตำบลเกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนไว้ ดังนี้ว่า

“ชุมชนเข้มแข็ง ต้องประกอบด้วย 1) ประชาชนมีส่วนร่วม 2) มีความรักในถิ่นฐานบ้านเกิด 3) มีจิตสาธารณะ 4) มีการปรับทัศนคติ ให้เห็นพ้องกับวิถีชุมชน และ 5) ต้องมีความสามัคคี”

(นายสุเมธ ศรีอัครินทร์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลชานา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2559)

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนพบว่า สภาพองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล และสภาพองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอเสนา มีความต้องการที่เหมือนกัน คือ ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ของสภาพองค์กรชุมชนตำบล และภาครัฐ รวมถึงเอกชนที่มีศักยภาพสูง มาร่วมสนับสนุนกิจกรรมของสภาพองค์กรชุมชนตำบล เนื่องจากสภาพองค์กรชุมชนตำบลทั้ง 2 แห่ง ยังขาดองค์ความรู้ ขาดทักษะในด้านการตลาด เพื่อที่จะส่งเสริมกิจกรรมของชุมชนให้เข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ตารางที่ 4.3 ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคบทบาทของสภาพองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาพองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอเสนา

หัวข้อ	ประเด็นการเปรียบเทียบ	เหมือน/ แตกต่าง	สภาพองค์กรชุมชน ตำบลบ้านกุ่ม	สภาพองค์กรชุมชน ตำบลชานา
3	แนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคบทบาทของสภาพองค์กรชุมชนตำบล			
3.1	ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น	เหมือน	-ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของชุมชนมากขึ้น -ต้องการให้ภาครัฐร่วมสนับสนุนส่งเสริมการผลิตสินค้าของชุมชน	-ต้องการให้ผู้นำมีบทบาทในการดึงชุมชนให้มีส่วนร่วม ร่วมกับกิจกรรมของชุมชน -ภาครัฐต้องสนับสนุนด้านวิชาการและการตลาด

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

หัวข้อ	ประเด็นการเปรียบเทียบ	เหมือน/ แตกต่าง	สภาองค์กรชุมชน ตำบลบ้านกุ่ม	สภาองค์กรชุมชน ตำบลชานา
3.2	ด้านการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติชุมชนอย่างยั่งยืน	เหมือน	-ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสภาองค์กรชุมชน - ภาครัฐต้องมาร่วมดูแล ส่งเสริม พัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน	-ต้องการหาแนวร่วมที่มีจิตสาธารณะหรือจิตอาสาสามารถร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชน -ต้องการให้ภาครัฐเข้ามาเป็นผู้นำในการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติชุมชน
3.3	ด้านการมีส่วนร่วมเสนอแนะแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน	แตกต่าง	-ต้องการองค์ความรู้จากนักวิชาการ ในการเขียนแผนพัฒนาชุมชน -ต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาลตำบล บางบาล) เห็นความสำคัญของแผนพัฒนาชุมชน และต้องการเข้าร่วมฟังการแถลงนโยบาย หรือชี้แจงแผนงบประมาณของเทศบาลตำบล บางบาล ด้วย	-ต้องการให้มีการสื่อสารให้ประชาชนในชุมชน รับรู้ บทบาท หน้าที่ของตน -ต้องการให้เกิดความร่วมมือจากภาคส่วนอื่นในชุมชน

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

หัวข้อ	ประเด็นการเปรียบเทียบ	เหมือน/ แตกต่าง	สภาองค์กรชุมชน ตำบลบ้านกุ่ม	สภาองค์กรชุมชน ตำบลชานนา
3.4	ด้านการจัดให้มีเวที ปรึกษาหารือกันของ ประชาชน	แตกต่าง	ปรึกษาหารือกันของ ประชาชน - ควรมีการติดตามผล จากการประชุมครั้ง ก่อน ๆ ด้วย	-การจัดสรรเวลาใน การปรึกษาหารือกัน ของประชาชนไม่ สามารถทำได้อย่าง เหมาะสม -การพิจารณา โครงการที่ลงมาใน พื้นที่ส่วนมากจะ เร่งรีบ และมีเวลา จำกัด
3.5	ด้านการส่งเสริม สนับสนุนให้องค์กรชุมชน ในตำบลเกิดความเข้มแข็ง และพึ่งพาตนเองได้อย่าง ยั่งยืน	แตกต่าง	-ไม่มีกิจกรรมที่ ปรากฏเป็นรูปธรรม โดดเด่น -ต้องการให้ ประชาชนในชุมชนมี ส่วนร่วมกับกิจกรรม มากขึ้น -ต้องการให้ หน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน มีส่วน ร่วมสนับสนุน กิจกรรมของสภา องค์กรชุมชนตำบล	-ต้องการให้ภาครัฐ สนับสนุนช่องทาง การจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ของชุมชน

3.6 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

นอกจากความเห็นเกี่ยวกับบทบาทตามภารกิจที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ของสภาองค์กรชุมชนตำบล ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาแล้ว ยังมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้จัดเก็บข้อมูลดังกล่าวมานำเสนอ ดังนี้

สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกลุ่ม อำเภอบางบาล พบว่ามีข้อเสนอแนะอื่น ๆ คือ ต้องการให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถสนับสนุนงบประมาณให้กับสภาองค์กรชุมชนตำบลได้ และควรมีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในท้องถิ่นด้วย สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกลุ่ม อำเภอบางบาล ควรมีการประชาสัมพันธ์ สื่อสารกับประชาชนเกี่ยวกับการทำงานของสภาองค์กรชุมชนตำบล และโครงการที่มีผลกระทบที่อาจจะเกิดกับชุมชน ผู้นำกลุ่ม ชุมชน ควรมีการปรับเปลี่ยนบุคลากรบ้าง เพื่อมิให้รับผิดชอบภารกิจที่มากเกินไป หลายท่านมีตำแหน่งที่รับผิดชอบหลายตำแหน่งมากจนเกินไป ปัญหาหลักที่สำคัญในชุมชน ที่ควรได้รับการแก้ไขแบบเร่งด่วน คือ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ปากท้องของชุมชน และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ควรได้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนตำบลไม่ควรปล่อยให้เป็นที่หน้าของสภา ที่ขับเคลื่อนเองแบบไร้ทิศทาง ประชาชนควรมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของสภาองค์กรชุมชนตำบล ให้มากกว่าเดิม และภาครัฐต้องส่งเสริมองค์ความรู้ เทคโนโลยี ส่งเสริมด้านการตลาด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ส่งเสริมและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนได้มีความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ และประโยชน์ของสภาองค์กรชุมชนตำบล รวมถึงผู้นำสภาองค์กรชุมชนตำบล ต้องเป็นผู้นำที่แท้จริงให้ชุมชนเชื่อมั่นได้

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกลุ่ม พบว่า ประธานสภา รองประธานสภา และเลขานุการ มีความคิดเห็น ดังนี้

“ควรมีการแก้ไขพระราชบัญญัติฯ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถสนับสนุนงบประมาณให้สภาองค์กรชุมชนตำบลได้ เพื่อให้แผนงานพัฒนาชุมชนเกิดขึ้นได้อย่างเข้มแข็ง สภาพัฒนาการเมืองเป็นเป้าหมายต่อไปของสภาองค์กรชุมชนตำบลในอนาคต พัฒนาต่อยอดไปสู่ตำบลจัดการตนเอง”

(นายพงศ์พานิช ตนะพันธ์ ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกลุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“ต้องการให้ภาครัฐมีการจัดกิจกรรมให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย ต้องพัฒนาศักยภาพผู้บริหาร ผู้นำท้องถิ่น ท้องที่ ความเข้มแข็งของสภาองค์กรชุมชนตำบลสำคัญ”

(นางนิรมล คำสวด รองประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“สภาต้องสื่อสารกับประชาชนให้มากขึ้น ให้ประชาชนยอมรับ และมีส่วนร่วมในเรื่อง ที่มีผลกระทบกับชุมชน ประชาสัมพันธ์การทำงานของสภาฯ อย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอทำงานแบบบูรณาการในองค์รวมกับทุกภาคส่วน ควรมีการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรม ของสภาให้ต่อเนื่อง เข้มแข็ง ควรจัดให้มี “กองทุน” สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสภา”

(นายณรงค์ บัวขจร เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2559)

นอกจากนี้ ยังมีความคิดเห็นจากสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอ บางบาล นักปกครองท้องถิ่น ประชาชนตำบลบ้านกุ่ม และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่ร่วมกันแสดงความคิดเห็นอื่น ๆ ไว้ ดังนี้

“หลักการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล เป็นเรื่องที่ดี แต่ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากการที่ผู้นำไม่สามารถนำสมาชิกได้จริง และจำเป็นต้องมีการปรับตัวเพื่อรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกสมาชิกกลุ่ม ชมรม ไม่ควรเป็นคนเดิม ๆ ควรมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้คนอื่น ๆ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้ดี ไม่มีภาระหน้าที่งานซ้ำซ้อนเกินไป ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ (ปากท้อง) ของประชาชนในพื้นที่ยังไม่ได้ รับการแก้ไข และยังไม่มีการสนับสนุน ให้เกิดประโยชน์กับชุมชนอย่างแท้จริง”

(อาจารย์อัมศักดิ์ วัชรบรรพต สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2559)

“ภาครัฐ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ (เทศบาลตำบลบางบาล) นักปกครองท้องถิ่น (กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน) ควรให้ความสำคัญ และร่วมเสนอแนะ แนวทางในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนตำบล อย่างต่อเนื่อง และไม่ควรปล่อยให้สภาขับเคลื่อนไปเองแบบไร้ทิศทาง”

(นายอภิชาติ คำสวด สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“ต้องการให้ภาครัฐมีการจัดกิจกรรมให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย ต้องพัฒนาศักยภาพผู้บริหาร ผู้นำท้องถิ่น ท้องที่ ความเข้มแข็งของสภาองค์กรชุมชนตำบลสำคัญ”

(นายชาติชาย แสงจักร กำนันตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2559)

“ต้องการให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมกับสภาองค์กรชุมชนมากกว่าเดิม ให้สภาหาวิธีนำชาวบ้านไปร่วมกิจกรรมได้ในการจัดประชุมของสภาองค์กรฯ ต้องการให้สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วย”

(นางสาวอรุ โธทัย พารอด ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 ตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2559)

“ประชาชนต้องมึบเทาบ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสภา มากกว่าที่เป็นอยู่ปัจจุบันที่คินอยู่ในความครอบครองของนายทุนนอกพื้นที่ ประชาชนในพื้นที่ บางส่วนมีฐานะดี จึงไม่มีปัญหาความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจ ต้องการให้ประชาชนเข้าใจบริบท ในการดำเนินชีวิต วิถีเกษตรดั้งเดิม ปัจจุบันขาดองค์ความรู้ ขาดการส่งเสริมด้านการตลาด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องให้ความร่วมมือ จัดกิจกรรมอบรม ส่งเสริมด้านตลาด ที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน ต้องมีความเชื่อมโยงข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ ต่อเนื่องกันเป็นฐานความรู้ ต้องมีแหล่งเรียนรู้ของชุมชน”

(นายชงชัย อวนกลิ่น ประชาชนหมู่ 6 ตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2559)

“สภาองค์กรชุมชนเป็นสิ่งที่ดีที่เข้ามาในชุมชน ก่อให้เกิดประโยชน์มาก ในเรื่องการบริหารจัดการองค์กร ยังขาดการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ หากประชาชนมีความเดือดร้อนสิ่งแรกที่ควรจัดการคือ ต้องหาวิธีช่วยเหลือตนเอง ก่อนจะร้องขอต่อภาครัฐ เพื่อให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน ปัญหาภายในชุมชน ชุมชนย่อมต้องรู้ดีกว่าคนนอกชุมชน ต้องมีการบริหารจัดการเศรษฐกิจของครอบครัว เช่น การทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ของครอบครัวตนเอง มีการเตรียมแผนงานในอนาคต”

(นายเจริญ สุขสุลาท ประชาชนหมู่ 6 ตำบลบ้านกุ่ม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2559)

“ต้องการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน ได้มีความรู้เกี่ยวกับ บทบาทหน้าที่ และประโยชน์ของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่มให้มากกว่านี้ ในส่วนของผู้แทนสภาองค์กรชุมชนตำบล เป็นผู้ที่มีความรู้ และเป็นผู้แทนในทางความคิด ของประชาชนในชุมชนอย่างแท้จริง”

(นายชูเกียรติ บุญมี นายกเทศมนตรีตำบลบางบาล สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2559)

สภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา พบว่ามีข้อเสนอแนะอื่น ๆ คือ ต้องการให้สภาองค์กรชุมชนตำบล มีการสื่อสาร ความเป็นมา กิจกรรมของสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา ให้ประชาชนได้รับรู้ และในการจัดกิจกรรมต้องส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสภามากขึ้น ควรน้อมนำแนวพระราชดำริ เศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน ควรมีการแก้ไขปัญหาเสพคิดที่ระบาคในชุมชน ต้องการให้มีการส่งเสริมสวัสดิการในชุมชน ได้แก่ กลุ่มอาชีพที่ควรส่งเสริมแบบถาวรให้มีรายได้เลี้ยงดูครอบครัวได้ ส่งเสริมกลุ่มออมทรัพย์ สวัสดิการฌาปนกิจสงเคราะห์ ต้องมีการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในชุมชนได้รับรู้กิจกรรม เห็นประโยชน์ของการมีสภา

องค์กรชุมชนตำบลชายนา และให้ความร่วมมือกับสภา ในขณะที่ภาครัฐ ต้องเป็นพี่เลี้ยงให้สภาได้ขับเคลื่อนไปในทิศทางที่เหมาะสม สภาเองต้องมีการประสานความร่วมมือกับภาคส่วนอื่นในพื้นที่ด้วย มีการฟื้นฟูกลุ่ม ชมรม ถ่ายทอดความรู้ให้สมาชิกนำไปปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จ สมาชิกชุมชน ต้องมีส่วนร่วมเสนอความต้องการที่แท้จริงของชุมชนให้ผู้บริหารได้รับรู้ และต้องมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของสภามากขึ้นกว่าเดิมด้วย

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่สภาองค์กรชุมชนตำบลชายนา พบว่าประชาชน รองประธานสภา และเลขานุการ มีความคิดเห็น ดังนี้

“ควรมีการสื่อสารความเป็นมาของสภาองค์กรชุมชนตำบล ให้ประชาชนได้รับรู้ และจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของสภามากขึ้น”

(นางสาววิชญาพัศ การมิตริ ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชายนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“ควรส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนนำแนวทางพระราชดำริ เศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวปฏิบัติ จะทำให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน ประชากรในพื้นที่ประมาณ 4,920 คน ในปัจจุบัน คนวัยทำงานส่วนมากทำงานอยู่ในโรงงาน อาชีพรองลงมาคือ เกษตรกรรม ทำนา เป็นหลัก”

(นายปรานวัต พึ่งเป่า รองประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชายนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2559)

“ต้องการให้ภาครัฐ ช่วยแก้ไขปัญญาใหญ่ในชุมชน ซึ่งปัจจุบันคือปัญหาเสพติดที่เข้ามาระบาดในชุมชนมาก”

(นางสาวมลินิชา การพงษ์ศรี เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบลชายนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2559)

นอกจากนี้ ยังมีความคิดเห็นจากสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชายนา อำเภอสมนา นักปกครองท้องถิ่น ประชาชนตำบลชายนา และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่ร่วมกันแสดงความคิดเห็นอื่น ๆ ไว้ ดังนี้

“ควรให้มีการจัดสวัสดิการในชุมชน กลุ่มอาชีพที่มีอยู่เดิม ควรมีการพัฒนาต่อเนื่อง และมีการต่อยอดส่งเสริมเป็นอาชีพที่ถาวรในปัจจุบัน ส่งเสริมให้มีการออมทรัพย์ จัดสวัสดิการฌาปนกิจ”

(นางสาวจันทิมา ไกรชิต สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชายนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“ควรมีการสื่อสารกับชุมชน ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรู้จักให้ความร่วมมือ และเห็นความสำคัญ และประโยชน์ของการมีสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา”

(นายเสวก พวงแก้ว สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2559)

“ต้องสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เกิดขึ้น”

(นายมณฑล กันศิริ กำนันตำบลชานนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบล ขาดปฏิสัมพันธ์กับชุมชน ไม่สามารถดึงความร่วมมือชุมชนได้ การประชาสัมพันธ์ข่าวสารกิจกรรมในชุมชนยังน้อยเกินไป ไม่ทั่วถึง”

(นายอิม ไกรพันธุ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 ตำบลชานนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2559)

“ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดูแลชุมชน และมีการนำเสนอความร้องการของชุมชนที่แท้จริงให้ผู้บริหารได้รับทราบ”

(นางสาวทัศนีย์ พรหมชัย ประชาชนหมู่ 7 ตำบลชานนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2559)

“ในปัจจุบันมองเห็นว่า สภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อ่อนแอ ภาครัฐต้องลงมาช่วย เป็นพี่เลี้ยง ให้กับสภา สร้างความเข้าใจ บทบาทหน้าที่ สร้างทัศนคติที่ดี ต่อองค์กรสภา ต้องมีการประสานความร่วมมือกับภาคส่วนอื่น เพื่อให้เกิดความร่วมมือทำกิจกรรมให้ประสบความสำเร็จ ฟันฟูกกลุ่มสมาชิก ต่าง ๆ ถ่ายทอดความรู้ให้สมาชิกได้ปฏิบัติ ตามบทบาทหน้าที่ เพื่อให้ดำเนินกิจกรรมตามเจตนารมณ์ ที่กฎหมายได้บัญญัติไว้”

(นายสุเมธ ศรีอัครินทร์ นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลชานนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2559)

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อเสนอแนะอื่นๆ ของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล และสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา พบว่ามีความต้องการในที่เหมือนกัน คือ ต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์ และสื่อสารกิจกรรมของสภาให้กับชุมชนได้รับรู้ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ทั้งนี้ ต้องการให้ภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของชุมชน ส่งเสริมสวัสดิการในชุมชนเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งด้วย และในส่วน of ผลผลิตภัณฑ์ในชุมชน ต้องการให้ภาครัฐส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ และช่วยเหลือด้านส่งเสริมการตลาด โดยต้องการให้ประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ของสภาองค์กรชุมชนตำบล มากขึ้นกว่าเดิม สำหรับความคิดเห็นที่แตกต่างกัน คือ สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล ต้องการให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ในขณะที่สภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา ต้องการให้มีการน้อมนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจชุมชน ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาปฏิบัติ และต้องการให้ภาครัฐเข้ามาแก้ไขปัญหาเสพติดที่กำลังระบาดในชุมชนด้วย

ข้อสังเกต

ผลที่ได้จากการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา พบว่ามีความแตกต่างกันในปัจจุบันต่าง ๆ ดังนี้

1. บริบททางสังคม วิถีชีวิตของชุมชน วัฒนธรรม ธรรมเนียมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นของสภา องค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล มีบทบาทในการส่งเสริมกิจกรรมในการอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น อย่างชัดเจน ส่วนหนึ่งเป็นวิถีที่สืบทอดมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ ความสัมพันธ์ของสมาชิกชุมชน ส่วนใหญ่เป็นเครือญาติ มีความสนิทสนมใกล้ชิดกันดี ขณะที่ สภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา กลับไม่ปรากฏว่ามีบทบาทในการส่งเสริมกิจกรรมด้านนี้ ส่วนหนึ่งเกิดจากบทบาทของผู้นำสภาองค์กรชุมชน และการที่ผู้นำไม่สามารถนำชุมชนให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูจารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องจึงไม่เกิดขึ้นในชุมชน

2. สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล มีวิธีในการกำหนดกิจกรรมของชุมชนผ่าน “ปฏิทินตำบล” โดยกำหนดแผนงานของชุมชน วัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ไว้ในปฏิทินเพื่อเป็นการเตือนความจำให้กับชาวชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมด้วยการกระจายกิจกรรมให้ครบทุกหมู่บ้าน นับเป็นกลวิธีในการจัดกิจกรรม ซึ่งสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา มีเพียงการทำบุญตามเทศกาลสำคัญทางศาสนา เท่านั้น เนื่องจากชุมชนมีการรวมตัวกันอย่างไม่หนาแน่น มีความสัมพันธ์ที่ห่างเหิน

3. บทบาทของผู้นำสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล มีความเข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์ และมีวุฒิภาวะมีความเป็นผู้นำสูง สามารถสื่อสารความต้องการของชุมชนไปยังผู้มีอำนาจตัดสินใจได้เป็นอย่างดี นำความรู้ใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการพัฒนาชุมชน จัดกิจกรรมชุมชนอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งยังหาช่องทางในการจัดหางบประมาณจากทุกภาคส่วน มาสนับสนุนโครงการพัฒนาในชุมชนตำบลตามความต้องการของชุมชน ในขณะที่บทบาทผู้นำของสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา กลับพบว่า ผู้นำสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา ไม่มีความชัดเจนในการเป็นผู้นำตามธรรมชาติ และไม่สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมของสภาองค์กรชุมชน

4. มีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเศรษฐกิจ ให้มีความสำคัญในลำดับต้น โดยมีการจัดหางบประมาณหมุนเวียนสำหรับใช้ขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชน สมาชิกสภาองค์กรชุมชนกลุ่ม ชุมชนต่าง ๆ กู้ยืมเงินกองทุนไปใช้ในการประกอบอาชีพ หรือทำกิจกรรมได้ และมีกำหนดใช้คืนเงินในระยะยาว ถือเป็นจุดแข็งที่ทำให้สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน ในขณะที่สภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา ไม่พบว่ามีกิจกรรมใดส่งเสริมเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของสภาองค์กรชุมชน:กรณีศึกษาสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อสรุปผลการวิจัย เพื่อให้สามารถค้นหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.1.2 เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา

1.1.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ” (Qualitative research) ไม่เน้นตัวเลขทางสถิติ โดยการเข้าไปสัมภาษณ์เชิงลึก ในลักษณะเผชิญหน้า พร้อมการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และแบบไม่มีส่วนร่วมโดยการสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะจง (Purposive Sampling) พร้อมกับการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยมีวิธีการศึกษาดังนี้

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้สามารถค้นหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้เลือกใช้เฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 20 คน จากพื้นที่ตำบลบ้านกุ่ม จำนวน 10 คน และจากพื้นที่ตำบลชานา จำนวน 10 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ที่มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open-Ended Questions) มากกว่าปลายปิด (Closed-End Questions) และใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

1.2.2 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมมาจากแหล่งต่าง ๆ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาจัดระเบียบ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Method) ค้นหาคำตอบของการวิจัยได้ถูกต้อง ตรงตามวัตถุประสงค์ และสามารถนำไปสู่การสรุปผลของการวิจัยได้

1.3 ผลการวิจัย

ภาพรวมการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทตามมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา พบว่า “บทบาท” ที่กำหนดไว้ตาม มาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ได้แก่ บทบาทในการส่งเสริมกิจกรรมของชุมชนในท้องถิ่นตามความหลากหลายของวิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ และตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้บัญญัติให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) มีหน้าที่ในการส่งเสริม และสนับสนุนการจัดตั้งและพัฒนากิจการของสภาองค์กรชุมชนโดยกำหนดแนวทางสำคัญในการขับเคลื่อนงาน โดยมุ่งเน้นให้เครือข่ายองค์กรชุมชนในระดับต่าง ๆ มีบทบาทสำคัญโดยเฉพาะการส่งเสริม การจัดตั้ง จัดตั้ง สภาองค์กรชุมชนตำบล สนับสนุนให้สภาเป็นเวทีกลางในการเชื่อมโยงงานพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของชุมชนทั้งในระดับตำบล และจังหวัด เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติฉบับนี้

1) บทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการส่งเสริมกิจกรรมของชุมชนท้องถิ่น พบว่า มี 1 ประเด็นที่เหมือนกัน คือ ด้านการมีส่วนร่วมเสนอแนะแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน และส่วนที่แตกต่างกันมี 4 ประเด็น คือ(1) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น(2) ด้านการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติชุมชนอย่างยั่งยืน(3) ด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชนและ (4) ด้านการส่งเสริม สนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็ง และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

2) ปัญหาอุปสรรคบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการส่งเสริมกิจกรรมของชุมชนท้องถิ่น พบว่ามีความเหมือนกัน 2 ประเด็น ดังนี้ (1) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น (2) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนและส่วนที่แตกต่างกันมี 3 ประเด็น คือ (1) ด้านการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติชุมชนอย่างยั่งยืน (2) ด้านการมีส่วนร่วมเสนอแนะแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน (3) ด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน

3) ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคบทบาทของสภาองค์กรชุมชน ตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา พบว่ามีความเหมือนกัน 2 ประเด็น คือ (1) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการ อนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น (2) ด้านการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติชุมชนอย่างยั่งยืน และพบว่ามีแตกต่างกัน 3 ประเด็น คือ (1) ด้านการมี ส่วนร่วมเสนอแนะแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน (2) ด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือ กันของประชาชน (3) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและ พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

โดยสรุปเหตุผลสำคัญต่อบทบาทที่กำหนดไว้ตาม มาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติ สภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ของสภาองค์กรชุมชนตำบลทั้งสองแห่ง ดังนี้

1.3.1 บทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล สามารถอธิบาย ถึงสาเหตุที่สำคัญ ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล มีการจัดประชุมผู้แทนแต่ละหมู่บ้าน และมีการนำเสนอให้ฟื้นฟูบุคคลในตำนาน คือ “นายขนมต้ม” โดยตั้งเป็นชมรมขึ้น และมีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการจัด กิจกรรมที่มีรายได้เข้ามาสร้างถาวรวัตถุ ดึงภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วม ทั้งองค์กรภาครัฐ และ ภาคเอกชน ทำให้กิจกรรมประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ ยังมีการฟื้นฟูประเพณีการทำบุญไหว้วัด จากอดีต มาปรับเวลาให้เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบัน และมีการรื้อฟื้นการแข่งขันเรือยาวประเพณี โดย จัดกิจกรรมในวันที่ 5 ธันวาคม ของทุกปี ฟื้นฟูการทำอาหารไทยโบราณ มีการประกวด และมีการ ส่งเสริมให้ทำเป็นธุรกิจของชุมชน เช่น กาละแมโบราณ

2) บริบททางสังคมชนบทมีแบบแผนทางสังคมและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึง กันมีความใกล้ชิดเป็นเครือญาติกัน มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน พื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมที่เท่า เทียมกัน ส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรมเช่นเดียวกัน ผูกพันกับทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา ท้องทุ่งนา และมีค่านิยมในการเคารพผู้อาวุโส ปฏิบัติตนอยู่ในศีลในธรรม ตามหลักพุทธศาสนา ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจ ซึ่งถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้มี การรวมตัวกันทำกิจกรรมของชุมชนได้เป็นอย่างดี

3) ผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถนำประชาชนในชุมชนมาร่วมกิจกรรม ของสภาองค์กรชุมชนตำบลได้ มีวุฒิภาวะ มีวิสัยทัศน์ และมีความเป็นผู้นำสูง สื่อสารความ ต้องการของชุมชนไปยังผู้มีอำนาจตัดสินใจได้เป็นอย่างดี มีผลงานในอดีตที่ทำให้ประชาชนใน

ชุมชนเชื่อมั่นมีช่องทางการสื่อสารระหว่างสภาองค์กรชุมชนตำบลกับประชาชนในชุมชนได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้การพัฒนาชุมชนดำเนินการไปได้อย่างต่อเนื่อง

4) สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม มีการกำหนดแผนงานและกิจกรรมของชุมชนไว้ตลอดทั้งปี โดยกำหนดผ่าน “ปฏิทินตำบล” ในแต่ละเดือนจะมีการกำหนดแผนงานของชุมชน ได้แก่ วัฒนธรรม และประเพณีต่าง ๆ ไว้ เพื่อเป็นการเตือนความจำให้กับชาวชุมชนได้รับรู้ร่วมกัน และจัดกิจกรรมตามแผนงานปฏิทินตำบล รวมทั้งมีการกำหนดกิจกรรมสลับกันไปตามหมู่บ้านจนครบทั้ง 9 หมู่ ทำให้ทุกชุมชน ต่างมีส่วนร่วมในกิจกรรมของส่วนรวม

5) ผู้นำสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม เป็นผู้ที่ใฝ่ศึกษาหาความรู้และมีความกระตือรือร้นในการศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม ชมรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ แสวงหาช่องทางในการนำเสนอของงบประมาณ โครงการ ทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน เข้ามาในพื้นที่ เพื่อพัฒนาชุมชนตามความต้องการของชุมชน

6) มีการมีการจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนสำหรับใช้ขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชนโดยสมาชิกสามารถกู้ยืมไปใช้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามความต้องการได้ และระยะเวลาในการส่งคืนสั้นยาวนานถึง 4 ปี ทำให้ไม่เป็นที่ภาระหนักของสมาชิกในการใช้คืนเงินยืม ทำให้สมาชิกมีเงินทุนในการประกอบอาชีพมีรายได้เลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว เกิดความเข้มแข็ง ซึ่งถือเป็นจุดแข็งที่ทำให้กิจกรรมของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่มประสบความสำเร็จ

สภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา

บทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา ตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนตำบล พ.ศ. 2551 ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถอธิบายถึงประเด็นที่มีความสำคัญต่อบทบาทด้านการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ ดังนี้

1) สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา สมาชิกองค์กรชุมชนและประชาชนในชุมชน ยังมีความเข้าใจในบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 คลาดเคลื่อน ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมในเวทีสภาองค์กรชุมชนตำบล

2) บริบททางสังคม มีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะชุมชนที่อาศัยในพื้นที่ หมู่ 6 ตำบลชานนา ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม นับเป็นชุมชนมุสลิมที่เข้มแข็ง ในพื้นที่หมู่ที่ 6 มีศาสนสถาน คือ มัสยิด รวม 3 แห่ง เป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน ซึ่งนอกจากจะใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาแล้ว ยังใช้เป็นสถานที่จัดประชุม จัดเวทีปรึกษาหารือของประชาชน มัสยิดหลักที่สำคัญ คือ มัสยิด “ฮาซานียะห์” มีการจัดงานการกุศลเป็นประจำทุกปี เพื่อหารายได้ใช้ใน

กิจกรรมของมัสยิด และใช้เพื่อการศึกษาของสมาชิก ในการจัดงานแต่ละครั้งจะมีพี่น้องมุสลิมทั้งในพื้นที่ และต่างพื้นที่เข้าร่วมงานมากมาย ในขณะที่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านอื่น ๆ ไม่มีกิจกรรมที่โดดเด่นในภาพรวมของชุมชนแต่อย่างใด

3) พื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชน แต่ละหมู่บ้าน มีความแตกต่างกัน เช่น ชุมชนมุสลิม ส่วนมากประกอบอาชีพ ปศุสัตว์ นอกจากนั้น ทำนา และบางส่วนทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม และไปทำงานต่างพื้นที่ ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ปัญหาอีกประการของสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา คือ การที่ผู้นำชุมชนไม่เข้มแข็ง ไม่สามารถเป็นผู้นำชุมชนได้อย่างแท้จริง ไม่ได้รับการยอมรับจากชุมชน ซึ่งเป็นสาเหตุส่วนหนึ่งให้บทบาทด้านการส่งเสริมสนับสนุนอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม

4) บทบาทในด้านการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติชุมชนอย่างยั่งยืนของสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา ซึ่งหมายถึง คลองसान หรือ คลองขุด กลับไม่มีการดูแล บำรุงรักษาให้ใช้ประโยชน์ได้ ทั้งนี้ เนื่องจากสมาชิกชุมชน คิดว่าเป็นหน้าที่ของภาครัฐ (หมายถึงองค์การบริหารส่วนตำบลชานา) มีหน้าที่ต้องดูแล บำรุงรักษา มิใช่หน้าที่ของประชาชน แนวความคิดเช่นนี้ ทำให้ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมอย่างร้ายแรง ในการร่วมดูแล บำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนอย่างยั่งยืน ทำให้เสียประโยชน์ในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน สมาชิกชุมชนไม่มีความรู้สึกผูกพันต่อชุมชน ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งคลาดเคลื่อนไปจากแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง และไม่พบว่ามีกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ชุมชนส่วนใหญ่ขาดบทบาท และการมีส่วนร่วมต่อการกำหนดแผนงานที่มีเป้าประสงค์เป็นๆไปเพื่อประโยชน์ต่อสาธารณะ ซึ่งคลาดเคลื่อนไปจากแนวคิดการเมืองภาคพลเมือง

1.3.2 ปัญหาและอุปสรรค บทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกลุ่ม อำเภอบางบาล และสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา

สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกลุ่ม อำเภอบางบาล

1) พบว่า เป็นปัญหากายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ คือ ภัยธรรมชาติ จากอุทกภัยซึ่งเกิดขึ้นเป็นประจำเกือบทุกปีในฤดูน้ำหลาก ชุมชนตำบลบ้านกลุ่มส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา และหากปีไหนประสบอุทกภัยอย่างรุนแรง มีความจำเป็นต้องใช้งบประมาณในการฟื้นฟูบ้านเรือน และการประกอบอาชีพของชุมชน

2) ด้านการมีส่วนร่วมเสนอแนะแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน องค์กรชุมชนตำบลบ้านกลุ่ม มีการนำเสนอความต้องการของชุมชนผ่านสภาองค์กรชุมชนตำบล

บ้านกลุ่ม อำเภอบางบาล เพื่อบรรจุเป็นแผนพัฒนาชุมชนเสนอต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ คือ เทศบาลตำบลบางบาลพิจารณาเป็นแผนประจำปีของเทศบาล ซึ่งปรากฏว่าบ่อยครั้งที่แผนพัฒนาชุมชนที่นำเสนอไปยังเทศบาลตำบลบางบาล กลับไม่ได้รับการตอบสนอง ในขณะที่สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกลุ่มมีการนำเสนอแผนพัฒนาชุมชนไปยังหน่วยงานอื่น ทั้งภาครัฐผ่านทางจังหวัด และภาคเอกชน เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณด้วย และมีหลายโครงการที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภายนอก

3) ประชาชนในชุมชนบางส่วน ยังไม่มีความเข้าใจในบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกลุ่ม กิจกรรมบางอย่างจึงขาดความร่วมมือจากชุมชนอย่างแท้จริง หรือบางกิจกรรมชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมน้อยเกินไป ปัญหาบางส่วนเกิดจากภาระหน้าที่การงานด้วย ซึ่งสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกลุ่มเอง อาจจะขาดการประชาสัมพันธ์ และการสื่อสารข้อมูลให้กับชุมชนได้รับรู้

4) สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกลุ่ม บางคนมองว่า ภาครัฐควรมีส่วนในการสนับสนุนงบประมาณให้สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกลุ่ม เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรม รวมทั้งต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนด้วย

5) ในด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน พบว่าสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกลุ่ม ได้กั้นเงินจำนวนหนึ่งไว้ ซึ่งนอกจากจะใช้ในการตั้งศูนย์เตือนภัยพิบัติแล้ว ยังจัดตั้งเป็นกองทุน สำหรับให้สมาชิกชุมชนได้กู้ยืมเพื่อนำไปใช้เป็นทุนในการประกอบอาชีพ หรือเป็นทุนในการจัดกิจกรรมส่วนรวมของชุมชน โดยให้ส่งใช้คืนระยะยาว แต่ปรากฏว่ามีสมาชิกชุมชนบางส่วน ขาดวินัยในการชดใช้เงินกู้ยืมจากกองทุน

สภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา

1) ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมกิจกรรมของชุมชนในท้องถิ่น ของสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา ความรู้ ความเข้าใจในบทบาท หน้าที่ ตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา สมาชิกองค์กรชุมชน และประชาชนในชุมชนมีความคลาดเคลื่อน ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมในเวทีสภาองค์กรชุมชนตำบล ขาดการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมด้านส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ฟื้นฟู จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างรุนแรง พบว่า สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา มุ่งหวังให้ภาครัฐ เป็นผู้สนับสนุนเงินทุน งบประมาณ และบุคลากร เพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมดังกล่าวนี้

2) องค์กรชุมชนในตำบลชานา ขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการวิถีชีวิตของชุมชน ขาดการมีส่วนร่วมในการดูแล บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์ต่อทรัพยากรธรรมชาติ

สาธารณะในชุมชน โดยมีความคิดว่าการดูแลและบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ เป็นเรื่องของหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลชานนาทำให้คลองसान หรือคลองขุด ซึ่งเป็นแหล่งน้ำสำคัญในพื้นที่ ขาดการดูแล บำรุงรักษา

3) พื้นฐานทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณีและพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชนมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน แนวความคิด ความเชื่อ และศาสนาที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดประเด็นปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน ซึ่งมีแนวทางการพัฒนาที่ไม่สอดคล้องกัน และการขาดปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารที่ดีระหว่างชุมชน รวมทั้งผู้นำชุมชนไม่สามารถเป็นหลักในการนำชุมชนทำกิจกรรมได้

4) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักปกครองท้องถิ่น และผู้นำองค์กรชุมชน ต่างมีความขัดแย้งกันเองภายในพื้นที่ชุมชน ทำให้สภาพองค์กรชุมชนขาดความเข้มแข็ง ต่างฝ่ายต่างผลักระกัน ไปมา และไม่สามารถร่วมมือกันเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ตามที่ประชาชนต้องการ ทำให้ขาดการยอมรับนับถือ จากประชาชนในชุมชน

5) การที่สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล สมาชิกองค์กรชุมชน และประชาชนในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 คลาดเคลื่อน ขาดการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในชุมชน พื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณีที่แตกต่างกัน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักปกครองท้องถิ่น และผู้นำองค์กรชุมชนไม่เข้มแข็ง และยังมี ความขัดแย้งกัน ไม่มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ส่งผลกระทบไปถึงการดำเนินกิจกรรมในชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผลเสียจึงตกกับชุมชน ทำให้สภาองค์กรชุมชนตำบลไม่เข้มแข็ง ไม่สามารถนำพาสมาชิกชุมชนก้าวข้ามปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนได้ จึงถือว่าบทบาทของสภาองค์กรชุมชนมีปัญหาและอุปสรรค ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์หลัก ตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551

1.3.3 ข้อเสนอแนะแนวทางและวิธีปฏิบัติงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล และสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา

1) บุคลากรที่เข้ามาทำงานในสภาองค์กรชุมชนตำบล และองค์กรชุมชนต้องเป็นผู้ที่มีความตั้งใจจริง และพร้อมเสียสละ เพื่อทำงานอาสาสมัคร โดยไม่หวังผลตอบแทน โดยเฉพาะผู้นำองค์กรชุมชนต้องเป็นผู้นำได้อย่างแท้จริง มีความเข้มแข็ง มีเป้าหมายชัดเจน สามารถนำพาองค์กรชุมชนไปในทิศทางที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนส่วนรวมได้เป็นอย่างดี เป็นบุคคลที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยความราบรื่น

2) สภาองค์กรชุมชนตำบล ต้องมีการกำหนดเป้าหมาย และภารกิจขององค์กรชุมชนตำบลให้ชัดเจน สามารถปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่อง หน่วยงานอื่นต้องเข้าร่วมสนับสนุน

หรือส่งเสริมกิจกรรมของชุมชนได้โดยไม่มีปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งต้องเป็นภารกิจที่ปฏิบัติได้จริง และเกิดประโยชน์กับชุมชน และประชาชนในพื้นที่ เชื่อมโยงกับชุมชนอื่น ๆ ได้

3) หน่วยงานภาครัฐ หรือองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้อง ควรมีการส่งเสริม และพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชน สร้างองค์ความรู้ แนวคิด ส่งเสริมเทคโนโลยี ให้เกิดขึ้นในองค์กรชุมชน เพื่อให้ผู้นำชุมชนมีความเข้าใจในบทบาท หน้าที่ และภารกิจของตนเอง ตามตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551

2. อภิปรายผล

การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กรณีศึกษาสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา มีข้อสังเกตซึ่งอภิปรายผลได้ ดังนี้

2.1 บทบาทตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551

2.1.1 บทบาทด้านการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ฟื้นฟู จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 พบว่าสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่มอำเภอบางบาลมีบทบาทในการส่งเสริมกิจกรรมในชุมชน โดยเริ่มจากการเสนอความคิดเห็นผ่านเวทีการประชุม การรวมตัวกันขององค์กรชุมชน นับแต่พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนมีผลบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2551 โดยสมาชิกองค์กรชุมชน ได้ตกลงร่วมกันค้นหาบุคคลในตำนาน และฟื้นฟูจารีตประเพณีดั้งเดิมของชุมชนขึ้นมาสานต่อรวมทั้งมีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น การฟื้นฟูตำรับอาหาร โบราณการแข่งขันเรือยาว งานประเพณีการไหว้วัดซึ่งดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด นับตั้งแต่มีการจดทะเบียนองค์กรชุมชน กับสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม ประกอบกับการที่มีผู้นำองค์กรชุมชนที่แสดงบทบาท การนำองค์กรชุมชน และเป็นผู้มีความรู้ความสามารถทำให้ประสานความร่วมมือกับกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของชุมชน นับเป็นการพัฒนาองค์กรชุมชนให้ก้าวหน้าต่อเนื่อง **บทบาท** และสถานภาพมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันดังที่ พัทธา สายหู (2540:48-49) ได้กล่าวว่าสถานภาพ (Status) และบทบาทของบุคคลทางสังคม ในสำนวนภาษาวิชาการของสังคมวิทยาได้บัญญัติใช้คำว่า สถานภาพ (ตำแหน่ง)และบทบาท(หน้าที่) โดยถือว่าแต่ละขณะที่คนคนหนึ่งมีการกระทำทางสังคมเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับคนอื่นคนหนึ่งนั้น ต่างฝ่ายย่อมกระทำต่อกันไปตาม “ตำแหน่ง”และ “หน้าที่”ที่มีต่ออีกฝ่ายหนึ่งและยังสอดคล้องกับความเห็นของไพบูลย์ ช่างเรียน (2516: 29-30) ที่อธิบายคำว่า “บทบาท”(Role)ไว้ในความหมายสองนัยคือนัยแรก พิจารณาในด้านโครงสร้างสังคม (social

structure) บทบาท หมายถึง ตำแหน่งทางสังคมที่มีชื่อเรียกต่างๆ ซึ่งแสดงลักษณะโดยคุณสมบัติ และกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น และอีกนัยหนึ่ง พิจารณาในด้านการแสดงบทบาท หรือ การปะทะสังสรรค์ทางสังคม (social interaction) บทบาท หมายถึง ผลต่อเนื้อที่มีแบบแผนการกระทำที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์แห่งการปะทะสังสรรค์นั้น (Socially Interaction) ทั้งนี้ บทบาทด้านการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ฟื้นฟู จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา ไม่พบกิจกรรมที่ส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณีที่ชัดเจน โดดเด่น ซึ่งคลาดเคลื่อนไปจากบทบาท ตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 การที่สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา โดยเฉพาะ ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา ไม่แสดงบทบาทในด้านการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี จึงไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ เลวินสัน (Levinson อ้างในอุทุมพร วิระธรรม 2537:16) สรุปความหมายของบทบาทไว้ว่า 3) บทบาท หมายถึง การกระทำของบุคคลแต่ละคนที่กระทำโดยให้สัมพันธ์กับ โครงการทางสังคม หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ แนวทางอันบุคคลพึงกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้น ๆ

2.1.2 บทบาท ด้านการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่าสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล มีกิจกรรมในด้านนี้อย่างชัดเจน โดยสมาชิกสภาองค์กรชุมชน มีการปรึกษาหารือกัน เพื่อแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มาตรวจวัดคุณภาพน้ำ และเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ในปี พ.ศ. 2554 สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม ร่วมกับชาวชุมชนเข้าสำรวจความเสียหายของบ้านเรือน และนำเสนอขอรับความช่วยเหลือปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) รวมทั้ง หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ซึ่งเมื่อได้งบประมาณมาปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยให้ชาวชุมชนแล้ว ยังได้มีการสร้าง “ศูนย์เตือนภัยพิบัติ” สำหรับใช้เป็นศูนย์กลางในการกระจายข้อมูลข่าวสารที่สะดวก รวดเร็ว และเข้าถึงง่าย ภายหลังยังได้รับงบประมาณ จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จัดทำผังเมืองรวมตำบล โดยการทำวิจัยการใช้ประโยชน์ที่ดินตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล ตั้งแต่หมู่ที่ 1-9 ในประเด็น (1) ศึกษาข้อกฎหมายผังเมือง (2) ศึกษาการใช้กฎหมายพาณิชย์นาวี การเดินเรือซึ่งอาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ตลิ่งริมแม่น้ำพังและทรุดตัวลง และ (3) ศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านในด้านอื่นๆ นับได้ว่าเป็นไปตามหลักการปกครองท้องถิ่น และหลักประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น ซึ่งถือว่าเป็นจุดแข็งอย่างหนึ่งของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม โดยประชาชนมีส่วนร่วม และมีบทบาทในการดูแลบริหารบ้านเมืองด้วยตนเองให้มากขึ้นดังที่ ศวกตัญญูเกียรติ (2558) ให้ความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตยท้องถิ่น” ไว้ว่า “คือการใช้ที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง ร่วมกันรับผิดชอบ มีการปรึกษาหารือในเรื่องต่าง ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อวิถีความเป็นอยู่ร่วมกัน มีการร่วมมือกันทำงาน

สาธารณะให้ท้องถิ่น ไม่รอให้ภาครัฐดำเนินการฝ่ายเดียว” ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ อนุก เหล่าธรรมทัศน์ (2554:10-55) ที่กล่าวว่า “การริเริ่มประชาธิปไตยที่ท้องถิ่นนั้น คือ การย้าให้ประชาชน รับผิดชอบของท้องถิ่น รักท้องถิ่นและแก้ไขปัญหาให้ท้องถิ่น โดยเชื่อว่าประชาธิปไตยเช่นนี้เท่านั้น ที่ การเมืองกับศีลธรรมจะไปด้วยกันได้” และ “ประชาธิปไตยควรเริ่มที่ท้องถิ่น ควรสร้างประชาธิปไตย ระดับชาติ การปกครองที่ดีจะยั่งยืนได้นั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แต่ขึ้นอยู่กับ จิตสำนึกและวัฒนธรรมของประชาชน และการรณรงค์สร้างสำนึกและวัฒนธรรมให้คนในชาติเห็น ความสำคัญ และสร้าง “ท้องถิ่น” ให้เป็นรากฐานใหม่ของประชาธิปไตยที่มีความชอบธรรมยิ่งขึ้น” ทั้งนี้ บทบาทด้านการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติชุมชนอย่างยั่งยืน ของสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอเสนา ซึ่งมีแหล่งน้ำธรรมชาติในพื้นที่คือ คลองसान หรือ คลองขุด พบว่ามีความตื่นเงิน และรกร้าง สมาชิกสภาองค์กรชุมชน และประชาชนในพื้นที่มี ความเห็นคลาดเคลื่อนไปจากบทบาท ตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 โดยเห็นว่า เป็นหน้าที่ของภาครัฐ ที่จะต้องจัดหางบประมาณมาดูแล บำรุงรักษาแหล่งน้ำในพื้นที่ ทั้งนี้ ไม่ เป็นไปตามแนวคิดประชาสังคมและชุมชนท้องถิ่น ของ ประเวศ วะสี (2550) ที่กล่าวไว้ว่า “ชุมชน ท้องถิ่นเป็นฐานล่างของสังคม ถ้าฐานล่างเข้มแข็ง สังคมทั้งหมด จะมั่นคงและยั่งยืน ควรส่งเสริมให้ คนในชุมชนท้องถิ่นรวมตัวร่วมคิดร่วมทำในทุกพื้นที่ทุกองค์กร และทุกเรื่อง ทั่วประเทศ ทำการ พัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งทางเศรษฐกิจ จิตใจ ครอบครัว สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ

2.1.3 บทบาท ด้านการมีส่วนร่วมการเสนอแนะการแก้ไขปัญหาในการจัดทำ

แผนพัฒนาชุมชน พบว่าสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม และประชาชนตำบลบ้านกุ่ม มีส่วน ร่วมในการเสนอแนะการแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน เริ่มจากการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบ มีการปรึกษาหารือกันในเวทีสภา รวมทั้งนอกเวทีสภา เมื่อมีกิจกรรมงาน บุญกุศลร่วมกัน เคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกันอยู่บทความเท่าเทียมกันทางสังคม ออกแบบรูปแบบ ของชุมชนร่วมกัน และร่วมมือร่วมใจในการทำงานในบทบาทที่ตนเองถนัด จึงเกิดพลังที่เข้มแข็งของ ชุมชน ยึดมติเสียงข้างมากในการเป็นแนวทางจัดกิจกรรมของชุมชน ดังที่ประเวศ วะสี (2550) ได้ให้ ความเห็นไว้ว่า “ชุมชนเข้มแข็งเกิดจากการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำ ร่วมทำวิจัยเรื่องของชุมชนเอง ร่วม ทำแผนแม่บทชุมชน และร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาตามแผนแม่บทชุมชน เกิดการพัฒนาอย่างบูรณา การทั้งทางเศรษฐกิจ จิตใจ ครอบครัว สังคม วัฒนธรรมและสุขภาพพร้อมกันไป” และจากความเห็น ของ วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2531) ได้สรุปการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง “การเข้าร่วมอย่าง แข็งขันและอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วน ได้เสียในทุกขั้นตอนของ โครงการ หรืองานพัฒนา ชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีส่วนร่วมในอำนาจ การตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ การมี ส่วนเข้าร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่าสิ่งที่ผู้มีส่วน ได้เสียต้องการที่สุดนั้น จักได้รับการตอบสนองและ

ทำให้มีความเป็นไปได้มากขึ้นว่า สิ่งที่ทำไปนั้นจะตรงกับความต้องการที่แท้จริง และมั่นใจมากขึ้นว่า ผู้เข้าร่วม ทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอหน้ากัน” ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ ปธาน สุวรรณมงคล (2554) ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคส่วนประชาชนในการเมืองท้องถิ่น “ประเด็นที่ขาดเสียมิได้ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน ในขอบเขตที่กว้าง คือ เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีหลากหลายภาคส่วน ได้แก่ ภาคพลเมือง ภาคธุรกิจ เอกชน และองค์กรเอกชน” และกล่าวอีกว่า “การมีส่วนร่วมของภาคพลเมือง นับเป็นการมีส่วนร่วมพื้นฐานที่สำคัญของการเมืองท้องถิ่นในระบอบประชาธิปไตย เพราะว่าพลเมืองเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดของรัฐ และพลเมืองได้ใช้อำนาจผ่านระบบตัวแทนที่เลือกเข้าไปทำหน้าที่ในสถาบันการเมืองต่าง ๆ ในระดับชาติและระดับท้องถิ่น สิ่งที่ต้องให้ความสำคัญ คือการมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพของประชาชน การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีคุณภาพ คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองอิสระบนพื้นฐานของความรู้ ความตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง” ทั้งนี้ บทบาท ด้านการมีส่วนร่วมการเสนอแนะการแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของสภาองค์กรชุมชน ตำบลชานนา อำเภอเสนา พบว่า มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน มีกระบวนการจัดทำแผน มีการทำประชาคมหมู่บ้าน มีผู้แทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลชานนามาร่วมรับฟังความคิดเห็น และมีการนำเสนอเป็นแผนพัฒนาชุมชนประจำปีขององค์การบริหารส่วนตำบลชานนา

2.1.4 บทบาทด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน ของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล พบว่ามีการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน จากผู้แทนแต่ละหมู่บ้าน และจัดประชุมสมาชิกสภาองค์กรชุมชน อย่างน้อยปีละ 4 ครั้ง ตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ซึ่งพบว่า ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน คือ ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล และเลขานุการ นอกจากนั้น กลุ่ม ชมรม ต่าง ๆ ยังมีการจัดประชุมเป็นประจำอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง สมาชิกต่างเข้าร่วมเวทีปรึกษาหารือกันสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของวันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2531:10) ได้สรุปว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันและอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในทุกขั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนาชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในอำนาจ การตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่าสิ่งที่ ผู้มีส่วนได้เสียต้องการที่สุดนั้น จักได้รับการตอบสนองและทำให้มีความเป็นไปได้มากขึ้นว่าสิ่งที่ทำไปนั้นจะตรงกับความต้องการที่แท้จริง และมั่นใจมากขึ้นว่าผู้เข้าร่วม ทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอหน้ากัน” และแนวคิดของจากงานวิจัยของ ทวี ศรีธิ (2553) ที่กล่าวถึง การพัฒนาประชาสังคมเพื่อสร้างชุมชนทางการเมืองเข้มแข็ง: กรณีศึกษาหมู่บ้านสามขา ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ไว้ว่า “กระบวนการพัฒนาประชาสังคมเพื่อสร้างชุมชนทางการเมืองเข้มแข็งของบ้านสามขา

นั่น คือการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา ความร่วมมือการให้ข้อมูลของครัวเรือน ร่วมจัดเวทีประชาคม ร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางแก้ไข และปัจจัยที่ ส่งเสริมให้บ้านสามขาเป็นชุมชนทางการเมืองเข้มแข็งประกอบด้วยศักยภาพผู้นำและสมาชิก กลุ่มองค์กร ความร่วมมือของสมาชิกชุมชน” ทั้งนี้ บทบาทด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน ของสภาองค์กรชุมชนตำบลชายนา อำเภอเสนา พบว่า สภาองค์กรชุมชนตำบลชายนา อำเภอเสนา มีบทบาทด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน แต่ไม่มีความโดดเด่นและไม่ชัดเจน ขาดความต่อเนื่อง และผลที่สุดห่างหายไป สิ่งสำคัญ คือบทบาทของผู้นำสภาองค์กรชุมชนที่ไม่จัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ ทวี ศรีธิ (2553) ที่กล่าวถึง การพัฒนาประชาสังคมเพื่อสร้างชุมชนทางการเมืองเข้มแข็ง: กรณีศึกษาหมู่บ้านสามขา ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ไว้ว่า “ปัจจัยที่ ส่งเสริมให้บ้านสามขาเป็นชุมชนทางการเมืองเข้มแข็งประกอบด้วยศักยภาพผู้นำและสมาชิก กลุ่มองค์กร ความร่วมมือของสมาชิกชุมชน”

2.1.5 บทบาทด้านการส่งเสริม สนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล มีกิจกรรมโดดเด่น คือ การจัดหาทุนสำหรับการประกอบอาชีพให้สมาชิกกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในสภาองค์กรชุมชนตำบลได้กู้ยืมรวมทั้งมีการจัดหาวิทยากรมาฝึกอบรมอาชีพ และจัดหาช่องทางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน ซึ่งมีความสอดคล้องตามที่เสรี พงศ์พิศ (2552: 139) ได้กล่าวว่า “ชุมชนเข้มแข็ง คือ ชุมชนที่พึ่งตนเองได้ ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้มีลักษณะสำคัญ 4 ประการ ซึ่งประการ 3) คือ เป็นชุมชนที่จัดการ “ทุน” ของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ทุนซึ่งหมายถึงอะไรที่มากกว่าเงิน เป็นทุนทรัพยากรความรู้ภูมิปัญญา ทุน โภคทรัพย์และทุนทางสังคม ทำให้รากฐานมั่นคง มีหลักประกันชีวิตที่ไม่ได้ฝากชีวิตไว้กับธุรกิจการค้าที่ชุมชนมักไม่มีความรู้ความชำนาญ แต่ฝากไว้กับระบบเศรษฐกิจชุมชนที่มั่นคงและพอเพียง” ทั้งนี้ บทบาทด้านการส่งเสริม สนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน สภาองค์กรชุมชนตำบลชายนา อำเภอเสนา พบว่า ไม่มีกิจกรรมที่โดดเด่นชัดเจน สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชายนา กับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และนักปกครองท้องถิ่น มีความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่น และส่งผลกระทบต่อการดำเนินกิจกรรมในชุมชนในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับองค์กรชุมชน ถือเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่ง สถาพร เริงธรรม (2557) ได้ทำวิจัย “โครงการองค์กรชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศึกษากรณี : เทศบาลเล็กในเทศบาลใหญ่ เทศบาลนครขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองการปกครองท้องถิ่นขององค์กรชุมชนและประชาชน ซึ่งพบว่า องค์กรชุมชนและประชาชนใน

ชุมชนต่างๆ ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติและและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะ 3 ประการ คือ มีความเป็นพลเมืองเพิ่มขึ้นมีการยกฐานะเป็นหุ้นส่วนกับเทศบาลในการจัดทำบริการสาธารณะและมีความรับผิดชอบต่อชุมชนเพิ่มมากขึ้น”

2.2 ปัญหาอุปสรรค บทบาทตามมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา

2.2.1 **ปัญหาอุปสรรคของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม** พบว่า ประชากรกลุ่มที่เป็นวัยทำงานบางส่วนประกอบอาชีพนอกพื้นที่ ทั้งภาคราชการ และภาคเอกชน ทำให้เกิดปัญหา การมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของชุมชนที่อาจจะน้อยเกินไป จึงขาดความเข้าใจในบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม ประกอบกับ ในบางครั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาลตำบลบางบาล) ไม่สามารถดำเนินการตามแผนพัฒนาชุมชนที่สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่มนำเสนอไปได้ และไม่มีการชี้แจงทำความเข้าใจที่ดี ให้กับประชาชนด้วย ทำให้เกิดเป็นช่องว่างระหว่างองค์กรชุมชนกับเทศบาลตำบลบางบาล ดังแนวคิดประชาธิปไตยท้องถิ่นของปธานสุวรรณมงคล (2555) ซึ่งกล่าวไว้ว่า “ในอีกแง่มุมหนึ่งการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารก็นับเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่มีความจำเป็นต่อความเข้มแข็งของประชาธิปไตยท้องถิ่น เนื่องจากการที่ประชาชนสามารถเข้าถึงและรับรู้ข่าวสารได้อย่างกว้างขวางย่อมทำให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจได้ถูกต้องมีเหตุผลมากขึ้น รวมถึงทำให้มีบทบาทเพิ่มมากขึ้นด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า ข้อมูลคืออำนาจ”

จากการพิจารณาได้ระตรง วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และแบบไม่มีส่วนร่วม รวมถึงการค้นคว้าข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม พบว่า ส่วนใหญ่ กลุ่มองค์กรชุมชนของตำบลบ้านกุ่ม เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มาแต่เดิม มีแกนนำตามธรรมชาติปราชญ์ชาวบ้าน แกนนำที่เป็นทางการ คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาลตำบลบางบาล) และสถาบันในท้องถิ่น (วัด โรงเรียน สถานีอนามัย) และมีการทำงานพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในชุมชน เช่น มีการเปิดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมแก้ไขปัญหาของชุมชน มีการจัดสวัสดิการชุมชน ก่อนที่พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 จะมีผลบังคับใช้ และเจตนารมณ์ตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 นับว่าเป็นกฎหมายที่มีส่วนสำคัญ และมีความสอดคล้องกับเป้าหมายของกลุ่มองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม และยังพบว่า องค์กรชุมชน และประชาชนในตำบลบ้านกุ่ม ส่วนใหญ่ มีความเข้าใจบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม มีการเข้าร่วมเวทีปรึกษาหารือ มีการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งสภาองค์กรชุมชนตำบลมีส่วนร่วม การสนับสนุน มีการฟื้นฟูจารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญ ส่งเสริมสนับสนุนกลุ่มอาชีพใน องค์กรชุมชน ให้

สามารถสร้างเศรษฐกิจในชุมชน หารายได้หนุนเสริมในการดูแล ครอบครัว ให้เข้มแข็งและยั่งยืน มีจิตสำนึกร่วมกัน ในการดูแล รักษา ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของสจิวินต์ สิมาร์กซ์ และ คณะ(2549) พบว่า “พลังท้องถิ่นส่วนหนึ่งยังคงเป็นศักยภาพในท้องถิ่น และอีกส่วนหนึ่งเป็นพลังที่ เคลื่อนไหวอยู่อย่างต่อเนื่อง เป็นพลังที่รื้อรัดท้องถิ่นเอาไว้ได้ ทำให้คนในชุมชนท้องถิ่นนั้นอยู่รอด และสามารถจัดการตัวเองได้ ประกอบด้วย 4 ฐานสำคัญ คือ 1) ฐานทรัพยากร เป็นจุดเริ่มต้นของการผลิตความรู้ สร้างระบบคุณค่าและความเชื่อ รวมไปถึงการสร้างเครือข่ายทางสังคม2) เครือข่ายทางสังคมเป็นพลังที่ยึดโยงชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นเอาไว้ด้วยกันเป็นเครือข่าย เครือญาติ มีระบบความเชื่อร่วมกัน การมี วัฒนธรรมร่วมกัน 3) ระบบความรู้ของท้องถิ่นในพื้นที่วิจัยส่วนใหญ่เป็นกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม เป็นการถ่ายทอดแบบไม่ได้ตั้งใจ แต่เกิดจากการได้รู้ ได้เห็น ได้สัมผัส แล้วซึมซับเอาความรู้เหล่านั้นไว้ใน ตัวเอง และถ่ายทอดไปสู่รุ่นต่อไป สอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิตของชุมชนท้องถิ่น และ 4) ระบบคุณค่าและความเชื่อเป็นเครื่องรื้อรัดให้ชุมชนท้องถิ่นดำรงอยู่ได้ และทำหน้าที่กำกับควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชนให้อยู่ในครรลองแสดงออกมาในรูปของวัฒนธรรม บุญ ประเพณี ความเชื่อ และพิธีกรรมต่าง ๆ และพลังท้องถิ่นทั้ง 4 ฐาน ล้วนมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน

2.2.1 ปัญหาอุปสรรคของสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา พบว่า สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา และองค์กรชุมชนตำบลชานนา มีความคิดเห็นที่คลาดเคลื่อนไปจากข้อเท็จจริง ที่ว่า บทบาทหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 เป็นหน้าที่ของภาครัฐ ซึ่งหมายถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบลชานนา) ที่ต้องเป็นผู้สนับสนุนกิจกรรมของสมาชิกชุมชน ในการขับเคลื่อนกิจกรรม ทั้งด้านทุน ด้านงบประมาณ และบุคลากร เพื่อให้สภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา ได้ขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง มิใช่หน้าที่ขององค์กรชุมชน และประชาชน ที่ต้องร่วมมือกันแต่อย่างใด ทำให้บทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ประสบผลสำเร็จ ตามที่ควรจะเป็น รวมถึง องค์กรชุมชน ไม่เห็นความสำคัญในการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติชุมชนอย่างยั่งยืน ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน เช่น แหล่งน้ำสำคัญในพื้นที่ ขาดการดูแล บำรุงรักษา ทำให้ไม่อาจใช้ประโยชน์ได้อย่างสมบูรณ์ จึงไม่เป็นไปตามแนวคิดประชาสังคม ซึ่งอเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2550) ได้กล่าวไว้ว่า “ประชาสังคม (Civil society) หมายถึง เครือข่าย กลุ่ม สมาคม มูลนิธิ สถาบัน และชุมชนที่มีกิจกรรมหรือมีการเคลื่อนไหวอยู่ระหว่างรัฐ (State) กับปัจเจกชน (Individuals) โดยจุดเน้นของประชาสังคม ได้แก่ 1) ไม่ชอบ และไม่ยอมให้รัฐครอบงำ หรือบงการ แม้ว่าจะยอมรับความช่วยเหลือจากรัฐ และมีความร่วมมือกับรัฐได้ แต่ก็สามารถชี้หน้ากำกับและคัดค้านรัฐได้พอสมควร และ 2) ไม่ชอบลัทธิปัจเจกนิยมสุดขั้ว ซึ่ง

ส่งเสริมให้คนเห็นแก่ตัว ต่างคนต่างอยู่ แย่งแย่งแข่งขันกันจนไม่เห็นประโยชน์ส่วนรวม แต่สนับสนุนให้ปัจเจกชนรวมกลุ่ม และรวมหมู่ และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยไม่ปฏิเสธการแสวงหาหรือปกป้องผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม โดยสังคมต้องประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ รัฐ ประชาสังคม ปัจเจกชน ซึ่งต้องเป็นอิสระต่อกัน แต่ก็ต้องโยงใยเกี่ยวข้องกัน ต้องขัดแย้งคัดค้านกันได้ แต่ก็ต้องปรองดองประสานสามัคคีกันไปด้วย”

จากการพิจารณาไตร่ตรอง วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และแบบไม่มีส่วนร่วม รวมถึงการค้นคว้าข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ของสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนาพบว่า ปัญหาอุปสรรคของสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา คือการที่องค์กรชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา ทั้งในด้านแนวความคิด สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนซึ่งไม่ปฏิบัติตามแนวคิดการมีส่วนร่วม ตามที่ประเวศ วะสี (2550) กล่าวไว้ว่า “ชุมชนเข้มแข็งเกิดจากการรวมตัว ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมทำวิจัยเรื่องของชุมชนเอง ร่วมทำแผนแม่บทชุมชน และร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาตามแผนแม่บทชุมชน เกิดการพัฒนาอย่างบูรณาการทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ ครอบครัว สังคม วัฒนธรรม สุขภาพพร้อมกันไป” รวมถึงไม่ปฏิบัติตามแนวคิดการเมืองภาคพลเมือง ซึ่งชาติชาย เหลืองเจริญ (อ้างในสถาบันพระปกเกล้า 2553) ว่า “การเมืองภาคพลเมืองหมายถึงการที่ประชาชนได้เข้าไปมีบทบาท ส่วนร่วมในกิจกรรมและกระบวนการทางการเมืองเพื่อกำหนดแผนงาน การผลักดันนโยบายสาธารณะต่อสังคม มีส่วนร่วมในการตัดสินใจขององค์กรทางการเมือง และระบบราชการ ในทุกระดับส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินการทั้งในเมือง และงานสาธารณะได้การดำเนินการที่เป็นผลต่อการกระตุ้น การส่งเสริมให้เกิดความตระหนักและกระตือรือร้น ที่จะเข้าไปมีบทบาทในกระบวนการดังกล่าวต้องเป็นเป้าประสงค์ที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ 1) กิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง กิจกรรมที่ปกติถือว่าเป็นหน้าที่ของรัฐ แต่รัฐยังทำหน้าที่ได้ไม่ครบถ้วน 2) เป็นกิจกรรมที่ยังหาเจ้าภาพที่แท้จริงมิได้ กลุ่ม องค์กร เครือข่าย จึงรวมตัวกันดำเนินกิจกรรมตามลำพัง หรือร่วมกับภาคีอื่น ๆ หรือร่วมกับองค์กรภาครัฐก็ได้ 3) การดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม องค์กร เครือข่าย ต้องมีลักษณะที่ต่อเนื่องเป็นที่รับรู้ของสังคม การบริหารงานของกลุ่ม องค์กร เครือข่าย ต้องให้สมาชิกมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ และตัดสินใจร่วมกัน ภายใต้วิถีวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น การเมืองภาคพลเมือง จึงเป็นเรื่องของทุกคนที่พร้อมแสดงออกทางความคิด การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ต่อสาธารณะ และสุดท้ายพลังของพลเมืองจึงกำหนดชะตาชีวิตของตนเองได้ด้วยตนเอง”

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ควรมีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 หมวด

1 สภาองค์กรชุมชนตำบล มาตรา 5 วรรคหนึ่ง การจดทะเบียนจัดตั้งไว้กับกำนัน ควรเปลี่ยนผู้รับจดทะเบียนจัดตั้งจากกำนัน เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ (เทศบาล หรือ องค์การบริหารส่วนตำบล) เป็นผู้รับจดทะเบียน และวรรคสี่ เมื่อได้รับจดทะเบียนการจดทะเบียน ให้เทศบาล หรือองค์การบริหารส่วนตำบลแล้วแต่กรณีส่งรายชื่อให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เนื่องจากจะเป็นการป้องกันปัญหาความไม่ลงรอยกันของผู้แทนองค์กรชุมชนในแต่ละหมู่บ้านกับผู้ใหญ่บ้าน และกำนัน ซึ่งจากการทำวิจัยพบว่า ปัญหาความสัมพันธ์ที่ไม่ดีระหว่างชุมชน กับผู้ใหญ่บ้าน และกำนัน ส่งผลให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล รวมทั้งเมื่อจัดตั้งได้แล้ว การขับเคลื่อนกิจกรรมของสภาองค์กรชุมชนตำบลระหว่างประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลกับผู้ใหญ่บ้าน และกำนัน ก็เกิดปัญหาอุปสรรคด้วยเช่นกัน

3.1.2 ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 หมวด 1

มาตรา 7 เรื่องคุณสมบัติของสมาชิกสภาองค์กรชุมชน (4) “ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ” ควรเพิ่มเติมว่า “หรือพ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี” เหตุผล คือ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้กับผู้ที่เคยต้องโทษจำคุกได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาภูมิลำเนาท้องถิ่นของตนเอง และการเป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชน ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานให้ท้องถิ่นด้วยจิตสาธารณะ จะเกิดประโยชน์กับชุมชนมากกว่าเป็นโทษ

3.1.3 ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 โดยการ

กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่สภาองค์กรชุมชนตำบลตั้งอยู่ (เทศบาล หรือ องค์การบริหารส่วนตำบล) สามารถสนับสนุนงบประมาณให้กับสภาองค์กรชุมชนตำบลได้ ในกรณีที่สภาองค์กรชุมชนตำบลมีกิจกรรม หรือ โครงการที่จำเป็นเร่งด่วน และเกิดประโยชน์กับชุมชนส่วนใหญ่ในตำบล โดยอาจจะกำหนดให้เป็นแผนพัฒนาท้องถิ่น 3 ปี และควรบรรจุเรื่องการอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติชุมชน รวมถึงการกำหนดให้มีการจัดเวทีปรึกษาหารือกันของชุมชน ไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่นด้วย จะเป็นการสนับสนุนให้การดำเนินการของสภาองค์กรชุมชนตำบล มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น

3.1.4 ปัญหาหลักที่สำคัญในชุมชน ที่ควรได้รับการแก้ไขแบบเร่งด่วน คือ ปัญหา

ทางด้านเศรษฐกิจ ปากท้องของชุมชน ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ควรได้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนภาครัฐจึงไม่ควรปล่อยให้ป็นหน้าที่ของสภาองค์กรชุมชนตำบล ที่ขับเคลื่อนเองแบบไร้ทิศทาง

รวมทั้งต้องส่งเสริมองค์ความรู้เชิงวิชาการ เพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรในท้องถิ่น สนับสนุนเทคโนโลยี ส่งเสริมสนับสนุนด้านการตลาด โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ต้องมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ส่งเสริม และหาช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน

3.1.5 ต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชน ได้มีความรู้เกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ และประโยชน์ของสภา และผู้นำของสภาองค์กรชุมชนตำบล ต้องเป็นผู้นำที่แท้จริงให้องค์กรชุมชนและประชาชนเชื่อมั่นได้และ สภาองค์กรชุมชนตำบลควรมีการประชาสัมพันธ์ สื่อสาร กิจกรรม และผลการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูล ข่าวสาร อย่างสม่ำเสมอ หรืออย่างน้อยควรมีการแจ้งผลการดำเนินงานให้ประชาชนรับทราบปีละ 1 ครั้ง และโครงการใดที่อาจจะมีผลกระทบกับชุมชน ควรมีการแจ้งให้ชุมชนได้รับรู้ บุคลากรที่เข้ามาทำงานกลุ่ม ชมรม ในองค์กรชุมชน ควรมีการสับเปลี่ยนกันบ้าง เพื่อมิให้รับผิดชอบภารกิจที่มากเกินไป ซึ่งจากการวิจัยพบว่า สมาชิกสภาองค์กรชุมชน หลายท่านมีตำแหน่งที่รับผิดชอบหลายตำแหน่งทำให้ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ครบถ้วน ทำให้กลุ่ม ชมรม ในองค์กรชุมชน เสียโอกาสที่จะได้มีผู้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มที่

3.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ศึกษาบทบาทของประธานสภาองค์กรชุมชนตำบล ในการเป็นผู้นำองค์กรชุมชนพัฒนาองค์กรชุมชนในท้องถิ่น

3.2.2 ศึกษาบทบาทความร่วมมือระหว่างองค์กรท้องถิ่น ในการขับเคลื่อนพัฒนาสภาองค์กรชุมชนในภาพรวมทุกมิติ

3.2.3 ศึกษาปัญหาอุปสรรคและบทบาทตามมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551

บรรณานุกรม

- คลังบทความ. (2558). *สภานักพัฒนาเพื่อประชาธิปไตย*. สืบค้นจาก <http://www.artcle-spadm.com>.
- จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2558). *บรรยายสรุป ประจำปี 2558*. กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสารสำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา: จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.
- ชลกร ศิริวรรณ. (2554). *บทบาทของสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร เขตดินแดง ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแฟลตดินแดง (การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ชัยณรงค์ เค็รือนวน, และคณะ. (2556). *โครงการการสร้างประชาธิปไตยชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดสระแก้ว ฐานการพัฒนาองค์กรปกครองท้องถิ่นจากภาคประชาชน*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.): กรุงเทพฯ.
- ชาติชาย เหลืองเจริญ. (2553). *ในสถาบันพระปกเกล้ามหาวิทยาลัยบ้านนอก*. สืบค้นจาก http://www.banjumrung.org/Home/sapa/jr_bnforum4.
- ฐปนรรต พรหมอินทร์, และคณะ. (2551). *รวมบทความวิชาการรัฐศาสตร์เนื่องในโอกาสครบรอบ 30 ปี มสธ. ครบรอบ 26 ปี รัฐศาสตร์: การเมืองภาคประชาชนกับประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของ คนไทย: ศึกษากรณีขององค์การพัฒนาเอกชน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช: นนทบุรี*.
- ณรัชชอร์ ศรีทอง. (2554). *การบริหารงานพัฒนาชุมชนเชิงยุทธศาสตร์*. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). โอเดียนสโตร์: กรุงเทพฯ.
- ณัฐพงษ์ คันทรส. (2552). *กระบวนการประชาสังคมในเขตเทศบาลตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ดารารัตน์ คำเป็ง. (2552). *บทบาทการเมืองภาคประชาชนต่อการปกครองท้องถิ่น: ศึกษากรณีเฉพาะสภาองค์กรชุมชนตำบลน้ำเกีฮัน อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน. (วิทยานิพนธ์ ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ถวิลวดี บุรีกุล, ธนาวุฒิ ถาวรพราหมณ์. (2553). *การกระจายอำนาจกับการปฏิรูปประเทศไทย เล่มที่ 4 ว่าด้วยการมีส่วนร่วมและการเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาชนและการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. ศูนย์ส่งเสริม

นวัตกรรมและ ธรรมเนียมปฏิบัติท้องถิ่น คณะรัฐศาสตร์. กรุงเทพฯ;จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- _____. (2556). *ประมวลสาระชุดวิชา ประชาสังคมและชุมชนท้องถิ่น*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). นนทบุรี:สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ทวี ศรีธิ. (2553). *การพัฒนาประชาสังคมเพื่อสร้างชุมชนทางการเมืองเข้มแข็ง: กรณีศึกษาหมู่บ้านสามขา ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- ไททัศน์ มาลา, และคณะ. (2554). *บทบาทการทำงานร่วมกันระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2546). *การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง*. กรุงเทพฯ: สิริการพิมพ์.
- นฤมล ทับจุมพล. (2543). *ประชาธิปไตยรากหญ้า: ข้อสังเกตบางประการจากบทบาททางการเมืองขององค์กรประชาชนรากหญ้า*. ในณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (บรรณาธิการ). *ลุกขึ้นสู้. ศูนย์เศรษฐศาสตร์การเมืองคณะเศรษฐศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: กรุงเทพฯ*.
- นิภาภัทร เกสรมาศ. (2554). *บทบาทสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่น: ศึกษากรณีสภาองค์กรชุมชนตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์): วิทยาลัยการปกครองมหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- นุกุล ชื่นพิง. (2557). *แนวทาง บทความพิเศษ : การเมืองภาคพลเมือง (Civil politics) กับสถานการณ์ที่ประชาชนได้รับสิทธิเสรีภาพในการปฏิรูป*. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่: สงขลา.
- บุญน้อม สีลาอาสน์. (2550). *การมีส่วนร่วมของเครือข่ายองค์กรชุมชนในการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน จังหวัดตราด*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์): มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2554). *การเมืองท้องถิ่น การเมืองของใคร โดยใคร และเพื่อใคร*. (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1), นนทบุรี: จตุพรดีไซน์.
- _____. (2554). *การกระจายอำนาจ แนวคิดและประสบการณ์จากเอเชีย*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: กรุงเทพฯ.

- _____ . (2555). *การเมืองการบริหารท้องถิ่นเปรียบเทียบ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประเวศ วีส. (2549). *การเมืองสมานฉันท์ สร้างสรรค์ความเข้มแข็งของท้องถิ่น: ในเส้นทางชุมชน ชุมชนประชาธิปไตย*. วิทยาลัยการจัดการทางสังคม: กรุงเทพฯ.
- _____ . (2550). *การเมืองใหม่ที่ไม่ใช้เงินเป็นใหญ่*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน
- _____ . (2550). (ในเอนก เหล่าธรรมทัศน์). *ประชาธิปไตยชุมชน: รากฐานของการเมือง สมานฉันท์และการเมืองคุณธรรม*. มูลนิธิสาธาณสุขแห่งชาติ: กรุงเทพฯ.
- พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. สืบค้นจาก
<http://mskschool.net/TRIED2542/keywords.html>.
- พนัส เหลี่ยมสมบัติ. (2554). *การใช้ถนนคนเดินเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน: กรณีศึกษา ชุมชนสองฝั่งถนนวิบูลย์ จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์): มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- พยุศักดิ์ พลลุน. (2555). *บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย: กรณีศึกษาในพื้นที่อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์): มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม. (2549). *การเมืองสมานฉันท์ หนทางสู่การแก้ไขความขัดแย้งในสังคมสองชั่วในเส้นทางชุมชน ชุมชนประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการจัดการทางสังคม.
- กิม ภคเมธาวิ, และคณะ. (2549). *การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาองค์การการเงินชุมชน*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.): กรุงเทพฯ.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2556). *ประมวลสาระชุดวิชา ประชาสังคมและชุมชนท้องถิ่น*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช: นนทบุรี.
- ยศวดี บุญเกียรติ. (2558). *เอกสารการสัมมนาร่วมเรื่อง “การเลือกตั้งท้องถิ่น” ระหว่างสถาบันนโยบายศึกษากับคณะกรรมการการเลือกตั้ง*. สืบค้นจาก
<http://fpps.or.th/news.php?detail=n1387912533.news>.
- ยุพาพร รูปงาม. (2545). *การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงบประมาณในการปฏิรูประบบราชการ*. (ภาคินพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- รงค์ บุญสวยขวัญ. (2557). *การเมืองภาคพลเมือง: ทบทวนวรรณกรรมเพื่อสร้างตัวชี้วัดหรือตัวบ่งบอกการเมืองของพลเมือง*. สภาพัฒนาการเมือง สถาบันพระปกเกล้า, กรุงเทพฯ.

- รัชนี้ ประดับ. (2556). *ชุมชนเข้มแข็งปฏิบัติการเชิงอำนาจของรัฐไทยสมัยใหม่*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: กรุงเทพฯ.
- _____. (2556). บทความ *สภาองค์กรชุมชน การเมืองใหม่และการท้าทายต่อกลุ่มอำนาจใน
ท้องถิ่น*. (พฤษภาคม – สิงหาคม). สถาบันพระปกเกล้า, กรุงเทพฯ.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2551). *พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551*. เล่มที่ 125, ตอนที่ 31 ก.
- วสันต์ ปัญญาแก้ว. (2555). *การเมือง – ประชาธิปไตยท้องถิ่นภาคเหนือ: ศูนย์วิจัยและบริการ
วิชาการ*. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- วันเฉลิม ณะรงค์ชัย. (2555). *บทบาทของสมาชิกสภาเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ในการเสริมสร้าง
ความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้
ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคนิ. (2531). *การพัฒนาชนบทไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์. สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts>.
- วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี. (2558). *ประชาธิปไตย*. สืบค้นจาก <https://th.wikipedia.org/wiki>.
- _____. (2558). *ประชาสังคม*. สืบค้นจาก <https://th.wikipedia.org/wiki>
- วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า. (2551). *สร้างการปกครองท้องถิ่นให้เป็น
รากฐานพัฒนาประชาธิปไตย*. ส. เจริญการพิมพ์: กรุงเทพฯ.
- ศรัณยู หมั่นทรัพย์. (2550). “การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง: ฐานรากของการเมืองภาคพลเมือง”
วารสารสถาบันพระปกเกล้า. สถาบันพระปกเกล้า: กรุงเทพฯ.
- ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล. (2559). *แผนพัฒนาการเกษตรระดับ
ตำบล พ.ศ.2560 – 2562*. สำนักงานเกษตรอำเภอบางบาล. กรมส่งเสริมการเกษตร:
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.
- ศูนย์ส่งเสริมนวัตกรรมและธรรมาภิบาลท้องถิ่น. (2553). *การกระจายอำนาจกับการปฏิรูปประเทศ
ไทย เล่มที่ 4: ว่าด้วยการมีส่วนร่วมและการเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาค
ประชาชนและการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*.
วีระศักดิ์ เครือเทพ, จรัส สุวรรณมาลา บรรณาธิการ. คณะรัฐศาสตร์. จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์สารสนเทศ ราชบัณฑิตยสถาน. (2558). สืบค้นจาก <http://rirs3.royin.go.th/dictionary.asp>.
- สถาบันปริดิพนมยงค์. (2558). *ประชาธิปไตยเบื้องต้นสำหรับสามัญชน: ปริดิ พนมยงค์*. สืบค้นจาก
http://www.pridiinstitute.com/autopage/show_page.php.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2554). *การศึกษาทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา*

ชุมชนบริเวณ โรงไฟฟ้า กระบี่ ในเขตตำบลคลองขนาน ปากส้าย และตลิ่งชัน อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่. สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า. กรุงเทพฯ: ส.เจริญการพิมพ์.

_____. (2554). *ประมวลการดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการของจังหวัด ที่เป็นกรณีศึกษาที่ดี (Best Practices)*. กลุ่มพัฒนาระบบสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบราชการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (สำนักงาน ก.พ.ร.): กรุงเทพฯ.

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน). (2558). *รายงานความคืบหน้าสภาองค์กรชุมชนผลการดำเนินงานส่งเสริมการจัดตั้งและพัฒนาสภาองค์กรชุมชน ประจำปี 2558*. สภาองค์กรชุมชน: กรุงเทพฯ.

_____. (2558). *คู่มือจุดแจ้งการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล*. สืบค้นจาก <http://www.codi.or.th/index.php/2015-08-04>.

_____. (2550). *เอกสารประกอบงานมหกรรมวิถีพลังไท 2 สภาองค์กรชุมชน. รวมพลังสร้างความเข้มแข็งของชุมชน*. พรรณทิพย์ เพชรมาก. บรรณาธิการ, กรุงเทพฯ.

สถาพร เรืองธรรม. (2557). *โครงการองค์กรชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศึกษากรณี: เทศบาลเล็กในเทศบาลใหญ่ เทศบาลนครขอนแก่น*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์): คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

สภาองค์กรชุมชนตำบล. (2554). *ความเป็นมาของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนตำบล*. สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/472246>

สมเกียรติ ฉายไธสง, และคณะ. (2548). *แนวทางการพัฒนาเครือข่าย กลุ่ม องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดตรัง*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.): กรุงเทพฯ.

สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์. (2545). *เอกสารประกอบการประชุมสถาบันพระปกเกล้า*. สถาบันพระปกเกล้า: กรุงเทพฯ.

สมพันธ์ เตชะอธิก. (2540). *การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านกรุงเทพฯ*. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น: ขอนแก่น.

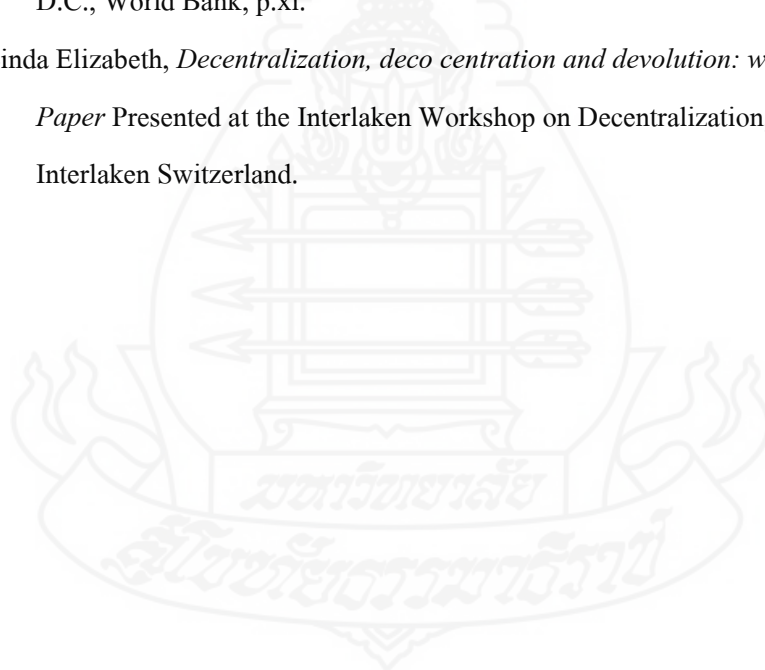
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2554). *การเมืองภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตย*. กลุ่มงานผลิตเอกสาร. สำนักประชาสัมพันธ์. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร: กรุงเทพฯ.

สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานบุคคล สำนักงาน ก.พ. (2545). *บทเรียนด้านการกระจายอำนาจ*

ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น (*The Lesson Learned On the Decentralization And Local Personnel Administration*). สำนักงาน ก.พ.: กรุงเทพฯ.

- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2559). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550*. สืบค้นจาก <http://www.krisdika.go.th>.
- สาวิตรี ศรีปาน. (2552). *กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์บ้านวังขุมเงินตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์): มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สาวิตรี รอดสิน. (2554). *ชุมชนเข้มแข็ง: กรณีศึกษาชุมชนบ้านบางจำปี ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออนจังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์): มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- สุจินต์ สิมารักษ์, และคณะ. (2549). *โครงการวิจัยพัฒนากลไกการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่น ระดับตำบล – อำเภอ*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.): กรุงเทพฯ.
- สุเมธ แสงนิ่มนวล. (2544). *9 ส.กลยุทธ์แห่งความสำเร็จพัฒนาท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ บั๊กแบงก์.
- สุวัฒน์ คงแป้น. (2545). *วิถีไท วิถีทางสู่ชุมชนพึ่งตนเอง* (พิมพ์ครั้งแรก). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน มูลนิธิชุมชนไท: กรุงเทพฯ.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2542). *ประชาสังคมในมุมมองตะวันตก: ประสบการณ์จากการอ่านและสอนที่ จอห์นส์ ฮอปกินส์*. สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม: กรุงเทพฯ.
- _____. (2543). *การเมืองของพลเมือง: สู่สหสวรรค์ใหม่*. โครงการจัดพิมพ์คลับไฟ อาคารสถาบันปริดิพมยงค์: กรุงเทพฯ.
- _____. (2557). *แปรถิ่น เปลี่ยนฐาน สร้างการปกครองท้องถิ่นให้เป็นรากฐานของประชาธิปไตย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรดาวัลย์ ธนาวุฒิ. (2555). *บทบาทของผู้นำชุมชนในกระบวนการเรียนรู้การจัดการป่าชุมชนบ้านหัวทุ่ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา รัฐประศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์): มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- อรรถสิทธิ์ เมืองอินทร์. (2559). *การเมืองการปกครองเปรียบเทียบ สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา*. สืบค้นจาก http://www.clm.up.ac.th/doc/ebook_001.pdf.

- อินทิรา วิทยสมบูรณ์. (2555). *โครงการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ (Media for all)*. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน): กรุงเทพฯ.
- เอกสิทธิ์ สมนวล. (2554). *การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนป่าขาม ตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าอ้ง จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์): มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- อภิชาติ พิบูลย์. (2554). *บทบาทการเมืองภาคประชาชนในการเสริมสร้างความสมานฉันท์: ศึกษากรณีตำบลวงใน อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต "ไม่ได้ตีพิมพ์"): มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- Levinson, D.J.(1964). *Role, Personality and Social Structure*. Sociological Theory. New York: Macmillan.
- World Bank Independent Evaluation Group. (2008). *Decentralization in Client Countries An Evaluation of World Bank Support, 1990 – 2007*. Washington D.C., World Bank, p.xi.
- Yuliani, Linda Elizabeth, *Decentralization, deco centration and devolution: what do they mean?*. Paper Presented at the Interlaken Workshop on Decentralization, 27-30 April 2004, Interlaken Switzerland.

ภาคผนวก

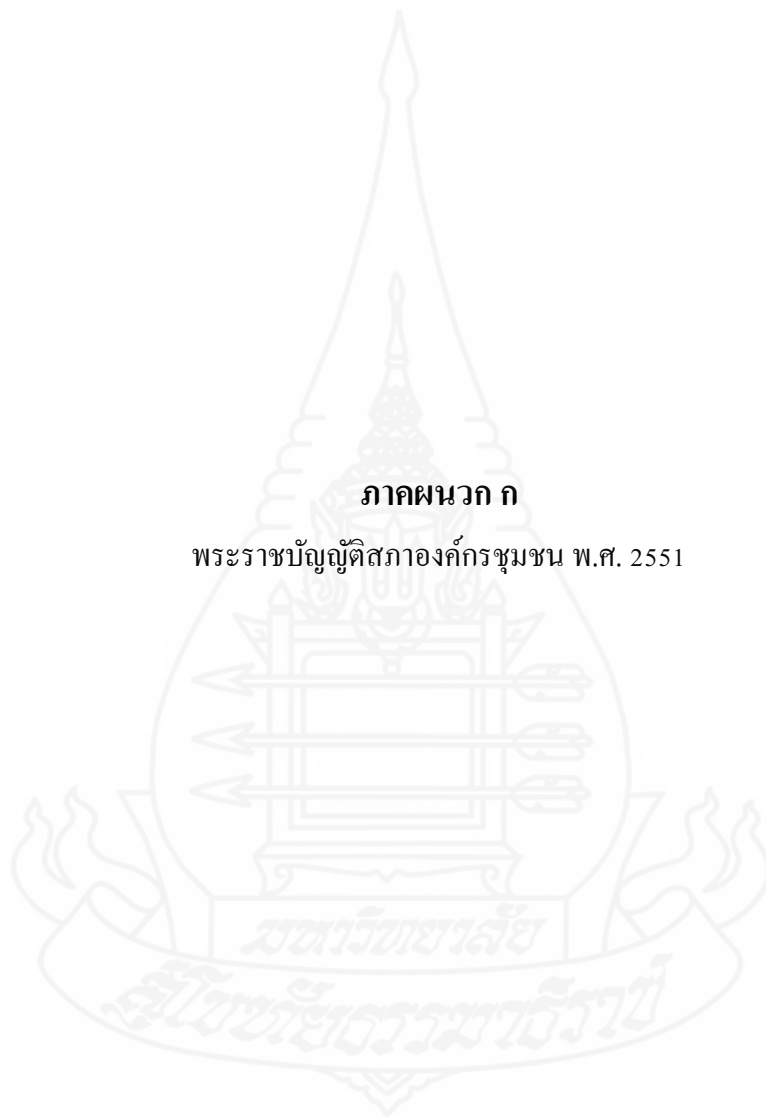
มหาวิทยาลัย

สกลนครราชภัฏ

ภาคผนวก ก

พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติ

สภาองค์กรชุมชน

พ.ศ. ๒๕๕๑

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๑

เป็นปีที่ ๖๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยสภาองค์กรชุมชน

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๘ ประกอบกับมาตรา ๖๔ และมาตรา ๖๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๑”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

จัดแจ้งการจัดตั้งได้กระทำก่อนวันประชุม อาจประชุมปรึกษากันจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลขึ้น
 สถานหนึ่งเพื่อปฏิบัติภารกิจตามพระราชบัญญัตินี้ได้

การได้มาซึ่งผู้แทนชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในแต่ละหมู่บ้าน และการได้มา
 ซึ่งผู้แทนชุมชนอื่นในตำบลให้เป็นไปตามที่ผู้นำชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในแต่ละหมู่บ้าน
 หรือผู้นำชุมชนอื่นในตำบลแล้วแต่กรณีปรึกษาหารือกัน โดยให้มีผู้แทนชุมชนท้องถิ่น หรือ
 ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในแต่ละหมู่บ้าน หมู่บ้านละสี่คนและผู้แทนชุมชนอื่นในตำบลชุมชนละสองคน

การประชุมปรึกษากันตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผู้แทนชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม
 ในแต่ละหมู่บ้าน และผู้แทนชุมชนอื่นในตำบลมาร่วมประชุมไม่น้อยกว่าร้อยละหกสิบของผู้แทนชุมชน
 ทุกประเภทตามวรรคสองรวมกัน จึงจะเป็นองค์ประชุม และต้องเห็นสอดคล้องต้องกันให้จัดตั้ง
 สภาองค์กรชุมชนตำบลไม่น้อยกว่าร้อยละหกสิบของจำนวนผู้แทนชุมชนทุกประเภทตามวรรคสอง

เมื่อกำหนดได้รับจัดแจ้งการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลแล้วให้ออกใบรับการจัดแจ้ง
 ให้เป็นหลักฐานและส่งบัญชีรายชื่อให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ทราบ

ในกรณีที่ตำบลหรือหมู่บ้านใดไม่มีกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน ให้จัดแจ้งการจัดตั้งชุมชนหรือ
 จัดแจ้งการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล แล้วแต่กรณี ไว้กับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือ
 ในกรณีเขตกรุงเทพมหานคร ให้จัดแจ้งไว้กับผู้อำนวยการเขต และให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 หรือผู้อำนวยการเขต แล้วแต่กรณี ออกใบรับการจัดแจ้งไว้เป็นหลักฐาน และแจ้งให้สถาบันพัฒนา
 องค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ทราบ

หลักเกณฑ์ วิธีการ และแบบการแจ้งการจัดตั้งชุมชน ชุมชนท้องถิ่น ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม
 ตามวรรคหนึ่ง และการแจ้งการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลตามวรรคสี่และวรรคห้าให้เป็นไป
 ตามที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ประกาศกำหนด

มาตรา ๖ สภาองค์กรชุมชนตำบล ประกอบด้วย

(๑) สมาชิกซึ่งเป็นผู้แทนของชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในแต่ละหมู่บ้านและ
 ผู้แทนชุมชนอื่นในตำบล ซึ่งได้รับการคัดเลือกและมีจำนวนตามที่ที่ประชุมตามมาตรา ๕ กำหนด

(๒) สมาชิกผู้ทรงคุณวุฒิ มีจำนวนไม่เกินหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกตาม (๑)

ในวาระเริ่มแรกให้ที่ประชุมตามมาตรา ๕ กำหนดจำนวนและคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิตาม (๒)
 ในวาระต่อไป การกำหนดจำนวนและการคัดเลือกให้เป็นไปตามผลการปรึกษาหารือของสมาชิก
 ตาม (๑) ทั้งนี้ ให้คัดเลือกจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นที่เคารพหรือยอมรับนับถือของชุมชนในตำบลนั้น

มาตรา ๗ สมาชิกสภาองค์การชุมชนตำบลตามมาตรา ๖ (๑) และ (๒) ต้องมีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำ หรือมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยทะเบียนราษฎรในหมู่บ้านในตำบลนั้นเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีจนถึงวันคัดเลือก

(๒) ไม่เป็นหรือเคยเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้มีตำแหน่งในพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง ในระยะเวลาหนึ่งปีก่อนวันคัดเลือก

(๓) ไม่เคยสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือเข้ารับการศึกษาเป็นสมาชิกวุฒิสภา ในระยะเวลาหนึ่งปีก่อนวันคัดเลือก

(๔) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา ๘ สมาชิกสภาองค์การชุมชนตำบลมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปีนับแต่วันคัดเลือก

ในกรณีที่สมาชิกพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้ดำเนินการคัดเลือกสมาชิกใหม่แทนภายในกำหนดเวลาหกสิบวันนับแต่วันที่ตำแหน่งสมาชิกว่างลง เว้นแต่วาระของสมาชิกเหลือไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวันจะไม่ดำเนินการให้ได้มาซึ่งสมาชิกแทนก็ได้ กรณีที่มีการดำเนินการให้ได้มาซึ่งสมาชิกแทนตำแหน่งที่ว่างให้สมาชิกผู้นั้นอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่ากำหนดเวลาที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน ทั้งนี้ ให้นำความในมาตรา ๕ และมาตรา ๖ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

เมื่อครบกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่งให้ดำเนินการคัดเลือกสมาชิกใหม่ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ครบวาระ ในระหว่างที่ยังมิได้มีการคัดเลือกสมาชิกขึ้นใหม่ ให้สมาชิกที่พ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไป

มาตรา ๙ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ สมาชิกสภาองค์การชุมชนตำบลอาจพ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ตาย

(๒) ลาออกโดยยื่นหนังสือลาออกต่อประธานสภาองค์การชุมชนตำบล

(๓) สภาก่อตั้งชุมชนตำบลมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิก สภาก่อตั้งชุมชนตำบลทั้งหมดที่มีอยู่ให้พ้นจากตำแหน่งโดยเห็นว่าเป็นความประพฤติในทางที่จะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียต่อชุมชน

(๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๗

(๕) กระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา ๑๒

(๖) มีการยุบเลิกสภาองค์การชุมชนตำบล

การวินิจฉัยการพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา นี้ให้เป็นอำนาจของสภาองค์การชุมชนตำบล ซึ่งต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดที่มีอยู่

มาตรา ๑๐ เมื่อสภาองค์การชุมชนตำบลมีเหตุต้องยุบเลิก ให้ประธานสภาองค์การชุมชนตำบล ที่อยู่ในตำแหน่งขณะมีการยุบเลิกสภาองค์การชุมชนตำบล แจ้งการยุบเลิกต่อกำนัน และเมื่อกำนันได้รับการแจ้งการยุบเลิกสภาองค์การชุมชนตำบลแล้ว ให้กำนันออกใบรับแจ้งการยุบเลิกไว้เป็นหลักฐาน และให้แจ้งไปยังสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ได้ทราบด้วย

ในกรณีที่ตำบลไม่มีกำนัน เมื่อสภาองค์การชุมชนตำบลมีเหตุต้องยุบเลิก ให้ประธาน สภาองค์การชุมชนตำบลที่อยู่ในตำแหน่งขณะมีการยุบเลิกสภาองค์การชุมชนตำบล แจ้งการยุบเลิกต่อ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือในกรณีเขตกรุงเทพมหานคร ให้แจ้งการยุบเลิกต่อผู้อำนวยการเขต และให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้อำนวยการเขต แล้วแต่กรณี ออกใบรับแจ้งการยุบเลิก ไว้เป็นหลักฐาน และให้แจ้งไปยังสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ได้ทราบด้วย

หลักเกณฑ์ วิธีการ และแบบการจดแจ้งการยุบเลิกสภาองค์การชุมชนตำบล ให้เป็นไปตามที่ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ประกาศกำหนด

มาตรา ๑๑ ในกรณีที่มีการยุบเลิกสภาองค์การชุมชนตำบลใด ให้โอนบรรดาทรัพย์สิน ที่เหลืออยู่ทั้งหมดแก่หน่วยงานของรัฐหรือองค์กรสาธารณะตามที่ที่ประชุมสภาองค์การชุมชนตำบล เห็นสมควร

การโอนบรรดาทรัพย์สินหากไม่ได้จัดการตามที่กำหนดในวรรคหนึ่ง ให้สถาบันพัฒนา องค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เป็นผู้ดำเนินการให้เสร็จสิ้นและแจ้งให้ที่ประชุมในระดับจังหวัดของ สภาองค์การชุมชนตำบลทราบ

มาตรา ๑๒ สมาชิกสภาองค์การชุมชนตำบลต้อง

- (๓) ออกกติกาและคำสั่งใด ๆ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในการประชุม
- (๔) เป็นผู้แทนสภาองค์กรชุมชนตำบลในกิจการที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอก
- (๕) แต่งตั้งเลขานุการสภาโดยความเห็นชอบของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล
- (๖) อำนาจและหน้าที่อื่นตามที่มิถุหมายบัญญัติไว้

มาตรา ๑๗ รองประธานสภา มีอำนาจและหน้าที่ช่วยประธานสภาในกิจการอันเป็นอำนาจหน้าที่ของประธานสภา หรือปฏิบัติกรตามทีประธานสภามอบหมาย

มาตรา ๑๘ เลขานุการสภา มีหน้าที่รับผิดชอบงานธุรการและการจัดการประชุม และงานอื่นใดตามที่สภาองค์กรชุมชนตำบลมอบหมาย

มาตรา ๑๙ สภาองค์กรชุมชนตำบลต้องจัดให้มีการประชุมอย่างน้อยปีละสี่ครั้ง เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามภารกิจของสภาองค์กรชุมชนตำบลนั้น

นอกจากการประชุมตามวรรคหนึ่ง เมื่อสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลเข้าชื้อกัน ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดยื่นหนังสือร้องขอให้เปิดการประชุม ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลต้องจัดให้มีการประชุมภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้อง

มาตรา ๒๐ การประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบล ต้องมีสมาชิมาประชุม ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดที่มีอยู่จึงจะเป็นองค์ประชุม การลงมติของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมมีสิทธิออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๒๑ ให้สภาองค์กรชุมชนตำบล มีภารกิจดังต่อไปนี้

(๑) ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและของชาติ

(๒) ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานของรัฐในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศชาติอย่างยั่งยืน

(๓) เผยแพร่และให้ความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกองค์กรชุมชน รวมตลอดทั้งการร่วมมือกัน ในการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

(๔) เสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไขและการพัฒนาต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในการจัดทำแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรา ๒๖ ให้ที่ประชุมในระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนตำบล ดำเนินการเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอแนวทางการพัฒนาจังหวัดต่อผู้ว่าราชการจังหวัดและองค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด

(๒) เสนอแนะต่อผู้ว่าราชการจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไข หรือความต้องการของประชาชนในเรื่องการจัดทำ บริการสาธารณะและการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม

(๓) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างสภาองค์กรชุมชนตำบล เพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

(๔) เสนอข้อคิดเห็นในเรื่องที่ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือองค์การบริหารส่วนจังหวัดปรึกษา

(๕) เสนอรายชื่อผู้แทนระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนตำบลสองคน เพื่อไปร่วมประชุม ในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล

มาตรา ๒๗ ให้ที่ประชุมในระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนตำบลเลือกกันเองเป็นประธาน ที่ประชุมคนหนึ่งและรองประธานที่ประชุมคนหนึ่ง

ให้นำความในมาตรา ๒๐ มาใช้บังคับกับการประชุมในระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนตำบลด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๒๘ องค์กรบริหารส่วนจังหวัด อาจให้การอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ จัดประชุมในระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นเงินอุดหนุนทั่วไปตามที่กรมส่งเสริม การปกครองท้องถิ่นกำหนด

หมวด ๓

การประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล

มาตรา ๓๐ ในปีหนึ่งให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) จัดให้มีการประชุม ในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบลอย่างน้อยหนึ่งครั้ง

มาตรา ๓๑ ในการประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล บุคคลดังต่อไปนี้ย่อมมีสิทธิ เข้าร่วมประชุม แสดงความคิดเห็นและลงมติ

(๑) ผู้แทนระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนตำบลตามที่ได้รับการเสนอรายชื่อตามมาตรา ๒๖

(๒) ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งผู้แทนระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนตำบลตาม (๑) เสนอให้เชิญมาร่วมประชุมมีจำนวนไม่เกินหนึ่งในห้าของผู้แทนตาม (๑)

หลักเกณฑ์การเสนอชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตาม (๒) ให้เป็นไปตามกติกาของที่ประชุมของผู้แทนตาม (๑)

มาตรา ๓๒ ให้ที่ประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล ดำเนินการเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดตั้งและการพัฒนาสภาองค์กรชุมชนในระดับตำบลให้เกิดความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้เพื่อเสนอให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ

(๒) ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และกฎหมาย รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะของหน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีผลต่อพื้นที่มากกว่าหนึ่งจังหวัดทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม

(๓) สรุปปัญหาที่ประชาชนในจังหวัดต่าง ๆ ประสบ และข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไข เพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรีพิจารณาสั่งการ

มาตรา ๓๓ การประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบลให้ที่ประชุมเลือกกันเอง เป็นประธานที่ประชุมคนหนึ่งและรองประธานที่ประชุมคนหนึ่ง

ให้นำความในมาตรา ๒๐ มาใช้บังคับกับการประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบลด้วย โดยอนุโลม

หมวด ๔

การส่งเสริมกิจการของสภาองค์กรชุมชนตำบล

มาตรา ๓๔ ให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กำหนดข้อบังคับการอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจัดประชุมในระดับชาติ ระดับจังหวัดและระดับตำบลของสภาองค์กรชุมชนตำบล เป็นเงินอุดหนุนทั่วไปตามควรแก่กรณี

มาตรา ๓๕ ให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) มีอำนาจหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งและพัฒนากิจการของสภาองค์กรชุมชนตำบล รวมทั้งให้มีอำนาจหน้าที่ในเรื่องดังต่อไปนี้ด้วย

(๑) ประสานและดำเนินการให้มีการจัดตั้งและดำเนินการของสภาองค์กรชุมชนตำบล รวมทั้งเผยแพร่และประชาสัมพันธ์กิจการเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชนตำบลและผลการประชุมของการประชุมระดับจังหวัดและระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล

(๒) รวบรวมข้อมูล ศึกษา วิจัย และพัฒนาเกี่ยวกับงานของสภาองค์กรชุมชนตำบล

(๓) ประสานและร่วมมือกับราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง องค์กรภาคเอกชนและองค์กรภาคประชาสังคมในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

(๔) จัดทำทะเบียนกลางเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชนตำบล

(๕) ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติจัดตั้งและดำเนินการของสภาองค์กรชุมชนและผลการประชุมในทุกระดับแล้วเสนอรายงานต่อที่ประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบลระดับชาติและรัฐมนตรีเพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรีอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

(๖) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบลระดับชาติหรือรัฐมนตรีมอบหมาย

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ ด้วยชุมชนเป็นสังคมฐานรากที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีวิถีชีวิต วัฒนธรรมแตกต่างหลากหลายตามภูมิโนเวศ การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ชุมชนอ่อนแอประสบปัญหาความยากจน เกิดปัญหาสังคมมากขึ้น ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของชุมชนถูกทำลายจนเสื่อมโทรมเพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน รวมทั้ง มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ การสร้างระบอบประชาธิปไตย และระบบธรรมาภิบาลซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติรับรองสิทธิชุมชนและประชาชนให้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นตามความหลากหลายของวิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของท้องถิ่น จึงเห็นสมควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนและประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

แบบสัมภาษณ์

การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
กรณีศึกษาสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล
กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา

สัมภาษณ์ วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....
สถานที่ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ .....
เริ่มสัมภาษณ์เวลา ..... จบการสัมภาษณ์เวลา .....
รวมระยะเวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์ .....
ผู้สัมภาษณ์ ชื่อ นามสกุล .....

ในการสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามถึง บทบาท ปัญหา อุปสรรค การเสนอแนะ
แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ของสภาองค์กรชุมชนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ นามสกุล ผู้ให้
สัมภาษณ์.....
  2. เพศ (ชาย) ..... (หญิง) .....
  3. อายุ ..... ปี
  4. ตำแหน่งในสภาองค์กรชุมชนตำบล ..... อำเภอ
..... จังหวัด.....
- ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบล
- รองประธานสภาองค์กรชุมชนตำบล
- เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบล
- สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล

5. ไม่มีตำแหน่งในสภาองค์กรชุมชนตำบล เช่น ประชาชนในพื้นที่ หรือสังกัด
หน่วยงานอื่น(ระบุ).....
.....
6. ระดับการศึกษา
  - ระดับประถมศึกษา
  - ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
  - ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
  - ระดับปริญญาตรี
  - ระดับปริญญาโท
  - ระดับปริญญาเอก
  - อื่น ๆ.....
7. ประกอบอาชีพ .....
8. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน.....
9. จำนวนปีที่ทำงานในพื้นที่ .....

**ส่วนที่ 2 ความเห็นต่อ บทบาท ปัญหา อุปสรรค การเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาและ
อุปสรรค**

ของสภาองค์กรชุมชนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. บทบาทในการส่งเสริมกิจกรรมของชุมชนในท้องถิ่น
  - 1.1 สภาองค์กรชุมชนตำบล มีบทบาท ในการส่งเสริมกิจกรรมของชุมชนในท้องถิ่นอย่างไร?
    - (1) กิจกรรมด้านการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จารีตประเพณี และภูมิปัญญา
ท้องถิ่น ได้แก่.....
.....
.....
.....

(2) กิจกรรมด้านการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติชุมชนอย่าง
ยั่งยืนได้แก่.....

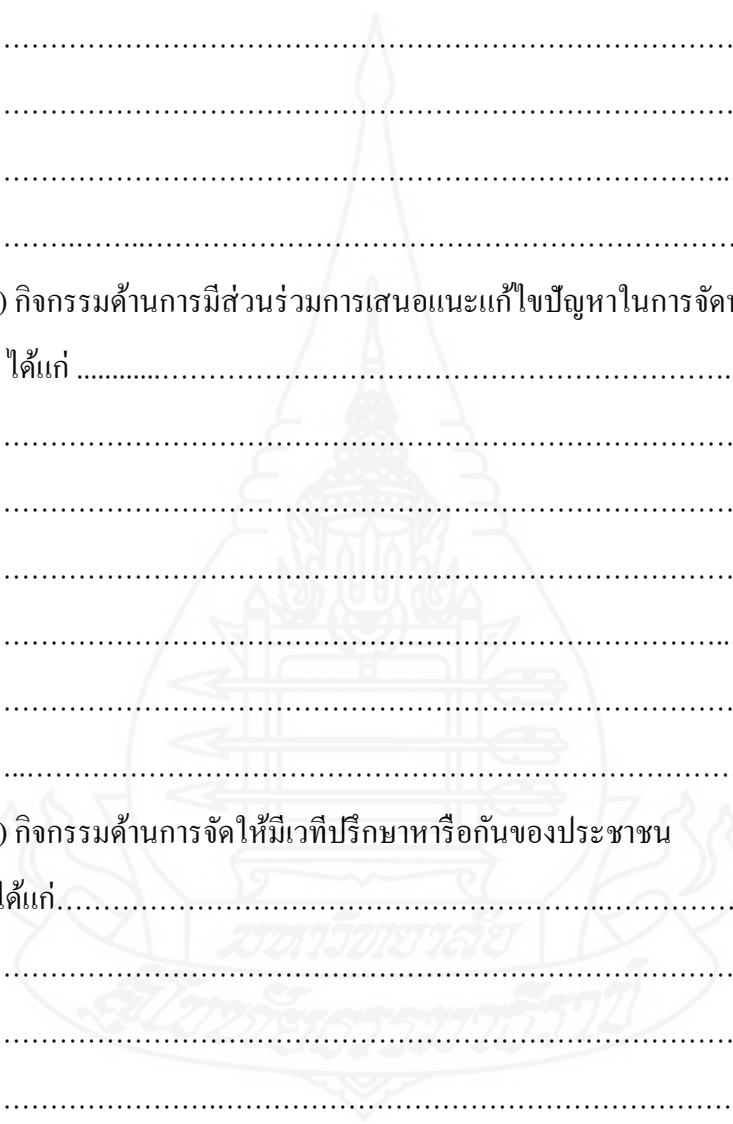
.....
.....
.....
.....
.....

(3) กิจกรรมด้านการมีส่วนร่วมการเสนอแนะแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน
ได้แก่ .....

.....
.....
.....
.....
.....
.....

(4) กิจกรรมด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน
ได้แก่.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....

(5) กิจกรรมด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ได้แก่.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1.2 สภาองค์กรชุมชนตำบล มีปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมกิจกรรมของชุมชนในท้องถิ่นอย่างไร?

(1) ปัญหาด้านการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ได้แก่.....

.....

.....

.....

(2) ปัญหาด้านการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติชุมชนอย่างยั่งยืน

ได้แก่.....

.....

.....

.....

(3) ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมการเสนอแนะแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน
ได้แก่ .....

.....
.....
.....

(4) ปัญหาด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน
ได้แก่ .....

.....
.....
.....

(5) ปัญหาด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและ
พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ได้แก่ .....

.....
.....
.....

1.3 สภาองค์กรชุมชนตำบล มีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการส่งเสริม
กิจกรรม ของชุมชนในท้องถิ่นอย่างไรบ้าง?

(1) ข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จารีตประเพณี และภูมิ
ปัญญาท้องถิ่น

ได้แก่ .....

.....
.....
.....

(2) ข้อเสนอแนะด้านการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติชุมชน
อย่างยั่งยืน
ได้แก่.....

.....

.....

.....

.....

(3) ข้อเสนอแนะด้านการมีส่วนร่วมการเสนอแนะแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนา
ชุมชน
ได้แก่.....

.....

.....

.....

(4) ข้อเสนอแนะด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน
ได้แก่.....

.....

.....

.....

(5) ข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมสนับสนุนในองค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและ
พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน
ได้แก่.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของผู้ให้สัมภาษณ์

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

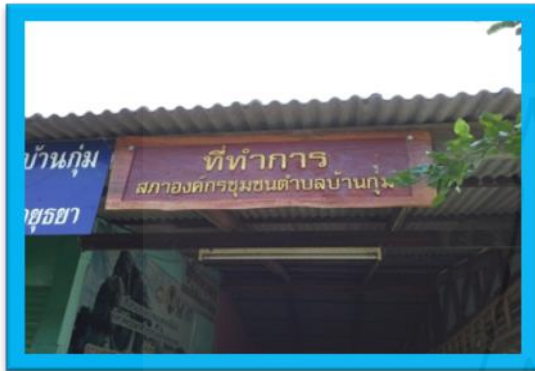

ภาคผนวก ค

ภาพสภากองค้กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล

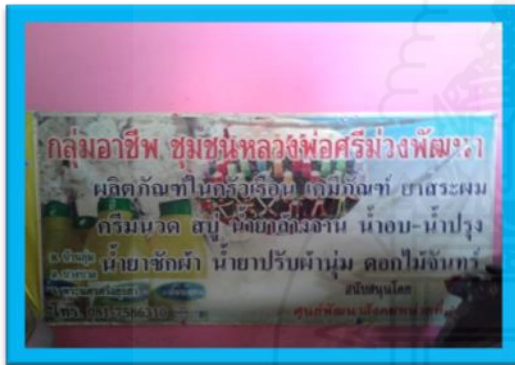
ภาพกิจกรรมสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล

ที่ทำการสภาองค์กรชุมชนตำบล บ้านกุ่ม อำเภอบางบาล

การเข้าร่วมเวทีเสวนาเรื่องน้ำของสภาองค์กรชุมชน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กลุ่มอาชีพชุมชนสีม่วงพัฒนา

ภาพไว้นิถิลการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

รูปปั้นนายขนมต้มดั้งเดิม

การมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์ปัญหาเสพติด

สภาพปัญหาที่ท่วมของตำบลบ้านกุ่ม

สภาพน้ำท่วมบริเวณวัดจุฬามณี ตำบลบ้านกุ่ม

บริเวณกุฏิสงฆ์

ไม่เหลือพื้นที่ใช้สอย

ต้องใช้เรือเป็นพาหนะในการเดินทาง

รอรับความช่วยเหลือ

หลังน้ำลด พระสงฆ์ และชาวบ้านช่วยกันล้างทำความสะอาดพื้นลานวัด

ภาพกิจกรรมชมรม “คนสยามลูกหลานนายขนมต้ม”

รูปปั้นนายขนมต้มปัจจุบัน

มีการจัดกิจกรรมเป็นประจำทุกปี

แถลงข่าวจัดชมมวยประจำปี

มีการบวงสรวงทุกปี

โปสเตอร์โฆษณากิจกรรมวิ่งต้านเหล้า ปี 2015

โปสเตอร์โฆษณากิจกรรมวิ่งต้านเหล้า ปี 2016

ภาพกิจกรรมการแข่งขันเรือยาวประเพณี

บริเวณริมแม่น้ำหน้าวัดจุฬามณีใช้เป็นสถานที่จัดแข่งขันเรือยาวประเพณี

เรือยาวจากจังหวัดต่าง ๆ เข้าร่วมการแข่งขัน

เรือศรีอยุธยา เป็นเรือยาวที่มีชื่อเสียงของวัดจุฬามณี

เรือศรีสุริโยทัย เป็นเรือยาวอีก 1 ลำของวัดจุฬามณี

เจ้าอาวาสวัดจุฬามณีทำพิธีเจิมเรือ

ประพรมน้ำมนต์ให้กับฝีพาย

ภาคผนวก ง

ภาพสภากองคักรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา

ภาพถ่ายสภาพพื้นที่และหน่วยงานสำคัญของตำบลชานนา อำเภอสนา

ภาพถ่ายหน้าที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลชานนา

ภาพถ่ายหน้าที่ทำการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลชานนา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพถ่ายหน้าวัดไชยภูมิ

ภาพโบสถ์วัดชัยภูมิ

ภาพถ่ายมัสยิดในพื้นที่

มัสยิดอีกแห่งในพื้นที่

สภาพพื้นที่ของตำบลชานา

	
<p>ภาพนาข้าวในตำบลชานา</p>	<p>ภาพคลองसान(คลองขุด) แหล่งน้ำในพื้นที่</p>
	
<p>บางช่วงตื้นเขิน บางช่วงมีวัชพืช</p>	<p>การเลี้ยงแพะของชุมชนมุสลิม</p>
	
<p>ภาพที่ทำการกองทุนหมู่บ้าน</p>	<p>ภาพศูนย์เรียนรู้ชุมชน</p>

ภาพกิจกรรมตำบลชานนา

การส่งเสริมอาชีพของ กศน.

โครงการ 1 คน 1 อาชีพ

ผลิตภัณฑ์หมี่กรอบโอท็อป

อุปกรณ์ประกอบอาหาร

กระยาสารทโอท็อป 4 ดาว

กระยาสารทโอท็อป

รายชื่อประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล

1.1 นายพงศ์พานิช ตนุพันธ์	ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม
1.2 นางนิรมล คำสาด	รองประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม
1.3 นายณรงค์ บัวขจร	เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม
1.4 อาจารย์ยี่มศักดิ์ วัชรพรพต	สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม
1.5 นายอภิชาติ คำสาด	สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม
1.6 นายชาติชาย แสงจักร	กำนันตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล
1.7 นางสาวอรุโณทัย พารอด	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 ตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล
1.8 นายธงชัย อวนกลิ่น	ประชาชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล
1.9 นายเจริญ สุขสุลาภ	ประชาชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล
1.10 นายชูเกียรติ บุญมี	นายกเทศมนตรีตำบลบางบาล

2. ตำบลชานนา อำเภอสนา

2.1 นางสาววิษญาพัส การมิตรี	ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา
2.2 นายปราณวิส พึ่งเป่า	รองประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา
2.3 นางสาวมลนิชา การพงษ์ศรี	เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา
2.4 นางสาวจันทิมา ไกรจิต	สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา
2.5 นายเสวก พยุงแก้ว	สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอสนา
2.6 นายมณฑล กันศิริ	กำนันตำบลชานนา อำเภอสนา
2.7 นายอิม ไกรพันธุ์	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 ตำบลชานนา อำเภอสนา
2.8 นางสาวทัศนีย์ พรหมชัย	ประชาชนตำบลชานนา อำเภอสนา
2.9 นางพรทิพย์ พึ่งเป่า	ประชาชนตำบลชานนา อำเภอสนา
2.10 นายสุเมธ ศรีอัครินทร์	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลชานนา อำเภอสนา

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางกรรณิการ์ ฤกษ์อุโฆษ
วัน เดือน ปีเกิด	11 มิถุนายน 2512
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร
ประวัติการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
สถานที่ทำงาน	สำนักงานขนส่งจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มวิชาการขนส่ง ตำบลคลองสวนพลู อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ตำแหน่ง	นักวิชาการขนส่งชำนาญการ

